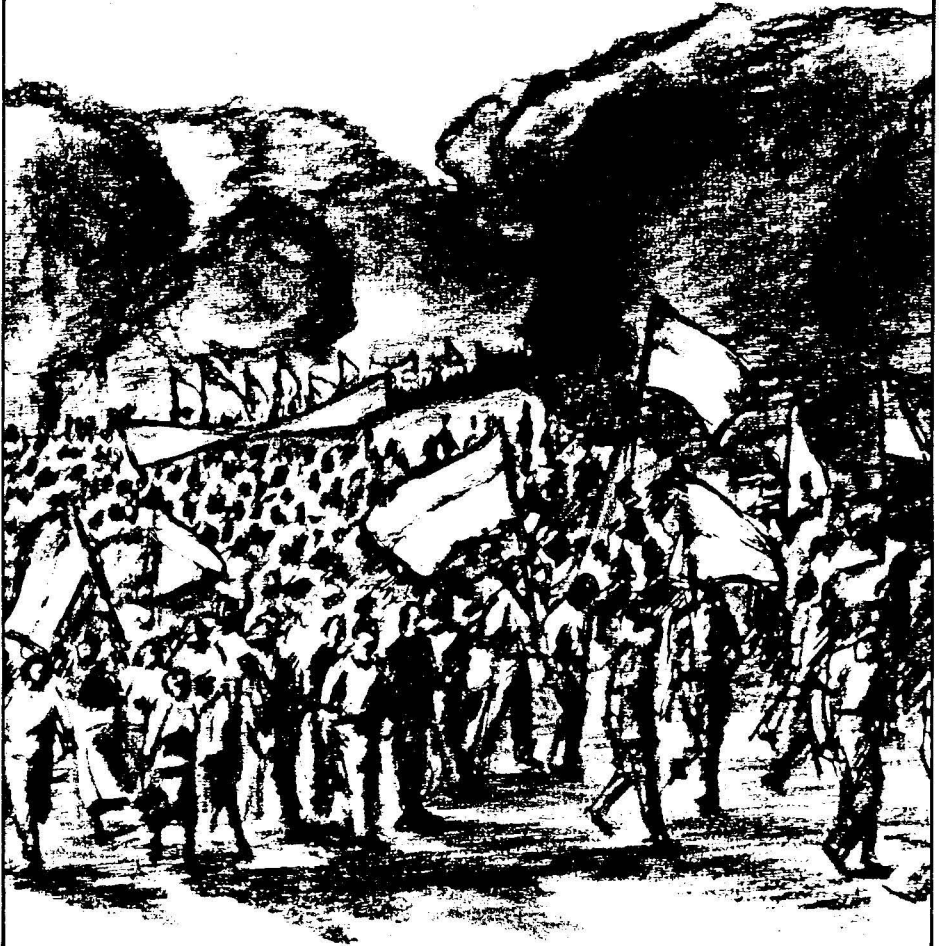

С. МЕЧНИК

ЗА НАШУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

(ДОПОВІДІ, СТАТТІ, СПОГАДИ І НАРИСИ)

diasporiana.org.ua

ТОГО Ж АВТОРА:

ПІД ТРЬОМА ОКУПАНТАМИ

спогади українського революціонера-підпільника, УВС,
Лондон, 1958.

НЕСКОРЕНІ

документальна повість про героїську боротьбу членів
революційної ОУН, УВС, Лондон, 1965.

У БОРОТЬБИ ПРОТИ МОСКОВСЬКОЇ АГЕНТУРИ

Українське Видавництво, Мюнхен, 1981.

ВІД ОПРИЧЧИНИ ДО КГБ — ДУХОВІСТЬ МОСКОВСЬКОГО ІМПЕРІЯЛІЗМУ

Українське Видавництво, Мюнхен, 1982.

У ЗАТЯЖНІЙ БОРОТЬБИ

Українське Видавництво, Мюнхен, 1983.

ПОЧАТОК НЕВІДОМОГО

Українське Видавництво, Мюнхен, 1984.

РОЗДУМУЮ ПРИГАДУЮ

Українське Видавництво, Мюнхен, 1985.

ЛЮДИ, РОКИ Й ПОДІЇ

Українське Видавництво, Мюнхен, 1986.

ВИВЧАЙМО ВОРОГА

Українське Видавництво, Мюнхен, 1989.

ВІД СТАЛІНА ДО ГОРБАЧОВА

ООЧСУ, Нью-Йорк, 1990.

С. Мечник

ЗА НАШУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

(ДОПОВІДІ, СТАТТІ, СПОГАДИ
І НАРИСИ)

diasporiana.org.ua

**УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО
МЮНХЕН 1990**

Обкладинка роботи Віри Кашуби

ISBN 3-926636-01-8

Ukrainischer Verlag München

Druckgenossenschaft „Cicero“ e.G., Zeppelinstraße 67, 8000 München 80

ЗА НАШУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

ВІД АВТОРА

В час “перестройки” і “гласности” в Україні почалося відродження національної свідомости і почуття державної незалежности від московського імперського центру.

Бурхливі національні і політичні процеси в Україні спричинилися до активности української організованої еміграції. На тему червоно-московської окупації України я виголосив ряд доповідей і написав ряд статей, деякі друкуються у цій праці. Поруч політичних статей поміщую спогоди, нариси та згадую про діячів українського громадського і політичного життя, які заслуговують на добру згадку.

На видання “За нашу незалежність” зложили фінансові пожертви Григорій Борсук, Марія Ковалевська і Олекса Андрушко. Жертводавцям складаю щиру подяку.

ІСТОРІЯ НАМ ПРИГАДУЄ

Московські великодержавники сфальшували минуле нашого народу і привласнили собі стару назву України — Русь, якою називалося Київське князівство. Північно-східні землі, як Новгород, Суздаль, Ростов, Москва в XI-XII ст. ст. цієї назви, тобто назви Русь не мали. Московщина була під пануванням монголо-татарської влади на протязі 240 літ. Монголо-татари в Московщині залишили не лише расову мішанину, а також азійську підступну хитрість та агресивність.

Історики московські промовчують монгольсько-татарські впливи на них, а натомість почали фальшиво творити свою “історію” про “однорідність” етнічно східніх слов’ян. Московське князівство виявило сильну агресивність. Історик Н. М. Карамзін у своїй праці написав: “Битви нашої удільної міжусобиці, які бряжчать не вмовкаючи в просторі п’яти століть, маловажні для розуму: що цей предмет не багатий ані мислями прагматики, ані красотами для живописця”.¹

Фальшування історії російськими царськими істориками продовжують та удосконалюють росіяни вже ленінської школи, які називають себе “інтернаціоналістами”-комуністами. В тому полягає й нещастя українців в Україні, тобто що вони виховуються на сфальшованій історії та не знають правди про минуле нашого народу. Українці не мають доступу до несфальшованих джерел, змушені самі шукати правди, для якої не всі мають доступу.

---

¹) Д. Левчук “Заснування Московії”, Філядельфія (США), 1979, стор. 33.

В 1764 році цариця Катерина друга “указом” скасувала Гетьманщину, а на місце гетьманської влади створено “Малоросійську колегію” і москалі почали заводити свій лад. У 1775 році московські війська підступом зруйнували Запорозьку Січ, яка була надією незалежності України. В 1783 році в Україні Москва створила військо вже не на козацький, а на московський лад та запровадила кріпаччину. Розпочався нещадний грабунок України. Кріпаччина тривала до 1861 року.

Україну було поділено: Наддніпрянщина належала Московській імперії; Галичина і Буковина опинилися під австро-угорською владою. Москвини створили в Україні тяжке положення не лише в економічному визиску, а розпочали також москалізувати українську мову, звичаї, змагали зробити з українців малоросіян. Видано заборону друкувати українською мовою церковні книги. Друкарні вивозили з України в Московщину. Міністер внутрішніх справ Московської імперії П. Валуєв 20-го липня 1863 року видав “указ”, що української мови не може бути. Московський цар Александр другий 30-го травня 1876 року в німецькому містечку Емс (перебуваючи тут на курорті) підписав “указ”, яким забороняв:

- 1) Ввозити з-за кордону на територію Російської імперії книжки українською мовою;
- 2) Публікувати твори українською мовою;
- 3) Публікувати переклади з чужих мов на українську мову;
- 4) Забороняв театральні вистави і концерти українською мовою, друкувати українські народні пісні.

З приходом до влади російських большевиків у 1917 році під керівництвом Леніна наголошувано “інтернаціоналізм”, а на практиці до українців далі застосовувався царський “указ” і валуївські циркулярі, далі провадилася русифікація. Советська влада в 1922 році викинула закор-

дон росіянина філософа, професора Московського університету Ніколая Бердяєва. На Заході Н. Бердяєв написав ряд філософських творів. Так у 1937 році вийшла Н. Бердяєва праця “Початки і розуміння російського комунізму”. В цій праці свій Н. Бердяєв ствердив, що російські большевики є чистісінько національним російським явищем.

Наступ на український нарід, з метою русифікувати українців, під червономосковською владою не припинявся. В роках сталінського панування розпочато ще сильнішу, ніж за Леніна, ліквідацію українців, які мали свій український зміст. У роках 1933-1937 було заарештовано 240 українських письменників. Виїздна сесія Військової колегії Верховного суду СРСР під головуванням Ульріха 15-го грудня 1934 року винесла вирок розстріляти 28 діячів української культури. Постанову цього суду було опубліковано в советських газетах 18-го грудня 1934 року. На всесоюзній “науковій” конференції в Ташкенті 29-го травня 1979 року було схвалено, що російську мову в національних дошкільних закладах треба навчати вже з п’яти років життя.

За часів панування Л. Брежнєва російський шовініст член політбюро ЦК КПСС М. Суслов наполегливо провадив русифікацію під гаслом “злиття націй”. За влади Н. Хрущова і Л. Брежнєва в таких жахливих розмірах, як за Сталіна, не було арештів і фізичних ліквідацій. Але діячів української культури переслідувано й арештовувано. 12-го січня 1972 року КГБ провів великі арешти серед української творчої інтелігенції, яка мала свій національний зміст: Івана Світличного, Євгена Сверстюка, Вячеслава Чорновола, Василя Стуса та сотні інших. Декого з арештованих у концентраційних таборах кагебісти замучили, як ось Василя Стуса, Олексу Тихого, В. Марченка і ряд інших. Через переслідування і цькування в молодому віці

пішов з цього світу здібний український поет Василь Симоненко.

В час “перестройки і гласності” українські історики-комуністи не спромоглися на об’єктивний підхід до минулого, щоб описати його в правдивому світлі та спростувати фальшування української історії. В писаннях комуністичних істориків в Україні, в публіцистів і далі підкреслюється, що Ленін докладав зусиль, щоб українських трударів звільнити від соціального і національного гніту та створити українську державу. Вони представляють усе так, що в Леніна, мовляв, була велика любов до України. Але вони промовчують, що сам Ленін твердив, що Україну треба було завоювати. У творах Леніна (том 29 на стор. 277-281) надруковано виступ В. Леніна на конференції московських залізничників 16-го квітня 1919 року, в якому він сказав: “Тепер, із завоюванням України та зміцненням влади на Дону, наша сила міцнішає... Ми мусимо послати не менше як три тисячі робітників-залізничників з північної голодної Росії на Україну.” Леніном говорить-ся ясно, що Україну російські большевики завоювали.

Далі читаємо в творах Леніна, що він вимагав від України 100 мільйонів пудів хліба. Ленін 18-го лютого 1920 року телеграфував до створеного ним “всеукраїнського” ревкому: “Дуже радий, що взяли — 158 мільйонів пудів і 10 процентів залишається бідності” (Ленін, “Твори”, том 30, стор. 330). З лєнінових слів бачимо, що Україну було завойовано і доценту пограбовано. Ленінів ставленик О. П. Шліхтер ствердив, що кожний пуд заготовленого зерна був облитий краплями крові.

В лєнінському збірнику XXXIV на стор. 31 читаємо: “Досвід РСФСР — конкретний підрахунок змісту федерації — залізні дороги, пошта, військові справи, народне господарство”. Федерацію Ленін розумів так, що його влада підпорядковує РСФСР усі ділянки життя. Це не фе-

дерація, а створена Леніним тоталітарна імперська влада, яку і сьогодні різними викрутасами прагне зберегти М. Горбачов. Ленін партію большевиків — РКП(б) вважав за партію для всіх республік. У час “гласності” в Україні промовчують, що комуністична партія большевиків України — КП(б)У була створена в Москві 5.-12-го липня 1918 року як обласний відділ РКП(б).

Ленінська фразеологія про федерацію, суверенність ніколи не була правильно зрозумілою. Група комуністів в Україні, на чолі з Г. Лапчинським, П. Поповим, Я. Ландером стреміли до федерації й висунули свої вимоги:

а) Створити самостійну Українську Комуністичну Партію, що має бути рівноправною з Російською КП і входить незалежно до III-го Інтернаціоналу;

б) Створити самостійні центри, які об'єднували б усі форми руху українського пролетаріату;

в) Створити на Україні радянський уряд, який мусить мати всю повноту влади на всіх ділянках управління.

П. Повов і Я. Ландер на тему своїх плянів федерації відбули розмову з Леніном. Організаційне бюро РКП(б) 18-го грудня 1919 року вищезгаданим федералістам висловило догану. Першого березня 1920 року ЦК КП(б)У виключив Г. Лапчинського, Криворотченка, Єрського й інших з членів комуністичної партії. Лапчинського вислано з України в Росію із заборonoю повертатися на Україну. Так закінчилися пляни українських федералістів з лєніновою Росією. В час горбачовської “перестройки” деякі члени Української Гельсінкської Спілки також почали говорити про федерацію і конфедерацію. Мабуть вони не вивчили історії федералістів Лапчинського і Ко., тобто що з ними зробив Ленін. Горбачов є вірний вченню Леніна і хоче імперію вдержати так як Ленін її вдержав і для теперішніх федералістів також має лєнінську рецепту.

Для вивчення окремої уваги потребує творення “урядів” радянської України, якими махлював Ленін, послаючи в Україну на ті посади чужинців, сунучи в ті “уряди” його чужих українському народові людей. Історія України і т. зв. “УРСР” від 1917 по 1923-й роки потребує правильного, правдивого висвітлення та вивчення, і тоді вона покаже комуністам в Україні правдиве обличчя Леніна.

***

Російська комуністична партія більшовиків — РКП(б) вважали себе одинокою політичною силою, що має мати владу над усіма народами, які раніше були окуповані царською імперією. Новопосталі національні самостійні республіки Ленін старався завалити, взяти під свої впливи і для них творив комуністичні партії, на чолі яких ставив своїх довірених людей. Комуністичні партії неросійських республік Ленін вважав за відділи РКП(б).

Під час війни 1914-1917 років у російський полон потрапило ряд українців з Галичини, яких було мобілізовано в австрійську армію. У таборах воєннопонених де-хто з них попав під впливи большевицької пропаганди. Захопивши владу в 1917 році в свої руки, большевики деяких галичан включили в свою партійну працю. Серед галицьких українців були такі, що знали польську і німецьку мови і РКП(б) використовувала їх для агентурної роботи. До таких належав Михайло Баран, — старшина австрійської армії, якого большевики вислали для конспіративної праці до Варшави. Поляки у Варшаві заарештували його, але большевики виміняли його на польського єпископа. Повернувшись на окуповану большевиками Україну, М. Баран став їхнім довіреним. 13-го січня 1920 року декількох старшин Української Галицької Армії, які

перейшли на бік червоної армії, у Вінниці створили “Українську комуністичну партію Прикарпаття”. Вони почали видавати тоді свою газетку “Комуніст Прикарпаття”. Московські більшовики, побачивши, що новостворена партія має в своїй назві слово “українська”, наказали комуністичній партії України розв’язати прикарпатських комуністів. На її місці створили “комуністичну партію Галичини і Буковини”. На керівника цієї новоствореної партії поставили галичанина Василя Порайка, а його співпрацівниками зроблено двох хохлів — Михайлика та Коханенка. По деякому часі згадану партію переіменовано на “комуністичну партію Східньої Галичини”.

В серпні 1920 року в Галичину вдерлася червона армія. Тоді ж з російською червоною армією до Галичини приволіклася “комуністична партія Східньої Галичини”. До того часу в Галичині не було комуністичної партії. Як бачимо, і ця партія була створена не в Галичині. З приходом червоної армії було створено “Галицький революційний комітет” — “Галревком”. На чолі “Галревкому” було поставлено В. Затонського, — старого більшовика не галичанина, а його заступником був галичанин нам уже відомий Михайло Баран, секретарем — Іван Неміловський і членами — Михайло Левицький та Хведір Конор-Палащук. 15-го липня 1920 року “Галревком” маніфестом проголосив себе владою у “Галицькій Соціалістичній Радянській Республіці”. “Галревком” видав до населення Галичини ряд декретів, які не були проведені в життя. “Галревком” мав свій осідок у місті Тернопіль, де “комуністична партія Східньої Галичини” почала видавати свій пресовий орган “Більшовик”.

Розвиток воєнних подій обернувся на некористь російської червоної армії, яка не змогла здержати польсько-українського наступу і в половині вересня 1920 року залишила Галицькі землі. Про творення “комуністичної пар-

тії Східньої Галичини” учасники тих подій писали статті до “Українських щоденних вістей” у США. Ті статті поміщені в числах 84-86 і 91-96 за 1921-й рік. Цей матеріал і залишився першим несфальшованим джерелом про “комуністичну партію Східньої Галичини”. Пізніші писання в підсоветській Україні подали вже сфальшовані інформації.

В 1923 році “комуністичну партію Східньої Галичини” переорганізовано. Тепер у її склад увійшли поляки, жиди й українці. Їй дали нову назву — “комуністична партія Західньої України” (КПЗУ). Польська влада переслідувала КПЗУ як партію нелегальну.

Польська окупаційна влада в західніх областях України була наставлена шовіністично до українців і була соціально несправедливою. В серпні 1923 року було підписано декрет про українізацію. Це було в ті часи, коли в Західній Україні поляки обмежували українське шкільництво. Комуністична пропаганда це вміло використовувала, а українізацією захоплювалося ряд українських інтелігентів. З Галичини почали виїздити на підсоветську Україну інтелігентні люди. В пізніших роках усіх галичан, членів КПЗУ, НКВД виарештував і розстріляв як “польських агентів”, або як “польських шпигунів”.

В склад керівництва КПЗУ входили українці-комуністи: М. Заячківський-Косар, Г. Іваненко-Бараба, М. Павлик, М. Мазур. Уповноваженими КПБУ були: О. Кошан, Й. Купранець, М. Олексюк. Всіх їх розстріляли в катівнях НКВД. До УРСР виїхали відомі комуністи й їх також розстріляно: Антін Крушельницький і син Тарас, Василь Бобинський. Зі складу центрального комітету КПЗУ виключили тоді Василькова і Турянського, які оминули розстрілу тільки тому, що перебували в Галичині. Коли червона армія окупувала Галичину в 1939 році, то НКВД виарештував решту відомих членів КПЗУ.

На сторінках режимової преси в 1988-1989 роках появилося ряд статей в обороні членів КПЗУ, а також про потребу їх реабілітувати. Вину за ліквідацію членів КПЗУ складають на Лазара Кагановіча, який в Україні 1920-х і 1930-х років був головним російсько-комуністичним інквізитором. Про дійсну причину ліквідації галичан, які повірили в українізацію та виїхали до УРСР, не говорять і не пишуть. В переважній більшості ті люди з Галичини були з міцним українським національним змістом, були відпорними супроти русифікації, що ніяк не задовольняло московського центру.

За влади Михайла С. Горбачова проголошено “перестройку і гласність”, говориться про демократію. А рівночасно стараються придушити процеси національної української свідомости. Діячів української культури і далі цькують та переслідують. Чотири роки влади М. Горбачова і ним проголошеної “гласності і демократії” на практиці не стосуються України, яку і далі тримають під центральним московським контролем. Горбачов хотів би, щоб українці добре працювали, виконували московські пляни, поправляли б провалене советське господарство. Але національних вимог і стремлінь до свого власного життя на своїй землі Горбачов українцям не хоче признати.

Українська Центральна Інформаційна Служба розмножила інформацію, в якій говориться про положення в Україні й про поступовання влади в ній. Цю інформацію ми поміщуємо також тут повністю.

“6-го жовтня 1989 року з України повідомляють голова Львівської філії УГС Богдан Горинь і Голова УХДФ Василь Січко про події, які відбулися у Львові в неділю 1-го жовтня 1989 року, тобто в день імени місти Львова.

Сумний святковий день міста Львова

Неділя 1-го жовтня 1989 року була оголошена святковим днем міста Львова. Всі вулиці були заповнені святкуючими людьми із синьо-жовтими прапорами. До традиційного свята міста влада вирішила приєднати святкування 50-річчя вступлення в Західню Україну окупаційних військ. Це було розраховано в тому пляні, щоб надолужити за це, що 17-го вересня у Львові не вдалося владі відзначити дня т. зв. возз'єднання.

Почувши про те, як влада хоче замаскувати під святом міста відзначення окупації західніх областей України, ряд неформальних організацій, а зокрема молоді люди зі Спілки Незалежної Української Молоді виготовили транспаранти з осудом 17-го вересня 1939 року. На головному транспаранті було написано: “СССР — тюрма народів”. Оформлені колони йшли із синьо-жовтими прапорами. Міліція в окремих випадках затримувала колони і намагалася відбирати українську національну символіку. Це створило малі зудари з правоохоронними органами. Але вони не були головними.

На стадіоні “Дружба” був концерт. Спочатку група членів СНУМ не була допущена на стадіон, де відбувався концерт “Співуче поле”. Але вона прорвалася через ряди міліції й зуміла виступити на сцені. Після того як пішла по людях вістка, що міліція затримала когось із СНУМ, тоді зі стадіону “Дружба” рушила колона людей до центру міста і зупинилася перед будинком на вулиці Миру №1, де розміщена міська міліція, а поруч того будинку теж розміщена відома тюрма КГБ. Люди вимагали дати їм пояснення. Замість пояснення, на них напала міліція, багатьох побила та порозганяла пікетуючих. Коли учасники ще раз оформилися, тоді люди пішли до пам'ятного каменя Шевченкові, що в центрі міста, протестуючи про-

ти того, що міліція, замість дати їм відповіді на запитання, побила їх. Біля пам'ятного каменя Шевченкові вони вирішили запротестувати під будинком міської міліції та вимагати пояснення. До значної колони СНУМ приєдналося понад 1000 інших громадян.

Одначе цього разу протестуючим перегородили дорогу сформованих 4-5 рядів міліції, між якими були загони особливого призначення. Коли люди наблизилися, міліція розступилася, зробила коридор, яким ішли демонстранти. Раптом з обох боків коридору на них напали загони спеціального призначення. Вони виключили світло на вулиці Коперника і настала темнота, в якій вони били кийками, не знаючи навіть кого б'ють. Багато людей було тяжко побито. Але ці, що там були, розказують теж про десятки ранених. Навіть прокурор, коли давав інтерв'ю по телебаченню, говорив, що близько 50 чоловік було потурбовано. Лікарням заборонили давати відомості, кого приймають, що їм бракує і т. п. Загони спеціального призначення били людей кийками і гострими предметами, бо в жінок і мужчин були покривавлені груди, руки, розтроснені голови, на вулиці була розкидана одежа. Після цього цілу ніч їздила поливальна машина і змивала дорогу від крові.

У зв'язку з тим, що відбулося у Львові, в понеділок 2-го жовтня відбувся мітинг в центрі міста біля пам'ятного каменя Шевченкові. Від 5-ї до 7-ї години зібралось понад 2000 людей. Там розповідали очевидці про те, що сталося в неділю. На мітингу Богдан Горинь запитав, чи люди готові протестувати і чи готові страйкувати? Всі, хто був на площі, вигукнули — “Готові!” й підняли руки. Вирішено страйкувати 3-го жовтня від 10-ї до 12-ї години. Це дало час, щоб люди могли донести рішення про страйк до підприємств і заводів.

3-го жовтня страйкувало 18 підприємств, повністю не працював конвеєрний завод у селі Рясне, в якому робітники залишили роботу і вийшли на вулицю. Страйкували також Львівський університет і Політехнічний інститут. Вони вийшли до пам'ятника Франкові й простояли дві години — від 10-ї до 12-ї. Страйкував також Львівський інститут прикладного й декоративного мистецтва, Львівський поліграфічний інститут, завод Ювелірний промисел та інші. Організатори страйку не сподівалися, що оголосивши страйк вечором о 5-й годині, буде такий успішний результат. Очевидно, це великий успіх представників неформальних організацій, які зійшлися на нараду і прийняли рішення страйкувати. Страйк заставив партбюрократів серйозно задуматися, що не можна так знущатися над людьми.

Крім того, було оголошено, що о 19-й годині відбудеться мітинг біля Університету ім. Івана Франка.

На 12-ту годину того ж дня були запрошені до голови міської ради Богдана Котика на розмову 12 чоловік, членів Руху та представників від інших об'єднань. Від УГС був Б. Горинь, від Руху був В. Лох, від "Меморіалу" — Є. Гринів, від Товариства Лева — І. Гринів та інші. Там дізналися, що в понеділок 2-го вересня відбулася надзвичайна нарада в обкомі партії, на яку були запрошені усі представники від парторганізацій. Там стояла справа про потребу введення військового стану. Про це говорив перший секретар обкому партії Погребняк. Він рівночасно сказав, що голова міста, замість того щоб наводити порядок, проводить лінію ліберальну і, мабуть, розраховує на те, щоб отримати місце в оунівському уряді. Котик не був готовий дати згоду на проведення мітингу тому, що не мав на це санкції від обкому партії.

Вищезгаданих 12 осіб мали також зустріч з Погребняком о 3-й годині того ж дня. Розмова почалася з того, що

Погребняк завів делегатів до спеціальної залі, де почав показувати різні фільми, зняті з мітингів, очевидно органами міліції та КГБ. Ці відеофільми повинні були свідчити, що у Львові акція правоохоронників була відповідно мотивована. На зустріч із представниками громадськості прийшли: начальник КГБ Львівської області генерал Малик, начальник управління внутрішніх справ Львівської області генерал Попов, начальник міліції міста Львова Шабаєв, прокурор області Ізотінов, голова облвиконкому Керей, завідуючий відділом ідеології Гончарук і інші.

Представники громадськості почали роз'яснювати, що справа не у введенні військового стану, бо на військовий стан не має найменших підстав, бо ніхто не робить ніяких безпорядків у Львові, крім міліції. Це активісти вважають як залякування народу партбюрократією. А тому щоб нормалізувати ситуацію у Львові, потрібно дати дозвіл на мітинги, на яких можна було б людям роз'яснити. Тоді Погребняк заявив, що він не піде на такі мітинги, на яких будуть виступати проти партії й нападати на правоохоронні органи неформали. З цим представники погодилися, але вимагали, щоб хтось із партбюрократії прийшов на наступний мітинг. Отже виділено було на мітинг двох людей; прокурора області Ізотінова, а також завідуючого відділом ідеології Гончарука.

О 7-й годині вечора 3-го жовтня у Львові, біля пам'ятника Іванові Франкові почався мітинг, на якому було присутніх понад 50 000 людей. На мітингу виступив проф. Влох. Він говорив про загальну напружену ситуацію в місті. Також виступали Є. Гринів — заступник голови "Меморіалу", Ігор Гринів, Богдан Горинь, Вячеслав Чорновіл, Степан Хмара, редактор "Ленінської молоді" Михайло Батіг і голова громадського комітету УКЦ Іван Гель та інші.

Мітинг осудив побоїще, яке відбулося 1-го жовтня, а зокрема виступ по телебаченню Ізотінова, тобто прокурора області і виявив йому недовір'я. В своїй резолюції мітинг виніс рішення, щоб розслідуванням справи займалась не львівська прокуратура, а представники із органів прокуратури з різних республік СРСР. Це забезпечило б об'єктивніший розгляд справи. Результати розслідування повинні бути оголошені на мітингу, який відбудеться 15-го жовтня. По всій республіці 15-го жовтня відбудуться мітинги з обговоренням альтернативного проекту закону про вибори. На мітингу теж прийняли рішення про страйк.

Богдан Горинь вважає, що те побоїще, що відбулося 1-го жовтня, з метою залякати людей і відвернути їх від громадської й політичної активності. Але сталося навпаки. Це побоїще консолідувало людей. Люди стали політично зрілішими, піднялися на вищий політичний рівень і готові до політичної боротьби. Богдан Горинь закінчив свій виступ на мітингу словами:

“Ми багато навчилися і можемо перемогти у виборах, які в найближчий час відбудуться, щоб обрати демократичний парламент. І щойно тоді наступить демократизація, оскільки демократизація — це є влада народу. Поки що існує в нас влада партії, а не народу”.

Після того люди розійшлися із мітингу о 9-й годині, заспівавши “Заповіт”, а опісля “Ще не вмерла Україна”.

Василь Січко твердить, що населення Львова наставлене так, що люди так не лишать і будуть страйкувати далі, аж поки ця справа не буде полагоджена. Навіть тоді, коли міліція кинулася бити, то люди не тікали, а оборонялися.

Телевізія передала, що 15 міліціонерів лежать у лікарні, але про поранених людей нічого не сказано”.

НАШЕ НОВІШЕ МИНУЛЕ

Вночі на 3-го березня 1917 року московський імператор Ніколай другий зрікся царського престолу. В столиці Росії Петрограді почалося безладдя. Російський тимчасовий уряд не міг опанувати ситуації.

В Україні почалося національне пробудження. Українські політичні партії почали розгортати свою діяльність:

1) Українська Партія Соціялістів-Револуціонерів (УПСР);

2) Українська Соціал-Демократична Робітнична Партія (УСДРП);

3) Товариство Українських Поступовців (ТУП).

Ці партії українські в Києві 17-го березня 1917 року створили Українську Центральну Раду. З великим піднесенням і масовою активністю в Києві відбувалися українські з'їзди і конгреси. Головою Центральної Ради вибрали проф. Михайла С. Грушевського, — на той час найавторитетніша особа в Україні.

Але Україна до цих політичних подій не була підготовлена. Академік М. Грушевський перед українськими партіями ставив здійснення автономії України. Під час Другого військового українського з'їзду 23-го червня 1917 року Українська Центральна Рада проголосила Перший Універсал, яким зверталася до українського народу і стверджувала, що російський тимчасовий уряд став на перешкоді створення автономії в Україні. А 16-го липня 1917 року Українська Центральна Рада в Другому Універсалі запевняла лояльність до російського тимчасового уряду і стояла за тим, щоб не відділятися Україні від Росії.

В Росії прийшло до перевороту: большевики перебрали владу, стероризували і розігнали тимчасовий уряд Керенського. Боротьба між большевиками та військом

російського тимчасового уряду потерпіли поразку. Але діячі Української Центральної Ради зрозуміли, що росіяни і тимчасового уряду, і большевиків неприхильно ставляться до прагнень українського народу. І 22-го листопада 1917 року Центральна Рада проголосила Третій Універсал, яким Україну проголошено незалежною державою. Головою Генерального Секретаріату став Володимир Винниченко.

Центральна Рада дбала за втримання фронту проти Центральних Держав на заході. Уряд Української Народньої Республіки вірив, що договориться з російськими большевиками. Винниченко твердив: “Ми, демократи, договоримося з російськими демократами” і не сприяв організуванню Української Армії.

“Російський Совіт Народніх Комісарів визнав Українську Народню Республіку як окрему самостійну державу вже 4-го грудня 1917 року (17-го грудня нового стилю) і надрукував про це у своєму “Собрание Узак, и Распоряжений Рабочего и Крестьянского Правительства, №6” за 19-го грудня 1917 року в ст. №53, яка в заголовку називається: “О признании Советом Народных Комиссаров Народной Украинской Республики” і містить у собі це визнання, а також ультиматум Українській Центральній Раді. Російська Советська Республіка пішла війною проти України як проти держави”. (Сергій Шелухин “Мирові переговори між українською Державою і РСФСР в 1918 році” в журналі “Вільна Україна” ч. 47 за 1965 рік, стор. 26).

Большевицькі організації скликали в Києві 17-го грудня 1917 року “Всеукраїнський з'їзд робітничих, солдатських і селянських рад”, де сподівалися перебрати владу в свої руки. Із 2500 учасників з'їзду за большевиками потягли яких близько 120 осіб, а вся решта делегатів були за Українську Народню Республіку.

В цей сам час большевицький уряд Леніна вимагав від уряду УНР, щоб не пропускав через Україну військові частини донських козаків, які поспішали з фронту додому боронити свої землі від большевицької навали. Вже перед тим через Ленінський ультиматум було напруження між Україною і большевицькою Росією, а потім таки розпочала Росія війну проти України.

Російський большевицький уряд у листопаді 1917 року почав переговори з Центральними Державами, щоб закінчити війну. Уряд УНР був проти сепаратного миру з Центральними Державами. На протязі грудня положення в Україні почало мінятися. Стало ясно, що федерального уряду для всіх народів колишньої Російської імперії не вдасться створити. А тимчасом російські большевики своїми гаслами почали вносити серед населення баламутство.

Українська Центральна Рада деякий час поклала надію на держави Антанти. Але згодом виявилось, що держави Антанти піддержували царського реакціонера неділимця генерала Денікіна. В Малій Раді почалися дискусії над потребою проголошення Самостійности України. Українська Центральна Рада це прийняла і 22-го січня 1918 року проголосила Четвертий Універсал, в якому говорилося, що Українська Народня Республіка є Само-стійною Державою.

Мирові переговори з Центральними Державами провадилися в місті Бересті. 10-го січня 1918 року голова російської большевицької делегації Лев Троцький погодився на участь у мирових переговорах також української делегації. Вночі з 8-го на 9-го лютого 1918 року відбулося урочисте підписання мирового договору з Центральними Державами.

Українська делегація на мирових переговорах у Бересті мала такий склад: Микола Левицький, Микола Лю-

бинський, Микола Полоз, Олександр Севрюк та Всеволод Голубович.

У цей час большевицькі війська під командою царського жандармського полковника Муравйова захопили Київ. Тут до українців, як “сепаратистів”, російські большевики застосували жажливий терор. Уряд УНР уклав окрему угоду з кайзерівською Німеччиною, згідно якої на Україну прийшли німецькі війська й допомогли прогнати з України большевицькі війська Антонова-Овсієнка.

Уряд УНР був зобов'язаний допомогти німцям збіжжям, бо Німеччина, як і Австро-Угорщина, в наслідок війни перебували перед голодовою катастрофою. Україна була очищена від большевицьких окупаційних військ, але український уряд не був здібним виконати перед німцями своїх зобов'язань. Німецьке командування порозумілося з неукраїнською буржуазією й українськими поміщиками і 29-го квітня 1918 року вчинено державний переворот. Німці розігнали Центральну Раду і поставили на голову держави гетьмана Павла Скоропадського. Цей державний переворот українським народом був сприйнятий із незадоволенням. Гетьманський уряд не розв'язував соціальних питань, а опирався на заможні верстви населення, в першу чергу на поміщиків.

Гетьман Павло Скоропадський 14-го листопада 1918 року проголосив федерацію України з Росією, якої фактично вже не існувало, бо владу в ній уже мали в своїх руках міцно большевики. І 16-го листопада 1918 року проти гетьмана П. Скоропадського вибухло повстання, яке почали Українські Січові Стрільці під командуванням полковника Євгена Коновальця.

Вже на цей час в Австро-Угорщині й самій Німеччині вибухла революція. Півмільйона німецького війська з України мусіло повертатися на свою батьківщину. Українська гетьманська держава перестала існувати. Гетьман

Павло Скоропадський 18-го грудня 1918 року офіційно зрікся гетьманської булави.

Владу в Україні 19-го грудня 1918 року перебрала Директорія у такому складі: Володимир Винниченко — голова, Симон Петлюра — головний отаман, Федір Швець, Панас Андрієвський та Андрій Макаренко — члени Директорії. Завдання Директорії було — вдержати Українську Народню Республіку.

У між часі першого листопада 1918 року українці Галичини перебрали у Львові владу в свої руки та проголосили Західню Українську Народню Республіку. Національна Рада ЗУНР третього січня 1919 року ухвалила, що Західня УНР має з'єднатися з УНР Великої України. 22-го січня 1919 року в Києві на площі Святої Софії відбулося урочисте проголошення злуки Українських Земель. З'єднані Українські Армії УНР і ЗУНР швидко очистили середній пояс Правобережної України і 31-го серпня 1919 року ввійшли до Києва — столиці України. Але на Українські Армії розпочали наступ російські війська генерала Декініна з однієї сторони, а з другої — большевицькі.

В Українській Галицькій Армії (УГА) вибухла епідемія тифу і не вистачало харчів. УГА опинилася в жахливому положенні. Вождь Галицької Армії генерал М. Тарнавський 6-го листопада 1919 року заключив перемир'я з Російською Добровольчою армією, тобто з генералом Денікіним. Симон Петлюра, на той час уже Голова Директорії й Головний Отаман почав шукати порозуміння з Польщею. Через це він не погодився на участь галичан в Уряді УНР, що означало б, що Уряд УНР стоїть за приналежність Галичини до Великої України й це було б перешкодою у переговорах з Польщею.

Переговори з Польщею провадив міністер закордонних справ УНР Андрій М. Ливицький. У наслідок цих переговорів 21-го квітня 1920 року з поляками підписано

Варшавський договір. Згідно цього договору полякам віддано Західні Українські Землі з 162 тисячі квадратних кілометрів території з понад 9 мільйонів населення. Варшавський договір західні українці потрактували як зраду і вороже поставилися до Уряду УНР.

“Дружба” і спільні військові дії УНР з Польщею Пілсудського довго не тривали. Ще того самого року, тобто восени 1920 поляки з більшовиками в Ризі підписали мировий договір. Пілсудський зрадив Петлюру, Армію УНР поляки інтернували. Польща визнала московську окупацію України. Більшевицький уряд Москви вимагав видачі Головного Отамана С. Петлюри. Через деякий час в оточенні С. Петлюри постали труднощі, виявлено советську агентуру. Все це змусило С. Петлюру в грудні 1923 року виїхати з Варшави до Парижу, де його 25-го травня 1926 року застрелив агент ЧеКа Шварцбардт.

Згідно Конституції УНР, наступником Симона Петлюри став Андрій М. Лівичський, який із своїм оточенням оселився у Варшаві й від польського уряду отримував пенсію. Між А. Лівичським і українцями Галичини за підписання ним Варшавського договору була явна прірва, неприхована ворожнеча.

Колишні вояки Української Галицької Армії не погодилися на окупацію поляками Західних Українських Земель. Вони створили Українську Військову Організацію (УВО). Підпільне військо виконувало бойові акції проти представників польської влади. На Україні під большевицькою окупацією до 1927 року тривала партизанська боротьба.

Тодішня Рада амбасадорів (щось співзвучне до сьогоднішніх ОН) не згоджувалася з тим, щоб Галичина належала Польщі і провадилася мова про автономію Галичини. Бойові акції УВО були тоді на часі. Вони доказували, що Польща не є господарем української землі, тоб-

то Галичини. Діяльність УВО мобілізувала молоде українське покоління до праці й боротьби. В масі українського народу, а молодого покоління зокрема, поширився патріотизм, туга за втраченою Державою. Також шукали причин: чому ми програли наші змагання за державність?

Відповідь було одна: українські соціалісти, які були при владі, в Українській Центральній Раді й Уряді УНР, — були в духовому полоні російських соціалістів. Вони вважали, що договоряться з росіянами-більшевиками. Прогайнували пригожий час для мобілізації своїх сил і творення Української Армії. Серед народу переказували вислови В. Винниченка: “Ми нація демократична, договоримося з російськими демократами; армія нам не потрібна, тільки міліція”.

Російські соціалісти й большевики боролися з царатом за соціальну справедливість. Україна ж потребувала ще й національної незалежності. Російські й соціалісти, й большевики нічим не різнилися від російських монархістів. Усі вони прагнули панувати над Україною.

Рада амбасадорів великих держав 14-го березня 1923 року визнала Галичину за Польщею. Цей несправедливий акт мав некорисний вплив на старше покоління, яке почало примиренство з польською окупацією. Але УВО скріпила свою діяльність.

Під польською окупацією оформилася нова партія: “Українське Національно-Демократичне Об’єднання” (УНДО). УНДО створилося в липні 1925 року. Крім УНДО були ще такі партії: Українська Соціалістична Радикальна Партія (УСРП), Українська Соціал-Демократична Партія Галичини (УСДП-Г), Комуністична Партія Західньої України (КПЗУ діяла нелегально) й Українське Селянсько-Робітниче Об’єднання (Сельроб створено в 1926 році й це була фасада комуністів, а тому польська влада в 1932 році заборонила його діяльність).

Колишні діячі Української Центральної Ради й Уряду УНР опинилися на еміграції в Польщі, Чехії, Німеччині, Франції... Вони відновили свою партійну діяльність: соціал-демократи (с-д), соціалісти-революціонери (с-р), але ніякого впливу не мали на західних землях України. Екзильний уряд УНР на чолі з А. Лівіцьким перебував у столиці Польщі — Варшаві. Вони були льюальні до Польщі і мовчки сприймали безглузду політику польських окупантів на Західньо-Українських Землях. Еміграційний “уряд” УНР не мав з українцями західніх земель ніякого зв’язку, сам був зовсім бездіяльним і мав ім’я собі — “польські коляборанти”.

Польський режим супроти українців застосовував тяжкі репресії. В тюрмах і по таборах Польщі перебувало близько 100 000 ув’язнених українців. У 1919 році польський діяч Станіслав Грабовський заявив, що “через 25 років не буде українців”. Польонізація українського шкільництва, переслідування українців, населування поляків на українських землях, заборона працювати українцям у польських державних установах створювало величезне незадоволення серед українців. Українці також були незадоволені діяльністю легальних партій. Молодь творила підпільні гуртки, які в 1927 році скликали Конференцію Українських Націоналістів та покликали до життя Провід Українських Націоналістів (ПУН).

На Голову ПУН обрано полковника Євгена Коновальця, який був найвидатнішою особою у військових та політичних колах. Полковник Євген Коновалець був організатором і керівником Української Військової Організації (УВО). Від 28-го січня до 3-го лютого 1929 року у Відні відбувся Конгрес Українських Націоналістів, на якому були делегати від усіх існуючих у той час організацій і гуртків. Конгрес оформив нову політичну формацію —

Організацію Українських Націоналістів (ОУН), яку очолював полк. Є. Коновалець.

Конгрес Українських Націоналістів прийняв ряд Постанов: а) Загальне означення; б) Державний устрій; в) Соціально-економічна, аграрна, промислова політика, г) Зовнішньої політики; г) Військової політики; д) Культури і мистецтва; е) Шкільна і релігійна політика.

Створення ОУН українські патріотичні кола й існуючі націоналістичні організації сприйняли із задоволенням та оптимізмом. Старі існуючі партії, які були при керівництві в час Визвольних Змагань, що тепер не мали підтримки в народі, бачили свій упадок, знаючи, що за ОУН піде молоде активне покоління. Вони до ОУН, як конкурента, поставилися вороже. Окупанти України в Москві, Варшаві, Будапешті й Букарешті зрозуміли, що кожний новий політичний рух несе для них небезпеку і своїм пропагандивним та поліційно-провокативним апаратом почали діяти проти ОУН.

ОУН на українських землях поставила собі за мету розбудувати організацію. Члени ОУН були прикладними одиницями серед українських мас. Дуже скоро ОУН своєю мережею охопила всі Західні Землі України. Провадилася постійна боротьба на всіх відтинках, в кожному селі, в кожному місті. УВО офіційно не була розв'язана. Вона далі видавала свій журнал "Сурма" і вважалася бойовою референтурою ОУН. Діяльність ОУН проходила в напрямку:

- а) Ідеологічно-політичного вишколу;
- б) Вишколу військового;
- в) Вишколу для спеціальних призначень;
- г) Для праці серед молоді;
- г) Суспільно-політичної праці серед українського народу;

д) Поборюванні чужих розкладових впливів, які вороги старалися поширювати серед українського народу.

ОУН плекала культ героїзму, влаштовувала віча, походи, що морально впливало і виховувало молоде покоління. ОУН дуже активно проводила ряд акцій:

1) Польська влада не давала змоги українцям студіювати. В народніх школах обмежувала навчання українською мовою. ОУН поширювала листівки із закликом бойкотувати польську мову, щоб батьки демонстрували проти польонізації; велася пропаганда за створення українських гімназій.

2) Польська влада накладала на українців великі податки. Бойові групи ОУН нападали на поштові й податкові уряди та забирали зібрані гроші з українців.

3) Поляки на українських землях мали своїх поміщиків, які, за вказівками їхнього уряду, не продавали українцям землі, тільки коли з Польщі приїздили поляки й їм на вигідних умовах продавали ту ж землю. Польський уряд плянував переселювати українців на польські землі. ОУН приступила до палення польських маєтків. Насипали могили, де на хресті ставили напис: "Українська земля українським селянам". За цю злочинну політику проти українського народу ОУН покарала міністра внутрішніх справ польської держави генерала Б. Перацкого. Актентат виконано 15-го червня 1934 року.

4) Червоно-московський окупант на Придніпрянській Україні створив штучний голод, де голодовою смертю замучено мільйони українців. ОУН у Львові, на знак протесту перед світом, наказала виконати актентат на представника московської влади у Львові. Актентат виконано 22-го жовтня 1933 року на спеціального урядовця советського посольства Маїлова.

Боротьба ОУН постійно провадилася різними формами, зі збройною включно. На полі бою падали польські

поліцаї, їхні співробітники, серед яких, на жаль, часто були також українці. Польські тюрми були переповнені українськими політичними в'язнями. Польський окупант створив концентраційний табір Береза Картузька. Відбувалися голосні політичні процеси в кожному місті на Українських Землях. Широко відомі процеси у Варшаві та Львові притягали увагу не тільки всіх українців, а також всіх європейських народів.

Під час Варшавського процесу стало відомо, що Крайовим Провідником ОУН на Західніх Землях був Степан Бандера й ОУН під його керівництвом поширила діяльність та впливи. Поведінка Бандери в час поліційного слідства та судової розправи показала, що він є великою особистістю, великим патріотом і революціонером. Бандера здобув тоді велике довір'я і його авторитет став символом боротьби українського народу. Бандера був засуджений польським судом на доживотне ув'язнення.

Голова ОУН полковник Є. Коновалець сам особисто втримував контакти з клітинами ОУН на Придніпрянській Україні. Московські органи безпеки — НКВД через зрадника, який був зв'язковим, передали бомбу, яка вбила Коновальця 23-го травня 1938 року в Роттердамі. В боротьбі з ворогами гинуть не тільки рядові члени, ворог у першу чергу намагається нищити провідників. Польська поліція замордувала Крайового Провідника ОУН сотника Юліяна Головінського й сотні інших. Бандеру з провідними людьми ув'язнили, але праця ОУН не припинилася.

Велика кількість членів ОУН з Галичини включилася в працю розбудови державного життя Карпатської України 1938-1939 років. Члени ОУН були в перших рядах Карпатської Січі й загинули в боротьбі з мадярськими загарбниками.

Націонал-соціалістична Німеччина підписала союз із червоною Москвою. Гітлер зі Сталіном поділили світ і впливи між собою. А потім почалася друга світова війна.

Вибух другої світової війни застав ОУН обезголовленою. Провідника ОУН полковника Є. Коновальця вбив НКВД, Крайовий Провідник Степан Бандера з найближчими провідниками-співпрацівниками сиділи у тюрмі. В тюрмі, крім провідних членів, дуже багато було з нижчих щаблів Організації. З вибухом німецько-польської війни через два тижні розлетілася польська держава. У різних повітах боївки ОУН роззброювали польські військові частини і зброю приховували.

Советська армія зайняла українські землі, які до цього часу були під польською займанщиною. Советсько-німецька границя проходила Сяном, Солокією і Бугом. Під німецькою окупацією залишилися такі частини української землі: частина Забужанської, Сокольники, Холмщина і Лемківщина.

З розвалом Польщі з в'язниць повиходив увесь провідний актив ОУН і Провідник Степан Бандера. Розконспіровані члени ОУН не могли залишатися у своїх рідних сторонах, бо були наражені на негайне переслідування й арешт чекістами-енкаведистами. Крім того стало відомо, що багато архівів польської поліції потрапило в руки НКВД. Усі провідні члени ОУН і Степан Бандера осіли на тих українських землях, що опинилися під німецькою окупацією.

Провідник Степан Бандера зі своїми співробітниками приступив до впорядкування справ ОУН, які мали місце на українських землях і закордоном. Зокрема закордоном, після смерти сл. пам. полк. Є. Коновальця сталося багато комбінацій і незаконностей. До таких справ належить комбіноване покликання на місце полк. Є. Коновальця полковника А. Мельника. Серед оточення А.

Мельника були люди, які не заслуговували на довір'я. Оточення Мельника закордоном складалося в переважній більшості зі старого покоління, яке мало інший погляд на працю ОУН, ніж провідний актив з рідних земель. Оточення Мельника ставку ставило на Німеччину. Бандера з провідним активом ставив ставку на розбудову власних сил і підготовку до революції. На цьому ґрунті дійшло до гострого конфлікту і поділу. Провідний актив ОУН відбув Другий Великий Збір, на якому обрано Провід, на чолі якого став Степан Бандера.

Полковник А. Мельник із своїми прибічниками далі виступав як голова ПУН і ОУН. Революційний Провід під керівництвом С. Бандери дуже скоро впорядкував внутрішні справи і створив ділово-творчу настанову серед перебуваючої за кордонами рідної землі ОУН та підготовляв вироблених і жертвених людей для підпільної праці під советською окупацією.

З приходом на Волинь, у Галичину, а згодом на Буковину советської влади всі існуючі легальні українські партії самоліквідувалися, а з народом осталася діюча політична сила ОУН. З ініціативи С. Бандери в Кракові створено Український Національний Комітет, у склад якого увійшли представники недіючих партій, де були заступлені всі політичні погляди, за винятком групи полковника А. Мельника.

Велика кількість членів ОУН, які опинилися на польських землях, що були окуповані німцями, і на тих українських землях, що не були під окупацією Москви, там мали змогу належно себе вишколювати і допомагати мережі ОУН на Рідних Землях технічним матеріалом, якого не було в советській імперії. ОУН під проводом Степана Бандери почала дуже енергійну працю на Українських Землях. На Рідних Землях усе членство стало під керівництвом С. Бандери. Крайовий Провід в Україні очолив

дуже здібний організатор Іван Климів-Легенда. За кілька місяців зроблено справною підпільну мережу ОУН, яка охопила всі міста і села. Членство ОУН зростало днями, а симпатію і підтримку в усіх формах почали давати всі українці.

Революційна ОУН під большевицькою окупацією застосувала дещо інші методи праці й боротьби, ніж то було застосовувано супроти польських окупантів. Діяльність ОУН провадилася під большевицькою окупацією під таким кутом:

- 1) Поширення мережі до найширших форм, потрібних для революційного зриву;
- 2) Праця членства над собою, тобто вишколи ідеологічно-політичні, військові й спеціальні;
- 3) Вербування нових членів і прихильників;
- 4) Освідомлююча і пропагандивна праця серед народу;
- 5) Вивчення комуністичної системи та всіх органів її, зокрема НКВД-НКГБ.

Дуже важливою ділянкою було встановлення контактів з українськими патріотами на Придніпрянській Україні. Члени ОУН не робили збройних виступів. Зброю своєю вони вживали лише у власній обороні.

При кінці 1940 року на Західніх Землях України було дві влади — офіційна, що урядувала вдень, тобто то була советська; і неофіційна, що урядувала вночі, тобто то була ОУН. Хоча енкаведисти мали багато зібраного матеріалу про діяльність ОУН, включно з архівами польської поліції, все ж їм не вдалося ліквідувати провідного членства і самого Проводу ОУН. Заарештовані члени ОУН мужньо трималися під час слідств під тортурами і не зраджували таємниць ОУН.

НКВД організував у Львові кілька судових процесів за своїм старим кшталтом. Одначе ці процеси для Мос-

кви виявилися невігідними, бо підсудні члени ОУН не каюлися, а з наголосом підкреслювали, що Москва є окупантом і ворогом України. Отже такі процеси Москві робили шкоду, а тому НКВД почав потайки розстрілювати членів ОУН, або засилати на далеку Північ Советського Союзу. Червоно-сталінська влада на Західньо-Українських Землях трималася при допомозі її морального і фізичного терору.

22-го червня 1941 року вибухла німецько-советська війна. За декілька днів члени ОУН на Західніх Землях України опанували положення і створили адміністрацію, почавши від сільських рад і аж до обласних. Все працювало справно, а українська міліція тримала лад.

В руки ОУН потрапило багато військового майна червоної армії, включно з партійними і енкаведистськими архівами. З вибухом війни НКВД по тюрмах Львова, Дрогобича, Самбора, Тарнополя, Золочева, Луцька, Лопатина й інших міст України багато помордував політичних в'язнів. Енкаведистських жертв було тисячами.

Німецькі військові частини, за винятком кількох випадків, не втручалися в працю адміністрації, яку покликала до життя ОУН. 30-го червня 1941 року через Львівську радіовисильню було проголошено Акт Відновлення Української Держави. Цей Акт населення сприйняло з радістю і в кожному селі та місті відсвятковувало його врочисто. ОУН у підготовці до формування Державного Правління не бажала обсаджувати всіх міністерств членами ОУН. Навіть на голову Правління було запрошено д-ра Маріяна Панчишина, який погодився перебрати лише міністерство охорони народнього здоров'я. Тоді на Голову Державного Правління поставлено Проводом ОУН члена Проводу Ярослава Стецька.

Відновлення Державности і само Державне Правління благословили обидва церковні князі — Митрополит

Андрей Шептицький Української Греко-Католицької Церкви і Митрополит Полікарп Української Православної Церкви. На Придніпрянську Україну пішли Похідні Групи ОУН, які були створені на українських землях, що не входили в склад СРСР. Завданням Похідних Груп ОУН у першу чергу було: поширювати ідею Самостійності України і допомогти в розбудові адміністрації.

В липні 1941 року на Українські Землі прибули спеціальні відділи гітлерівської партії й політичної поліції, які заарештували Голову Державного Правління Я. Стецька і наступила ліквідація Державного Правління. Провідника ОУН Степана Бандеру гітлерівці заарештували ще у Кракові. Гітлер наказав Галичину приєднати до Генерального Губернаторства. Таку назву носили польські землі під окупацією Німеччини. На Волині в Рівному отаборилося управління окупованими Українськими Землями з назвою “Райхскоммісаріят Україне”. На місце українських посадників округ і повітів прийшли німецькі “крайсгуаптманни”, “гебітскомміссари” і “ландвірти”.

Разом із німецькими начальниками появились різні гітлерівські вислужники, сексоти гестапо, різні “фольксдойчери”. По низових клітинах адміністрації й поліції засіли люди, яких покликала в перших днях до виконання обов’язків ОУН. Це були добрі люди, які допомагали українському народові. Багато з них пізніше були заарештовані й розстріляні гітлерівським гестапо.

Крайовий провідник ОУН Іван Климов-Легенда дав тоді наказ членам ОУН, щоб магазинували зброю і все здобуте військове майно, щоб воно не попало німцям у руки. Заклик німців здати будь-яку зброю не мав успіху. Через це гестапо розлютилося на Легенду й ОУН почало робити перестановку, тобто переходити в підпілля.

Почалися арешти і розстріли членів ОУН. Гітлерівська поліція розстріляла в 1941-1942 роках більше провід-

них членів ОУН, ніж це зробив НКВД від 1939 року аж до вибуху війни. На фронті був Легіон Дружини Українських Націоналістів, який відмовився далі воювати, за що заарештовано старшин ДУНу, а вояків інтерновано.

ОУН почала боротьбу на два фронти, — проти Німеччини і проти комуністичної Москви. Головну увагу ОУН звернула на підготовку творення власної збройної сили. В другій половині 1942 року починають творитися перші відділи Української Повстанської Армії. Гітлерівська пропаганда, дуже часто роблена також українцями, називала ОУН і вояків УПА “помічниками комуністичної Москви”. Московська ж пропаганда називала ОУН “фашистами, співробітниками гітлерівців”. Змагання українського народу за свою незалежність не пасували обидвом окупантам України, — ані гітлерівській Німеччині, ані червоній Москві.

В перші дні, тижні і місяці війни вояки червоної армії не хотіли воювати. Вони масово здавалися в полон німцям, або розбігалися по домах. Від вояків і командирів можна було чути нарікання на червону комуністичну владу, на її методи господарства і на всю її політику. Говорили, що нема за що воювати. Це було основною причиною, що дало гітлерівській армії змогу спочатку зайняти такі великі простори. Злочинна поведінка гітлерівського апарату і ціла політика Гітлера показали всім народам, що Гітлер такий самий злочинець як і сам Сталін. На Україні селяни говорили: “Така сама свита, лиш на другий бік шита”.

ОУН розпочала широку підготовку до вирішальної боротьби за Українську Державу. На окупованих теренах ОУН проводила оборонні акції проти нападу гітлерівців. У Проводі була думка, що прийде час зудару обох імперіялізмів — німецького і московського; що вони у своїй взаємній різни охлянуть і в них не стане сил, і тоді буде

відповідна нагода не лише для України, а й для усіх поневолених народів на своїх землях запровадити лад та створити свої держави.

З ініціативи і за підготовкою Революційної ОУН 21.-22-го листопада 1943 року скликано Конференцію поневолених народів московським імперіялізмом. У Конференції брали участь представники таких народів: азербайджанців, білорусів, башкірців, вірменів, грузинів, туркменів, татар, українців, черкесів, чувашів, кабардинців і осетинів. Учасники Конференції схвалили постанови спільної боротьби з московським імперіялізмом.

На підставі рішень Конференції в 1943 році на еміграції створено Антибольшевицький Блок Народів — АБН, який широко розгорнув пропагандивно-інформаційну діяльність проти московських загарбників.

Провід Революційної ОУН оцінив ситуацію затяжної боротьби за українську державність і вирішив творити керівне тіло з правами революційного парламенту. До того тіла приєднано різних діячів інших партій політичних, які з приходом большевиків припинили свою діяльність, та також визначних діячів і осіб з Придніпрянської України. У липні 1944 року скликано Великий Збір, який покликав до життя “Українську Головну Визвольну Раду” (УГВР). Революційна ОУН була основною силою й ініціатором створення УГВР. В тому часі вже була розбудована збройна сила — Українська Повстанська Армія (УПА) під командуванням ген. Романа Шухевича-Тараса Чупринки.

Після створення УГВР за кілька тижнів советська армія зайняла всі українські землі. Почалася нерівна боротьба УПА з військами НКВД. В боротьбі супроти ОУН і УПА НКВД застосовував варварські методи, які заборонені міжнародними законами: провокації, підступ і масовий терор — були головним чинником у руках НКВД.

Як уже вище згадано, що з окупацією Західніх Українських Земель червоно-московською владою всі існуючі до того українські політичні партії припинили свою діяльність. Ані одна з тих партій не видала якоїсь листівки. Сталінському теророві протиставилася лише ОУН. Також тихо бездіяльно сидів Уряд УНР у Варшаві та спостерігав як без нього провадилася праця і боротьба українського народу. Але створення Державного Правління 30-го червня 1941 року привітав був Президент УНР в екзилі А. Лівіцький.

Також у час гітлерівської окупації України діячі старих українських партій не відновили своєї праці й не протиставилися гітлерівському теророві. Також Уряд УНР мовчки, бездіяльно спостерігав жахиття гітлерівської окупаційної політики в Україні. Молоде українське покоління, яке стало до боротьби за права і державність українського народу в 1940-1945 роках нічого не чуло і не знало чогось про існування якогось еміграційного Уряду УНР чи про старих українських політичних діячів і про партії.

5-го травня 1945 року завалився гітлерівський “Третій Райх”. Війна закінчилася. У західніх зонах окупованої альянтами Німеччини й Австрії опинилися сотні тисяч українців. Тут були насильно вивезені до Німеччини на примусові праці, політичні в’язні гітлерівських тюрем і концентраційних таборів, а в основному члени ОУН, що мали щастя вижити в пеклі націонал-соціалістичних концентраційних таборів. Тут були воєннополонені польської і советської армій, емігранти з 1919-1920 років, яких називали старими емігрантами з Нансенівськими паспортими й емігранти з-перед другої світової війни. Були тут і члени ОУН та УГВР, вислані з України для політичної праці на Заході, а дещо пізніше прибулі вояки УПА. Були тут і українці силою евакуйовані німецькою армією, як і

українці, що служили в різних формаціях і воювали по боці німців.

У західних зонах Німеччини й Австрії опинилися українці, що тікали на Захід від сталінської терористичної влади. Серед них були і такі, що за гітлерівської окупації України служили в адміністративному апараті; були також і ті, що служили окупантам, допомагали переслідувати українських патріотів, які боролися проти окупантів. Члени комуністичної партії, колишні чекісти, які в наслідок воєнних дій опинилися на Заході, приховували своє минуле.

Українська повоєнна еміграція складалася з усіх прошарків народу: селян, робітників та інтелігенції. Це були українці з різних закутин України, які перебували під різними займанщинами, які на психології цих людей залишили свої сліди. На еміграції панував страх перед насильною репатріацією, яка була закріплена на Ялтинській конференції західних альянтів із Сталіном 11-го лютого 1945 року. Над усіма колишніми советськими громадянами нависла небезпека насильного вивезення до ССРСР. У кожному місті західних окупованих зон Німеччини й Австрії діяли советські репатріаційні комісії, яких рекрутовано з офіцерського складу військовиків, чекістів і політкомісарів. Насильній репатріації в перших днях її ставили спротив політичні в'язні гітлерівських концентраційних таборів, членів ОУН, яким советські чекісти та їхні західні союзники не могли тоді закинути якоїсь співпраці з гітлерівськими окупантами.

Велика маса українців, що вирішила залишитися на Заході, була не однаково національно свідомою, не однаково патріотичною й не однаково жертвенною, не вся та маса мала якись політичні погляди. Щоб тих людей зберегти перед насильною репатріацією, всіх тих людей усерівно роблено політичними емігрантами.

Члени ОУН на еміграції, що творили провідну силу проти репатріації, в більшості були політичними в'язнями, які користувалися авторитетом і ОУН під керівництвом С. Бандери мала за собою великий моральний і політичний капітал, бо ж вела боротьбу на два фронти, — зі сталінськими й гітлерівськими окупантами України й понесла величезні жертви.

По припиненні насильної репатріації старі українські партії почали відновлювати свою діяльність. Також почали творитися нові політичні партії. Сили набирала політична міжпартійна конкуренція, заздрість, особисті і групові амбіції. Із бігом часу почали творитися політичні бльоки. Відновили свою діяльність старі уряди УНР на чолі з А. Лівіцьким та гетьманський на чолі з Данилом Скоропадським, — сином гетьмана Павла Скоропадського, який в наслідок поранення помер в короткому часі перед закінченням війни.

З гітлерівського концентраційного табору вийшли Степан Бандера і сотні провідних членів ОУН, а серед них Голова Державного Правління відновленої Української Державности Актом 30-го червня 1941 року Ярослав Стецько. Він почав свою діяльність на міжнародному форумі як Голова останнього Державного Правління, яке заарештували були гітлерівські окупанти. Ярослав Стецько розбудував Антибольшевицький Блок Поневолених Народів і ввійшов у склад Світової Антикомуністичної Ліги. В цей же саме час в Україні провадилася завзята жорстока боротьба ОУН-УПА з сталінськими окупантами, — внутрішніми військами НКВД-НКГБ-МГБ.

Політичне положення України вимагало одного сильного політичного репрезентанта. Всі заходи в цьому напрямку не мали успіхів. Старі політичні партії й уряди, які відновили свою діяльність, покликалися на свою істо-

ричну минувшину і не бажали взяти під увагу своєї бездіяльності в найкритичніші часи нашого народу під час другої світової війни. Особисті та групові амбіції творили політичне напруження. В цьому дуже була заінтересована советська агентура, тобто щоб еміграція була політично нетворчою і без успіхів.

Провід ОУН під керівництвом Степана Бандери змагав до створення одного державного центру, за яким повинна бути більшість народу. Бандера пропонував у всіх країнах поселення українців провести вибори і обрати державний центр. Старі партії і новостворена на еміграції “Українська Револьюційна Демократична Партія — УРДП” та ОУН-ПУН полк. Мельника разом з УНР об’єдналися разом і стояли на засаді паритетности.

Після смерті С. Бандери над створенням Всеукраїнського Державного Центру працював Ярослав Стецько Голова Державного Правління — УДП, який мав на еміграції декількох членів свого уряду з 30 червня 1941 року. Ярослав Стецько у своїх працях поширював державницьку думку, вказуючи, що українська нація самовизначилася тому більше як тисячу років у своїй суверенній великодержаві — Київської Русі. Ярослав Стецько пропонував в Конституції Всеукраїнського Державного Центру необхідно відмічувати не один державний акт відновлення суверенности, але у всьому — у поневоленій нації треба здефініювати коріння, сиву давнину державности, до якої нав’язувати як першоджерела. За ініціативою Голови Державного Правління Я. Стецька в жовтні 1973 року було оприлюднено “Становище до подій в Україні і світі” за підписом Голови Державного Правління Я. Стецька і Президентом УНР Миколою Лівичьким.

Ярослав Стецько і Провід ОУН заступали думку, що Державний центр має не тільки символізувати державну формацію, але мобілізувати сили до змагу за нашу дер-

жавність. Акт Відновлення української державности і створення Державного Правління в час другої світової війни показав світові, що український нарід творить своє державне життя, незалежне від Москви і Берліну.

На першому Конгресі СКВУ у 1967 р. в Маніфесті СКВУ відзначено значення Акту Відновлення Української Держави 30 червня 1941 р.

В 1986 році поширено склад членів Українського Державного Правління представниками: Гетьманського Руху, Співки Визволення України і безпартійними. По смерті Ярослава Стецька головою УДП являється інж. Богдан Федорак, який з членами УДП продовжував переговори з УНР в справі створення Всеукраїнського Державного Центру.

УДП незмінно стояло на становищі, що до Всеукраїнського центру мають бути включені всі державні формації, які були в Україні від 1918 по 1944 рік на підставі державних актів 22.1.1918-1919 р. Гетьманської Держави в час її самостійности, Карпатської України 14.3.1939 р., Акту 30 червня 1944 р., Акту УГВР з липня 1944 р.

Але партії, що входять в сьогоднішній склад УНР на це не погодилися, не зважаючи, що за ними стоїть дуже слабке опертя в політичному еміграційному світі. Таким чином подавляюча більшість українців, що беруть участь в політичному житті і стоять на позиції Самостійности України з широкими зв'язками діяльности на міжнародньому форумі АБН стоять на позиціях УДП. Сьомий Конгрес ОУНР схвалив цей напрям УДП і дає йому повну піддержку в дальшій праці для створення Всеукраїнського Державного Центру.

Вислужники

Переглядаючи історії визвольних змагань різних народів, які боролися за національне і державне звільнення, побачимо, що кожна боротьба була жорстокою. Таких форм жорстокості, провокацій та різних вигаданих “концепцій”, які застосовувала і застосовує Москва проти поневолених народів, імперіялістам французьким чи англійським та іншим недоречно було вживати. Західні імперіялісти визискували поневолені народи й їхні земних надр багатства. Москва ж, крім визиску природних багатств України, творила ще і національну неволю, віками змагала, щоб з нашого народу зробити малоросійське плем'я, яке розселилося на “юге Росії”.

Російська цариця Анна Івановна (1693-1740) видала 31-го грудня 1734 року таємний указ про створення в Україні таких умов, щоб українці якнайбільше одружувалися з росіянами. Інші царі, як уже згадувано, видавали укази про заборону української мови, українських шкіл, забороняли бути українцями. Таких форм окупації не застосовували ані французи, ані англійці.

Політику русифікації України продовжують червономосковські окупанти, прикриваючись “інтернаціоналізмом”. Щоб при допомозі малоросів-яничарів тримати поневолені народи і надалі під владою московського центру, комуністичнопартиійний апарат у Москві опрацював ряд політичних концепцій різних “союзів, федерацій” для політичного баламутства. Рівночасно московські “інтернаціоналісти” для пропагандивного апарату приготували різні наклепи проти тих, хто не згоджується з окупаційною політикою Москви і змагають до створення своїх назалежних держав.

Боротьба українського народу за свою державність в останньому півстолітті провадилася Організацією Укра-

їнських Націоналістів (ОУН). Для оплюгавлювання ОУН, для перекручування історії, для різних видумок проти українців московські вислужники видали сотні різних наклепницьких брошур і статей. Московська “логіка” тих наклепів проста: хто є слухняний Москві, той “порядний” українець; хто прагне своєї незалежності, — це ворог, агент капіталістичних держав. Московська пропаганда безперервно повторює, що ОУН, — це була агентура німецьких фашистів.

Фашистівська організація була в Італії. Гітлерівська партія мала офіційну назву націонал-соціалістичної. Але Москва промовчує назву націонал-соціалістичної, а наголошує лише фашизм.

Члени ОУН для Москви це лише “агенти, терористи”. За твердженням червоної московської пропаганди, член ОУН і УПА тільки те й робили, що вбивали жінок та дітей. Така примітивна пропаганда розрахована на почуття чужинецького читача.

Сьогодні відомо в Україні й цілому ССРСР, що органи НКГБ-МГБ робили зі старими людьми, жінками і дітьми. Московська пропаганда в Україні зі своїми наймитами промовчує методи, які застосовували чекісти в боротьбі з членами ОУН і УПА й який спротив мобілізували чекістські методи серед народу та борців ОУН і УПА.

Револьюційна ОУН, популярно знана як бандерівці, мала свою розбудовану силу в багатьох областях України і провадила боротьбу з червоно-московськими та гітлерівськими окупантами. ОУН з окупантами не вела ніяких переговорів і не визнавала чужих окупаційних законів та розпоряджень. Постава револьюційної ОУН до окупантів України та до їхніх вислужників нічим не різнилася від постави борців Франції, Бельгії, Голляндії, Польщі й інших народів супроти гітлерівських окупантів.

Історія вказує на те, що кожний нарід карав своїх зрадників. Це в Україні стосується тих, хто йшов служити польській, советській і гітлерівській окупаційній владі. Московські наймити постійно повторюють про терор і т. п., приховуючи при тому правду. Коротко зупинімося над тим, як це питання виглядає в наших сусідів поляків, які в боротьбі з окупантами мали такі ж саме проблеми, як і наше підпілля.

Видавничий інститут “Пях” видав книжку Лешка Гондка “Караюча Польща. 1939-1945”. У цій книжці Лешко Гондка описує потреби польського підпілля виносити кари зрадникам. Наведемо деякі уривки з рецензії цієї книжки, що появилася на сторінках газет.

Марек Яворський на цю тему пише, що “не всі поляки були святими”. І далі читаємо: “... Виміри справедливості під німецькою окупацією конечно були потрібною справою не лише з точки зору зберегти формально правну тяглість праці польського державного апарату, але також і з причин практичних, — як потреба вдержання моралі народу”.

Автор згаданої праці “Караюча Польща” подає, що за гітлерівської окупації було винесено від 3000 до 3500 смертних вироків. Але не було змоги виконати 2500 вироків. Гондка наводить, що підпільна польська організація “Армія Крайова” Краківського округу мала зареєстрованих 5000 агентів і конфідентів німецької поліції. В Новому Сончі в станиці гестапо поляки знайшли список таємних співробітників гітлерівської поліції 400 осіб. Лешко Гондка аналізує, що з 200 засуджених підпільним судом на кару смерти було: 24 урядників, 18 селян, 16 війтів і солтисів, 15 робітників, 13 осіб літератури й артистів та журналістів, 43 поліцаїв допоміжної польської поліції.

Мені пригадуються три повіти: Радехівський, Сокальський і Камінки Струмилової, де було 180 членів україн-

ської допоміжної поліції. До того ж вони всі були на підпільній праці ОУН. Між ними не було ані одного сексота чи агента гітлерівської поліції.

Польська підпільна делегатура уряду в половині 1942 року мала опрацьований звіт під назвою “Три Варшави”. У звіті говориться: Варшава ганебна є та і ті, які співпрацювали з гітлерівським окупантом і їх було 5%; Варшава гідна становила 70% населення і Варшава воююча — 25% населення.

Було б дуже цікавим мати дані з інших країн Європи, які були під окупацією гітлерівців, як: Франції, Бельгії, Голляндії, Чехії та інших. На жаль, українці на еміграції не мають архівів, на підставі яких можна було б зробити хоча приблизний звіт чи статистику українських висулужників окупаційних режимів, зокрема гітлерівського і червоно-московського. Маємо дані, що поважну частину архіву підпілля ОУН знищено. Архіви районових обсягів у багатьох випадках потрапили в руки чекістів, які потім їх фальшували і перекручували на свій лад. До цього ж червона пропаганда в Україні всіх українців, які працювали в адміністрації під час гітлерівської окупації, чи в допоміжній українській поліції представляє як агентів-коляборантів. Вся та пропаганда злосливо неправдива. Не виключено, що десь хтось із тих працівників міг опідлитися. На загал, то це були добрі українці. Серед них велика кількість була тих, що їх на ту працю було післано підпільною ОУН із різними завданнями, щоб збирати для нашої розвідки матеріал про гітлерівських окупантів та агентів Москви, яка засилала до німців своїх провокаторів, щоб гітлерівськими руками нищити свідомих українців.

Не маємо числових даних, скільки ж українців з допоміжної української поліції, скільки українських в'їтів чи голів сільських управ або працівників адміністративного

апарату гітлерівська поліція розстріляла за співпрацю з революційною ОУН (бандерівцями). Живучи на чужині в різних країнах, ми не мали змоги, а, може, і занедбали, щоб відновити в пам'яті прізвища людей, членів ОУН і всіх тих, що працювали проти гітлерівських окупантів і були розстріляні, а при тому дуже часто їх розстрілювали прилюдно. Не зібрано в загальний список тих патріотів, яких було ув'язнено і вони загинули в гітлерівських концтраційних таборах.

Боротьба нашого народу в час другої світової війни за нашу незалежність була великою на всіх відтинках життя і про це не можна забувати. Наш, тобто тих, що залишилися живими, обов'язок дати свідчення для історії.

МІХАІЛ С. ГОРБАЧОВ

(Перший секретар ЦК КПСС і голова Верховного
Совета СССР)

Одинадцятого березня 1985 року Міхаїла С. Горбачова вибрано на пост першого секретаря ЦК КПСС. Своєю діяльністю, “перестройкой і гласністю” М. Горбачов звернув на себе велику увагу в усьому світі. Його перебудова в СССР викликала корисні серед поневолених росіянами народів процеси.

Проголошена “гласність” дала змогу нашим братам в Україні вказати світові на злочини, яких до цього часу накоїла українцям червона Москва. Політика “перестройкі-гласності”, зміни в зовнішній політиці, розмови про роззброювання, виведення советських військ з Афганістану, — на Заході створили прихильність до Горбачова.

Нема ніякого доказу, що Горбачов мав намір надати самостійності поневоленим Москвою народам. Він усю свою діяльність скерував на рятування Московської імпе-

рії від економічної катастрофи, яку приготували на кремлівському троні. Але він “перестройкой-гласністю” поглибив процеси розкладу імперії. Це вже дало неоціненну користь поневоленим народам у їхній боротьбі за свою незалежність. Він все робить зберегти Московську імперію в її рамках. До перебудови в імперії його приневолив тотальний провал комуністичного господарства.

Міхаїл Сергєєвич Горбачов народився 2-го березня 1931 року в селі Привільному Красногварійського району Ставропільського краю. На п'ятнадцятому році життя він почав працювати в машинотракторній станції (МТС). У 1952 році почав студіювати в Московському університеті, а в 1955 році закінчив правничий факультет цього державного університету. В 1967 році він закінчив Ставропільський сільсько-господарський інститут.

Від 1955 року М. С. Горбачов став активним діячем комсомолу і був першим секретарем комсомолу міста Ставропіль, потім працював на різних посадах із різними функціями: пропагандист, агітатор, другий секретар комсомолу Ставропільського краю, потім перший секретар комсомолу Ставропільського краю. У 1966 році М. Горбачов став першим секретарем компартії міста Ставропіль. У 1968 році Горбачов став другим секретарем компартії Ставропільського краю, а від квітня 1970 року він перший секретар партії Ставропільського краю. Членом ЦК КПСС М. Горбачов став 1971 року; він був делегатом на XXII, XXIV, XXV і XXVI компартійних з'їздах. У 1979 році М. Горбачов кандидат у члени політбюра, а в жовтні 1980 року він уже член політбюра ЦК КПСС.

Ця коротка хронологія партійного росту вказує, що М. С. Горбачов, крім своїх здібностей, був на доброму рахунку в комуністичній партії Советського Союзу, що було запорукою підніматися щораз вище по ієрархічній

драбині партії. Відомо, що М. Горбачова протегував голова КГБ Юрій Андропов.

Як показує минуле, М. Горбачов був взірцевим членом комуністичної партії, вже як генерального секретаря ЦК КПСС, промова на XXVII-му з'їзді комуністів Советського Союзу в своєму змісті має таку точку: “Стоїмо перед серйозною перебудовою соціалістичного господарства, початок якої ми вже зробили і перебуваємо на півдорозі”.

Твердження М. Горбачова на XXVII з'їзді КПСС, що в перебудові советського господарства зроблено півдороги є доказом того, що він тоді не припускав зустрітися в “перестройці” з такими труднощами, які зустрів пізніше. Від висловлених Горбачовим вищезгаданих слів минуло три роки, але від перебудови невидно позитивних наслідків.

У промові на пленарному засіданні комуністів 11-го березня 1985 року М. Горбачов наголосив:

“а) Советський Союз завжди підтримував боротьбу народів за їхнє визволення з колоніального гніту”.

б) Всі повинні знати, що інтересами нашої батьківщини й наших союзників ми не поступимося ніколи”.

Дійсність же показала, що Горбачову довелося поступитися в Афганістані, Африці — Анголі, ще в Азії — Камбоджі. Не має сумніву, що в першому півріччі на посту генерального секретаря ЦК КПСС М. Горбачов не мав повної уяви про дійсний стан занепаду економіки Советського Союзу. В пізнішому процесі перебудови М. Горбачов почав свої погляди міняти на всі відтинки советського державного життя й іти назустріч вимогам народу.

Висунуті злочини з минулого, як репресії мільйонів людей, терор, банкрутство ідеології, політичне банкрутство, економічна катастрофа, — все це напевно показало Горбачову, що за це винен не один Сталін, але винен і той, який був перед Сталіном та творив фундамент для зло-

чинної системи, тобто — В. Ленін. У час банкрутства покликатися на Леніна потрібно і Горбачову. Лише постає питання: як це він довго буде робити? Хоча він і вихований на марксизмі та ленінізмі, мусить розуміти нежиттєздатність цієї ідеології.

Дійсність показує, що М. Горбачов кмітливий, добрий тактик, не догматик. Коли зупинятися над вихованням партійним Горбачова, то ще треба мати на увазі, що М. Горбачов син селянина і він, крім комуністичнопартійної теорії, бачив ту дійсність, а якій на селі доводиться жити селянинові, то пак — колгоспникові. Походить він із того краю, де недалеко від нього кубанські та терські козаки, в яких комунізм не так закорінений, як у робітничих районах.

Сьогодні М. Горбачов не може не бачити, що імперія іде до упадку і процесу розкладу її він не здержить. Горбачов робить енергійні заходи для рятування імперії. Та його заходи вже не допоможуть втримати імперію при житті. Маючи в своїх руках повну владу в СРСР, чи піде Горбачов на застосування репресій і терору? Зі збігом часу чи відречеться він Леніна? Цього наразі неможна сказати. Але одно він добре зробив, це — “перестройку і гласність.”

Член-кореспондент Академії наук СРСР Георгій Шахназоров належить до кола найближчих співробітників М. Горбачова. Про Горбачова Шахназоров висловився так: Михайлові Горбачову притаманна властивість завше вислухати різні думки і здібність вислухане поєднати та додати до цього свій власний елемент. Горбачов, — людина зі своєю активною думкою. Він з великою увагою ставиться до праці співробітників і помічників. Коли сам не згідний з іншим поглядом, то завжди доказує слабкість цього погляду й замінює його своїми переконливими аргументами. М. Горбачов ніколи не допускає образи

чи грубих слів до своїх помічників або советських діячів. Він знаходить форми висловити своє незадоволення так, щоб не було образливим. Коли він незадоволений, то говорить ясно, відкрито, але не образливо.

У міжнародніх переговорах він висловлює свої погляди твердо, їх боронить, але здібний знаходити компроміс. У цей час він стало прислухається до своїх співбесідників. Коли йому доводиться міняти свою думку перед аргументами співрозмовника, він говорить: “Ви праві”. Горбачов твердить, що немає нічого гіршого для політики як впертість і небажання признати свою помилку.

Шахназаров підкреслив, що коли в 1985 році М. Горбачов прийшов на пост генерального секретаря ЦК КПСС, то нікому і в голову не приходило оспорювати його думки й доручення.

В журналі “Аргументи і факти”, №20 за 1989 рік, поміщено: “М. С. Горбачов. Сторінки біографії”. Тут подані відповіді Горбачова на питання кореспондента Н. Михайлова. Переповімо, що про себе сказав Горбачов: родився і виріс у Ставрополі в родині селянина. Діди і батьки були селянами. Дід по матері був організатором колгоспів. Батько 40 років працював механізатором, був на війні і воював під Курським, Харковом, Києвом і за переправу через Дніпро був нагороджений медалею “За відвагу”. Під кінець війни в Чехії його поранено. Тринадцятирічним Михайло Горбачов почав працювати в колгоспі, потім був помічником комбайнера. Працював і вчився. Школу закінчив у 1950 році й тоді поступив у Московський університет на факультет права. П’ять років студіював і активно працював у комсомолі. В 1952 році вступив в члени КПСС.

В часи студій у Московському університеті Михайло Сергійович познайомився з Раїсою Максимівною, яка походить із сибірського міста Рубцовске Алтайського

краю. Родичі Раїси працювали в залізничному транспорті. Раїса закінчила школу з золотою медалею. Потім вона студіювала філософію. У 1953 році Раїса і Михайло одружилися.

Після закінчення студій в університеті Михайло і Раїса переїхали до Ставрополя. Але по професії довго не працювали, його покликали на працю в комсомолі, а згодом у партії. Спершу працював у комітеті партії, а потім десять років був першим секретарем крайкому КПСС. У Ставрополі він закінчив економічний факультет сільсько-господарського інституту.

Раїса працювала педагогом у вузах, написала працю про життя колгоспників і стала доцентом. Подружжя Горбачов має дочку Ірину, яка є лікарем і її чоловік лікар, обоє кандидати медичних наук. Вони мають дві дочки — Ксеню й Анастасію. Тепер Раїса займається суспільною працею і протоколами чоловіка, — голови Верховного союзу СРСР.

Михайло Горбачов дуже обтяжений своїми обов'язками. Він отримує місячну платню так, як і всі члени політбюро, — 1200 рублів. Кандидати в члени політбюро отримують місячно 1100 рублів, секретарі ЦК КПСС — по 1000 рублів.

Горбачов зазначив, що його книга “Перестройка” появилася друком у 100 країнах загальним тиражем понад два мільйона примірників. Гонорар за цю книжку він перерів на партійний бюджет. Горбачов має помешкання в Москві. Але з огляду на його державну позицію він має урядову дачу, спеціально устаткованої для прийняття високих заграничних гостей.

ДЕВ'ЯТНАДЦЯТА ВСЕСОЮЗНА КОНФЕРЕНЦІЯ КПСС

Від 28 по тридцятьє червня 1988 року в Москві відбувалася XIX-та всесоюзна конференція комуністичної партії Советського Союзу. На цю конференцію прибуло 5 000 делегатів, а вірніше — 4991 делегат.

Головну доповідь на XIX-й всесоюзній конференції КПСС виголосив М. С. Горбачов. Доповідь називається: “В перебігу реалізації рішень Двадцять сьомого з'їзду КПСС і завдань для поглиблення перебудови”. Протягом усієї своєї доповіді Горбачов указував на рішення XXVII з'їзду компартії та на постанови пленумів з січня і червня 1987 року, в яких говориться про рішення провести в життя “перестройку, демократизацію, гласність”.

Перебіг конференції показав, що М. С. Горбачов не мав супротивника, який би протиставився рішенням XXVII з'їзду КПСС в справі “перестройки”. Провідна думка доповіді така:

а) Перебудувати й оздоровити та морально зміцнити партійний апарат; виправити господарство країни;

б) Скріпити демократичний централізм в противагу до-тогочасному демократичному бюрократизмові;

в) Горбачов дослівно сказав таке: “Керівництво КГБ, Міністерство оборони, генеральний штаб ведуть цілеспрямовану працю по удосконаленню сьогоднішнього розвитку”;

г) Комуністична партія має бути провідною силою, без плюралізму;

г) Дещо потрібно виправити в національному питанні;

д) Закон про кооперацію в ССРСР принесе для економіки країни користь;

е) Будівництво житлової площі збільшилося на 6%.

В доповіді Горбачова не бракувало демагогії й часто наголошувано на революційність. Говорить про нове мислення, а часто покликається на старі цитати Леніна, на які безугавно покликалися Сталін, Маленков, Хрущов, Брежнев, Андропов та Черненко. Сьогодні нарід бачить наслідки того ленінізму, яким Горбачов наново повчає як треба працювати. У своїй доповіді він порушив усі ті справи, які вже обговорювали на з'їзді комуністичної партії, на пленарних засіданнях і повторювані всіма середниками совєтської пропаганди.

За час своєї влади М. С. Горбачов не раз критикував різні міністерства й організації. Але ніколи він не висловився критично проти КГБ. Наше твердження, що пляни перебудови опрацював і розпочав запроваджувати в життя Ю. Андропов, спираючись на апарат КГБ, вважаю за правильне. Також М. Горбачов сьогодні спирається на КГБ.

Горбачов твердить, що “ми недооцінили всієї глибини застою минулих літ і занедбаних справ у сферах економіки й фінансового стану країни”. Офіційна критика в СРСР період панування Л. Брежнева називає “роками застою”. Брежнева звинувачують, що він не був здібним збагнути процеси, які відбувалися після XX-го з'їзду КПСС, на якому Н. Хрущов розвінчав Й. Сталіна і засудив культ особи. За Брежнева поширилися бюрократія, корупція і хабарництво в компартії й у найвищих колах, включно з родиною самого Брежнева та його особистих приятелів. Брежнев наказував надавати йому найвищі ордени, на які він не мав ніякого права. В партії занедбав дисципліну й політичну освіту.

Після доповіді М. Горбачова було ряд питань і критичних думок, висловлених делегатами. Серед тих виступів не було заперечень рішень XXVII-го з'їзду компартії.

Від ЦК комуністичної партії України мав слово Борис Качура, який говорив, що питання національної політики завжди були актуальними й тепер потребують окремої уваги. Качура дослівно сказав таке: “Для українського народу фундаментальна основа інтернаціонального братства народів країни є свята”.

Делегатом від Спілки Письменників України і член правління Спілки письменників СРСР був Борис Олійник, який у своєму виступі сказав, що він привіз на конференцію звернення, щоб переглянути програму енергетики на Україні й це звернення підписане 60 тисячами людей. Олійник у своєму виступі ще і таке сказав: “Не знаю як у кого, а в мені і тих, що мене післали на конференцію, є батьківщина — советська Україна і країна СРСР, і я гордий за свою соціалістичну батьківщину”. Таку рабську думку висловлював на конференції Борис Олійник.

А тимчасом у “Літературній Україні” ч. 26 за 30-го червня 1988 року поміщено статтю Івана Дзюби “В обороні людини й народу”. Там Іван Дзюба пише: “... Досі історія не знала жодного випадку, щоб цілий народ — та ще який: п’ятдесятимільйоновий! З великою історією, культурою, літературою! — сам добровільно відмовлявся від своєї мови. Виходить ми перші? Тож яким мало б бути суспільство, яке довело свій народ до такого стану? Пом’янувши гіршого присуду соціалізму й соціалістичному інтернаціоналізму не придумає ніякий лютий ворог...” Московські русифікатори, при допомозі таких рабів, як вищезгадані, ведуть злочинну роботу, якій знаменну оцінку дав Іван Дзюба.

XIX-та всесоюзна конференція комуністичної партії Советського Союзу прийняла “Резолюції”, які були поміщені й у “Радянській Україні” ч. 156 за 6-го липня 1988 року. Резолюції віддзеркалюють поставлені в промові вимоги М. Горбачова, а саме: рішення XXVII-го з’їзду

КПСС і січневого та червневого пленумів із 1987 року по питанню перебудови мають бути виконані. Говориться, що в усіх прошарках суспільної, державної, господарської діяльності є ще багато працівників, які не хочуть розстатися із застарілими командно-адміністративними методами. В резолюціях говориться, що сьогодні на перший план висувається кардинальна реформа політичної системи. Резолюції схвалюють діяльність ЦК КПСС і політичний підхід до вирішення суперечностей світового розвитку. Конференція схвалює викладені в доповіді М. Горбачова пропозиції щодо реформи політичної системи і висловлюється за їхньою практичну реалізацію.

Горбачов зробив певні зміни, перенісши Лігачова, який не в усьому погоджується з Горбачовим, з ідеологічного відтинку. На місце Лігачова поставлено Яковлева, який є беззастережним прихильником Горбачова. Невдалося Горбачову здійснити плян, тобто стати головою Верховного совета. Цей пост займає А. Громико. На конференції були голоси, щоб Громика усунути, бо він також несе відповідальність за минулі злочинні часи.

Час “перестройки” триває вже три роки. А Горбачов все ще не може похвалитися успіхами. Економічний стан в СРСР дуже погіршився. Народ усе більше незадоволений. Ніхто не вірить у гарні слова про “перестройку”. Гарні слова про “щасливе життя” комуністична партія говорить ось уже понад сімдесят років. Члени компартії на початках свого панування вірили ще в комунізм. Тепер же для всіх стало ясным, що минуле було злочинним і недобрим. Треба все перебудувати. А в успіх перебудови народ не вірить.

Ми вже знаємо, що на території СРСР постали громадські й політичні групи, які видають брошури, листівки, скликають збори і демонструють та ставлять перед ЦК КПСС ряд вимог, вказують на кепську політику і по-

гане господарювання. Потворені групи, які комуністична влада офіційно називає “неформальними”, в національних республіках ідуть національним шляхом і вимагають незалежностей від московського централізму. Зневіра і хаос поширюються. Органи КГБ в “неформальні” групи засилають свою агентуру — сексотів з метою збирати інформації й майструвати провокації. Всі зібрання та демонстрації КГБісти старанно фільмують.

У червні ц. р. демонстрації відбулися в Україні, Прибалтиці, Москві, Красноярську. Національний конфлікт у Вірменії й Азербайджані за автономну область Нагірний Карабах зайшов у безвихідне положення. Ворожнеча поглибилася.

В короткому часі треба сподіватися чистки в комуністичній партії Советського Союзу. Будуть усувати з компартії тих, що роблять перепони, супротивляться “перестройці”. Також КГБ почне переслідувати “неформальні” групи. Горбачов, притиснений економічною кризою, злагіднив політичний курс і Захід, зокрема Західня Німеччина і США дають Москві на вигідних умовах кредити та пропонують торговельні полегші.

Ситуація в усій Московській імперії, а зокрема серед поневолених народів дуже цікава. Породжуються і поширюються процеси творчого шукання та національної правди, соціальної справедливості. Чим довше такий стан триває, тим краще для всіх народів. Помиляється той, хто вірить, що М. Горбачов хоче дати поневоленим народам національну незалежність. Нехай буде прикладом Нагірний Карабах і вимоги вірменів. Все що тепер відбувається в царстві комуністів, як творення груп, які компартія називає “неформальними”, видавання брошур чи журналів, скликання зборів чи мітингів, або демонстрування з покликанням на Горбачова і “гласность”, — все це поза законом, воно лише толероване і невідомо як ще довго.

КГБ провело свою “перестройку”, бо зникли відомі жорстокі чекісти. На їхніх місцях появилися молоді мовчазні люди, які відвідують усі збори, мітинги та демонстрації. За всим уважно спостерігають і записують. На вулицях фотографують усіх тих, хто належить до “неформальних” груп.

Урядова газета “Ізвестія” за 19-го червня 1988 року помістила статтю “Додержуватися закону”, в якій говориться: “... Організатори мітингів і демонстрацій деколи діють, оминаючи закон, як кажеться, на свій страх і ризико, а точніше самовільно”. Комуністична партія і КГБ недостатком мають сили для тиску на народ. Але вони неспроможні відвернути упадок імперії й виправити моральний стан самих комуністів. Також дух часу такий, що для терору, який панував у минулому, вже не має місця. І національних сил, які поширюються в нашому народі й у інших народів, Москва вже не в силі знищити.

(6-го серпня 1988 року)

ІМПЕРІЯ ПІСЛЯ ХІХ-ї КОМПАРТІЙНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Про 19-ту всесоюзну конференцію комуністичної партії ми вже писали в часописі “Шлях Перемоги” ч. 36 за 4-го вересня 1988 року. На Заході про “перестройку і гласность” преса пише багато, пізнає советське господарювання і правильно його оцінює. Комуністична система економіку країни довела до занепаду. Тепер М. Горбачов намагається виправити недотягнення і врятувати імперію. Західні держави, зокрема США і ФРНімеччини Горбачову йдуть назустріч: вкладають капітали в советські підприємства, зміцнюють і поширюють торгівлю з Советським Союзом, що поважно скріплює економіку

СРСР. Але зараз тяжко сказати, чи їхня допомога Советському Союзові матиме позитивне значення. Народи в усій імперії не вірять комуністичній партії та її урядові й не хочуть працювати.

Органи російської еміграційної групки НТС журнал “Посев” за серпень 1988 р. з приводу відбуття комуністичної партії Дев’ятнадцятої конференції оприлюднив декілька статей. Серед авторів тих статей є Абдурахман Авторханов. По національності він чеченець, а політично він москвофіл-неділимець. Авторханов вважається знавцем советської дійсності, є автором декількох книжок, як: “Технологія влади”, “Походження партократії” та інших. Так ось цей Авторханов на сторінках “Посева” твердить, що в ЦК КПСС М. Горбачов є генеральним секретарем лише де юре, а де факто — Лігачов. На нашу думку, така оцінка Авторханова неправильна. Горбачова своїм інтелектуальним рівнем домінує в політбюрі ЦК КПСС і владу зосереджує в своїх руках. Лише тепер тяжко сказати, як довго він ту владу зможе втримати.

Після Дев’ятнадцятої партійної конференції 29-го липня цього року в Москві відбувся “Пленум ЦК КПСС”, на якому розглядалося питання “Про практичну роботу по реалізації рішень 19-ї всесоюзної конференції”. На цю тему доповідь виголосив М. Горбачов. У своїй доповіді він наголосив, що рішення Дев’ятнадцятої парт-конференції надзвичайно важливі й ці рішення треба посилено вводити в практичну діяльність. Дослівно Горбачов сказав: “Треба прямо сказати, товариші, — час нас квапить”. Але подамо з цієї доповіді Горбачова головніші точки:

Приспішити “перестройку” виробничих колективів;

Провести реформу політичної системи;

Створити правові основи і

Скликати з’їзд “народніх депутатів” СРСР. Ще перед з’їздом депутатів, на основі політичних постанов, відбули

звітно-виборчі збори комуністів і конференції міських, районових, обласних, окружних, крайових партійних організацій.

Горбачов говорив про підтвердження конференцією, що КПСС є рушійною силою “перестройки” й визнаним лідером народу та соціалізму. І таким чином із доповіді Горбачова видно, що про плюралізм у Советському Союзі не може бути ніякої мови. Все і далі йде по заздалегідь визначеному шляху, за старим звичаєм “партія веде”. Демагогічно Горбачов хоче вмовити населенню, що компартія є “визнаним лідером народу”. При тому Горбачов замовчує створення на терені імперії безлічі груп, які партія називає “неформальними”. Саме постання цих груп в СССР доводить, що широкі народні маси не вважають компартію за лідера народу.

На пленумі ЦК КПСС Горбачов запропонував, щоб у половині листопада цього року скликати сесію Верховного совета СССР, яка повинна затвердити доповнення до конституції Советського Союзу та проєкт закону про вибори народніх депутатів СССР, а вибори провести в березні 1989 року. Тут із доповіді Горбачова бачимо, що він на звітно-виборчих зборах та конференціях комуністів хоче усунути невігідних йому партійців, а керівні пости в клітинах партії обсадити своїми прихильниками. Потім провести вибори народніх депутатів СССР, якими, річ ясна, зробить підготовку новому партійному апаратові в дусі “перестройки”.

Пропоновані поправки до конституції СССР і проєкт закону, зміст яких нам наразі невідомі, повинні закріпити владу Горбачова. Бо він, крім посту генерального секретаря ЦК КПСС, готується ще стати також головою Верховного совета СССР. Говориться про демократію в советському суспільстві, а виглядає, що все підготовляється для нового диктатора? Горбачов говорив про по-

требу чіткого визначення нової функції ради національностей при Верховному советі ССРСР. Про національне питання Горбачов сказав (цитую):

“Сьогодні ми знову повинні ствердити й те, що належність до комуністичної партії несумісна з націоналізмом і шовінізмом. В. І. Ленін творив большевицьку партію як інтернаціоналістську за своїм духом, за своєю програмою і національним складом. І не може бути ніякого виправдання для комуніста, який став на позиції шовінізму чи націоналізму. По-суті, це відхід від одного з найважливіших політичних принципів партії...”

На пленумі ЦК 29-го липня 1988 року Горбачов ще раз підтвердив свою позицію щодо національного питання. Ми віримо, що до національного питання, зокрема на мовному і культурному відтинках, мусить поробити відповідні поступки. До такого русифікаційного курсу, який був до цього часу, він не має сили повернути. Всі національні республіки й далі політично будуть залежними від Москви згідно з настановою Горбачова та проєктами його нових законів. Горбачов і його імперіялістично наставлене довілля мають ясну уяву, що імперія тріщить і прямує до занепаду, і залишається лише проблема часу. Навіть російські комуністи, які вважають себе “справжніми інтернаціоналістами” й критикують партію за національне переслідування, не погоджуються на створення національних держав, не погоджуються на розвал імперії. Шлях поневолених народів до визволення, самостійного, суверенного життя потребує мобілізації сил та дальшої боротьби.

Як виходить із офіційного повідомлення, на пленумі ЦК КПСС першим голос забрав московський гавляйтер в Україні В. В. Щербицький. Але ми не знайшли опублікованого його виступу, тобто того виступу русифікатора українського народу. Треба сподіватися, що він далі

буде провадити свою русифікаторську лінію і не має жодних доказів, щоб він мав намір змінити свій курс.

Пленум прийняв пропозицію: "... Створення комісії ЦК КПСС під головуванням генерального секретаря М.С. Горбачова для підготовки пропозицій, пов'язаних із здійсненням реформ політичної системи советського суспільства". Це дає нам черговий доказ, що Горбачов до цього часу має повну владу і вже поробив підготовку для закріплення її в своїх руках на майбутнє.

Ситуація в Україні

В час "перестройки та гласности" в Україні була помітна обережність неспівмірність серед провідних діячів української культури, публіцистів, журналістів, які, як правило, приналежні до комуністичної партії й більш чи менш були послушні апаратові В. Щербицького. Але звільнені з ув'язнення Чорновіл, Горинь та інші відновили видання "Українського вісника". Їхня широка активність і діяльність на політичному відтинку, співпраця з іншими поневоленими народами набрали ширшого розмаху та розголосу. Зокрема ними організовані багатотисячні протестні демонстрації у Львові, Києві гомоном покотилися по всьому світі. Про це ми вже детальніше писали в пресі, та кож я згадував у своїх матеріялах і доповідях. Тому не будемо тут повторюватися про це. Але пригадаємо, що ця група останнього часу відома як "Гельсінкська секція", а офіційні советські чинники називають її "неформальною" й офіційні діячі української культури не включилися в діяльність тієї секції. Офіційні діячі української культури ставляться до діяльності "Гельсінкської секції", Чорновола, Гориня та інших зі стриманістю, оминаючи офіційну критику. Та є багато доказів, що діячі української культури поділяють позиції Чорновола та його товаришів.

У міжчасі в офіційних виданнях в Україні почали появлятися відважніші, голосніші голоси в обороні української мови, української культури. До редакцій журналів “Вітчизна”, “Дніпро”, “Жовтень”, до редакцій газет “Радянська Україна”, “Літературна Україна” пошта почала приносити десятки тисяч листів. В усіх тих листах висловлюються обурення проти обмеження навчання української мови в школі, проти повальної русифікації.

Журнал “Вітчизна” ч. 7 за 1988 рік на сторінках 169-199 помістив листи, в яких читаємо:

“... Просто серце “плаче і болить, болить і плаче, і не спить, мов негодована дитина”, коли бачиш, як шанують рідну мову земляки на чужині й якими безбатченками вросли діти на Україні...”

“Інколи говорять про небезпеку національної обмеженості. Чи існує так? Безумовно. Щоб наочно переконатися у нашій національній обмеженості, досить переглянути футбольний репортаж з Києва або з Дніпропетровська та й з інших міст. Зверніть увагу на рекламу. У Києві з кількох десятків рекламних щитів лише один українською — “Прапор комунізму”... Електронні табло можуть писати усіма мовами світу, тільки не українською. Український — зась. А ви кажете, що у нас немає національної обмеженості. Куди вже далі обмежуватися?”

Цей лист підписав Микола Лещенко, — учитель з села Сергіївка, Софійського району, Дніпропетровської області.

Історик Василь Яременко з Хмельницького пише: “... А чим пояснити суржикове болото, що розлилося по Україні? Тим, що від рідної “добровільно” вже відмовилися, а російську ще не вивчили? Ні, глибоко переконаний, що справа не лише в національному нігілізмі, властивому начебто народові, як дехто вважає. Марія Красильна пише, що в Калмикії теж подібна ситуація. А згадаймо

Білорусію та інші республіки... Звичайно, мова як така, як самоцінність зникнути не може. Та зникнуть культурні здобутки народу і сам народ як духовна субстанція: перерветься зв'язок з минулим, без якого, як відомо, немає майбутнього... Національні мови повинні мати статус державних мов і постійну підтримку високих інстанцій для проведення в життя справедливого режиму щодо рідних мов..."

Микола Кун з Очакова пише: "А чого чи чекаємо рішення з Москви? Отоді ми всі візьмемось... На мою думку, треба перед урядом нашої республіки ставити питання так, щоб наша співуча мова звучала в школі, вузі, в кожній державній установі. Тільки таким чином ми зможемо зберегти її, а з нею нашу культуру, наші пісні, якими захоплюється весь світ. Коли ж ми, 50-мільйоновий народ, — маю на увазі населення нашої республіки, — не зможемо зберегти рідної мови, культури, а також і права називатися нацією, бо, як відомо, одним із елементів нації є мова, а з її зникненням зникне і нація, то ганьба буде нам усім на цілий світ. Тим паче, що українці в Канаді, США, Австрії, зберігають і збережуть свою рідну мову..." Автор листа Микола Кун про себе подає, що він народжений 1942 року, має вищу юридичну освіту, закінчив Київську вищу школу МВС СРСР.

В журналі "Дніпро" ч. 7 за 1988 р. на стор. 76 поміщено статтю Михайла Косіва "Джерало нашої сили". В цій статті читаємо: "... 10-го січня 1987 року був спалений будинок Галаганів (нинішня школа) в селі Пісках Лохвицького району на Полтавщині. Секретар райкому партії О. Тарасенко виправдувався: "Якби я знав, що школа в Пісках — справді пам'ятка і має історичну цінність, нізащо не дозволив би зруйнувати" ".

Так говорить на оправдування секретар райпарткому, що носить українське прізвище Тарасенко і сам без сумні-

ву українець, але який його рівень знання. Це продукт без українського змісту й душі, вихованок чужої нашому народові системи “советській человек”. Автор згаданої статті Михайло Косів далі пише так:

“Адже ніхто нікого не притісняє, ніхто ні в кого мови силою не віднімає. Живи собі й розвивайся. Справа, виявляється, не в тому, щоб забороняти, ліквідувати, не допускати. Навпаки. Всякі заборони будять спротив, переслідування, гнів, протест, спонукують шукати захисту. Навіщо? Можна просто споганити, зогидити, вроїти в голову таке поширене нині: “А яка різниця? Тобто виховати байдужість, індиферентність...”

А далі читаємо: “Народ, без усвідомлення самого себе, як певної позитивної цього світу, уже величина негативна і по відношенню до самого себе і по відношенню до людства”.

Автор статті в журналі “Дніпро” М. Косів пише правду про байдужість та індиферентність. Та він чомусь не розглядає глибше, що в минулому репресіями, жорстокими карами винищили тих патріотів, які боролися за українську душу, мову, культуру. На їхні місця вчителями і вихователями партія поставила таких, щоб виховувати рабів-безбатченків.

В “Літературній Україні” ч. 35 за першого вересня 1988 року Віталій Коваль у статті “Не туди б’єш, Іване” пише: “Єдина країна в світі, де не викладається в університетах історія цієї країни, де історія вважалась забороненим, ворожим і контрреволюційним, — це Україна, — писав Довженко 14-го квітня 1942 року і цей запис не ввійшов ні до старого, ні до нового його п’ятитомника. — Другої такої країни на земній кулі нема...”

На 5-й сторінці “Літературної України” ч. 34 за 25-го серпня 1988 року в статті Володимира Панченка “Не забути б про корінь проблеми” читаємо: “... Є свідчення про

те, що всього репресовано близько 500 українських літераторів”, які активно працювали для української літератури, — і всі вони загинули. Жахлива статистика. Вона показує, що Сталін і його полігачі дивилися на Україну як на якесь націоналістичне “кубло”. І в наслідок цього страждала в першу чергу українська інтелігенція. Так було в 30-ті роки, так було в 40-ві, так було в 70-ті роки.

В журналі “Україна” ч. 34 за серпень 1988 року поміщено листа: “Чому журнал “Україна” не згадує про трагічний 1933 рік? Треба нарешті сказати всю правду. Я сам пам’ятаю той голод. І був голод не в поодиноких місцях. Ось у моєї тітки Килини Іванівни Дружини восени 1932 року вибрали все до останньої зернини... А мій дід Іван Ісайових Олексієнко помер 1933 року в Новім Бузі від голоду. А скільки там тоді ще лишилося порожніх хат. Коли це лихо було організоване із злочиним проти народу, то нема чого відмовчуватися.

З повагою М. Олексієнко
м. Бурштин, Івано-Франківської обл.

В цьому ж самому номері “України” поміщено спогад Івана Трійняка про страшні роки голоду в Україні: “... Того літа дощі гостювали щодня, і хліба росли, як із води. А в селі — бур’яни: на городах, у дворах, по вулицях. І нікому було їх виполювати. Одні, рятуючись од голоду, подались невідомо куди, щоб заробити хоч на харчі. Інші пробирались на Чернігівщину й далі, на північ, міняти останні свої ганчірки на хліб, на пшоно, на картоплю — на що доведеться, аби хоч скільки-небудь дали. Їх удома чекали рідні — дружина, діти і, не дочекавшись, помирали... Вмирили цілі села... Сказать би, неврожай минулого року — так ні. Вродило. Тільки на трудодні майже нічого не одержали, а що в кого було їстивного — забирали. Вирощене на своїх городах: жито, кукурудзу, картоплю, квасолію... Люди, рятуючись од голодної смерті, все те

неоціненне добро ховали в мішечках, торбинках, вузликах. Проте селом від хати до хати ходили “буксири” й нерідко знаходили заховане й безжалісно реквізували останнє...”

Ми навели уривки статей і листів, які поміщені в газетах і журналах підсоветської України. Читачі підсоветської преси ставляють проблеми ясно, вказують на злочинства русифікації. Так ставляють справи по всіх національних республіках Советського Союзу. В Україні помітне відважне почуття до свого народу і змагання за рідну мову, культуру та свій національний зміст.

Як уже вище згадано, що серед російських письменників є голоси проти русифікації та нищення національних культур неросійських народів. Серед тих росіян, як говорять наші інформації, говориться про рівність народів і співжиття в Союзі. Знаємо, що так Москва говорить увесь час, а робить інакше. Чи може хтось тим російським письменникам вірити?

Також у розмовах згадані росіяни вказують на Західноєвропейську Спільноту та на об'єднання в Західному світі. Та росіяни промовчують, що об'єднану Західню Європу творять **суверенні** держави. Тому в нас постає питання: Чи російський народ дозрів до демократії? Чи російський народ навчився респектувати інші народи й чи позбувся психології “старшого брата”, психології “наказодавця”? Вважаємо, що росіянам, щоб жити в об'єднаннях і в спільноті з іншими народами, треба ще багато часу на перевиховання, а виховання тим паче.

Журнал російських еміграційних реакціонерів “Часовой” оприлюднив статтю “О русском единстве”. Подаємо декілька уривків із цієї белькотні якогось божевільного росіянина:

“Автор замітки не без зловтіхи бавиться “ленінсько-сталінською національною політикою”, якої, на його думку, нема, а є русифікація...”

Першим сказав про це білоруський письменник Ніл Гілевич: “Скільки моїх юних одноплемінників входять у свідоме життя національно нетворчими, не знаючи своєї рідної мови, не цікавлячись національною художньою літературою, культурою, історією свого народу”... В 1981 р. в усій республіці було 9 шкіл з білоруською мовою викладання, а в 1987 залишилося лише 5. Гілевич скаржить-ся: “Без мови нема і не може бути літератури”.

Приблизно така ж картина і в Україні. Зі слів Б. Олійника, “в деяких наших обласних центрах кількість українських шкіл наближається до нульової помітки”... “Природне прагнення українця розвивати рідну мову викликає традиційну реакцію”...

Право вибору школи для дітей належить батькам; ніхто не приневолює їх посилати своїх дітей у російську чи українську, російську чи білоруську школу...

При всій повазі до Шевченка чи Кюласу їх навіть якось незручно порівнювати з Жуковським чи Пушкіном, а Івана Франка чи Коцюбинського з Толстим або Достоевським...

Возз’єднання з Росією зберегло білорусів і українців від денационалізації й поглинення їх поляками, німцями, румунами. Чи підрахував хтось скільки українців і білорусів стали поляками, німцями або румунами за століття окупації руських земель?..

Без Росії слов’янство — нуль. Та порівняння можна далі продовжувати: без великоросів і українці, і білоруси також нуль. Великороси — це становий хребет Росії, це найдержавницький нарід з усіх слов’ян, у яких цей дар не надто розвинутий. Великороси йшли на неймовірні жертви протягом усієї своєї історії і проливали ріки крові, щоб відстояти своє незалежне існування. (Щось є символічне в тому, що “хохли” Брежнев і Черненко дозволили економіці скочуватися в канаву, а “кацапи” Хрущов, Андропов і Горбачов намагалися щось зробити, як Хрущов,

почали щось робити, як Андропов або Горбачов, який радикально перетворює життя суспільства)...

Тарас Григорович був людиною малоосвіченою, а його погляди на російську єдність були надто близькими до поглядів оскажених націоналістів..."

Вистачить і цих наведених уривків із статті якогось О. Радогаста, та ще і присланої з Росії, як стоїть у журналі "Часовой". Нашому народові такі уривки з писанини чорносотенця, "з Росії" (не з ССРСР, а таки з "Росії", де він читає і нью-йоркське "Новое русское слово") давно відомі. І немає потреби їх коментувати. Бо й автор статті, й видавці "Часового" дивляться на Україну очима минулих століть.

Україна тепер об'єднана, велика і проходить свій процес національної самобутності. Вона з великими кадрами інтелігенції хоче бути і буде сама собою. Це мусять зрозуміти всі "єдинонеділимці" і навіть чорносотенці. Московська імперія має більше не-росіян, ніж росіян. А час "старшого брата" минає, як минув час "герренфольку".

Советська економіка

Мільйонами в'язнів та мільйонами громадян-рабів червоно-московської імперії розбудовано велику індустрію. Сьогодні ССРСР являється великою економічною потугою, яка займає друге, третє чи четверте місце в світі.

За влади диктатора Сталіна вся індустрія, вся промисловість, вся економіка Советського Союзу були централізовані. Комуністична партія згори призначувала міністрів господарства; вони укладали пляни і призначували директорів підприємств. Нарід працював, виконував норму, і мовчав. Після смерти Сталіна, Н. Хрущов почав свої пляни проводити в життя, розв'язувати деякі міні-

стерства; створив близько сотні економічних районів, почав укрупнювати колгоспи. У час проведення хрущовських плянів виринули великі суперечності, невдоволення, ще сутужніше стало з продуктами харчування.

Нікіту Хрущова скинено з становища першого секретаря ЦК КПСС, і таким чином не дано йому змоги здійснити задумані ним реформи. І сьогодні ще невідомо, чим могли б закінчитися ті задумані Хрущовим реформи. Час урядування Н. Хрущова названо періодом волюнтаризму.

Владу перебрав Л. Брежнєв, який почав покликати до життя розв'язані Хрущовим міністерства і повернув назад до централізації. В цьому господарському брежнєвському хаосі почали розвиватися кумівство, корупція, надужиття владою. Багато говорилося про реформи. Економісти висували свої пляни і сперечалися. Своїми плянами став тоді відомим академік А. Г. Аганбегян.

За влади Брежнєва коштом великих фінансових вкладів було створено велику військову індустрію. Всі намагання поправити економічне положення не мали успіхів, не було створено економічної концепції, нічого нового, над чим економісти між собою сперечалися, не було творчих сил в керівництві партії й уряду. Сьогодні брежнєвський час господарювання називають періодом застою, в якому розцвіла корупція.

Брежнєв помер. До влади прийшов шеф КГБ Юрій Андропов, який був дуже добре обізнаний із станом у країні й розпочав робити заходи та проводити в життя оздоровлення. Не має сумнівів, що в пляни Андропова не лише був втаємничений, але і включений у працю здійснення тих плянів Михайло Горбачов, якого підтримував Ю. Андропов.

Помер Андропов. Недовго після нього урядовав Черненко, після якого прийшов до влади М. С. Горбачов,

який почав упроваджувати в життя заплановане Андроповим оздоровлення. Горбачову та його співробітникам, як також і советським економістам було ясно, що в Советському Союзі все йде до занепаду. Горбачов приступив до виправлення положення, назвавши свої заходи “перестройкой”.

На третьому році “перестройки” по лінії економіки виявилось, що Горбачов із своїми економістами не мали опрацьованої економічної концепції, не мали плянів перебудови господарства. “Перестройка” розвинулася такими шляхами, яких не передбачав і сам Горбачов. Економічні реформи, зміни правлінь підприємствами зустріли величезні труднощі, які ще не розв’язані й залишилися питанням, яким способом вони будуть розв’язані?

Одна з найголовніших причин непевности розв’язки економічних труднощів є те, що народи ССРСР перестали вірити комуністичній партії й урядові советському. Народи не вірять також у “перестройку”. Крім того, партійні чиновники, які займають провідні пости по підприємствах, саботують “перестройку”. Це тепер довело до дуже поганого стану в постачанні населення товарами першої потреби.

Харчові продукти стали дефіцитним товаром. Обмаль стало м’яса, масла, молока, цукру. Все це викликає невдоволення серед населення. Це дуже слаба сторінка, яка може довести до упадку реформатора Горбачова. Це дуже добре розуміє Горбачов і робить рішучі кроки щоб направити положення.

Першого січня 1988 року увійшов у силу закон, яким дається підприємствам більше ініціативи. Міністерство підприємствам більше не дає директив, як то було перед цим. Міністерство подає лише дані для орієнтації, на підставі чого підприємство само складає пляни, укладає договори з іншими підприємствами. Фінансові справи, заробітню платню та інші фонди регулює міністерство.

У травні 1988 року Верховний совет ССРС схвалив закон про кооперацію. На думку Горбачова, кооперація повинна забезпечити перші потреби населення. Кооперація, як громадська організація, не суперечна комуністам.

Як уже згадувалося вище, поважне зміцнення господарського положення для імперії приходить із США та інших західних країн. У першій половині 1988 року Європейська Спільнота продала Москві тисячі тонн масла по 12 пфеннігів (німецьких) за кілограм. Американці в Москві відкрили ресторан “Мек-Дональд”, завод “Кока-коли”.

Зі сторінок советської преси довідуємося, що в ССРС катастрофальне положення з яриною і овочами. В газеті “Радянська Україна” за 31-ше серпня 1988 р. на першій сторінці пишеться “Чому кусаються ціни?": “В нових умовах господарювання залишилися старі проблеми. На овочевих грядках густо, а в магазинах асортимент не задовольняє”. Далі читаємо: “... з самісінького ранку шукаю в магазинах огірки. Та все марно... Яблука були заліто лише раз”.

“Радянська Україна” за 25-го серпня 1988 року на 1-2 стор. під заголовком “Ой ці черги!” подала: “... На грядках вирощено дорідний урожай, а на овочевих прилавках без змін. Кажуть, що в Києві один кілограм яблук на чорно коштує 8 рублів.”

Один руб дорівнює 3,70 німецьким маркам. Отже кілограм яблук коштує майже 30 німецьких марок, або 15 американських доларів. Жіночі чоботи — 100 рублів, імпортований костюм — 240-260 рублів, тоді коли робітник заробляє місячно 120 рублів, лікар — 160-180, а секретар горкому — 300-350 рублів. Советська пропаганда постійно повторювала, що капіталістична система догниває. Але тепер вона про це мовчить.

М. Горбачов завів сухий закон. Як же ж тепер виглядає на алкогольному фронті? Газета “Правда України” з 28-го серпня 1988 року на 2-й сторінці в статті “Трезво о трезвості” пише: “На алкогольному фронті настало деяке затишшя... Три роки метушні довкола п’яниць і „ураєнтузіазму” по боротьбі з пияцтвом і алкоголізмом минули швидко і повернули воюючі сторони на старі позиції...”

За даними статистики, зменшилася кількість прогулів на ґрунті п’янки. Стабілізувалася народженість і смертність.

А в чому поразка?

Перше. Країна втратила мільярди рублів від скорочення продажу алкоголю. Якщо до боротьби одну третину від продажу водки одержували самогонщики, а дві третини — держава, то сьогодні навпаки. Це жахливі цифри...

П’ють все, що потрапляє під руку: всього за два роки (1986 і 1987) продаж спиртовмістимого клею „БФ” піднявся на 30%, рідини для очищування скла — на 14, “Діхлофосу” — на 17. Відомі випадки групових отруєнь десятків людей технічними спиртами і т.п.

В тяжкому стані опинилася техніка, яка вимагає промивання спиртом. Норми його настільки зрізані в лікарнях, що спирту практично нема. Нема чим поставити банки, компреси. Різко знизилася якість спиртовмістих фарб, лаків. Повсюдно погіршується якість хліба і борошняної продукції через недокладання дріжджів.

В небачених до цього часу масштабах стали гнати самогон. Самогонщики помолоділи за віком, самогоноварення перемістилося в міста, залило як обласні центри, так і столиці. Зрівнялися малограмотні й високоосвічені, мужчини і жінки. Самогонщики забезпечують сьогодні виробництво приблизно 180 мільйонів декалітрів само-

гону в рік! Це більше, ніж те, що робить тепер вся наша “алькогольна” промисловість. В нечуваних розмірах процвітає спекуляція водкою. Про її прибутки не знає ні одна ошадкаса країни, але вони величезні.

В країні стався стрибок наркоманії й токсіноманії...”

Згадана газета “Правда України” за 31-го серпня 1988 року на 2-й сторінці подає інтерв’ю з генерал-лейтенантом внутрішньої служби В. В. Дурдинцем. Генерал сказав, що в час жнив виявлено 600 крадіжок урожаю, затримано понад 10 000 “несунів” і відібрано 425 тонни вкраденого збіжжя. Серед них депутат районної ради П. І. Чорний і голова контрольної комісії В. І. Назаренко, Харківська область, район Барвенський.

5-го вересня 1988 р. в Москві розпочався судовий процес над Юрієм Чурбановим, який був заступником міністра внутрішніх справ у ранзі генерал-полковника. Як відомо, Чурбанов є зятем Л. Брежнєва. Судять Чурбанова за корупцію. На лаві звинувачених поруч Чурбанова сидять вісім високих партійців Узбекської республіки.

ГОРБАЧОВ ПЕРЕБРАВ УСЮ ВЛАДУ В ІМПЕРІЇ

Одинадцятого березня 1985 року Михайла С. Горбачова обрано на становище секретаря ЦК КПСС. Загально було відомо, що в минулому М. Горбачова протегував Юрій Андропов, — колишній голова КГБ. Перебравши владу першого секретаря ЦК КПСС, М. Горбачов мав у політбюрі таких кагебістів: Чебрикова — голова КГБ, Шеварнадзе — генерал КГБ з Грузії, Алієза — генерал КГБ з Азербайджану, Воротнікова — резидент КГБ на Південну Америку й одночасно посол ССРСР на Кубі.

Михайло Горбачов продовжував здійснювати пляни оздоровлення компартії, які розпочав Ю. Андропов у

1983-1984 роках. Від 25-го лютого до 6-го березня 1986 року в Москві відбувся Двадцять сьомий з'їзд КПСС, на якому затвердили (перебрали) М. Горбачова на становищі першого секретаря ЦК КПСС. У своїй промові Горбачов проголосив: "Стоїмо перед серйозною перебудовою соціалістичного господарства, початок якої ми вже зробили". Це офіційно був проголошений напрямок перебудови-"перестройкі".

На пленарному засіданні ЦК КПСС 27-го січня 1987 року Горбачов у своїй доповіді проголосив напрямні "перестройкі". Червоно-московська імперія опинилася в скрутному становищі, яке і представив М. Горбачов й осудив діяльність своїх попередників. З потребою "перестройкі" були згідні всі члени ЦК. Однак пізніше виявилось, що вони не всі однаково представляли собі проведення в життя цієї "перестройкі".

В процесі "перестройкі" сам Горбачов, під тиском дійсності, мусів поступитися у багатьох справах. Зокрема це трапилося в питанні національної політики. Спочатку він твердив, що "національне питання розв'язане". Але події в усіх національних республіках набрали іншого звороту, посипалися широкі протести і вимоги; доходить навіть до вимог дати народам в СРСР свободу і право відділятися від Москви.

Звільнення партійних наставників і функціонерів згоди до низу також створило спротив "перестройці". За обчисленням фахівців, партійна бюрократія начислює яких 18 мільйонів функціонерів-наглядачів. СРСР начислює 285 мільйонів населення. Отже виходить, що на 16 громадян припадає один партійний наставник-дармоїд. В тому треба числити старших віком людей та дітей.

Щораз виразніше стає видним, що в політбюрі ЦК КПСС, серед керівництва, не має однозгідності. Горбачов почав вміло усувати своїх суперників від влади. Він

уміло усунув сильного конкурента Романова. Потім — Грішїна, тихенько зник Алієв, звільнив Єльцина — бо почав був критикувати “перестройку”. Видним противником “перестройки” став Лігачов.

За акціями “перестройки” М. Горбачов приступив до закріплення своєї влади. Він проявив величезну активність. Він відвідав ряд областей СРСР. В РСФСР вже в шістьох областях першими секретарями компартії є поставлені Горбачовим люди, надійна його опора (це: Куйбишевська, Волгоградська, Ростовська, Астраханська, Смоленська і Саратовська). Коли порівняти попередників від Сталїна до Брежнєва, то нікому з них не вдалося так скоро закріпити свою владу, як це зробив М. Горбачов з мандатом “перестройки”.

Від 28-го до 30-го червня 1988 року М. Горбачов скликав ХІХ-ту всесоюзну конференцію КПСС, в якій узяло участь 4991 делегат. На цій конференції М. Горбачов виголосив доповідь: “В перебігу реалізації рішень ХХVІІ зїзду КПСС та постанови пленумів з січня і червня 1987 року”. Ніхто з делегатів не ставив під сумнів рішень згаданого зїзду КПСС і пленумів з січня та червня. Компартійний зїзд показав, що Горбачовська перебудова не має альтернативи, а Горбачов — конкурента. Докладніше про ХІХ всесоюзну конференцію я писав у “Шляху Перемоги” ч. 36 за 4-го вересня 1988 року.

30-го вересня 1988 року М. Горбачов несподівано скликав пленум ЦК КПСС. Скликання пленуму було таке алярмове, що Шеварнадзе, перебуваючи в Нью-Йорку на сесії ОН, спішно залишив сесію і відлетів до Москви на пленум. Таке саме мусів зробити Язов, перебуваючи в Індії, а Ахромєєв зі Швеції. Немає інформації, що було причиною такого спішного скликання цього пленуму. Не можна виключати, що поза плечима М. Горбачова підготувався якийсь плян певного “перевороту”. На такі дум-

ки наводить перебіг згаданого пленуму, на якому були присутні прихильники М. Горбачова. Лігачов Е., відомий противник Горбачова, не був покликаний на пленум.

На цьому пленумі ЦК КПСС усунуено шістьох із політбюро та з секретарів ЦК, а саме: А. Громика, Долгих, Демічева, Добриніна, Соломенцева і Капітонова. Голову КГБ Чебрикова посунуено на впливову посаду в юридичній комісії, а Е. Лігачова перенесено на становище по сільському господарству. Треба згадати, що Е. Лігачов освітою має закінчений авіаційний інститут, який із сільським господарством не мав нічого спільного. В ЦК КПСС секретарем по сільському господарству є Ніколаєв. Між іншим, 12-го жовтня 1988 року в ЦК КПСС була нарада по питаннях сільського господарства. З повідомлень про відбуту нараду видно, що на ній не було Е. Лігачова.

На місце усунуеного А. Громика прийшов М. Горбачов, тобто ставши головою Верховного совета ССРСР (президентом ССРСР). Тепер М. Горбачов в імперії має всю владу в своїх руках: перший секретар ЦК КПСС і голова Верховного совета. На місце вищезгаданих звільнених партійних керівників прийшли прихильники М. Горбачова: Мєдведев, Власов, Лук'янов, Бірюков, Пуго і Розумовський.

Місце Власова, тобто міністра внутрішніх справ, зайняв Бакатін, — член ЦК, який у минулому займав посаду першого секретаря Кіровського, а потім Камеровського обкому компартії й не працював в системі внутрішніх справ. Головою всесоюзного КГБ став заступник Чебрикова — Крючков, який навіть до кандидатів у політбюро не належить. Це наводить на думку про пониження ролі КГБ й обмеження його діяльності лише до його фахових справ. Можливо, що М. Горбачов буде тепер висувати міністерство внутрішніх справ для зміцнення положення у зв'язку з “перестройкой”.

Після усунення В. Чебрікова з головства КГБ, на керівному місці комуністичної ієрархії в СРСР залишився ще один “брежнєвець”, тобто московський губернатор на Україні В. Щербицький. Він до цього часу ролю московського губернатора на Україні дуже ретельно виконував для “старшого брата” та зумів підібрати собі таких самих вислужників, які жорстоко викорінюють все українське, поборюють усі прояви українського національного відродження.

18-19-го вересня 1989 року відбулося пленарне засідання ЦК КПСС, на якому проведено помітні зміни в політбюрі ЦК КПСС. Зі складу політбюра звільнено: Віктора Ніконова, Володимира Щербицького і Віктора Чебрікова. 20-го вересня 1989 року ТАСС повідомило, що пленум ЦК КПСС покликав до складу політбюра голову КГБ Владіміра Крючкова й Юрія Маслюкова. Звільнено також двох кандидатів у члени політбюра: Юрія Соловйова — перед тим був першим секретарем обласного парткомітету Ленінградської області, і Ніколая Талізїна. На їхнє місце обрано Євгенія Прїмакова та Бориса Пуго.

Новий склад політбюра такий: Михайло Горбачов, Ніколай Рїжков, Віталїй Воротніков, Лев Зайков, Єгор Лігачов, Ніколай Слюнков, Едуард Шеварнадзе, Александр Явовлев, Вадим Медведев, Юрїй Маслюков і Владїмір Крючков (голова КГБ). У вищеподаному складі політбюра залишився лише один противник Горбачова — Єгор Лігачов. Тепер М. Горбачов має змогу провести в життя кожний свій плян. Треба припускати, що Горбачов тримає в політбюрі Лігачова з тактичних мотивів, мовляв, “я демократ, маю опозицію”.

З часу приходу до влади Горбачова 11-го березня 1985 року, з політбюра він вичистив: Грїшина, Романова, Громїка, Алїєва, Ніконова, Кунаєва, Соломенцева, Щербицького і Чебрікова. Горбачов не додержується також

старих правил, — він голову КГБ Крючкова покликав у склад політбюра без того, що Крючков перед тим не був кандидатом у члени політбюра ЦК КПСС. Також член політбюра Борис Пуго є колишнім головою КГБ Латвійської ССР.

29-го вересня 1989 року стало відомо, що в Києві відбулося надзвичайне пленарне засідання ЦК комуністичної партії України, в якому також М. Горбачов брав участь. На цьому засіданні від обов'язків першого секретаря ЦК компартії України звільнено В. Щербицького. На місце Щербицького обрано його заступника В. Івашко.

Володимир Антонович Івашко народився 28-го жовтня 1932 року на Полтавщині. Українець, член КПСС з 1960 року. В 1956 році закінчив Харківський гірничий інститут. Кандидат економічних наук. Працював викладачем у Харківському гірничому й українському заочному політехнічному інститутах. Від 1968 року і до 1973 року очолював парторганізацію заочного політехнічного інституту. Від 1973 року — заввідділом, а від 1978 року — секретар харківського обкому партії. Від лютого 1986 року він секретар ЦК компартії України. Кандидат у члени політбюра ЦК КПУ. В 1981-1989 роках — член ревізійної комісії при ЦК КПУ. Депутат Верховної ради УРСР одинадцятого скликання. Від 1986 року він був другим секретарем ЦК комуністичної партії України, заступником В. Щербицького.

Треба сподіватися, що В. Івашко є без українського національного змісту — малорос, бо інакше Щербицький не зробив би його своїм заступником. Слідкуючи за компартійними діями обласного й республіканського щабля, неможна ствердити, щоб до цього часу В. Івашко відзначився ініціативою та розмахом політичної роботи. Не має сумніву, що В. Івашко буде добрим виконавцем горбачовських доручень. Не зважаючи якою діяльністю ви-

кажеється В. Івашко, є добрим, що нарешті М. Горбачов усунув В. Щербицького, ставленика Л. Брежнєва, який руйнував українську національну духовість русифікацією України.

“ПЕРЕСТРОЙКА” І КГБ

Советська преса почала вказувати на злочини в минулому і критично розглядати сьогодишнє.

В органах советської “безпеки”, від ЧК-ГПУ до КГБ, крім морального та фізичного терору, широко була розвинена провокація. Жертвою цієї провокації ставали невинні й наївні люди. Чекісти навколо своєї “праці” творили легенди і представляли себе за “всезнаючих” та “всемогутніх”. Вони були майстрами творити фіктивні “анти-советські організації” й їх “викривати”, роздувати навколо того пропаганду і моральний терор.

У минулому в складі чекістів багато було п’яниць із нахилом до фізичного насилля, здібних ламати кістки арештованим та стріляти в потилицю. Останнього десятиліття грубість та фізичне знування над арештованими зникли, а прийшов на те місце психічний тиск, психіатрична клініка, переслідування родини, соціальне знування, звільнення з праці й інші підступні каверзи, неприємності, чіпання за будь-що.

Під час “перестройки” советська преса висвітлює злочинне минуле партії. Багато пишуть правди, але далі перекручують і поширюють неправду. Московський режим і його пропаганда та дезінформація КГБ не мають відваги сказати, що ОУН є їхнім ідеологічним і політичним ворогом, лише намагаються неправдиво представити, що це, мовляв, “гітлерівські коляборанти”. Далі представляють так, що лише комуністи є “патріотами”, а всі інші “злочинці”.

В дійсності ніхто інший, як советська влада в Україні робила ворогів народу. По відношенню до української еміграції, яка ідейно є за незалежність України, кагебівська дезінформація поширює неправду, а українських діячів на еміграції представляють як “гестапівців”, не зважаючи на те, що ці люди також були жертвами гестапо. Такою “гласністю” московські імперіялісти довір’я не здобудуть.

В часи “перестройки” генеральний секретар Горбачов у своїх виступах часто критикував стан економіки в СРСР, моральний стан членів компартії, навіть саму партію. Але ще ніколи він не критикував КГБ.

Молодий німець М. Руст непомітно пролетів 600 кілометрів по советській території й сів на Красній площі в Москві. Тим перелетом не зробив він нікому фізичної чи матеріальної шкоди. Всерівно ж М. Горбачов за Рустове молодецьке дерзання вигнав міністра оборони, маршала авіації й десятки інших різних військових.

Афганські повстанці перейшли советський кордон, обстріляли советські об’єкти, де загинули советські громадяни. За охорону кордонів відповідальний КГБ. Але М. Горбачов не критикував за це КГБ і не зняв голови КГБ з посади, як це зробив із міністром оборони. В одній своїй доповіді Горбачов підкреслив, що і КГБ провадить у себе “перестройку”. Як відбувається в КГБ “перестройка”, — про те в советській пресі мовчанка. Щойно по трьох роках голова КГБ В. Чебриков дав інтерв’ю, яке було поміщене в “Правді” за 2-го вересня 1988 року. Та про це мова буде нижче.

“Перестройка” в КГБ провадиться тихесенько, без розголосу. Вже півтора року тому непомітно зникли чекісти, які відомі були своєю грубістю супроти українських політичних в’язнів. На початку 1987 р. звільнено голову КГБ УССР генерала С. Н. Муху. Шептаною пропаган-

дою поширено вістку, що С. Н. Муху звільнено за його жорстокість. Про жорстокість С. Мухи в Москві знали добре і знали добре над ким Муха знущується.

По управліннях КГБ появилися нові молоді люди. Всі з вищою освітою, спокійні, мовчазні. Поширено мережу сексотів із молодих людей, яким кагебісти доручають відвідувати всі сходини, збори, демонстрації; доручають чекісти сексотам розвідувати, що роблять новопосталі “неформальні” групи. Кадрові чекісти стараються всіх тих “неформальних” реєструвати, фотографувати.

Десь років два тому, як проведено “перебудову” чекістів на закордонній службі, які вмуровані по посольствах як “дипломати”. Всі закордонні чекісти, як правило, тепер є інженери електроніки або філологи. По всіх управліннях з кадровими чекістами тепер дуже поширені політичні зайняття, на яких секретарі партійних організацій КГБ і часто приїжджі інструктори дають лекції про “перестройку” на всіх відтинках і вказують на “ворожу” діяльність проти соціалізму та “радянської батьківщини”.

Підготовляють чекістів і до акцій проти “неформальних”. Про голову КГБ в Українській ССР Ніколая Голушка і про його минуле відомо дуже мало. В останніх роках КГБ подбало про видання ряд книжок про працю чекістів, з метою підняти авторитет КГБ. Серед тих книжок є: “Ленін і ВЧК”, “Біографії Ф. Дзержинського, В. Р. Менжинського”, збірник “Чекісти” в серії “Жизнь замечательных людей”, “Чекісти Петрограда”, “Чекісти Кабардіно-Балкарії”, “Верни долгу”, “Мертвий сезон”, “Секретная місія”, “Семнадцать мгновений Вест” та ряд інших.

В Москві виходить журнал “Аргументи і факти”, в якому в 1988 р. впроваджено нову сторінку під назвою “КГБ СССР сообщает і коментірує”. Читаючи ці повідомлення КГБ, стає зрозумілим, що вони під час “перестройки” стараються творити опінію, що, мовляв, “спец-служ-

би” на території ССРСР вербують агентів, які мали б підірвати советську владу. Немає сумніву, що противникам комунізму, всім “неформальним” групам робитимуть закиди і підтасовуватимуть фальшиві закиди та обвинувачення, що вони діють за вказівками чужих розвідок.

Головна увага КГБ звернена на американську розвідчу службу, яка, мовляв КГБ, разом із розвідками Західньої Німеччини та Франції “поширюють підіривну роботу” проти ССРСР. Тут КГБ знову продовжує старий стиль поширювання неправди. Бо всім заінтересованим відомо, що Західня Німеччина в своїй розвідчій службі, тобто в “Бундес Нахріхтен Динст” не має відділу, який би займався розвідчими діями на терені ССРСР.

“Аргументи і факти” в ч. 17 за 23.-29. квітня 1988 р. подають: “В практичному пляні спец-службами доручається провадити на території ССРСР роботи по створенню буржуазного типу багатопартійної системи, так званих вільних професійних спілок, інспірувати протиправну діяльність учасників деяких самодіяльних громадських формацій, намовляти їх до проведення антисупільних дій, виготовляти і поширювати ворожі соціалізові матеріали, особливо поширювати вигадки про виникнення і ріст спротиву “перестройці”, нібито назріваючий час до великих соціальних конфліктів. Для проведення підіривних акцій доручають окремо включити негативно наставлених советських громадян з тих, хто в минулому були притягнуті до кримінальної відповідальності за антидержавну діяльність, сьогодні вороже наставлені до “перестройки”. Також різного роду екстремістів, заражених націоналізмом та релігійними пережитками.”

Ми навели довший уривок з писання КГБістського управління, щоб показати, як провокативно насвітлюють положення чекісти. Вони докладно знають, чого вимагає народ, до чого змагають новостворені “неформаль-

ні” групи. Кагебісти ці вимоги народу оформили як “інструкції”, які нібито шлють в СРСР капіталістичні розвідки, і в такому дусі чекісти ширять серед населення Советського Союзу. Отже знову советська пропаганда буде поширювати, а кагебісти на цьому будуватимуть акти обвинувачення тим, хто вірить у “перестройку” та “гласность” і вимагають цілком законно і справедливо виправлення злочинів та кривд, які заподіяли і далі чинять нашому народові.

Тепер зупинимося на вищезгаданому інтерв'ю, яке дав член політбюро ЦК КПСС і голова КГБ В. М. Чебріков газеті “Правда”, яке оприлюднене в числі за 2-го вересня 1988 р. на стор. 1-3 під назвою “Перестройка і робота чекістов”. Чебріков народжений 1923 року, росіянин, в КГБ працює від 1967 р., від 1982 р. є головою КГБ. У своїх відповідях Чебріков висловив ряд інформацій, які ми тут скоментуємо в скороченому вигляді. Чебріков каже:

“Завдання КГБ, — перешкоджати розвідочно-підривній праці чужоземних спеціальних служб та ворожій діяльності антисоветського і антисоціалістичного настрою в країні, спрямованих на підрив і ліквідацію існуючого ладу. На КГБ покладений обов'язок розслідувати зраду родини, шпигунську, терористичну, диверсійну, контрабандитську діяльність та порушення валютних операцій у широких розмірах та інших поступованнях проти держави. На КГБ покладена відповідальність за безпеку науково-технічних установ. На цьому відтинку в КГБ працюють висококваліфіковані спеціалісти різних галузей науки.”

Чебріков підкреслює, що на січневому пленумі ЦК КПСС в 1987 р. було підкреслено, що КГБ диспонує ідейно загартованими і професійно підготованими працівниками. Сьогоднішнього часу КГБ має більші вимоги в праці та в потребі навчити чекістів працювати в нових

політичних умовах. Тому КГБ звертає більше уваги на перебудову і нове думання для своїх працівників. Перебудова в КГБ провадиться від самого початку “перестройки й гласності”.

Великий імпульс для підготовки та праці КГБ дала 19-та всесоюзна конференція комуністичної партії. В основному з вищою освітою людей до праці в КГБ рекомендує компартія і комсомол. Підбір працівників КГБ дуже суворий, вимагають людей з великим розвинутим інтелектом. Прийняті на працю в КГБ люди переходять спеціальну й юридичну підготовку в заведеннях системи КГБ. Успіхи праці в КГБ в значній мірі залежать від морального стану чекіста. КГБ вірить, що в процесі поширення демократії і “гласності” за ініціативою партії заложено величезний потенціал для закріплення соціалізму.

Тепер органи безпеки (КГБ) проводять профілактику, яка головне значення має і запобігає в державних порушеннях законів. Тут мається на увазі людей, які опинилися на грані до провини. Чебріков сказав, що він підкреслює з усією рішучістю, що всі ворожі елементи й інші особи будуть притягнені до відповідальності перед законом, бо закон є волею народу й ігнорування закону є недопустимим.

Чебріков сказав, що був час важкий для держави, то був час тяжкий для партії і країни і в той час органи безпеки також допустилися помилок, порушення соціалістичної законності. Сьогоднішню оцінку того часу, яку дала партія, КГБ вповні поділяє. Коли говорили про той час, то чекісти виступали проти порушення соціалістичної законності. Тільки під різними видами звільнено тих досвідчених чекістів з праці і близько 20 тисяч чекістів було розстріляно. А серед них близьких співробітників Дзержинського і Менжинського, як А. І. Артузова, Я. Брезіна, М. І. Ляпіса, Я. Х. Петерса.

Органи НКВД-НКГБ в роках 1940-1941 в західних районах Советського Союзу провели велику роботу по боротьбі з німецьким шпигунством. Чебриков подав дані про арештованих німецьких шпигунів перед війною і в час війни. Також подав дані про працю капіталістичних розвідок сьогоденного часу. За роки 1986-1987 з ССРСР видворено понад 50 дипломатів і кореспондентів НАТО за шпигунську діяльність. Імперіялісти, не зважаючи на деякі відпруження міжнародного клімату, змагають до домінування над ССРСР і не відмовилися від конфронтації. Капіталісти змагають до постійної дискредитації Советського Союзу. В сьогоденний час різними шляхами і способами Захід змагає до загострення внутрішнього стану в ССРСР і дискредитувати комуністичну партію, інспірують створенню політичної опозиції. Заграничні підривні центри стараються вмовити в советських людей, що виявлені негативи економічного і соціального життя є причиною соціалістичного ладу і треба відказатися від соціалізму.

Посилено реклямуються цінності буржуазної демократії. І Чебриков з жалем скаржить, що знаходяться люди, які “клюють” на таку принаду, і на таких людей роблять ставку західні спец-служби. КГБ має докази, що чужоземні спец-служби роблять намагання, щоб проникнути, при допомозі агентів, в міністерство оборони, комітет державної безпеки (КГБ). Понад 20 небезпечних агентів західних розвідчих служб розкрив КГБ і їх поставлено перед відповідальністю. З жалем треба ствердити, — говорить Чебриков, — що серед агентів капіталізму є також працівники КГБ. Голова КГБ признав, що ці агенти нанесли ССРСР великої шкоди.

Як бачимо, що високопоставлені особи, які напевно були довголітніми членами комуністичної партії, а серед них чекісти, пішли співпрацювати з капіталістичними

спец-службами. Не хочеться вірити, що всі вони робили це лише з метою власної наживи. Вони напевно робили те з метою послабити і тим пришвидчити розвал антинародної партії та влади. Не будемо зупинятися над числами агентів та різних підслухових апаратів, про які говорив голова КГБ. Розвідчі служби діяли і будуть діяти.

Західнонімецька газета “Більд” ч. 206 за суботу 3-го вересня 1988 року подала, що в 1988 р. до кінця серпня німецька поліція захисту федеральної конституції заарештувала 43 східних агентів, а серед них лише советських 17 осіб. Інші агенти працювали для Східної Німеччини, Польщі. Все ж таки всі вони працювали таки для КГБ. Міністер внутрішніх справ ФРН Ціммерман сказав журналістові: “Кількість східних шпигунів показує активність східних таємних служб і “перестройка та гласність” не зменшили активності шпигунства”.

В 1985 році в Федеральній Республіці Німеччини заарештовано 18 советських шпигунів; в 1987 р. — 34, а в 1988 р. рекордове число, бо до кінця серпня 43 агенти, а ще ж залишилися їхні спільники, яких ще не виявлено і вони далі діють безкарно.

Головне у твердженні голови КГБ те, що у всьому вина не комуністичної партії, советської системи господарювання, — бо саме ж тому народ невдоволений, виступає проти комуністичних безчинств, творить для того групи захисту себе, — а все, мовляв, “підбурюють капіталістичні служби”. Чебріков ховається за закон і ним страшить тих, хто не мириться з національною та соціальною кривдою.

Пресова служба Української Гельсінкської Спілки подала до відома про жорстоку акцію в Києві, яку провів КГБ. Український Культурологічний Клуб (УКК) на 24-го липня ц.р. на 20-ту годину запланував мітинг. КГБ погрожував, щоб не скликали мітингу. Коли ж організатори

ри настоювали на потребі скликання такого мітингу, тоді 24-го липня 1988 року кагебівська команда почала виловлювати активістів УКК Клубу, силою запихати в авта і вивозити їх на віддаль по 150-200 кілометрів за Київ. Завізши членів Клубу на таку віддаль в безлюдні місця, погрожували вбивством; далеко від автостради та залізничної станції викидали з авта арештованих, щоб вони не мали змоги так швидко повернутися до Києва. Це діяльність КГБ з “новим мисленням”. Чи можуть так поступати органи державної влади?

Жертвою такого кагебівського людолову стало 16 осіб, а їхні прізвища: Лариса Лихвицька, Олесь Шевченко, Анатолій Битченко, Вячеслав Омінський, Сергій Набока, Павло Скочко, Олександра Карабчівська, Мар'ян Беленкий, Оріся Сокульська, Леонід Мілявський, Емілія Толіга, Тетяна Битченко й інші.

В журналі “Аргументы и факты” ч. 52 за 1988 рік на сторінці “КГБ сообщает” подано, що 17-го грудня 1988 року відбулася ХХІ партійна конференція КГБ СРСР. Чекісти відбувають свої партійні конференції, про які раніше не згадувалося, не писалося.

На ХХІ-й комуністичнопартійній конференції чекістів головними доповідачами були: партійний секретар Н. І. Назоров і голова КГБ СРСР генерал армії В. А. Крючков. У їхніх доповідях сказано про проблеми “перестройки” й партійну діяльність у чекістських органах. У доповідях наголошено на масштабності та складності завдань, поставлених ХХVII-им з'їздом і ХІХ-ю конференцією КПСС, що потребують нового підходу в забезпеченні державної безпеки. Вказано, що демократія і “гласність” дають підстави для підвищення діяльності КГБ і змогу розвивати творчий інтелектуальний професійний потенціал для чекістів.

За приклад нового способу діяльності КГБ подавали операцію під кодовою назвою “Гром”. В ній чекісти, мовляв, уміло виконали завдання; а операція була складною, бо злочинці взяли дітей як закладників. Це стосується тих піратів, які захопили автобус із дітьми на Північному Кавказі й потім запотребували літак та вільний лет за кордон. Після переговорів із деякими країнами третього світу піратам із Советського Союзу лише Ізраїль дозволив їм приземлитися на його території. Уряд Ізраїлю ствердив, що має справу з кримінальними злочинцями й віддав їх у руки советського уряду. В цьому випадку чекісти не мають чим пишатися. Але в “Аргументах і фактах” так усе невиразно написано, що хто не знає правди про цю справу може дійсно подумати про “заслуги” чекістів.

Чекісти на своїй компартійній конференції говорили, що в час демократії треба мати опертя в народі. Тільки постають питання: яке “опертя” мають чекісти серед народу? Хто схоче мати з чекістами справи? Яку шану мають чекісти серед народу?

Чекісти підкреслюють, що вони в своїх ділах і помислах одно з цілим советським народом. Але на своїй компартійній конференції багато стурбовано говорили, що “західні спецслужби в час перебудови проводять свою підривну роботу”. Було зазначено, що чекісти за останні роки розкрили понад двадцять “небезпечних агентів”.

Число “двадцять агентів” ми вже чули у вересні 1988 року на пресовій конференції в Києві з приводу “операції” “Бумеранг”. Тоді вже казали, що “двадцять років працювали над ОУН і розкрили двадцять емісарів ОУН”. Якесь магічне число “двадцять” для чекістів! На своїй комуністичнопартийній XXI-й конференції чекісти про “операцію” “Бумеранг” ані словом. Отже не мали чим “похвалитися”.

Пресова конференція з приводу “операції” “Бумеранг” була скликана 14-го вересня 1988 року, а 30-го вересня 1988 року голову КГБ В. Чебрикова звільнено з цієї посади і переведено його на становище голови правової комісії при ЦК КПСС. Правдоподібно це й було причиною, що про “операцію” “Бумеранг” на комуністичнопартиійній конференції КГБ промовчано як про ганебно невдалу “операцію”.

Офіційно чекісти написали, що вони “не сміють стояти збоку від глибокого і всестороннього вивчення питання про репресії і... мають допомогти створити об’єктивний образ”. Так чекісти пишуть і говорять. Але правда виглядає інакше. Для прикладу наведено з дійсності.

Великого набрали розголосу розстріли людей на Білорусії в місцевості Куропати. Цієї місцевості не має на карті. Це масив лісів, що простягається до столиці Білорусії міста Мінськ. У середині 1988 року в Куропатах розкрито масові могили розстріляних людей. Розстріли доконали чекісти, які носили ще назву НКВД. Розслідуванням справи розстріляних у Куропатах зайнялася прокуратура Білоруської Республіки. Прокуратура покликала для розслідування експертів судової медицини і криміналістів.

Розкрили могили. Про могили і про розстріли почала писати преса, відгомін якої прокотився по всьому Советському Союзу. В білоруській газеті “Звезда” подано, що в одній могилі експертиза ствердила, — було розстріляно 319 осіб у віці 20-60 літ. Жертв стріляли в потилицю. Серед постріляних чоловіки і жінки. Ці розстріли проведені в 1937-1939 роках.

Свідчення говорили, що в 1939 році там розстріляно арештованих людей у Західній Білорусії, яка до 1939 року належала до Польщі. В 1940 році привозили до Куропатів на розстріл естонців, литовців і лотишів. Інформація

про злочини в Куропатах поширювалася, що викликало шок серед населення.

14-го листопада 1988 року в прокуратуру Білорусії прийшов наказ припинити розкопки могил в Куропатах і розв'язати всі комісії. Настала мовчанка.

З обширного матеріалу в журналі “Даугава” ч. I за 1989 року (появляється в Ризі) довідуємося, як журналіст цього журналу поїхав до Мінська. Журналіст зайшов до прокуратури і хотів ознайомитися з звітом слідства про розстріли в Куропатах. Прокурор Білоруської Республіки Г. Тарнавський сказав, що нічого не знає і не має матеріалів слідства. Тоді журналіст пішов до міністерства внутрішніх справ БССР. Його прийняв заступник міністра генерал-майор міліції В. Ковалев. Генерал-майор прийняв журналіста дуже ввічливо, але нічого конкретного журналістові не сказав. Тоді журналіст пішов до КГБ просити інформації про розстріли в Куропатах і слідство над ними. Але і тут також журналіст нічого не отримав.

Отже маємо приклад, як виглядає “гласность” в КГБ і МВД. Журналіст з Риги зайшов до відомого білоруського письменника Василя Бикова, від якого довідався, що люди знають де є 510 масових могил розстріляних людей чекістами. Також люди розшукали 150 свідків, які готові свідчити про злочини НКВД. Але 14-го листопада також урядовим словом сказано “нельзя!” (невільно) більше розкопувати могили і розслідувати справу розстрілів людей енкаведистами.

На підставі свідчень людей у журналі “Семья” (“Родина”) за 1988 рік в числах 36 і 40 та 47 поміщено інформацію “Овраг на Калитниковском” (“Яр на Калітніковському”). В цій інформації говориться про розстріли людей у Москві. Почалися розшуки за свідками злочинів, які докочано в 1936-1938 роках. Від себе редакція журналу подала: “Навіщо шукати дівчаток з кладовища? Редакція „Се-

ми' звертається до керівництва КГБ і Прокуратури СРСР з проханням допомогти опублікувати імена похованих в яру на Калітніковському кладовищу”.

За 5-го листопада 1988 року на 2-й сторінці в газеті “Молодь України” поміщено статтю “Комсомольська трагедія”. В ній говориться, як чекісти в 1937 році виарештували і знищили комсомольський актив.

День пізніше, тобто 6-го листопада 1988 року в газеті “Советская Літва” появилoся повідомлення, що в Литві створена комісія розслідування вбивств у 1941 році, які доконано в лісі недалеко від села Райняй Тельшайського району та в двох інших місцях. У російськомовному журналі “СГ” ч. 271 за листопад 1988 року видрукувано свідчення ще живих свідків, які висвітлюють знущання над в'язнями, яких приневолено було працювати на будові каналу Москва-Волга. Будування каналу тривало три роки. А скільки загинуло там людей? Про це міг би сказати КГБ, в якого посіданні перебувають архіви цієї будови.

В журналі “Огонек” ч. 49 надруковано статтю Георгія Рожкова “Я не прощаю, пам'ятаю що було”. Рожков описав злочини чекістів сталінського часу. В “Московських новостях” за 27-го листопада 1988 року історик Рой Медведєв пише: “Вислідки розслідувань жахливі масштабами репресій і їх жертв”. “Советская Россія” за 16-го грудня 1988 року подала відомості про арешти в 1949 році серед молоді Воронізької області, де ніби розкрито організацію “комуністична партія молоді”.

Треба мати на увазі, що в Катині енкаведистами розстріляно тисячі польських офіцерів. У час відступу червоної армії перед німецьким наступом чекісти в усіх містах України залишили після себе гори розстріляних в'язнів. У Вінниці розкрито могили масових розстрілів чекістами, про що дуже багато написано на еміграції й немає по-

треби повторювати. Одначе треба хоча коротко згадати про масакру в'язнів у Луцьку на Волині, де НКВД залишило 3000 трупів; в Дубно на Волині — 528 трупів.

Треба згадати про Волинь, бо Радіо-Київ подало 26-го і 27-го січня 1989 року, що в Луцьку перебуває група експертів для розслідування воєнних злочинів. Колишній генеральний прокурор Англії сер Томас Гезерінгтон сказав: “Ми прибули на Україну за вказівкою уряду Великобританії для того, щоб вислухати свідків злодіянь в роки Другої світової війни тих осіб, чиї імена були передані нам радянською прокуратурою”. Далі сер Томас Гезерінгтон сказав: “Ми також ознайомилися з документами місцевих архівів”.

Ставмо ми питання: Чи про злочини, які зроблені НКВД в Луцьку і Дубно в роки Другої світової війни, були переслухані свідки? Чи мав би хто відвагу з тих, що знають правду, свідчити про чекістів? Цікаво, чи англійській комісії буде відома трагедія в тюрмах Луцька і Дубно в часи панування там НКВД? Або взагалі, кому ті злочини чекістів в Україні припише советська влада?

На Волині в лісах Рівенської області діяв розвідувально-провокативний загін, який очолював полковник НКВД Демітрій Ніколаєвіч Медведєв. Цей загін складався з чекістів розвідчиків-провокаторів, які переодягалися за українських повстанців членів ОУН і УПА, збирали потрібні їм матеріяли і під прикриттям націоналістів-бандерівців ліквідували українців, яких вважали за ворогів червоної московської влади. Чекісти з відділу Д. Медведєва переодягалися також у німецькі військові уніформи та робили провокації.

Один із таких провокаторів Ніколай Кузнєцов, перебраний за німецького офіцера, викрадав і стріляв німців (генерала Прицманна, Ільгена, д-ра Бауера). При тому провокатор Н. Кузнєцов ніби “загублював” свою торбу,

але з “документами” на прізвища українських інтелігентів і з бандерівською літературою. Гестапо за вбивства німців, вважаючи, що замах робили українські націоналісти, десятками розстрілювало невинних українців.

Тих провокацій англійська комісія напевно не знайде в поданих кагебістами архівах. Також не знайде вона свідків, щоб про вищеподане нами свідчили. Більш ніж певно, жертви, яких наробив відділ чекістів від командування полк. Д. Медведєва, записані в архівах кагебістів на конто бандерівців. Треба також згадати, що чекіст полк. Д. Медведєв належав до жорстоких людей з нахилом до садизму, терору, інтриг та провокацій. Але він мав також письменницькі здібності.

Широко поширені по всьому Советському Союзу матеріали про злочини чекістів витворили ще сильніше вороже наставлення в народі до КГБ. Журнал “Век ХХ і мір” в ч. 12 за 1988-й рік приніс статтю Л. Стрелкової, викладача катедри чужих мов в Удмуртському державному університеті. Вона описує, як у 1978-му році її допитували чекісти-кагебісти: “В кожному його слові звучав цинізм і питання щодо персонального характеру понижували гідність людини”.

Все це чекістів вищої ранги заставило робити заходи “направляти” чекістську “репутацію”. Кагебісти знайшли доріжку до французького історика Алєна Горєна, який пише книгу про КГБ. Кагебісти стараються збагатити Горєна інформаційними матеріалами, вигідними для КГБ. Треба припилувати, коли ця книга появиться в світ.

В республіканських газетах появилос̄я ряд статей, в яких дуже прихильно описується теперішніх чекістів і на-світлюються їхні обов’язки, в яких “ім широкі кола народу приходять із допомогою”. Появилися статті й взяті інтерв’ю з головою республіканського КГБ. Голова КГБ Української Республіки ген. М. М. Голушко в “Робітни-

чій газеті” за третього грудня 1988 року так накрутив неправди і “доказів”, що сам не знає того, що повинен би знати. Якщо цим його писанням поцікавляться начальники, то похвали він не матиме.

Редакція газети “Советская Молдавія” за 20-го грудня 1988 року оприлюднила життєпис голови КГБ Молдавії Анатолія Царана і відповіді його на ряд питань йому. В газеті “Советская Башкірія” ч. 28 за грудень 1988 року поміщено інтерв'ю голови КГБ Башкірської республіки. Компартійний секретар ЦК комуністичної партії Туркменії С. А. Ніязов у газеті “Туркменская іскра” за 14-го січня 1989 року розхвалив діяльність КГБ.

Як бачимо, похвальні статті й інтерв'ю із хвалебними на адресу КГБ появились по всіх республіках цілого СРСР в одному і тому ж часі. Це вказує на заплановану акцію згори в комуністичному світі. ЦК комуністичної партії і КГБ роблять намагання преподобатися народові.

У журналі “Огонек” ч. 39 за 29-го вересня 1988 року на 2-й сторінці поміщено листа москвича О. Фішера. В листі О. Фішер пише: “Кожного разу, коли проходжу приміщеннями КГБ, мене опановує почуття смутної тривоги і, признаюся, страху...” Чекісти намагаються тепер показати себе “чесними й добрими”. Одначе всім відомо на яких моральних засадах виховані, навчені чекісти. Вони навчені бути “артистами” і свої ролі вони намагаються грати в кожній ситуації.

Радіо-Київ 27-го січня 1989 року подало: “... Повільно перебудовують свою діяльність органи внутрішніх справ... В ряді областей зростає злочинність на вулицях та інших громадських місцях”. Далі в цій передачі говориться, що “зросли крадежі державного, громадського і суспільного майна, жорстокість акцій насильства, збільшилася кількість злочинних проявів на вулицях та інших громадських місцях. Велика стурбованість висловлюва-

лась у зв'язку з зростанням злочинності в Кіровоградській, Рівенській, Чернівецькій і Закарпатській областях... Повільно перебудовують свою діяльність органи внутрішніх справ у Дніпропетровській, Ворошиловградській, Кіровоградській, Херсонській, Сумській, Тернопільській та ряд інших областей. Допущено серйозні збої в роботу органів внутрішніх справ, прокуратури... у винесенні незаконних вироків..."

Незаконні вироки, як бачимо, відбуваються і сьогодні, тобто в час "перестройки і гласності". Так було і так є. Бо все оперте на аморальному вихованні та комуністичному "вченні", яким пропагується ненависть. Система виховує кар'єристів, які наживаються коштом чесних людей.

"Міністерство внутрішніх дел" (МВД) почало творити окремі відділи внутрішніх справ. Ці відділи мають назву "особливого призначення". Зареєстровані до цих відділів вишколені для придушення демонстрацій і страйків. Інакше кажучи, — це відділи для брудної роботи.

30-го вересня 1988 року М. Горбачов зняв з посту голову КГБ Віктора Чебрикова, а на його місце поставив Владіміра Крючкова. Чебрикова призначили на голову правничої комісії при ЦК КПСС.

Владімір Александровіч Крючков має рангу генерала армії; він закінчив інститут права і вищу дипломатичну школу міністерства закордонних справ СРСР. У 1956 році В. Крючков працював у советському посольстві в Угорщині. Саме в час мадярського повстання. Крючков працював також слідчим і прокурором.

З цієї короткої інформації видно, що В. Крючков має досвід у ряді ділянок життя. У вересні 1989 року Горбачов покликав В. А. Крючкова в склад політбюро ЦК КПСС, оминаючи правило, що спершу треба б бути кандидатом у члени політбюро. На базі "перестройки й гласності" В. Крючков почав впроваджувати новий стиль праці в КГБ.

В телевізійному виступі для преси 24-го червня 1989 року В. Крючков ствердив, що він 14 років очолював советську розвідку. Крючкова й республіканських голів КГБ введено в депутати Верховного совета ССРСР.

Немає сумніву, що В. Крючков, як розвідчик, у праці КГБ більшою мірою розвиватиме розвідувальний профіль. Мета розвідки КГБ: якнайбільше інфільтрувати противників, збирати інформаційний матеріал про ворогів імперії та передавати його прокуратурі.

На сторінках советської преси почали виступати кагебісти зі своїми описами різних випадків “діяльності” чекістів, з метою здобувати в народі довір’я та відмежуватися від “роботи” НКВД-МВД часів сталінського терору. Появилось ряд статей і проти бандерівців, щоб розпалювати ворожість проти самостійницького руху. А покликання на голову КГБ В. Крючкова, а потім уведення його в склад політбюро ЦК КПСС говорить про те, що М. Горбачов, так само як і його попередники, опирає свою владу на органи безпеки та міністерство внутрішніх справ.

ГОЛОВА КГБ В УКРАЇНІ М. М. ГОЛУШКО

“Робітничая газета”, яка появляється в Києві, в числі за 4-го листопада 1988 року на 2-й сторінці подає анонс, в якому сказано, що 3-го грудня минає 70 років із дня заснування всеукраїнської надзвичайної комісії (ВЧК, а нині — комітет державної безпеки УРСР, тобто КГБ). В анонсі заохочують, щоб читачі зверталися з запитаннями про діяльність “комітету державної безпеки” (КГБ) і таким чином допомогли заповнити деякі “білі” пляни цієї антинародної організації. Відповіді ж на запитання погодився дати голова КГБ УРСР.

Треба згадати, що в 1988 році на сторінках усієї преси, яка появляється в ССРСР, писалося про розкриття масових могил у Москві, Білорусії, біля Києва. В підсоветській пресі писалося, що чекісти потайки розстрілювали людей масово. Про масові арешти і терор чекістів почали люди писати раніше, тобто вже після того, як тільки-но М. Горбачов проголосив “гласность”.

В числі за третього грудня 1988 року вищезгадана “Робітнича газета” помістила діялог “читачі — голова КГБ УРСР” під заголовком “Не створювати ворогів там, де їх немає”. Як відомо з минулого, що чекісти спеціалісти творити ворогів там, де їх не було.

Голова КГБ М. М. Голушко відповідає на запити про створення “Всеукраїнської незвичайної комісії” (ВЧК). Голушко М. М. є в ранзі генерал-майора і займає посаду голови КГБ УРСР. Отже Голушко є особою, яка зобов’язана говорити і писати правду; коли ж з якихось причин не може писати правди, то краще мовчати. Перед тим як дати відповідь на запит зацікавленого історією створення ВЧК, М. Голушко робить такий вступ:

„На першому з’їзді КП(б) України в 1918 році комуністи делегати з болем і тривогою говорили про безчинства контрреволюціонерів: “Важко передати, страшно розповідати про те, що коїться в нашому краї: всі здобутки революції знищено, розстріли, знущання, арешти тисяч і тисяч робітників і селян”. Сформований 28-го листопада 1918 року тимчасовий робітничо-селянський уряд України це врахував і 3-го грудня він прийняв рішення “Про утворення Всеукраїнської незвичайної комісії” — ВУЧК”.

Так хитро-мудро М. М. Голушко зробив історичний вступ, подаючи про перший з’їзд КПБУ. Але він не подає, де ж той “з’їзд” відбувся? Трагедія нашого народу, а в тому й українських комуністів, полягає в тому, що ніхто

не знає правдивої історії. “Зїзд” КПБУ, про який говорить М. М. Голушко, не відбувався на Україні. Той “зїзд” відбувся в Москві в липні 1918 року. Це дуже важливо саме для української історіографії. Тому М. Голушко і промовчує місце відбуття першого “зїзду” КПБУ.

Постає питання: що було на Україні, тобто якою виглядала сила большевиків-комуністів, боротьбистів та інших лівих груп? Поважне число серед них своїми поглядами були “самостійниками”. Коли уряд О. Керенського вороже поставився до Української Центральної Ради, то большевики в Києві вирішили виступити проти Керенського разом із УЦРадою. На Першому Всеукраїнському зїзді в Києві большевицька фракція опинилася в значній меншості й разом із соц.-рев. залишили зїзд та переїхали до Харкова і там проголосили себе “першим всеукраїнським зїздом”. Катеринославський большевик Яковлев-Епшнайт у “Комуністі” ч. 4 за 1920 рік написав таке: “В час жовтневої революції і нас не було більшости в Катеринославському советі, бо була більшість меншовиків; в Харківському советі — більшість лівих есерів, в обласному комітеті Донецького Басейну — більшість меншовиків.”

Так виглядав тоді лівий бльо́к, що йшов проти УНР, проти самостійности України. Советську владу на Україні насаджено силою з Московщини. В наказі №11 царський полковник (збольшевичений) Муравйов написав: “Цю владу ми несемо з далекої півночі на вістрях наших багнетів, і там, де її встановлюємо, всемірно підтримуємо її силою цих багнетів та моральним авторитетом революційної соціалістичної армії”.

9-го лютого 1918 року, після вступу московсько-большевицького війська в Київ, той же Муравйов у телеграмі до Леніна писав: “Влада в Києві встановлена при допомозі багнетів і передана советам України”. Збережені свід-

чення з того часу говорять, що муравйовські вояки й чекисти не-українського походження розстрілювали українців лише за те, що вони розмовляли українською мовою, чи в їхній хаті був портрет Тараса Шевченка. Большевицький історик А. В. Лихолат написав: “Разгром націоналістической контрреволюции на Украине, 1917-1922 гг.” ГИЗ Політлітератури, 1954, Москва-Ленінград. На 621-й стор. читаємо в нього: “... У справі зміцнення советської влади на Україні безпосередню участь брали видатні діячі партії — Й. В. Сталін, В. М. Молотов, М. І. Калінін, Я. М. Свердлов, Ф. Е. Дзержинский, К. Є. Ворошилов, М. В. Фрунзе, Н. С. Хрущов, Л. М. Кагановіч.”

Якої шкоди вони спричинили нашому народові, то сьогодні, в часи “гласноти”, ще не можна висвітлити правди. Голова КГБ М. Голушко говорить, що “тимчасовий робітничо-селянський уряд України третього грудня схвалив рішення „Про утворення всеукраїнської надзвичайної комісії — ВУЧК”. А перед нами ось книжка “Из истории ВЧК”, редактором якої є Н. Поляков, а підписаної до друку 6-го жовтня 1958 року. В цій історії ВЧК ясно записано, що творенням і розбудовою ЧеКа в Україні займалися Ленін і Дзержинский; всі накази та циркулярні листи мали порядкові числа московської централі. На стор. 277 записано: “Лаціс Мартин Яковлевич (Судрабас Я. Ф.) член партії большевиків з 1905 р. призначений головою ВУЧК з 10-го квітня 1919 року. Перший циркулярний лист виданий Лацісом під чергою 222 має дату “Апрель 1919 г.”.

4-го червня 1919 року Ленін пише лист ч. 235 до “председателя Украинской Чрезвычайной Комиссии”. В цьому листі Леніна читаємо: “Уповноважений Совоборони каже і заявляє, що декілька видних чекистів підтверджують, що на Україні ЧеКа принесла силу-силенну зла...” На Ленінів лист відповідає Лаціс (ч. 237), дослівно пишучи: “Все наше

нешастя в тому, що нема з чого будувати... Парткоми нічого не можуть дати... З першого ж дня мною заборонено при арештах забирати будь-що, крім речевих доказів. Та наш русській человек розумує: хіба я не заслужив тих штанів чи черевиків, які до цього часу носив буржуа?" Лист Леніна до Лаціса поміщений у "3 історії ВЧК" на 294-й сторінці, а Лаціса до Леніна — на 295-й сторінці.

Зміст обох листів говорить про бандитський характер ЧеКа. Але візьмімо іншу книжку. Це книжка П. Г. Софінова "Очеркі історії ВЧК" ("Нарис історії ВЧК"), Госполітздат, Москва, 1960 рік видання. На сторінці 204 цього нарису про ВЧК читаємо: "26-го квітня 1920 року. Політбюро ЦК РКП(б) спеціально розглядало питання скріплення фронту на Україні. Членові ЦК і голові ВЧК Ф. Дзержинському було доручено негайно виїхати на Україну, взяти з собою максимальну кількість співробітників. 5-го травня Дзержинський виїхав до Харкова. Вже 14-го травня він повідомляв: загальна нестача апарату влади і нема виконавчої влади... В Москві були організовані кадри для ЧеКа і вислані до Харкова, Полтави, Катеринославу, на Донбас, в Одесу. В квітні 1920 року декретом ВУЦК було створено Центральне управління надзвичайної комісії України".

На сторінці 205 книги П. Софінова читаємо: "Дзержинський писав ...Україна не очищена від петлюрівщини... В своєму листі Дзержинський зображував положення в Україні й Червоної Армії, яка провадила війну з поляками, та висвітлював потребу скріплення діяльності ЧК. ЦК РКП(б) призначив Дзержинського начальником запілля південнозахіднього фронту і післав на Україну 1400 чекістів."

На цій же самій сторінці книжки Софінова говориться: "Під керівництвом Ф. Е. Дзержинського на Україні провадилася велика праця. Штаб запілля фронту був з'єдна-

ний із штабом українських військ внутрішньої охорони. Дзержинський мав на Україні всю владу над чекістами.”

Ми зупинилися на советських джерелах, які повикреслював Голушко. Отже Лаціс перебрав командування чекістами на Україні 10-го квітня 1919 року на доручення Леніна. Ні один із фіктивних урядів советської України не мав ніякого права і голосу. Ті уряди існували лише для пропаганди.

М. Голушко каже, що у ВЧК-КГБ не завжди все було гаразд. Але вина в тому лягає на “Сталіна та його злочинного оточення Ягоди, Єжова, Берії й подібних до них „викривачів ворогів народу”.” Та голова КГБ на Україні не згадує, що “ворогів народу” спершу фабрикувала советська пропаганда, потім доноси сексотів, а пізніше йшли арешти і розстріли. М. Голушко є генерал-майором, вихований як не в душі Єжова, то напевно — Берії, бо користується поширюванням неправди. Для прикладу наведемо його говорення:

„Ще у 1939 році, в результаті переговорів керівника ОУН, агента німецької розвідки Коновальця з Гітлером про спільну роботу проти СРСР, берлінська центральна оунівська організація влилася у штаб гестапо...” М. Голушко повинен знати і не поширювати неправди, бо полк. Є. Коновальця в 1939 році вже не було між живими. Також сьогодні докладно вияснено хто саме зустрівся з Гітлером, вів переговори і накреслював пляни розподілу Європи. Серед тих людей був висланик Сталіна Молотов, який кував пляни з Ріббентропом як поділити Європу. Але нема ніяких згадок у жодних документах про зустріч і розмови полк. Є. Коновальця з Гітлером. Це явна фантазія М. Голушки.

Також фантазує М. Голушко і повторює нісенітниці про якісь “надлюдські” вчинки чекістів. Про “всесильність і всевидючість” чекістів легенда вже дуже і дуже дав-

но поширювалася. Згадує М. Голушко і про “героїчного” патріота Д. Кудрю у роки окупованого Києва та подає дослівно таке:

“Після вступу німецьких військ у Київ він Михайлов, жив під прізвищем німецького барона, займався тут комісійною торгівлею. Видаючи себе за „фольксдойчера”, він відігравав істотну роль у громадському житті Києва. Йому вдалося встановити контакт і ввійти у довір’я до цивільних та військових осіб окупаційної адміністрації. Наприкінці 1942 року групу Михайлова арештували в наслідок зради...” Цікаво, що М. Голушко не подає хто ж зрадив того “барона”? Як довго той “барон” працював шпигуном? Під яким прізвищем був відомий “барон” у Києві, якщо він там відігравав “істотну роль в громадському житті”?

Українська Видавнича Спілка в Лондоні (Англії) в 1958 році видала спогади С. Мечника; того самого С. Мечника, про якого кагебівська пропаганда весь час поширює неправду та його лає. С. Мечник був членом підпільної діяльності ОУН і входив у склад проводу Київської області. На стор. 118-й у спогадах С. Мечника є згадка, яка стосується тепер до згаданої писанини М. Голушко. С. Мечник пише: “...Ішло про людину, яка з’явилася скоро по приході німців до Києва і подала себе як „українського графа” на ім’я Коваленко. Він набув права німецької національності (“фольксдойчерство”) і відкрив на вулиці Короленка купецьке підприємство. Цей чоловік виявив великий сприт, обплутав багатьох німецьких високопоставлених урядовців, робив їм подарунки, влаштовував вечірки, samozрозуміло за участю веселих жінок... Отримав дозвіл поїхати до Берліну... По дорозі зупинявся у Варшаві, де мав зустріч з кількома старими російськими емігрантами.

Тим часом у зв'язку з іншою справою до рук гестапо потрапив один капітан „государственной безопасности”, якого НКВД залишило для праці в Києві. У нього знайдено ряд компромітуючих матеріалів... На тортурх він не витримав, заломився, назвав своїх співпрацівників. Між ними фігурував Коваленко. Гестапо спершу не повірило, але капітан “гозбезу” дав докази. Коваленка арештовано й розстріляно.”

Спогади С. Мечника вияснюють приховане М. Голушком і що він називає зрадою, але не подає, що тим зрадником був ніхто інший як чекістський капітан. М. Голушко ОУН намагається представити як німецьку “агентуру”. Він вживає фахових шпигунських термінів і назв. За його навітленням “агентами і деверсантами” є й “похідні групи” і т. п. Він навіть подає цифри, тобто що ніби націоналісти в 1944-1953 рр. “вчинили 14 424 розбійних нападів, 4 904 терористичних актів”, що загинуло понад 30 тисяч “радянських громадян”, в тому числі 2 662 партійних працівників. М. Голушко не каже, що то була боротьба й якими методами керувалися чекісти? В нього виходить, що чекісти і советська влада святі, а все що не їхнє, — вороже і злочинне. Стара пісня зі старою мелодією.

Не забув М. М. Голушко згадати про пресову конференцію “Бумеранг”, яка відбулася 14-го вересня 1988 року. Все що робиться українцями, які не згідні з московською політикою в Україні, є “творивом спецслужб, яким служать націоналісти”. Таким непереконливим способом чекісти намагаються застрашити людей в Україні, які за покликком свого сумління боронять свою національну правду.

Ми мусимо бути свідомі того, що на взір такого “Бумерангу” чекісти знову щось придумують, аби лише мати потім “поживу” для очорнювання бандерівців. Це вже в час “перестройки та гласності” спеціалісти КГБ сну-

ють пляни, як розкласти і дезорієнтувати українську еміграцію. Це є лінія советського уряду, який дає чекістам напрямні, а ген. Шеварнадзе, як член уряду і міністер зовнішніх справ, складає відповідні заяви.

Уряди західних держав, зокрема США дуже захоплені розвитком в ССРС та співпрацею з Москвою. Таку лінію проводять американські громадяни, працівники американських служб. Тут виходить дивовижність. Советська пропаганда і кагебівська дезінформація приписують все американській спецслужбі, що вона, мовляв, підриває силу ССРС, а працівники цієї спецслужби намагаються намовити еміграцію зближуватися з московськими висланниками.

Це справа американських громадян, що вони як працівники своїх спецслужб виконують напрямні тих служб. Але вони тих напрямних не мають права накидати українській організованій еміграції, яка має своє визначене відношення до Московської імперії й не підписали з окупантами ніякого перемир'я. Це знає кожний член української організованої спільноти на чужині.

НОВИЙ АПАРАТ ВЛАДИ В ССРС

На компартійних верхах М. Горбачов створив нову структуру партійного апарату, покликав до життя комісії:

1. Комісію кадрової політики очолив І. П. Розумовський. Комплектування кадрів у ССРС є найважливішою ділянкою. За Сталіна кадрами керував Г. Маленков. За часів Л. Брежнева — К. Черненко. Тепер кадрова комісія складається з голови І. Розумовського та двадцять чотирьох членів ЦК КПСС.

2. В. А. Медведєв є головою ідеологічної комісії ЦК КПСС, яка своїм складом є такою ж чисельною, як і кадрова.

3. Н. Н. Слюнков очолює соціально-економічну комісію.

4. А. Н. Яковлев — голова по питаннях міжнародної політики.

5. Е. К. Лігачов — голова комісії по питаннях аграрної політики. Як уже згадано вище, — не все зрозуміле по цьому питанню, бо секретарем ЦК КПСС по аграрних питаннях є Ніколаєв.

Чебриков (колишній голова КГБ), член політбюра і секретар ЦК КПСС, є головою комісії по питаннях політики права. Не виключено, що Чебриков у майбутньому правно буде оформляти справи противників “перестройки”.

7. Головою комітету партійного контролю є Б. К. Пуго.

Всіх вищезгаданих голів комісій ЦК КПСС затверджено пленарним засіданням ЦК КПСС 30-го вересня 1988 року. На цьому пленарному засіданні ухвалено, — доручити політбюрові ЦК КПСС створити нову структуру апарату ЦК КПСС та місцевих партійних комітетів, змінити партійних функціонерів, потрібних для “перестройки” та проведення політичної системи в країні.

Член політбюра ЦК КПСС, голова ідеологічної комісії Вадим Андреевич Медведєв народжений 29-го березня 1929 року в селі Мохоньково, Даніловського району Ярославської області, по національності руський. Членом партії комуністичної він є від 1952 року. В роках 1973-1983 він був ректором Академії суспільних наук при ЦК КПСС.

Новий голова КГБ Вадим Крючков має 64 роки, по професії юрист, має військову рангу генерала армії.

В КГБ працював він уже понад 20 років, а останніми роками він був заступником В. Чебрикова. Вадим Крючков не є членом політбюро, ані не входить у склад заступників в політбюро. В політбюро не заступлена також советська армія.

Приналежність до політбюро в советській системі є не лише психологічним фактором, а також фактором впливу, фактором сили, з яким числилися всі попередники М. Горбачова. Виглядає, що Горбачов свою опору будує в першу чергу на партійному апараті, на советах (радах) і, як я вже раніше писав, на міністерстві внутрішніх справ.

Першого жовтня 1988 року, після обрання його на голову президії Верховного совета СРСР, М. Горбачов виступив з промовою, в якій ще раз підтвердив: “Програму перебудови глибоко опрацьовано і викладено в рішеннях 27-го з’їзду КПСС, на всіх пленумах ЦК КПСС і рішеннях 19-ї партійної конференції. Необхідно збільшити і закріпити авторитет советів (рад), і совети мають стати повною владою народу. Треба змінити морально-політичний клімат та здобути підтримку народу й включити нарід в реалізацію перебудови. Завдання советів, — дати ініціативу широким народнім масам, які самі повинні рішати всі питання господарства. Новообрані народні депутати оформлять нову структуру державних центральних органів, а потім така сама праця має бути проведена по республіках. Мусять бути чітко розділені функції між партійним і державним апаратами. Наш курс, — усунути небезпеку ядерної катастрофи, внормувати міжнародні взаємини і співпрацю з народами в усьому світі, забезпечити кожному народові право на свобідний вибір своєї долі.”

Так у коротких словах-виступі М. Горбачова виглядає майбутня політика советського уряду і КПСС. Одначе практика показує, що такого свобідного вибору для

кожного народу М. Горбачов не дає. Отже залишається лише говоренням про ліберальність советської політики. Доказами “національної” політики М. Горбачова є в Прибалтицьких країнах — Латвії, Литві, Естонії, на Україні, у Вірменії та в інших.

Першим заступником голови президії Верховного совета обрано кандидата в члени політбюро Анатолія Івановіча Лук'янова, — руський, член партії комуністичної від 1955 року, доктор права. Голова совета міністрів СРСР і надалі залишився Ніколай Івановіч Рижков, народжений 1929 року, руський, член комуністичної партії від 1956 року. На заступника голови совета міністрів СРСР призначено Александру Павловну Бірюкову. Заступникові совета міністрів також підпорядковані питання соціально-культурні.

Після пленарного засідання ЦК КПСС 30-го вересня 1988 року, в Києві 10-го жовтня 1988 року відбулося пленарне засідання ЦК компартії України. На порядку денному пленарного засідання стояло обговорення “Роботи по виконанню в республіці рішень ХІХ всесоюзної конференції КПСС, липневого і вересневого 1988 пленумів ЦК КПСС”. З доповіддю про вищезгадані рішення виступив перший секретар ЦК компартії України (московський гавляйтер в Україні) В. В. Щербицький. Він говорив про вдосконалення політичної системи і доцільність обрати генерального секретаря ЦК КПСС М. С. Горбачова головою президії Верховного совета СРСР. Виходить, що з Москви не було доручень в Україну, щоб на голову Верховної ради України обрали першого секретаря ЦК Компартії України Щербицького.

Щербицький говорив, що треба “по перебудові надати максимум конкретності й діловитості послідовно і наполегливо розв'язувати назрілі завдання — добиватися відчутних практичних результатів”. Далі Щербицький інфор-

мував про пленум ЦК КПСС, що відбувся 30-го вересня 1988 року, про утворення комісій ЦК КПСС і реорганізацію апарату ЦК КПСС у світлі рішень XIX всесоюзної партійної конференції. Щербицький сказав, що створення комісій є найважливіше для внутрішньої та зовнішньої політики, на дальше зміцнення керівної ролі комуністичної партії. Для реалізації рішень партійної конференції й пленуму ЦК КПСС політбюро ЦК компартії України опрацювало плян і спрямовано його до обласних партійних комітетів. В доповіді В. Щербицького кілька разів було наголошено про підвищення ролі партійних організацій у суспільному житті. Значить, що партія веде. “Та сама свита, лиш на другий бік шита”.

Газета російською мовою “Правда України” за одинадцятого листопада 1988 року на третій сторінці помістила думки соціолога д-ра І. Бетутев-Лада “Перебудова: позиція інтелігенції”. В статті говориться, що в СРСР сьогодні начислюється 80 мільйонів робітників, 9 млн. колгоспників і 43 млн. урядовців. Раніше зачисляли їх до інтелігенції. Тепер до категорії інтелігенції зачисляють людей з дипломами спеціалістів, яких сьогодні є 35 млн. З них сім мільйонів добровільно перейшли на робітників тому, що робітник заробляє більше, ніж інженер. Таким чином формально в СРСР є 28 млн. інтелігентів.

У згаданій статті Бетутев-Лада говориться хто є проти “перестройки” та ділить тих противників на три групи:

а) Перша група складається з людей пристосованців, які втрачають свої місця;

б) Найбільшою групою є друга, в яку входять ті, що хочуть зберегти свій статус-кво;

в) Третім противником “перестройки” є — інертність, апатія і деморалізація, яка була спричинена культом особи й це дуже сильний фактор.

На нашу ж думку: головним фактором у сьогоднішній час є недовір'я до марксизму-ленінізму та до комуністичної партії. Сімдесят літ горлали, що компартія веде, знизили 50 млн. людей, а тепер самі ствердили, що все було зле і злочинне. Хотять створити перебудову, але далі покликаються на того самого Леніна і та сама партія все тримає в своїх руках.

(15-го грудня 1988 р.)

“НАУКОВЕ” ГОСПОДАРСТВО

Сімдесят років советська пропаганда горлала про “науковий соціалізм-марксизм-ленінізм”. Сімдесят років по інститутах і університетах мучили студентів політехомією про науковість “наук” Маркса та Леніна. Партія створила систему матеріального визиску й духової руїни, фальшувала статистичними даними. Кожний громадянин імперії бачив нежиттєздатність комуністичної системи, ширення корупції, пияцтва партійного апарату, позбавленого людських засад.

Після смерті Брежнєва вже неможна було приховати правди й Юрій Андропов почав шукати виходу з комуністичної задухи, яку сам же творив і втримував своїм кагебівським апаратом. За часу Михайла Горбачова про все негативне в советській імперії голосно заговорили й почали відкрито писати.

Коли наша преса на еміграції вказувала на цю безвідповідальну політику в Україні й в усьому СРСР, то советська пропаганда піднімала проти нас гістеричний галас, прозиваючи нас “наймитами капіталістів” і т. п.

Небагато краще виглядала господарська політика й у країнах советського бльоку, де також почали заводити в себе советську систему. Одначе деякі країни, як Угорщи-

на, Чехо-Словаччина, червоний Китай збагнули нежиттєздатність советської системи й почали запроваджувати в себе реформи, почали шукати нових для себе економічних шляхів.

В Советському Союзі вже три роки Горбачов впроваджує “перестройку”, але до сьогодні немає однозгідної концепції, — як же вивести країну з економічної кризи? Становище, зокрема на відтинку харчової промисловости і забезпечення населення продуктами широкого вжитку, стає незадовільним.

На протязі 1987-1988 років московські вчені, теоретики “перестройки” відвідали США, вивчали американське господарство, відбували наради з американськими вченими, економістами. Америку відвідали такі советські вчені, академіки: Л. І. Албалкін, Аганбегян, Арбатов, Заславська, Шмельов та інші. В київській “Робітничій газеті” за 16-го березня 1988 року появилася стаття директора інституту економіки АН СРСР Л. І. Албалкіна, в якій він каже: “Недавно американські економісти мене питали, чи не можна було робити перебудови советської економіки не відразу всіх галузей, як ми зробили, а почати з сільського господарства, торгівлі, — так як це робиться в Китаї, — а потім перейти до реформ промисловости?”

З цього виходить, що американці позитивно оцінюють китайську перебудову. Китайці свою перебудову почали сім літ раніше від СРСР. Китайці розвінчали засновника китайського комунізму Мао й почали пояснювати марксизм так, як потрібно для їхньої перебудови. Декан вищої партійної школи Жао Яо ствердив: “Теорія, що капіталізм — зло, а соціалізм — добро, принесла шкоду. Капіталізм використав ряд корисних аспектів соціалістичної теорії, а ми повинні перебрати від капіталізму все, що може нам допомогти”. Висліди китайської реформи показують, що за час 1980-1984 років урожай пшениці піднісся

на 59%, а доходи сільського населення зросли за час 1979-1986 років на 175% (дані з “Посєва” ч. 10 “Китайська перебудова” на 11-й сторінці).

Пресовий орган КПСС газета “Правда” в числі за 13-го червня 1987 року помістила виступ О. Т. Богомолова, який сказав, що для народу потрібна перебудова сільського господарства і харчової промисловости. Богомолов вказував, що такі реформи проводяться в Угорщині й у Китайській Народній Республіці.

В 1988 році в советській пресі почали появлятися статті, в яких гостро скритиковано сільське господарство в Советському Союзі, колгоспи і радгоспи, та вимагано провести реформи. В цю критику включилися письменники: Ананєв, І. Васілев, Б. Можєєв, Ю. Черниченко.

На ХІХ-й партійній конференції представники сільського господарства, — А. Айдок, Д. Моторний, В. Постників, В. Стародубців, — вказували на конечну потребу земельної реформи.

Насильницька колективізація викликала мільйони жертв і півстоліття колгоспного рабства. Це вислід злочинної політики червоних вождів Московської імперії. Земельна реформа повинна мати місце зараз же після розвінчання тирана Сталіна.

В травні 1982 року в Москві відбувся сільсько-господарський пленум ЦК КПСС, на якому перший секретар ЦК КПСС Л. Брежнев заявив: “Аграрна політика КПСС — політика наукова, політика правильна, від якої ми не відступали і не відступимо”. В 1988 році М. Горбачов ствердив: “Мы раскрестьянили страну” (“Правда” за 19-го вересня 1988 року). По-українському це мало б звучати дослівно: “Ми країну розселянили”, тобто країна залишилася без селян, в країні не стало сільського господарства; комуністи ліквідували не лише селянство, а й сільське господарство.

Комуністична партія й уряд советської, червоно-московської імперії з селянина зробили сільсько-господарського робітника-раба з найнижчою заробітною платнею, без пашпорта, щоб раб не змінив місця праці і замешкання. Кожна держава, яка хоче підвищити життєвий рівень своїх громадян, в першу чергу дбає про сільське господарство і вищу якість і кількість продуктів для забезпечення ними населення.

США своїм фермерам річно уділяє субсидії у висоті близько 17 мільярдів долярів. В СРСР навпаки, Москва платить колгоспам за їхню продукцію дуже заниженими цінами, тобто колгоспам Москва не повертає навіть собі-вартості продуктів.

В СРСР є 230 млн. гектарів орної площі; в США — 130 млн. В СРСР в сільському господарстві затруднено понад 10 млн. людей; в США — 3,5 млн. Америка річно експортує 35% своєї кукурудзи і близько 70% пшениці (дані цифри з 1985 року). СРСР же закуповує в США, Аргентині, Австралії та інших країнах близько 50 млн. зерна.

Звернули увагу на нерентабельність молочарень. Для прикладу, — в місцевості Ліанозове (див. “Правду” за 9-го листопада 1988 року) збудований гігант з імпортованим устаткуванням, до якого треба поставляти молоко за 500-600 кілометрів. Великі затрати і марнування молока. Тепер міркують будувати молочні заводи при колгоспах, які будуть переробляти молока не більше як 5-10 тонн. А міністер середнього машинобудівництва мусить подбати про випуск молоковозів.

Російськомовна газета “Правда України” за 11-го листопада 1988 року в статті “Перебудова: позиція інтелігенції” подає числа: “32 миллиона избыточных мест”. Уявляєте собі: 32 мільйона синекурних місць для партійців! У грудні минулого року було схвалено 16 мільйонів

із тих “ізбиточних” (синекур) звільнити: три мільйона до 1990 року і 13 млн. до 2000 року.

Великі надії покладають на розбудову кооператив. Сподіваються в кооперативах затруднити 20-30 мільйонів людей.

Як бачимо, М. Горбачов дійсно має що “перестраївати”, лише щоб західні капіталісти давали позички та робили капіталовклади.

М. С. ГОРБАЧОВ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ

За політикою Михайла С. Горбачова слідкуємо з часу перебрання ним влади генерального секретаря ЦК КПСС (11-го березня 1985 року). Виголошені ним промови, — починаючи від XXVII-го з'їзду КПСС, на пленарних засіданнях ЦК і на 19-й всесоюзній партійній конференції, — вказують, що Горбачов у “перестройці” не сподівався такого розвитку справ і подій. Всі ті несподіванки змушували його міняти думку, йти на поступки.

В імперії виходила наверх прихована і промовчана злочинність, нездібності комуністичної влади, її нездарність. Все це наростаючою силою випірнуло на поверхню й обговорювалося широкими колами всіх верств народу. Поміщені на сторінках газет і журналів в Советському Союзі, в тому і в Україні, листи читачів до редакцій показують яке зрушення є в народі, як народи починають говорити правду про минуле і висловлюють погляди, як повинно бути в майбутньому. Горбачов виказав свої здібності не лише імперського нового червоного царя, а також твердості свого характеру та зручності тактика. Не чужі йому також демагогія і цинізм, які він стосує в своїй праці, рятуючи комуністичну партію, надаючи їй ліберально-авторитарного напрямку.

Ми вже раніше згадували, що М. Горбачов, для рятування комуністичної партії, почав відмежовувати від партії нароблені злочини, перекладаючи їх вину на Сталіна, на Брежнєва. Рівночасно Горбачов “перестройку” і “гласность” почав спопуляризовувати в західному світі, аби лише здобути прихильність і допомогу для своєї розваленної економіки. Впадає у вічі його підлабузнювання до Західної Європи, яку Горбачов хоче схилити на свій бік, поширити тут свої впливи, провести поділ, тобто поділити союзників НАТО, витиснути США з Європи.

Політика М. Горбачова є імперською і має за ціль оновити та скріпити імперію, яка останнього часу надто швидко почала тріщати скрізь. І прийде час, що всі ті, хто вірить сьогодні в “демократизм” Горбачова, в його готовість пошанувати та визнати національні права й суверенність народів у Московській імперії, змушені будуть міняти свою думку.

Ми наголошуємо на національних правах і державних суверенностях народів, які тримають в червоній Московській імперії силою, грубою силою. Горбачов і його найближчі співробітники постійно підкреслюють про “нове мислення”, але при тому ж спираються на старих цитатах Леніна, на які й у минулому покликалися Сталін та Брежнєв. Саме це викликає настороженість і недовір'я в думаючих людей.

На початках “перестройки” прихильники Горбачова вину склали на бюрократів, які противляться “перестройці”. Та на сторінках газет і журналів почали появлятися статті, в яких правильно звернено увагу, що бюрократію творить система, а тому треба систему змінити. Горбачов із своїм штабом це зрозумів і почав перебудовувати партійний й державний апарати. Він уже перебудував систему на верхах партії й держави, потворив партійні комісії. Як у практичному житті буде виглядати горба-

човська політична система, яка ще не перебудована до низів, покаже найближчий час.

В процесі “перестройки” можна зустріти обережні, не зовсім сміливі критичні голоси проти Леніна, мовляв, Ленін був людиною і свого часу міг помилятися. Треба ще почекати, щоб відповідальні діячі комуністичної партії зрозуміли, що власне все світоглядове лихо комуністів криється у “вченні” Леніна, не зовсім справедливо. Ленін створив підвалини для цієї системи, яку будував на аморальності й політичній нетерпимості до своїх супротивників.

Сьогодні вже можна ствердити, що з мандатом “перестройки” М. Горбачов твердо закріпив свою владу. Він створив концепцію перебудови економічного життя країни. Такої концепції не було помітно на початках “перестройки”. До того ж у формі позичок і капіталовкладень М. Горбачов отримав величезну допомогу від капіталістів США, Федеральної Республіки Німеччини, Франції й інших.

Але Горбачов не може похвалитися успіхами у розв’язці національного питання поневолених народів, які в час “гласності й демократії” висунули справжні вимоги своїх народів: Литва, Латвія, Естонія, Вірменія й Україна. По цьому питанню, — серед крутіштва, демагогії та вичікування, — ясно видні імперіялістичні зміст і наміри не лише самого Горбачова, але також і видних діячів русскої національності.

Довгі десятиліття нищення національної духовості і фізичне ліквідування провідної верстви українського народу й інших неросійських народів промовчано і “недобачено” російською провідною верствою. В час “перестройки і гласності” поневолені народи почали подавати докази злочинів супроти них. Аж тоді допіру, ніби як щось нечуване і нове, зацікавило ряд російських інтелекту-

алів та журналістів. З російського боку почулися критичні думки про нищення національних культур і мов. Але про національні права народів, про їхню державну суверенність не говорять росіяни.

Редактор газети “Московські новості” Єгор Яковлев дав інтерв’ю кореспондентові газети “Молодь України”. Інтерв’ю поміщено в “Молоді України” на стор. 1-3 за 7-го листопада 1988 року. В ньому говориться про національне питання. Єгор Яковлев так висловився: “Над цим ми самі ніколи не задумувалися серйозно. І навіть сьогодні якоїсь чіткої концепції по національному питанню ми просто не маємо”.

Сказано ясно і не двозначно представником російської еліти, що вони над національним питанням не задумувалися і не мають ніякої чіткої концепції. В їхньому розумінні має бути лише “єдїнонеделїмий союз” зї “старшим братом”.

На питання українського журналіста Івана Безсмертного відносно “повного госпрозрахунок республїк”, Єгор Яковлев сказав: “Ця ідея мене дуже приваблює. І якщо її не затуманяють якимись націоналістичними гаслами, вона дуже хороша хоч би тим, що відразу буде покінчено з усілякими розмовами про те, що, мовляв, Москва всіх обїдає”.

Що означають “націоналістичні гасла”, які представляє Єгор Яковлев у якомусь негативному розумінні? Якщо боротися за національні права, за справедливість, то росіяни називають це “націоналізмом”, вкладаючи в те найнегативніший зміст.

Ще за часів Сталїна вигадано ряд найгірш образливих слів проти націоналізму і націоналістів, як “зрадник, буржуазний націоналіст”, або “коляборант, шпигун” і т. п. Українські комуністи в Україні засуджують тепер справедливо злочини Сталїна-Брежнєва. Але проти націоналі-

стів вони продовжують поширювати неправду, перекручують факти, фальшують минуле і вживають тих самих лайливо-образливих слів, що вживалися за часів Сталіна. Вони (комуністи) ще неспроможні поставити себе нарівні політичного партнера і свого ворога, його світогляд, програму і т.п. критикувати речево.

Те все, що сьогодні українські комуністи пишуть в Україні про злочини, зроблені нашому народові, націоналісти давним-давно вже описали. Чи українські комуністи неспроможні зовсім позбутися того намулу, що на їхню душу осідав роками? Чи вони далі хочуть вислужуватися “старшому братові”? Все чуже хвалити, а своє промовчувати та оббріхувати?

“Робітнича газета” за 3-го грудня 1988 року на стор. 3-4 помістила статтю “Не створювати ворогів там, де їх немає”. В цій статті голова КГБ в Україні М. М. Голушко дає відповіді на питання, які йому поставили читачі. Згадана стаття-відповіді голови Комітету державної безпеки Української Республіки заслуговує на увагу, тобто щоб над нею докладніше зупинитися.

Ми лише хочемо в одному випадку вказати як особа, яка повинна говорити правду, поширює неправду. Мова йде про українських націоналістів. Цитуємо дослівно: “... Про це є достатньо документальних матеріалів та інших свідчень людиноненависницької суті ідеології українського буржуазного націоналізму. Ще у 1939 році, в результаті переговорів керівника ОУН, агента німецької розвідки, Коновальця з Гітлером про спільну роботу проти СРСР, берлінська (центральна) ОУНівська організація влилась у штат гестапо на правах відділу”.

Коли таку видумку і неправду читаєш, що появилася з-під пера якогось писаки з “посту ім. Галана”, то не звертаєш на неї уваги. Коли це пише авторитет, — голова Комітету державної безпеки М. М. Голушко, — то постас

питання: де ж є “гласність”? Де ж є “нове мислення”? В яких документах М. М. Голушко вичитав, що Коновалець провадив переговори з Гітлером? Полковник Є. Коновалець ніколи не мав ніяких переговорів із Гітлером. Не хочеться вірити, що голова КГБ Української Республіки не знає, що Є. Коновалець у 1939 році вже не жив. Чекісти його вбили 23-го травня 1938 року. Така ж сама неправда про “влиття в штат гестапо ОУНівської організації”. М. М. Голушко немає мужности згадати: скільки членів ОУН розстріляло гестапо, а скільки їх загинуло в гітлерівських концентраційних таборах.

“Молодь України” за 24-го листопада 1988 року. В ній на 1-3 стор. є стаття “Вічне те, що талановите”. Це фактично оприлюднена розмова з доктором філологічних наук В. С. Брюховецьким. Говорячи про літературу в Україні, він сказав таке: “Замислимося хоча б над цим, досить поширеним на Україні, феноменом бездуховности. Такі побутові „суперінтернаціоналісти” не просто вбивають у дитині природою закладену здатність світосприймання, вони виховують уже нещирю людину”. Далі читаємо: “Вивчення мови взагалі закінчується у восьмій класі. Чи не в цьому причина тому, що наша рідна мова стає з кожним роком бідніша й буквально застряла в різних словесних штампах”.

В цих кількох рядках д-р В. С. Брюховецький представив дійсний стан в Україні.

Журнал “Україна” ч. 11 за 1988 рік. На 3-10 сторінках поміщена стаття “Демократизація. Гласність. Література”. Це записані погляди відомого прозаїка Валерія Шевчука. Читаємо: “Нас активно відучували любити рідну землю, бо це ж націоналізм, і люди ту нелюблену землю почали губити й нищити... Шалено, непримиренно переслідували тих, хто мав гріх бути небайдужим у цьому світі й любив рідну землю, рідну культуру, рідну мову і

свій народ. Нас активно навчали зневажати самих себе, навчали зневажати тисячолітню культуру нашу, а милозвучну нашу мову проголосили грубою, негарною, безперспективною... Українська література не в застої перебувала, як російська, а в мало не розгромі..."

Все, що записане В. Шевчуком, десятиліттями замовчуване. Писали ж з компартії й розписувалися про "щасливе життя в Україні та про розквіт української культури". Націоналісти писали правду й за неї змагалися та боролися і гинули.

У пресовому органі компартії України "Радянська Україна" за 27-го листопада 1988 року на 3-й сторінці надруковано статтю "Не стануть ягницями вовки". До цієї статті від редакції грубшими літерами зроблено вступ, який ми тут подаємо дослівно: спершу йде заголовок "УПА з погляду сьогодення", потім — "Останнім часом на деяких зборах і зустрічах громадськості республіки та в пресі порушується питання про ставлення до буржуазно-націоналістичних банд у західних областях УРСР. При цьому дехто з виступаючих висловлювався за „реабілітацію" цих банд і навіть... за спорудження пам'ятників „полеглим у боротьбі" бандерівцям. Висувалась також пропозиція взагалі переглянути наше ставлення до збройних формувань так званої Української Повстанської Армії (УПА), як до банд, і вважати їх дії „національно-визвольним рухом", спрямованим проти сталінізму, більше того, проти відомих порушень ленінської національної політики на Україні.

Водночас багато авторів і учасників громадських зборів, частина з яких добре пам'ятає бандерівське лихоліття, рішуче протестують проти такого безвідповідального, на їхню думку, підходу, гостро засуджують злочинний, людиноненависницький характер бандитизму, зга-

дують море крові і сліз, що їх принесли на землю краю бандити-„упівці” (від УПА).”

Автор згаданої статті якийсь В. Давиденко повторив усі до того часу нам відомі вигадки про ОУН і УПА. Він ставить питання: “Якими ж факторами було зумовлено створення банд УПА? Хто їх організував і очолював?”

Ми вже читали різних “науковців істориків” типу Чердниченка, Д. Климука-Гальського, Юрія Римаренка, В. Беляєва й інших. Своїми необізнаністю і фальшуванням правди В. Давиденко намагається переплюнути своїх попередників. В нього все так перекручене, як і в голови КГБ М. Голушко про зустріч Є. Коновальця з А. Гітлером. Не має потреби довше над цією неправдою зупинятися. Ми зупинилися над цим лише щоб доказати, що українські “хахли — советські люди” продовжують ту саму політику і за Горбачова; керуються тією самою неправдою, яка ширилася за часів Сталіна, Хрущова і Брежньєва.

Треба радіти, що таких писак, як Климуки, Римаренки чи Давиденки сьогодні небагато. Почали голосно говорити і відкрито писати українці, які хочуть бути собою, які не загубили своєї національної совісті і знають, де треба шукати правди. Редактор пише: “Святофестиваль газети „Вечірній Київ” перетворилось на свято всього міста... На схили Дніпра і на Хрещатик вийшло понад 350 тисяч киян... Шляхетна мета свята — збирання коштів на відродження цінної пам’ятки культури — Церкви Богородиці Пирогощі, щоб потім розмістити в ній музей „Слова о полку Ігоревім”.

Україна живе і нарід наш незнищимий. Він пережив важку неволю, в ньому нуртують наші національні процеси, які скеровують нарід на шлях, що зветься бути собою, мати свій власний зміст, свій спосіб життя, нашу власну державу. Наш нарід хоче мирно жити з усіма народами, але не бажає, щоб в нашій хаті був чужий господар. Це

наш зміст! Тут не допоможе нашим ворогам їхня зброя — неправда й дезінформація, що, мовляв, “націоналісти екстремісти” і т.п.

Українська газета, що виходить у Варшаві, — “Наше слово” за 16-го жовтня 1988 року, ч. 42 (1631), з варшавського польськомовного тижневика “Разем” (ч. 9) подає, що в СРСР українців із вищою освітою є 15,7%, росіян — 13,2%, литовців — 9,4%, білорусів — 7,4%. Отже українці хочуть самотужки розв’язати свої проблеми і “старший брат” їм тут непотрібний.

Горбачовська “перестройка” в Україні змагає до усунення важкого економічного положення. Московський гавляйтер намагається українську національну площину тримати в старому імперіальному річищі, — душити українську національну духовість. Але розвиток національних процесів у 1988 році вказує, що русифікатори України мусять поступитися українській національній культурі, українській мовній політиці. Національного процесу в Україні русифікатори не здержать.

Шлях боротьби за українську духовість і суверенність важкий. Він потребує змагу на всіх відтинках життя. Головна проблема комуністичної партії й советського уряду, — здобути довір’я в народі. Та поступовання комуністичної партії Советського Союзу в Україні не подає ознак, щоб вона могла здобути їй потрібне довір’я серед українського народу.

ЛЕНІНСЬКА ПОЛІТИКА НАМ ВІДОМА

Створена Леніном та його партією комуністів-більшевиків держава на протязі сімдесяти років існування виявилася непридатним політично-соціальним організмом опікуватися народом, керувати ним, дбати за його сучасне і майбутнє. За ті самі сімдесят літ знищено комуністами десятки мільйонів людей, запроваджено насильством національну й соціяльну неволю, ліквідовано національні держави, які постали були після розвалу царату.

В червоній імперії насильства до влади прийшов новий чоловік, — Михайло С. Горбачов, який бачив і знав дійсність у цій державі. Він почав комуністичнопартійну та державну машину перебудовувати. Старе можна перебудувати, якщо воно було збудоване з якісного матеріялу й усе до самого споду було добре продумане з логічними і щирими намірами. М. Горбачов же почав перебудовувати на тих самих нездорових підвалинах марксизму-ленінізму й тим уже дав докази нещирости в перебудові, а зокрема в наболілому питанні національної політики советського уряду і комуністичної партії. Також за повних три роки не подав навіть ознак поборювання економічних труднощів, покращування господарчого положення, не забезпечив народ задовільно харчовими продуктами.

На Заході, в чужинецьких політичних колах нуртує думка, що коли Горбачов не розв'яже економічних проблем і не забезпечить населення Советського Союзу харчами, то він провалиться із своїми плянами. Як показують докази, М. Горбачов інакше думає, ніж на Заході. Він припускав, що його пляни "перестройкі" можуть провалитися. Але як він матиме всю владу в своїх руках, то не провалиться персонально.

Горбачову вдалося перебрати владу в державі в свої руки й закріпити свою владу в комуністичній партії. Заслуговує на увагу також скріплення міністерства внутрішніх справ та новий статут для військ внутрішніх справ, яким передано відповідальність за порядок у державі, що до цього часу належало до компетенцій КГБ і міліції. Горбачов із своїм штабом підготовляє тепер доповнення до советської конституції й готується до виборів “народних депутатів” ССРСР, які мали б відбутися у квітні цього року.

До цього часу “перестройкой і гласністю” добре зроблене, що народ може голосно висловлювати правду. Ця колись прихована, спаралізована правда тепер винятково конечно потрібна нашому народові. Русифікація, нищення української національної духовости, фальшування української історії, — все це сьогодні якоюсь мірою стало відомим молодому українському поколінню.

Але правдива історія нашого народу ще невідома в Україні. Також далі промовчують імена тих українських патріотів, які віддано боролися за Українську Суверенну Державу; імена тих українських патріотів, які загинули з рук чекістів і гітлерівських окупантів.

Редакція журналу “Дніпро” в ч. 12 за 1988 рік помістила листа читачів, в яких читаємо:

Українець В. Воротко з Обнінська Калузької області пише: “... Все менше чую українську мову, навіть в географічному центрі України, а на Лівобережжі вона стала рідкістю. Буваю на Україні й як правило говорю по-українському, чую в свій адрес: „не розумію”, „хохол”, „бандера”, „говори по нормальному”.”

Читачка з Донбасу Ганна Лаврик пише: „Закінчила українську школу, все дитинство розмовляла рідною мовою. Та ось доля занесла до Харкова. І що ж? Як тільки від мене чули українську мову, зневажливо казали: „бандерка”.”

Н. Миронченко з Запоріжжя пише: „... Сіла в таксі, попросила відвезти до університету і раптом чую: “Приехала в Россию, так разговаривай по-русски!”. Від несподіванки я навіть не спромоглася на розумну відповідь, а лиш наївно заперечила: “Яка ж це Росія? Це Україна...”.”

Наведення цих листів вказують на те, яку національну руїну спричинили українському народові різні русифікатори, різні зайди, примітиви-“культуртрегери”. На жаль, не всі спроможні ставати в обороні національної честі, бо деяка частина вихована служити в рабстві. Але поважна частина молодого українського покоління, хоча й народженого в рабстві, не хочуть і не будуть рабами, національними безбатченками. Вони відважно стають в лави оборонців своїх національних прав.

Національні процеси, які набирають тепер на силах в Україні, будуть творити духову силу та здобуватимуть українську людину, здобуватимуть українську душу і поширюватимуть ідеї українського змісту. Українським національним силам у дальшому потрібно буде лише творити потрібну художню літературу, добре опрацьовані філософічні й ідеологічні твори та переконливі публіцистичні і журналістичні статті.

Позитивне, що не всі українські комуністи творчої інтелігенції втратили почуття до української національності. Хоча і поволі, а, може, навіть надто обережно, в них виявляється активність в обороні української мови і культури взагалі.

Радіо-Київ 27-го грудня 1988 року подало інформацію, що в столиці України відбулася нарада представників Товариства Рідної Мови. Доктор філософічних наук Андрій Бурячок подав інформації кореспондентові Київського радіо Світлані Задворній, тобто що нарада була скликана “Ініціативною групою письменників, науковців, інженерів, студентів і робітників, — щоб з’ясувати

стан Товариства і зайнятися підготовкою республіканської установчої конференції Товариства Рідної Мови ім. Тараса Шевченка”. Далі довідуємося, що на цій нараді обрано організаційний комітет, який займеться підготовкою скликання установчої конференції Товариства Рідної Мови.

Конференція мала відбутися 28-го і 29-го січня 1989 року. В склад організаційного комітету увійшли: Дмитро Павличко — голова організаційного комітету, Олесь Гончар, Б. Олійник, І. Драч, Ліна Костенко, П. Загребельний, Ю. Мушкетик, Іван Дзюба, С. Плачинда, академік Русанівський, Єрмоленко та інші. Всіх разом — 50 осіб.

Завданням Товариства Рідної Мови є домогтися якнайшвидшого позитивного вирішення Верховною радою Української ССР питання про державний статус української мови, а також забезпечення його реалізації.

Мусимо мати на увазі, що російські націонал-імперіялістичні сили скріпили свою діяльність. “Московській літератор” за 16-го грудня 1988 року помістив на третій сторінці інформацію про створення “Товарищества русскіх художників”. У тій інформаційній статті подано уривки звернення згаданого “Товарищества”, в яких читаємо: “Зібравшись у вирішальний час для Росії... Ми, рускіє літератори, музиканти, живописці, кінематографісти і театральні працівники... живучи в Росії і закордоном доклали всіх сил і талантів для закріплення моральних і духових сил російського народу в ім’я великої історичної батьківщини. Наша батьківщина з’єднала долю русско-го, українського, білоруського й інших народів”.

Немає потреби коментувати намірів тих “русскіх”, які говорять про “долю” українського і білоруського народів. Та доля відома в терпіннях нашого народу. Краще, щоб ці “рускіє” подумали над тим, як їм стати добрими сусідами українців і білорусів. А свою долю влаштують самі українці й білоруси.

В російськомовній газеті “Правда України” за 5-го січня 1989 року поміщено: “В ЦК Компартії України”. Це треба вважати за офіційний документ, в якому говориться: “... ЦК КПСС в області національних взаємин інтернаціонального й патріотичного виховання населення”. В цьому комуністичнопартиїному документі сказано, що в площині національної політики в Україні надає “перестройка”. Тут подано сім точок, якими викладається напрямні української мови й освітньої культури. Про українську національну культуру в широких формах не має мови. Політика належить комуністичній партії, яку провадить московське політбюро на чолі з М. Горбачовим.

Зупинімося коротко над важливішими напрямними й твердженнями у згаданих сімох точках. У кожній точці є пропагандивні фрази, які щоденно вживаються у комуністичній пресі. Ніякого голосно реклямованого “нового мислення” немає. Все написане сформульовано так, що його можна інтерпретувати і розуміти по-різному. Звичайно, важливою буде та інтерпретація, яку інтерпретуватиме комуністична партія. Наведу з першої точки переклад: 1) ЦК Комуністичної партії України керується рішенням XXVII З’їзду, XIX Всесоюзної конференції КПСС, листопадовим Пленумом ЦК КПСС, партійні комітети Республіки посилили увагу по удосконаленню міжнародних взаємин інтернаціонального виховання населення. Реалізуються передбачені постанови України”.

Далі в цій же точці говориться, що збирається досвід захисту інтернаціональних цінностей. Не подано, що в Українській Республіці йдеться про національні українські цінності. 71 рік насаджують в Україні “інтернаціональні цінності”. Говориться, що поширилася ініціатива трудящих, що сміло і відкрито підносять наболілі питання. Створюються умови для гармонійного розвитку націо-

нально-русской двомовности. За останні два роки відкрито 200 шкіл і 130 дитячих садків з українською мовою. За два роки було досить часу відкрити в усій Республіці школи й дитячі садки з рідною викладовою мовою.

Потворено українські товариства культурних зв'язків із “зарубіжними” державами, але не сказано, — якою ж мовою втримуються ті зв'язки? Українською? В Києві створено Товариство єврейської культури і розпочало працю Польське товариство. У Ворошиловградській області є лише 13% дитячих садків з українською мовою. Потрібно створити умовини для опанування української мови всіма громадянами. Бракує словників і підручників української мови.

Всіх українськомовних фільмів в Україні є всього лише 7%, а музично-драматичні й театральні ділянки не відповідають українськомовним вимогам. Інколи середники масової інформації публікують непродумані матеріали; недостатньо пропагується історія і традиції братніх народів.

Зовсім не має українських шкіл у Кримській області. Не відкрито нових українських шкіл в: Дніпропетровську, Донецьку, Запоріжжі, Миколаєві, Сумах, Харкові. Затягається підготовка випуску українських навчальних фільмів. Академія наук і міністерство освіти УССР не поширили соціологічних дослідів положення і тенденцію відносин між народами.

У другій точці подається, що ЦК компартії України звертає увагу обласних, міських, районних комітетів партії, рад народних депутатів, міністра освіти вжити заходів і виправити вказані недоліки.

Точка три вказує, що члени, кандидати в КПСС мають виконати обов'язки, які вказані статутом партії, закріплювати ідеї пролетарського соціалістичного інтерна-

ціоналізму й советського патріотизму та боротися з проявами буржуазного націоналізму.

В четвертій точці говориться про потребу звернути особливу увагу комуністів-керівників редакційних працівників, щоб вони підготовляли добрі матеріали по національних проблемах для закріплення інтернаціонального єднання.

П'ята точка: Міністерство культури УССР, Академія наук закінчать у першому півріччі 1989 року опрацьовувати концепцію розвитку української національної культури і культ-освітньої програми на довший час і культурно-освітню програму для національних груп на Україні.

Шоста точка: Постійно турбуватися, щоб населення Республіки опанувало російську мову як середник до науки, техніки і здобутки вітчизняної та чужоземної культури. Підготувати висококваліфікованих викладачів російської мови.

Сьома точка: З 1989-1990 шкільного року впровадити навчання української мови в дитячих садках. У 1990-1991 — розпочати з першої класи навчання українською мовою в школах з російською мовою.

Вказується почати курси історії й географії УССР як окремий предмет. В області науки проводити ленінську національну політику, таку як була після жовтневої революції в 1920-х роках на Україні. Перевидати масовим тиражем твори В. І. Леніна, збірники документів КПСС по питанню пролетарського інтернаціоналізму, советського патріотизму й національних взаємин.

В скороченні подано уривки з комуністичнопартиїного документу і переповіли зміст, який представляє дійсний стан на відтинку українського шкільництва і що комуністична партія буде тепер проводити в життя. Уважно читаючи цей компартійний документ, можна уявити собі

картину величезного розміру русифікації України на всіх ділянках, а шкільництва зокрема.

Довідуємося, що міністерство культури УССР не має концепції культурної праці. Тепер під тиском українських народніх мас компартія в Україні, очолена відомим русофілом В. Щербицьким, щоб заспокоїти народ, подала дуже мінімальні пляни для української мови. Знаємо, що на Україні комуністичнопартиійний і державний апарати обсаджени рускімі партиійцями й українськими русофілами, які разом навіть ці мінімальні пляни щодо української мови будуть саботувати й проведення їх у життя відтягують у забуття.

Наш народ цим не буде задоволений, а далі буде боротися за свою мову, за свою культуру, за свої національні права. Немає сумніву, що все русифікаторське узгіднене в Москві й Горбачовський штаб вважає, що патяканням про “перестройку” вже розв’язав національне питання в Україні та задовольнив український нарід.

Цим наш народ не може бути задоволеним. Спершу наш народ буде пильно стежити, яку ж саме політику буде застосовувати Москва супроти України, яку дальшу ролу буде виконувати комуністичнопартиійне рамя, — міністерство внутрішніх справ, КГБ. Наш народ хотітиме знати, що покажуть найближчі місяці в тій советській політиці “перестройкі”.

Для нас же є видимим, що ЦК КПСС у національному питанні намірено твердо далі дотримується лєнінської національної політики. А лєнінська національна політика нашому народові не є новою, зокрема коли її реалізують московські імперіялісти.

25-го січня 1989 року

ТІЛЬКИ ЛЕНІНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА

“Перестройка” застала ЦК КПСС і всіх активістів шукати шляхів, якими можна б успішно проводити в життя прийняті рішення. “Перестройка і гласність” також дали змогу громадянам ССРСР висловити свої думки.

“Гласність” же потрібна М. Горбачову, щоб за минулі злочини та зруйновану економіку звалювати вину на всіх його попередників, а Сталіна та Брежнєва відмежувати навіть від лєнінізму й партії комуністичної. Комуністичну партію ж далі представляти провідною політичною силою червоної Московської імперії.

Як показує дійсність, “гласність” у площині національної політики почала виявляти злочинність не лише яку доконували керівники комуністичної партії, але і злочинність шовіністичних російських діячів-русифікаторів.

Для “перестройки” всіх галузей державного життя вже опрацьовано і прийнято рішення, які треба впроваджувати в життя і які нелегко виконати. Також вже починає вирішовуватися напрям дальшої національної політики. Як національні проблеми набирали на силах, протягом 1988 року стали видними заходи російських діячів опанувати положення і підпорядкувати надалі всі національні республіки московському центрові.

На пленарному засіданні Союзу письменників ССРСР, яке відбувалося першого і другого березня 1988 року, програмову доповідь “Удосконалення національних взаємин, перебудова і завдання советської літератури” виголосив перший секретар СП ССРСР В. В. Карпов. Він тоді сказав, що в часи “перестройки” перед письменниками стоять величезні завдання, а ті завдання перед письменниками поставив лютневий пленум ЦК КПСС. Карпов закликав тоді, щоб уже на пленарному засіданні було створено плідний настрій і здорову дискусію.

Тоді В. Карпов похвально висловився про українських письменників. Він згадав роман О. Гончара “Собор”, поіменно згадав Б. Олійника, Івана Драча, Ю. Мушкетика, Л. Костенко, Ю. Щербака, В. Шевчука та ряд інших. Карпов згадав, що в Україні “без дешевих сенсацій” повернено літературі “забуті” імена М. Хвильового і В. Винниченка.

Після українських письменників В. Карпов згадав письменників білоруських, естонських, литовських, латвійських, молдавських, грузинських, азербайджанських, вірменських, казахських, киргизьких, туркменських, узбекських і таджикських. Він підкреслив успіхи письменників і подав до відома, що: “Правління советського фонду культури” висунуло ідею впровадити день пам’яті, в знак пошани всіх загинутих письменників у боротьбі за “передові переконання соціалістичної батьківщини”. Та відомо, що більшість письменників усіх народів загинули за свої національні переконання.

В. В. Карпов зацітував слова М. Горбачова, сказані на лютневій пленарній нараді ЦК КПСС: “Унікальна наша культура багатонаціональна. Про неї ми звикли часто говорити, але не навчилися вповні цінити”. Карпов згадав, що член політбюро ЦК КПСС В. Щербицький і секретар ЦК КПУ Н. Єльченко багато уваги присвятили пленарному засіданню Спілки письменників України. Отже покликання на московського гавляйтера і русификатора України говорить про той дух, який панує в середовищі Союзу письменників ССРСР.

Далі Карпов говорив: “Треба прямо сказати, що появилися публікації письменників на національно-інтернаціональну проблематику, які грішать відхиленням від марксистсько-ленінської методології”. Було висловлено невдоволення з приводу несправедливого ставлення влади до національних культур і що це, мовляв, був відступ

від ленінської національної політики, але тепер треба додержуватися таки ленінізму. Пленум СП СРСР визначив напрямні діяльності письменників в “перестройці” в рамках ленінської національної політики.

В липні 1988 року відбулася нарада в редакції журналу “Дружба народів”. На цій нараді обговорювалося “Національне питання сьогодні”. Там недвозначно сказано, що в час “перестройкі” національні проблеми стають конфліктами. Українець Леонід Новиченко (відомий зі своєї вірності комуністичній партії) закликав до об’єднаності “по-ленінському”. Але він також говорив про несправедливе трактування української й білоруської мов. Леонід Новиченко наголосив потребу навчати в школах дітей двома мовами: руською й українською.

Ігор Захорошко (про нього не маємо ближчих даних) сказав, що епоха сталінізму, період хрущовського волюнтаризму і брежнєвського застою принесли шкоду дружбі народів. Елена Мовчан говорила про відносини в Естонії, які дуже недобрі по відношенню до руських. Наталія Іванова зазначила, що звернення до руського народу неправильні, бо руський народ терпить не менше від інших. “Ідеологію державного націоналізму, — сказала вона, — почали насаджувати після війни”. Та Іванова не сказала, який же “націоналізм насаджує держава”? Вона також не пояснила, які ж терпіння переносить російський народ у національній площині?

Всіх виступів на нараді “Дружби народів” було не менше чотирнадцяти. Докладно переглянувши ці виступи, можна ствердити, що всі:

- 1) Засуджували нищення національних культур, що зводиться лише до мов;
- 2) Всю вину склали на Сталіна, Хрущова, Брежнєва, які “відійшли від ленінської політики”, а це вже вина комуністичної партії;

3) Справу представили так, що за русифікацію невинен російській народ.

Пленум Союзу письменників СРСР і нарада “Дружби народів” відбулися в березні й липні 1988 року. Національні протести й демонстрації в Казахстані, Узбекистані, Литві, Естонії, Вірменії та інших “союзних” республіках уже тривали протягом 1987 року. Національні заворушення заставили Горбачовський штаб замислитись над національним питанням серйозніше та включити його в пляни “перестройки і гласності”. Михайло С. Горбачов зрозумів, що таким курсом русифікаційним далеко не заїдеш, а тому краще в мовній політиці треба поступитися національним республікам.

Це стало відомим високопоставленим комуністичним діячам на культурному відтинку найпершим. Тому на пленумі письменників і нараді “Дружби народів” зроблено перші офіційні кроки критики минулого червоної Московської імперії. В Естонії, у Вірменії та інших республіках національні права почали ставити на перший плян порядку денного високопоставлені діячі з центральних комітетів республіканських компартій. За ними йшли їм підлеглі та республіканські пресові видання.

Такого на Україні не відбулося. Навпаки, перший секретар ЦК компартії на Україні В. Щербицький із своїм штабом гальмував національні українські права й офіційна українськомовна преса не порушувала цих справ у 1986-1987 роках. Велике значення для зрушення національного питання в Україні мав лист Вячеслава Чорновола до М. Горбачова в серпні 1987 року, а також випуск сьомого числа “Українського вісника”.

Українські правозахисники зробили пролом у тому застої. А їхня активність з іншими національними групами мала поважне політичне значення. Відважно виступив в обороні української мови мабуть чи не перший О. Г. Мусі-

енко. В 1988 році щораз частіше почали появлятися в офіційній пресі, в журналах статті в обороні українськості, які зрушили також письменників, журналістів, які пристосовувалися до комуністичнопартиїної лінії.

Газета “Літературна Україна” в червні 1988 року помістила добру статтю Івана Дзюби “В обороні людини й народу”; в журналі “Вітчизна” ч. 6 за 1988 рік появилася добра стаття академіка В. І. Вернадського “Українське питання і російська громадськість”. До редакцій газет і журналів в Україні читачі почали писали десятки тисяч листів, у яких порушуються всі відтинки національного та соціального життя на Батьківщині. На сторінках газет і журналів порушувано ряд проблем, про які до цього часу невільно було писати.

Вказуючи на злочини, зроблені в минулому, преса в Україні подала ряд джерел, до яких ми, на еміграції, не мали доступу. Треба ствердити, що все наше писання про комуністичне господарство і національну неволю було правдивим, а тепер лише підтверджене офіційною пресою в Україні.

“Перестройка і гласность” внесли позитивний розвиток в Україні й була лише одна думка, щоб говорив нарід якнайбільше і без обмежень. Українські комуністи, письменники, поети, які користувалися довір’ям у комуністичній партії, включилися в оборону своєї рідної мови, але дещо пізніше. Так що вони в Україні не належали до ініціаторів оборони українських національних прав і культури, як то було в естонців, литовців чи у вірменів. З кіл українських комуністів заговорили голосно про українську мову лише тоді, як їм стала відомою офіційна лінія комуністичної партії в цьому питанні.

В Естонії ряд національних вимог висунули члени ЦК комуністичної партії в Естонії, а не дисиденти їхні чи правозахисники. Справа набрала гостроти і небезпеки, щоб

таких вимог не почали висувати всі національні республіки. В листопаді 1988 року М. Горбачов в Естонію вислав В. Чебрікова, — члена політбюро ЦК КПСС і недавнього голову КГБ СРСР, а тепер голова правової комісії ЦК КПСС.

Чебріков відбув розмови з керівниками комуністичної партії Естонії, відвідав ряд заводів і т. п. Газета “Молодеж Эстонии” за 16-го листопада 1988 року помістила виступи В. Чебрікова в естонській телевізії. В скороченому вигляді подаємо висловлені В. Чебріковим думки: “Будемо дивитися правді у вічі: в республіці останнього часу загострилися міжнаціональні відносини; в Естонії проходить поділ населення за національностями; а при цьому створилася атмосфера національної нетерпимости... Були допущені відступлення від ленінських національних принципів, тобто не творити ґрунту для нових національних конфліктів... Комуністи відповідальні за витворення атмосфери для закріплення дружби і братерства проживаючих в республіці різних національностей”.

У своєму виступі В. Чебріков говорив про “національну нетерпимість”. Але він не сказав правди, що ту нетерпимість створили комуністи російської національності, які приїхали до Естонії. Російські заїди створили в Естонії нетерпимість “старшого брата”. Росіяни всюди, куди вони прийшли непрошеними командувати та заводити свій московський спосіб життя і лізти нахабно в душу місцевих людей.

Післанець М. Горбачова В. Чебріков сказав також таке: “... Ми маємо концепцію і стратегію розвитку суспільства... Невільно тратити більше часу та сил на безплідні дискусії й на безконечне вивчення національних образ і порохунків”.

Сьогодні можна вже ствердити, що Горбачовська “перестройка” змушена ввести зміни в мовну і шкільну полі-

тику, а також частково в культурну. Але над розвитком національної духовости, над розвитком національної політичної думки стоятиме і надалі рускій цензор, або поставлять на тому місці “хахла-советского человека” типу В. Щербицького, чи йому подібного. Та це надовго імперської політики не врятує, бо наш нарід росте, розвивається і хоче сам творити своє суверенне життя, хоче сам бути господарем на своїй землі.

Змагання нашого народу триває три століття. Наш східній, московський сусід не може і не хоче зрозуміти, що доба колоніалізму минула. Творення нежиттєздатних інтернаціоналізму чи “різних” союзів або федерацій або ще яких “ідей” вже себе виказали як інструменти централізму. Сьогоднішнє баламутство, що винні за зруйноване господарство комуністичні вожді, які відійшли від ленінізму, — це короткотривале.

Газета “Літературная Россія” за 5-го січня 1989 року вмістила на своїх сторінках звернення “Укреплення національного міра во імя оновлення”. Це звернення є шостої грудневої зустрічі групи рускіх діячів науки і культури до інтелігенції інших народів ССРСР. У перекладі на українську мову з російської це звернення звучить так:

„Ми, діячі російської науки і культури, які зібралися у грудні 1988 року на науково-теоретичну конференцію “Нація й оновлення суспільства”, звертаємося до вас у зв’язку з виявленням, в умовах перебудови, загострення національних взаємин у ряді регіонів країни. Це наслідок брутальних помилок і перекручувань політики останніх десятиліть. Наслідки цих помилок, які раніше хронічно замовчувано, загрожують нашій згуртованості, сприяють розвиткові націоналістичним, серед них — і антиросійським настроям.

Одним із головних способів розпалювання міжнаціональних незгод і ворожнеч є дискридитация російського

народу. Для цього використовується міт про насильницьку “русифікацію”. Ми закликаємо своїх колег і товаришів з інших республік сприяти викриванню цього міту, запереченню намагань проголосити росіян прихильниками сталінізму, який перший удар завдав саме російському народові.

Той факт, що Росія стала батьківщиною ленінізму, батьківщиною Великого Жовтня, який дав соціальні блага трудящим, батьківщиною соціалістичного інтернаціоналізму, промовляє сам за себе. Саме в нашій країні вперше було проголошено національну рівноправність.

Все ж наш шлях був нелегким. Від командно-бюрократичної системи тяжко терпіли російські робітники, селяни й інтелігенція. Величезну втрату нанесено російській національній культурі, зруйновано найцінніші пам’ятники. Багатьох видатних синів Росії репресували, зникло багато тисяч сіл. Те ж саме відбулося і в інших республіках.

Вважаємо необхідним у найближчий час (до схвалення відповідних законодавчих актів) висунути питання національної політики на обговорення.

Життєво важливими умовами розвитку всіх народів СРСР є їхнє право на незалежне рішення важливих національних проблем.

Для цього в першу чергу необхідно стимулювати республіканський госрозрахунок, перебороти бюрократизм, звільнитися від технократичного підходу, який зберігся у діяльності ряду міністерств і відомств, що завдає шкоди природному середовищу національних спільностей, їхнім трудовим традиціям.

Пильніше додержуватися принципу пропорційного національного представництва на всіх рівнях.

Сприяти добровільності у вивченні національних мов.

Створити органи преси, які б безпосередньо насвітлювали б життя націй і народностей РСФСР.

Конче потрібно на ділі надати громадянам усіх національностей свободу сумління.

Неабияким питанням самовизначення націй в умовах перебудови є історична самосвідомість націй. З цією метою треба перебудувати викладання в республіках історії свого народу та культури.

В ім'я гараздуння кожної нації будемо зміцнювати наше інтернаціональне братство — запорука оновлення і розквіту всієї соціалістичної Батьківщини.”

Як бачимо з вищеподаного звернення, що в ньому руські діячі науки і культури до себе не мають критичного підходу. Вони говорять таким тоном, ніби їм робиться кривда, а русифікація, за їхнім твердженням, є лише “мітом”. Тому і слово “русифікація” вони беруть у лапки, беруть у знаки наведення, мовляв русифікації як такої нема. Вони говорять у своєму зверненні й далі з позиції “старшого брата”. Говорять про нації, народи, але не висловлюються, що ці народи мають право на своє суверенне державне життя.

В західньому світі увагу звернено на змагання народів до своєї національної незалежності та звільнення з-під московського панування. Московські дипломати й їхні п'яті колони на Заході почали ширити, що коли на теренах Советського Союзу постануть національні держави, то між ними триватиме постійна боротьба, не буде там спокою, а отже не буде змоги утримувати західнім державам із ними ніяких взаємин, не буде змоги з ними торгувати. А це для західніх “гандлярів” головне. При цьому московські дезінформатори насвітлюють положення на Сході так, що за неспокій на національному відтинку винні націоналізми поневолених народів.

У попередніх своїх статтях я вказував, що М. Горбачов закріпив за собою повну владу й надалі комуністична партія з “вченням” Леніна має бути одинокою політичною силою в Советському Союзі та сателітніх його країнах.

20-го січня 1989 року

ГОРБАЧОВСЬКА “ДЕМОКРАТІЯ”

Комуністична партія Советського Союзу (КПСС) під керівництвом М. С. Горбачова в час “перестройки і гласності” відмежувала себе від Сталінської доби. ЦК КПСС окреслює тепер сталінщину як час викривленого соціалізму.

Сталін удосконалив ленінську систему і створив для комуністів школи марксизму-ленінізму, в яких виховувано викривлених діячів комуністичної партії. Напрявні тієї школи й далі актуальні по сьогодні особливо в національному політичному питанні та нетерпимості до обронців національних прав не-російських народів.

Сьогодні вже маємо докази, що М. Горбачов не має наміру дати суверенність не-російським народам. Горбачов руським не звернув уваги, як їм треба вчитися шанувати і поводитися з їхніми сусідами. Українець не є руським, так само не є ним білорус. Це народи зі своїми духовими і національними рисами, які різняться від російських. Українці чи білоруси мають свої окремі культури, народні звичаї й свої історії. В їхніх історіях вказується на вікову боротьбу за свої незалежності від Московської імперії.

На доручення ЦК КПСС по советських концентраційних таборах КГБ займається “перевиховуванням” борців за національні незалежності. З тих борців КГБ мав би зро-

бити покiрних, щоб не противилися московському iмперiалiзму.

В час проголошеного М. Горбачовим “нового мислення” треба конче вчити i перевиховувати руських, щоб вони позбулися свого “месiянiзму”, “старшобратства”; щоб кожний руський був свiдомий того, що царська Росiя, як i червономосковська нiкого не визволяла, а лише завойовувала й окуповувала. Накинувши завойованим народам свою владу, росiяни силою i терором насаджували свої московські порядки, свiй московський спосiб життя, фальшували iсторiї завойованих народiв, творили свою примiтивну вишкiльно-виховну систему, щоб нею виховати потрібного для iмперiї раба, — за панування царiв був малорос-хахол, за часiв червоних iмперiалiстiв став “советський человек” без нацiональної духовости, а лише як колiщатко в iмперській машинi.

Як бачимо з наших теперiшнiх спостережень, що М. Горбачов не мiняє i не дає навіть доказiв, що колись мав би мiняти стару нацiональну полiтику Москви. Це будуть дальшi арешти, переслiдування i репресiї. Вже проєкти до поправок у советській конституцiї говорять про дальше нацiональне поневолення росiянами. Правда, наразi М. Горбачов не застосовує терор i репресiї до дiячiв з кiл нацiональних правозахисникiв. Але на захист законiв советського режиму.

Послiдовне закрiплення влади М. Горбачова вказує, що він iде до закрiплення диктатури. Сам Горбачов твердить, що в ССРСР i надалi має бути однопартiйна система. Отже комунiстична партiя Советського Союзу i надалi має бути одинокою унапрямлiючою полiтичною силою. А це вже суперечить реклямованiй Горбачовим демократiї. Яке ж право має комунiстична партiя давати накази i вимагати виконання їх громадянами ССРСР, якi не є членами компартiї? Це ж не є демократiєю, а звичайнi-

сінькою диктатурою, яку вміло провадить Горбачов пропагандою для наївних людей.

Про цю дійсність повинні говорити всі поневолені Москвою народи на своїх землях; а представники їхні, які перебувають на чужині, вказувати на цю правду, ось хоча б і німецьким політикам та громадянам взагалі. Після Першої світової війни в Російській імперії владу захопили червоні-большевики. Вони ж і створили новий тип імперії. Вони проголосили диктатуру “пролетаріату”, опертої на ідеологічні вчення марксизму-ленінізму. В Італії владу перебрав Б. Муссоліні, опершись на ідеологію фашизму, яка проголошує диктатуру. В Німеччині до влади прийшов Гітлер із своєю націонал-соціалістичною партією. Між червономосковською і націонал-соціалістичною диктатурами виявилися як дві краплі води подібності.

Гітлер вважав німців за вищу расу, за нарід панів. Жидів з расових мотивів він почав нищити, а слов'ян вважав за нищу расу, яка повинна бути рабами, які призначені лише працювати на вищу расу німецьку, на расу “Геренфольку”. З своїм партійним апаратом Гітлер членів націонал-соціалізму почав представляти як вибранців німецького народу, а есеців, — як охорону його партії та расової чистоти. Одночасно Гітлер приступив до нищення своїх противників. Все робив він грубо, жорстоко.

Червономосковська партійна влада членів комуністичної партії й до цього часу звеличує як “найрозумніших” людей, а чекістів виставляє як охорону комуністичної партії й советської держави. І червона диктатура застосувала супроти своїх противників терор, який у Московській імперії набрав таких розмірів, яких до цього часу не знала історія.

Психологія членів комуністичної і націонал-соціалістичної партій по відношенню до духового розвитку і

творчості людини, до релігії і науки, до людського милосердя і т.п., подібність ідеологій та диктатур комуністів і націонал-соціалістів жахливі.

Після капітуляції гітлерівського “Райху”, після банкрутства ідеології націонал-соціалізму в Німеччині всюди до голосу прийшли демократичні сили, гуманні кола, виховані в релігійному дусі. Ці сили, ці кола в Німеччині відкинули все, що пахло націонал-соціалізмом. Більше того, вони створили за короткий час творчий дух по відношенню до сусідів Німеччини.

Ворожнеча між німцями і французами мала свої коріння з далекої давнини. Та демократичні уряди канцлера Конрада Аденауера і президента Шарля де Голля зуміли виправити помилки минулого і вивести свої народи на шлях постійного зближення та співпраці, які розвиваються і закріплюються з кожним роком. Оце, властиво, і треба було б назвати новим мисленням.

Чому на щось подібне не дає доказу так широко розпропагороване Горбачовське “нове мислення”? Саме новим мисленням Горбачов і повинен би був перевиховати російський народ, щоб створити добросусідські взаємини з українцями, білорусами та всіма іншими сьогодні ним поневоленими народами.

Московські науковці й політики добре знають, що фашизм був в Італії, а націонал-соціалізм у Німеччині. Однак їм говорити правду про націонал-соціалізм неприємно з погляду на їхній “соціалізм”. Тому вони німецький націонал-соціалізм перехрестили на “німецький фашизм”.

Сталінізм зумів випрацювати і прищепити комуністам найбільшу здібність брехати, перекручувати і фальшувати. І це збережене в духовості комуністів до сьогодні. Але ці негативні прикмети не були й не є чужими духовості русского человека.

Червономосковський соціалізм-комунізм на Україну приніс велике лихо, яке перевершив гітлерівський націонал-соціалізм. Як одна, так і друга, тобто обидві ідеології були й є чужими нашому народові. Ті ідеології не вилонені з української духовости, не розвинені українськими творчими силами на довгий життєвий творчий шлях українського народу. Ті ідеології насаджувані нашому народові терором чужих сил.

Горбачовська дволичність у національній політиці не заперечна. Пропаганда Горбачова говорить про демократизацію, але не дає доказів демократизації. Над усім політичним життям вивершується комуністична партія і накидає всім свою ідеологію. Чому до сьогодні уряд СРСР не видрукував на всіх мовах поневолених московським імперіялізмом народів Деклярації прав Людини ООН і не поширив її? Так само нічого в час “перестройки і гласності” не зроблено для створення і розвитку вільних професійних спілок, для профспілкового руху.

В релігійно-церковному питанні сьогоднішня політика Горбачова змагає підпорядкувати всіх християн “Русскою православною церквою” під керівництвом патріарха Пімена, який є слухняним зряддям ЦК КПСС. Щодо Української Католицької й Української Автокефальної Православної Церков комуністична влада і надалі перебуває на становищу переслідування їх.

Горбачов і його політбюро не зайняли ніякого становища, щоб припинити русифікацію України і Білорусії. 21-го лютого 1920 року Всеукраїнський Виконавчий Комітет Рад (ВУЦВКу) видав декрет “Про застосування в усіх установах української мови нарівні з великоросійською”. Згаданий декрет також є доказом, що українська мова до тих пір не була рівноправною з російською. Тоді так само, як це і сьогодні, в Україні росіяни застосовували таємний указ царського міністра Валуєва, яким заборонялося

друкувати книжки українською мовою. Валуєв писав: “Української мови не було, нема і не може бути”. Декрет про українську мову був прийнятий, але не був проведений у життя, бо його не пропускала комуністичнопартийна влада в Україні, де росіяни мали і мають владу.

За панування Сталіна на Україні великої національної руїни накоїв Нікіта Хрущов, якого в 1938 році було прислано з Москви в Україну. Тоді було знищено українських провідних комуністів, які намагалися втримати українську мову. На з'їзді КП(б)У в червні 1938 року Хрущов говорив: “Буржуазні націоналісти воліють, щоб у школах навчали німецьку, французьку, польську та інші мови, тільки не російську. Але тепер усі будуть вивчати російську мову.”

17-го квітня 1959 року Верховна рада Української ССР ухвалила “закон”, яким пришвидчено русифікацію загальноосвітніх шкіл в Україні. Цей “закон” вивищує російську мову, наділяє її опікою державною, російська мова отримала статус понаднаціональної мови. Цей “закон” є виявом реакційної політики в Україні. Цей “закон” послідовно впроваджував у практичне застосування перший секретар КПУ України В. Щербицький.

В час “перестройки і гласності” цей “закон” Верховної ради УРСР не скасований. Газета “Правда України” російською мовою за 5-го січня 1989 року помістила “В ЦК Компартії України”, говориться про школи для заспокоєння, бо цей документ не має тієї сили, що закон з квітня 1959 року. За наші національні права, за нашу рідну мову ще довгий час і шлях боротьби.

6-го лютого 1989 року

“ПЕРЕСТРОЙКА І ГЛАСНОСТЬ”, А ЩО ДАЛІ?

Багато говоримо і пишемо про М. Горбачова та ним заповіджену “перестройку і гласность”. Вказуємо на нові процеси в імперії. Зокрема світові стали явнішими в Советському Союзі національні процеси серед поневоленних народів, які змагають до незалежності від Москви, до свого національного державного життя. Чим раз частіше стає нам виднішим, які зрушення принесли нам “перестройка і гласность” серед всіх народів імперії. Цей народний “землетрус” все поширюється і поширюється та поглиблюється.

На фактах можна ствердити, що такого розвитку не сподівався М. Горбачов і його прихильники. Сімдесят років комуністична партія та нею створений уряд безперервно товкли громадянам СРСР і твердили світові, що в них все найкраще, що комуністична партія з її ідеологією та вченнями Маркса-Леніна посідає наймудрішу науку. Пропагували, що комуністична політика єдино правильна, їхня економічна система найкраща у світі. Мовляв, наука в них стоїть на найвищому рівні й т. п. Всіх старалися переконати, що капіталістичні держави задихаються в соціальних і безробітних злиднях, що капіталістичний світ загниває і занепадає.

Десятиліттями всю цю противну саламаху люди в СРСР слухали, читали й, що найтрагічніше, під терором мусіли вдавати, що в усе те репетування вірять. Усі громадяни СРСР знали, що те все неправда, але зі страху перед репресіями вони мусіли мовчати й жити з тією неправдою. Велика кількість партійних функціонерів, начальників вищої й нижчої ранг поширюванням неправди жили в розкошах за рахунок десятків мільйонів підневільних у Советському Союзі. Вони не мали аніякого зрозуміння чи

співчуття до рабського стану колгоспника або робітника, і надуживали своєю панівною владою.

Зокрема терпіли і перебували під постійним переслідуванням громадяни, яким комуністи причепили ярлики “ворогів народу”, “клясового ворога”, чи “буржуазного націоналіста”. Серед нашого, українського народу таких було мільйони. Молодь у комсомолі більше чи менше вірила в комуністичну партію, видавала з себе комуністів фататиків, які вірили в майбутнє комунізму, а в тому і в своє майбутнє. Завше і всюди наголошувано “мудрість” комуністичних вождів, а за часів Сталіна його ще звеличували “геніальним вождем”.

Громадянинові Московської імперії (СРСР) не було змоги читати газети чи книжки з іншими поглядами. Советські заглушувальні станції глушили закордонні радіопередачі. Границі були щільно закриті для советських громадян, як і для в'їзду людям із Західного світу. Все це дуже негативно вплинуло на громадян СРСР.

Ніхто в Советському Союзі не мав права висловити вільно своєї думки, проявити своєї ініціативи, розвивати свої здібності. Громадяни в СРСР у своїй подавляючій більшості ставали мовчазними, замкненими в собі, недовірливими. Задушлива атмосфера в СРСР душила всіх.

Не почували себе вдоволеними члени комуністичної партії з кіл творчої інтелігенції. Над кожним стояла тінь чекіста, який усе шукав “ідеологічних ухилів” та “ворогів народу”.

У тюрмах і концентраційних таборах карали не знати за що мільйони в'язнів, які виконували рабську працю для держави. Десятки мільйонів чесних людей розстріляли чекісти по-зłodійському, потайки.

В Україні мільйони людей загинули від штучного, створеного червоним Кремлем, голоду. Ніхто не смів про те нещастя народу говорити чи писати: в ім'я чого все те зроблено? Трагедія нашого народу в тому, що україн-

ців намагаються знищити як націю, яка змагає до відновлення своєї самостійної суверенної держави. За панування царів москалі, що прийняли собі назву “росіяни”, застосували адміністративні кари. Їхні наслідники, червоно-московські вожді почали винищувати наші творчі національні кадри фізично, фальшувати нашу історію, розкрадали наші культурні цінності й обмежували нашу рідну мову.

В такому стані до влади прийшов М. Горбачов, який шукав виходу з тяжких обставин і порятунку для Московської імперії. Він розпочав проводити в советське життя “перестройку і гласність”. Все це почалося з наголосом на перебудові економіки. Але згодом щораз голосніше й обширніше в СРСР почали вказувати на злочинність та беззаконність, яку сімдесят років практикувала комуністична партія.

Злочини комуністичної партії виходили на поверхню всіх відтінків советського життя, а зокрема дуже гостро випірнуло питання поневолених народів: українців, білорусів, лотишів, литовців, естонців, вірмен, казахів та інших. Треба лише собі уявити, як на це зареагував громадянин, що весь час працював, віддавав свої літа, силу, вірив у пропагований комуністами добробут, вірив у комунізм і “мудрість” комуністичної партії. Не краще почував себе і той громадянин, який не вірив у комунізм, бачив злочини і кривду, з якими мусів “мириться”, щоб зберегти собі й своїм дітям життя.

Моральний удар прийшов на молодих людей, які були членами комсомолу й комуністичної партії, які фанатично вірили в ідеї комунізму, мріяли про поширення комунізму на весь світ і бачили себе вже в ролі “визволителів з-під капіталістичного гніту” всіх народів. Тепер же “перестройка і гласність” незаперечно довели, що комунізм і на цьому створена система збанкрутували й вияви-

лися просто нежиттєздатними. Все що ЦК КПСС пропагував і твердив, — тепер є кричущою неправдою, вигадкою.

Вийшли на поверхню злочини советської системи: розстріли людей, заслання, корупція, наркоманія, пияцтво, проституція. І все те комуністами та їхніми чекістами приховувалося. Реклямований кодекс комуніста був лише для замилювання очей.

Говорення про добробут і перед роками прийнята “Продовольча програма” дали такий вислід, що сьогодні бракує харчів першої потреби. І М. Горбачов приступив до перебудови. Але як можна зі старого, нездалого зробити нове і добре? Отже настала духова руїна, порожнеча, зневіра.

Здоровий національний гін до свободи і незалежності поневолених народів почав мобілізувати сили для сповнення своїх ідей, — суверенності і незалежності. Комуністична партія втратила авторитет. Почали творитися, без згоди комуністичної партії, групи, клуби, спілки. ЦК КПСС почав вживати заходи з намаганням опанувати положення. Творять “товариства” з комуністів для допомоги комуністичній партії. Рівночасно ж на цьому ґрунті виринають конфлікти серед самих комуністів.

У деяких зрусифікованих комуністів в Україні почав наростати страх, що “товариства” протиставлять себе комуністичній партії, а комуністи, що почувують себе українцями, можуть стати на позиції самостійності, на позиції відділення від Москви, подібно як це почали робити комуністи в Прибалтиці. Потворилися в Москві групи, серед яких починає наростати тривога, щоб була національні республіки та і взагалі поневолені народи не відокремлювалися від московського центру, щоб не настало розчленування імперії.

Поглиблюються в імперії непорозміння в усіх республіках, а також у самій комуністичній партії. Не всі члени в компартії здібні провадити свою діяльність у “перестройці”. Вони навчені виконувати лише інструкції, які спускав ЦК КПСС на низи, і вони мають страх самим приймати рішення та нести за це відповідальність. Велика частина партійних функціонерів морально розложена, це люди корупції й розпиячені. Вони бачать кінець своєму вигідному розпусному життю, тому саботують “перестройку”. Витворилася нездорова і непевна ситуація.

Двадцять сьомий з'їзд КПСС і дев'ятнадцята все-союзна компартійна конференція прийняли рішення проводити в життя “перестройку” і цей обов'язок покладено на Горбачова. І на з'їзді, і на конференції стверджено, що ніхто в протигагу Горбачовській перебудові не мав альтернативи. Також виявилось, що не було іншого лідера в протигагу Горбачову. Згадані компартійні з'їзд і конференція надали М. Горбачову мандат провадити в життя “перестройку”.

Горбачов проявив велику активність на всіх відтинках партійного і державного життя. Головне, — він зумів підібрати собі співпрацівників і перебрати всю владу в свої руки. Перебрання влади ним наводить на думку, що він стоїть на шляху до диктатури. В своїх виступах і заявах Горбачов дуже часто покликається на Леніна. Не хочеться вірити, що Горбачов не розумів того, що власне ленінізм довів до такого банкрутства. Можливо, що в Горбачова лежать під сукном ще не виявлені пляни.

Спочатку можна було пояснювати, що М. Горбачов, як комсомолец і член комуністичної партії, вихований на марксизмі-ленінізмі не може звільнити себе від ленінізму. Але М. Горбачов великодержавник-імперіяліст і для втримання імперії йому потрібна саме ленінська “національна політика”.

На особу Горбачова висуваються різні припущення. Він бачить і знає як далеко скомпромітована комуністична партія. Щоб рятувати партію, треба вину складати на минуле, на Сталіна і Брежнєва. Їх треба відмежувати від партії. Для скріплення партії треба далі покликатися на Леніна, бодай до якогось часу.

Угорські комуністи відступили від однопартійності, годяться на творення партій і з ними разом працювати. Угорці також скасували свято жовтневої революції в Росії. Лідер угорських комуністів Неметш їздив у Москву і про все це інформував. Горбачов не перечив угорцям і не противився їхнім плянам. Угорці перші в “соціалістичному” таборі зробили такий крок, який не до подумання був раніше. Угорці були першими, що в себе запровадили економічні реформи, які їздили вивчати московські “товариші”. Чи не з тим наміром М. Горбачов схвалює угорський плюралізм, щоб потім його вивчати для своєї “перестройки”? Горбачов виявив себе як розумний політик, реально схоплює політичний розвиток і, може, дійсно викажеться чимсь неочікуваним у “перестройці”?

Треба мати на увазі одно, що для “перестройки” замало лише говорення, мітингів та рішень. Успіх “перестройки” може бути лише тоді, як колгоспник-селянин, робітник, технічна інтелігенція і взагалі всі творчі сили з ентузіазмом стануть до праці й дадуть високу і якісну продукцію. Але щоб таке сталося, то потрібна моральна сила і віра в народі. Такої віри в людей викликати крутітьськими ленінськими цитатами мабуть таки не вдасться Горбачову.

Чи може українець, литовець, естонець, вірменин, узбек чи інший з поневолених націй вірити в ленінські принципи національної політики й викликати в собі надію на краще життя на ленінській плятформі? Ні! Практика показала, що з великодержавним крутітьством треба покінчи-

ти, а творити свою правду в своїй хаті, саме чого тепер і вимагають поневолені народи.

Переглядаючи виступи політиків, науковців російської національності на теми національної політики та незалежності народів від Москви, — панує мовчанка. Журналісти лише наголошують, що ССРСР “наш спільний дім”.

Горбачов від найвищих комуністичнопартиїних форумів має мандат впроваджувати в життя Советського Союзу “перестройку”. Але він має великі проблеми, з якими може не впоратися і провалитися. Знаємо, що 27-й з’їзд комуністичної партії і 19-та партійна конференція виявили, що до Горбачовської “перестройки” не було альтернативної програми і лідера. Виринає питання: що ж далі? Повертати назад?

Розбурхане народне море потребує розумної, справедливої розв’язки, бо інакше воно перетвориться в бурю і народи почнуть самі брати своє. Останніми тижнями показується, що в компартії України наростають страсті й словесні напади на своїх партійних товаришів. Знаємо, що українські комуністи створили Товариство Рідної Мови, а також “народний рух” з ясною метою допомогати компартії України в “перестройці”. Згадані товариство і “рух” нічого не мають спільного з “неформальними” групами, а зокрема з Українською Гельсінкською Спілкою. Але що в Товаристві йдеться про українську мову, то це вже не подобається російсько-неділимській мафії та зрусифікованим компартійцям. Для російсько-неділимської мафії це вже “націоналізм” і “сепаратизм”.

Як стало відомо, російсько-неділимська мафія має до своєї чорної диспозиції “Робітничу газету” та російськомовну газетку “Правда України”. Ось у цій “Правді України” за 26-го лютого 1989 року поміщено ряд провокативних листів проти В. Чорновола і М. Гориня. Під тими “ли-

стами” підписи: “Ю. Юхимчук зі Львова, Б. Шевчук з Києва”. “Земляки” В. Чорновола: “В. Гончаренко, Д. Грищенко, С. Грищенко, Н. Недзельський і П. Щербина” хором заявляють, що вони В. Чорновола більше не вважають за свого земляка. Поруч тих листів поміщена “інформація” Л. Чапа і О. Чарнецького, — старших інспекторів Чопської таможні Закарпатської області. В “інформації” говориться, що 31-го липня 1988 року в громадянки Канади Л. Чабрух знайдено (насилу “витрусили”) записку про потребу вислати компютер В. Чорноволові. Навіть фотокопії зроблено з записки.

Зупинімося над цим цькуванням Чорновола. “Листи” з Києва, зі Львова, Чопу говорять, що це робить організована рука чекістської мафії. Цькування Чорновола, Гориня провадиться за вченням Леніна. Ми читали, як Ленін фабрикував провокативні листи до газети проти українця соціал-демократа Юркевича-Рибалки.

Процеси в імперії й Україні поширюються в позитивному напрямку. Але знову бачимо дух злоби і цькування імперіялістів, що веде до переслідувань. За всім треба слідкувати і вказувати світові на підступність та дволичність комуністів.

10-го березня 1989 року

ТІЛЬКИ ФАКТИ, — НЕ КОМПАРТІЙНА ПРОПАГАНДА

Горбачовське наголошування на демократії, на демократизацію в Советському Союзі не має ніяких доказів. Однією особою посідані становища генерального секретаря ЦК КПСС та голови Верховного совета СРСР є суперечливим демократії. В Московській імперії не має виробленої політичної культури, не має пошани до людини, не має охорони людської честі.

Нетерпимість до інакшесудуючих і до антикомуністичного світогляду була за Сталіна, збереглася за Хрущова, плакалося її за Брежнєва, продовжується вона і далі за часів “перестройкі”. Говорять і пишуть про злочини Сталінського часу, реабілітують знищених комуністів. В ім’я ж правди треба згадати для історії й переслідуваних та розстріляних некомуністів, з іншими поглядами.

В Україні знищено ієрархію УАПЦеркви і УКЦеркви, сотні науковців із національним змістом, діячів культури. Політичних противників на наказ комуністичної партії нищено не тільки в Україні, а й у чужих державах, як Симона Петлюру у Франції, Євгена Коновальця в Голляндії, С. Бандеру в Німеччині.

У час “перестройкі”, в час настирливого наголошування про демократію в Советському Союзі апарати КГБ і МВД далі переслідують тих, що скликають мітинги, організують демонстрації, висловлюють відкрито свої демократичні погляди. Українська Центральна Інформаційна Служба (УЦІС) у всіх західних державах поширює інформації про переслідування і створювані каверзи груп, яких комуністи називають “неформальними”.

23-го січня 1989 року в Червонограді (колишній Кристинопіль) на Львівщині незаконно заарештовано Степа-

на Хмару. Тоді ж міліція побила близько 70 осіб, серед яких був також 80-літній Михайло Вуїв. Міліція і КГБ застосовують також незаконні дії, — ловлять діячів демократичних груп, силою запихають їх в автомобілі й вивозять за 100-150 кілометрів від місця їхнього замешкання, поб'ють і так залишають на безлюдді.

Влада комуністів не дає людям дозволу на збори чи зустрічі, а учасників таких зібрань карають грошовим штрафом і звільняють із праці. В бюджеті советського громадянина 25-50 рублів мають велике значення, бо наражує родину на голодування. Відомо, що в час пропаганди про демократію КГБ запроторив у психіатричну лікарню Анатолія Ільченка за його погляди, які не збігаються з комуністичними.

Українська Центральна Інформаційна Служба 17-го лютого 1989 поширила листа Ірини Калинець до митрополита Нікодима, який 18-го січня 1989 року зробив на неї донос до Львівського обласного і міського виконкому. З цього листа знаємо, що Ірину Калинець обвинувачено за організацію молебня в честь 70-ліття Акту Злуки ЗУНР з УНР. Відомо, що такий молебень відправлено і відбувся потім мітинг 22-го січня ц. р. на площі Святогірського собору. На цей донос митрополита Нікодима повинні звернути окрему увагу всі наші релігійні організації, церковні установи, об'єднання і товариства чи братства та сестрицтва вірних і довести про нього до відома таким самим організаціям чи об'єднанням західноєвропейських і заокеанських країн та церковним владам всіх віросповідань.

Стало відомо, що комуністичні партійні комітети проти волі народу висувають своїх кандидатів до Верховної ради, вибори до якої відбудуться 26-го березня 1989 року. Як бачимо, що беззаконня продовжується і в час "перестройки і гласності" під галас пропаганди про запрова-

дження демократії в Советському Союзі. Треба сподіватися, що після виборів до Верховного совета ССРСР комуністичні органи посилять чіплятися до “неформальних” груп, будуть заподіювати їм більше неприємностей, приналежних до них осіб будуть карати кількадобовими арештами чи грошовими штрафами. Масових арештів і судів за політичні переконання не буде, а будуть лише адміністративні кари до часу, поки не відбудеться конференція за права людини, перебіг якої має бути через два роки в Москві. Було б дуже корисним про всі незаконні дії КГБ і МВД інформувати держави-учасників Гельсінських угод, які братимуть участь у Москві на конференції про права людини.

Соціальна система в ССРСР і далі буде залежати від психології диктатора. Однопартійна диктатура і далі буде накидати свою волю мільйонам безпартійних громадян.

Величезна активність нашого народу в обороні рідної мови та культури, відтак вимоги національної суверенності, розкриття правди про нищення нашої національної духовності, нищення творчих сил нашого народу, розповіді про запровадження російськими комуністами злочинної колективізації, про розправу над українським селянством шляхом штучного голоду, який забрав близько семи мільйонів жертв і тим створено соціальну неволю всій Україні, — це грандіозні національні процеси. З тим почала проявлятися політична думка, почав творитися спільний фронт поневолених народів і відбулася подібна конференція, як це провадив на еміграції десятиліттями активною працею АБН.

Серед українського народу почали висловлювати погляди про Визвольну боротьбу, яку провадила ОУН і УПА, що популярно названо — бандерівці. Комуністична партія в Україні побачила, що та “бандерівщина”, яку

весь час фальшиво представляла народіві советська пропаганда і підсовувала ту фальш чужинецькому світові, має позитивну оцінку серед широких кіл українського народу. Процес національного, соціального, а тепер і політичного освідомлення українського народу стурбував, занепокоїв московських імперіялістів.

28-го січня 1989 року відбулося засідання ідеологічної комісії при ЦК КПСС під керівництвом голови її і секретаря ЦК КПСС В. Медведєва. Комісія опрацювала напрямні ідеологічної роботи на 1989 рік, переглянула проєкт пресового закону СРСР та інших середників масової інформації. Не має сумніву, що ідеологічна комісія опрацювала й ідеологічні напрямні по боротьбі з “неформальними” групами та іншими ідеологічними течіями, невідповідними для комуністичних ідеологій.

Треба припускати, що в пресових органах після виборів 26-го березня 1989 року не дозволять поміщувати матеріали, які можуть суперечити комуністичній ідеології. В січні 1989 року в Москві появилось перше число журналу “Известия ЦК КПСС”. Це новий партійний пресовий орган в Советському Союзі. Його редагують, як видно, в дусі лєнінських “традицій”. У січневому числі “Известій ЦК КПСС” поміщене і звернення Михайла С. Горбачова. Як знаємо, ідеологічно-партійним, комуністично-політичним пресовим органом ЦК КПСС являється журнал “Коммуніст”. Яку ролью має виконувати новий журнал “Известія ЦК КПСС”? Невідомо! Невже М. Горбачов журналові “Коммуніст” не довіряє?

ЦК комуністичної партії України закривав до активної діяльності вірних генеральній лінії партії письменників і поетів. Особливо активним став член ЦК компартії України й відповідальний за ідеологічний відділ Кравчук. Всі ті члени комуністичної партії, які в перші часи “перестройки” мовчки спостерігали вимоги народу, тепер перебирають ініціативу в свої руки.

Створено в Україні Товариство Рідної Мови й намагаються творити свої групи, які мали б унапрямувати вимоги народу та не допускати до голосу “неформальних” груп, з яких виходить правда про комуністичну незаконність. Для цієї мети в Москві створено групу “Меморіал”. В Україні організовано “Народний рух за перебудову”. Ініціатором створення цього руху є група Київської Спілки письменників України і група з Інституту Літератури ім. Т. Г. Шевченка. Комуністи створили цей “рух” і причепили до нього “народний”, щоб скеровувати людей у потрібному комуністам напрямку й обмежувати впливи “неформальних” груп, з одного боку, а з другого, — будуть переслідувати “неформальні” групи адміністративним порядком. Цей “народний рух” є п’ятою колоною комуністів серед опозиційного до них народу, в якому комуністична партія та її комсомол утратили будь-яке довіря.

У програму цього “народного руху” включено ряд вимог, які висували “неформальні” групи. На всіх відтинках життя в Советському Союзі комуністична партія намагається перебрати ініціативу в свої руки, намагається опанувати розбурхану ситуацію з наголосом, що лише комуністична партія одинока політична сила. Тобто залишається старе: “партія веде”. Журнал “Коммуніст” за червень 1988 року, число II/1322 у статті В. Кудрявцева й Е. Луколі “Соціалістическое правовое государство” говорить, що поради вчених ігноруються. Це свідчить, що між вченими й Горбачовим немає спільної думки щодо “перестройки”.

Михайло С. Горбачов у всіх своїх виступах підкреслює вірність лєнінському вченню і лєнінським принципам. Значить Горбачов не відрікся “світової пролетарської революції”. Він лише наразі промовчує кінцеву мету “світової пролетарської революції”, щоб не позбутися капіталістичної допомоги Советського Союзу.

Зокрема М. Горбачов наголошує ленінські принципи в національній політиці. Довготривалий конфлікт між вірменами й азербайджанцями через Нагорний Карабах 12-го січня 1989 року розв'язано в той спосіб, що Нагорний Карабах фактично підпорядкований безпосередньо Москві, а Азербайджанові він належить лише формально, вірменам же взагалі Москва сказала “зась” до населення в Нагорному Карабах із його складом вірменів. ЦК КПСС владу в Нагорному Карабах передав “наместнику” своєму А. І. Вольському. З такого рішення незадоволені обидві сторони, тобто ані вірмени, ані азербайджанці.

Офіційна преса в Україні постійно наголошує на принципах ленінської національної політики, які мали б проводитися в житті України. На національну політику Леніна покликалися Сталін, Хрущов, Брежнев, а тепер покликається на неї ще і Горбачов. Але наведемо кілька цитат із творів Леніна.

У протоколі VIII-го з'їзду РКПб (видання 1959 р., стор. 17) читаємо, що Ленін писав: “Ми живемо не тільки в державі, але також в системі держав, і існування Советської республіки поруч з імперіялістичними державами на довгу мету не мислиме. Кінець-кінцем одні або другі переможуть. Доки цей кінець прийде, буде ряд жорстоких ударів між Советською республікою і державами капіталістів”.

В тридцять першому томі четвертого видання ленінських творів на стор. 360-361 в Леніна записано: “Як тільки ми будемо настільки сильними, щоб знищити весь капіталізм, ми негайно схопимо його за комір.”

На III-му з'їзді комсомолу в 1920 році Ленін заявив, що комуністи не признають загально прийнятої моралі. Ленін дослівно сказав, що “Наша мораль вповні підпорядкована інтересам клясової боротьби пролетаріату” (т. 41, стор. 309).

У XXV-му томі на стор. 199 творів Леніна третього видання читаємо: "...Треба вміти піти на все і будь-які жертви, також у випадку потреби на різного роду хитрощі та викрутаси, нелегальні способи, промовчати і приховати правду".

Ці ленінські "поради" застосовує на практиці М. Горбачов. Тому коротко зупинимося на ленінській національній політиці.

Ленін висував демагогічні гасла про "самовизначення аж до відділення". Але в своєму листі до вірменського більшовика С. Шаум'яна 6-го грудня 1913 року він писав: "Відділення зовсім не наш плян. Відділення ми зовсім не проповідуємо. Взагалі, ми проти відділення" (т. 17, стор. 89-90). З цього виходить ясно, що Ленін говорив одно, але зазначав, щоб поневолені народи російським царем не відділялися від Росії.

Треба мати на увазі, що всі заяви і декларації Леніна не покривалися з його практичною діяльністю. Українець Лев Юркевич-Рибалка, член української соціал-демократичної партії, видав у Женеві (Швайцарія) 1917 року книгу "Російські соціал-демократи й національне питання". Лев Юркевич-Рибалка скритикував політику російських соціал-демократів в Україні. Він переконливо довів, що російські соціал-демократи ніколи не виступили в оборону українців, яких національно гнобила російська царська влада. Юркевич-Рибалка підкреслив, що російські соціал-демократи стоять на позиціях великодержавности, централізму. Юркевич-Рибалка вважав, що українські соціал-демократи повинні створити свою окрему партію.

Політична настанова Юркевича-Рибалки викликала дуже вороже ставлення до нього В. Леніна. В своєму листі до журналу "Дзвін", який видавали українські соціал-демократи, Ленін написав: "...Але мушу сказати, що про-

повіддю відокремлення українських робітників в окрему соціал-демократичну організацію обурений глибоко” (В. І. Ленін “Полное собрание сочинений”, видання п’яте, т. 48, стор. 283, Москва, 1964 р.).

Вже в 1914 році Ленін почав підлу підступну боротьбу проти Лева Юркевича-Рибалки. Для підривання авторитету Л. Юркевича-Рибалки Ленін розробив плян, який доручив виконувати своїй коханці Інесі Арманд. Їй Ленін писав, що “Надсилаю проект українського звернення для ,Шахтарського листка’ й дуже прохаю тебе тактовно провести його (не від мого імени, звичайно, і краще й не від твого) через Лолу й пару інших українців, звичайно, проти Юркевича і по можливості без відома цього паршивого поганого націоналістичного міщанина, який під прапором марксизму проповідує поділ робітників за національністю, окрему національну організацію українських робітників. Ти розумієш чому мені незручно від себе надсилати такий проект... Страшенно важливо, щоб із середовища українських соціал-демократів пролунав голос за єдність, проти поділу робітників. Перепиши мій проект. Я на всі зміни згідний, лише щоб залишився мій протест. Хай Лола сам або з кимсь іншим візьме й перекаже його на український (язик), потім перешле через мене в “Путь правди” від свого імени, або краще від імени групи, принаймі 2-3 особи, українських марксистів, ще краще: українських робітників. Це треба зробити тактовно, швидко проти Юркевича й без його відома” (з того самого п’ятого видання, т. 48, стор. 277). “Лола”, — це псевдо українця Степанюка, який був сліпим прихильником Леніна.

З листа Леніна я навів довгий уривок, щоб показати мораль російського “гуманіста”; щоб показати якими методами Ленін користувався супроти своїх супротивників, як він поводився із своїми співпрацівниками. Цей лист мо-

жуть прочитати в Україні, взявши згадані повні твори Леніна. Прочитати і зрозуміти, яка національна ленінська політика була в Україні, є в Україні й якою вона ж буде надалі за “повчаннями” того ж Леніна.

Підступно-шахрайськими методами Ленін проводив свою “національну політику” в Україні. Після його смерті тими самими шляхами йшли проти національної України Сталін Хрущов, Брежнєв, Андропов і продовжує те саме тепер М. Горбачов. Українські патріоти в Україні вже досить дошкульно відчули на собі червоно-імперські провокації, які роблять руками колись Лоли-Степанюків, а сьогодні Щербицьких, Кравчуків та інших.

3-го березня 1989 року

МИХАЇЛ С. ГОРБАЧОВ У КИЄВІ

29-го лютого 1989 року ТАСС подало інформацію про зустріч М. С. Горбачова з кандидатами і членами політбюро ЦК комуністичної партії України, керівниками Верховної ради, ради міністрів і першими секретарями обласних комітетів комуністичної партії. При зустрічі член політбюро і перший секретар ЦК КПУ В. Щербицький поінформував М. Горбачова про перебіг “перестройкі” в Україні, про проблеми та про працю комуністичної партії. Свої погляди висловили секретарі обласних комітетів комуністичної партії: Житомирського — В. Кавун, Одеського — Г. Крючков, Харківського — В. Миснеченко, Чернігівського — Л. Паломченко, Полтавського — А. М’якота. Був також присутній голова госснабу П. Мостовий. Всі вони широко і самокритично висловлювали свої погляди на реформи і прораджували тривогу, пов’язаної з процесами “перестройкі”.

Нічого не згадано про перших секретарів комуністичної партії в областях на Західніх Українських Землях. М. Горбачов зробив підсумки із своєї поїздки по Українській Республіці. Він говорив багато при чисельних зустрічах і розмовах у трудових колективах та з населенням міст і сіл, з представниками науки, мистецтва, інтелігенцією. Горбачов твердив, що йому “вдалося відчуті і виловити головне, — настрої людей, їхню активність і ділові позиції”. Все що він почув ще раз підтверджує, що “перестройка” в Україні, як і в усьому Советському Союзі, виходить на новий рівень, набирає нових рис і її ідеї все ширше втілюються в практику. Сказавши образиво: “перестройка” проходить перевірку життя.

Немає сумніву, що М. Горбачов зустрічався з людьми, яких йому підготував Щербицький. До цього часу на Захід не прийшла ніяка інформація, щоб свідчила про зустріч М. Горбачова з людьми приналежних до “неформальних” організацій, яких в Україні є понад 20.

У дальшому своєму слові М. Горбачов вказував, що тепер республіканський актив і комуністи всієї країни провадять працю у змінених громадських обставинах. Змінена кадрова політика. Він говорив, що “докорінно міняється стиль праці партійних комітетів”. Праця, — як повчає М. Горбачов, — має стати працею з народом і для народу. Проходять такі зміни і міняється сама партія, закріплюється тенденція до демократизації партійного життя. Підноситься значення вибраних органів, а головне первинних партійних організацій та активність рядових комуністів.

Горбачов ствердив, що в ряді випадків партія відстає від процесів, які розвиваються в країні. Не всюди партія забезпечує “перестройку” ідеологічно. Партійну працю треба підносити на вищий інтелектуальний рівень. Треба щоб думка, життя були головними в кожній партійній ор-

ганізації. Тільки тоді, — запевняє М. Горбачов, — партія з честю виконає роль політичного авангарду всього суспільства. Поширення “перестроечних” процесів рішуче залежить від кадрів. Треба шукати, — радить Горбачов, — нових сучасних живих форм, потрібно талановитих активних людей, які будуть здібні сами приймати рішення для всіх складних завдань.

Далі М. Горбачов вказував на передвиборчу кампанію, в якій необхідно мати більше активної діяльності партійних організацій та посилення всієї масово-політичної праці. “Такі висновки з моїх розмов і зустрічей та спостережень на Українській землі. — сказав М. Горбачов. — Не зупинятися і не відступати, а йти вперед. Поїздка, зустрічі з народом закріплює віру в правильному шляху, який ми обрали”.

Наведені думки М. Горбачова, які він висловив у Києві, напевно ним говорені постійно при зустрічах з людьми. Він підбирає переконливі слова, щоб у комуністів створити віру в “перестройку”, заохотити їх до активної праці. Горбачов змагає, щоб комуністи виповнювали роль політичного авангарду та творили нові форми праці, заохочували народ до праці й щоб вони зломали дух зневіри.

Сам М. Горбачов виявив велику активність. Він відвідав не лише всі союзні республіки, краї, але так само ряд областей. Бо віра в комунізм і в комуністичну партію захитана, втрачена. А втрачену віру і надію вже неможна так швидко відновити, зокрема в дорослих, в старших людей.

Україну відвідав Горбачов у другій половині лютого. В “Робітничій газеті” за 5-го березня 1989 року на 2-й стор. поміщена стаття “Основа для оптимізму”. В цій статті читаємо заяву такого змісту: “Прошу виключити мене з членів КПРС за власним бажанням. Мені соромно

бути членом партії, керівники якої своїми діями спочатку роблять, а потім виправляють помилки, що для народу і держави обходяться у сотні мільярдів карбованців...”

Після цієї заяви в статті “Основа для оптимізму” дали говориться: “Суспільство — також організм з усіма його достоїнствами і слабкими. І воно, наше радянське суспільство, — адже тепер ми всі переконалися, — занедужало давно і небезпечно. Ми взяли за його лікування у квітні вісімдесят п'ятого. Щиро хочемо виявити і визначити всі, до єдиної, болячки, щоб повністю його зцілити, вселити нові сили, ту колишню, ленінську бадьорість і карбовану, звитяжну ходу”.

Наведені уривки з “Робітничої газети” немає потреби ширше коментувати. Вони вказують який занепад панує в комуністичній партії й у всьому советському суспільстві Московської імперії. Не хочеться вірити, щоб наряд повірив наново в ленінську демагогію.

Відбув зустрічі М. Горбачов з керівниками засобів масової інформації, з керівниками ідеологічних установ. Він говорив про рішучу потребу позбутися неправильних підходів і вимагав від них активної праці.

Будучи в Києві, М. Горбачов відбув зустріч також з відомими письменниками. В розмові з письменниками порушено потребу, щоб вони підтримали, як і за весь час советської влади, комуністичну партію і “перестройку”, оновили духове життя у своїх творах із різних ділянок як і внесли б й свої творчі пляни. Горбачов указував, що “гласність і демократизація дають змогу піднести сучасну українську культуру публіцистики”; треба в народі оздоровити атмосферу; необхідна консолідація братніх народів. Він підкреслив велике значення зустрічі з літераторами для взаємного зрозуміння й об'єднання духових сил.

Олесь Гончар у своєму слові запевнив Горбачова такими словами: “Ми стоїмо за братерство. В тому не повинно бути найменшого сумніву. Я вірю, що ані одна душа в Україні не думає, що було б добре зістатися в національній відлюдності”. Треба припускати, що після слів Олесь Гончара М. Горбачов почував себе в Україні краще, ніж у Прибалтицьких республіках.

Забирали слово ще такі письменники: А. Глушко, І. Драч, Д. Міщенко, А. Мусієнко, Ю. Мушкетик, Б. Олійник, Д. Павличок, Ю. Сердюк. Але ТАСС не подало, що саме вони говорили. В кінцевому слові М. Горбачов закликав творчу інтелігенцію України зробити свій вклад у процес “перестройкі”.

Гласність, проголошена М. Горбачовим, не повинна б виключати розмов з “неформальними” групами, серед яких є й колишні члени комуністичної партії, та вислухати від них неприхованої правди.

26-го березня 1989 року

ЗАТЯЖНА БОРОТЬБА З МОСКОВСЬКИМИ ЦЕНТРАЛІСТАМИ

1989-й рік у червоно-московській імперії відзначається великим національним і соціальним напруженням та кровопролиттям у Вірменії, Азербайджані, Нагорному Карабасі, а потім 8-го квітня — в Грузії. Вперше ЦК КПСС зустрівся з великим, масовим страйком шахтарів Кузбасу і Донбасу. Шахтарські страйкові комітети подали свої вимоги комуністичній партії й урядові СРСР та висловили владі своє недовір'я їй.

Про це вичерпно подавано в інформаціях УЦІС та нашій пресі. Національні республіки, в яких створено народні фронти, скріпили свої вимоги перед московськими цен-

тралістами. В кінці серпня і на початку вересня почалися багатотисячні демонстрації в Молдавській республіці проти русифікації, вимагаючи визнання молдавської мови з латинською абеткою, вимагаючи незалежності від Москви. В Прибалтицьких республіках народній фронт став фронтом усього народу.

Для Москви народні фронти стали великою загрозою. Тому з тихого доручення централістів, у протигагу народнім фронтам, почали творити “інтернаціональні фронти”, тобто “інтерфронти” — з тих росіян, яких до національних республік понасаджувано московським центром як партійних апаратчиків, які проводили безоглядно курс русифікації. Не зважаючи на наголошування про “нове мислення”, бачимо стару московську тактику, — творення п'ятих колон серед неросійських народів.

У всіх “союзних” республіках почалася пропаганда і передвиборча боротьба кандидатів у депутати до Верховних рад республік. В Україні вже набутий виборчий досвід з часу виборів народних депутатів до Верховного совета ССРСР. У тих виборах виявлено ряд шахрайств комуністичнопартійного апарату; через комуністів, що творили виборчі комісії.

Почалася також гостра дискусія над проектом республіканської конституції, над проектом закону “Про вибори народних депутатів УРСР”. Створено окремі комісії, які опрацювали альтернативні проекти. Депутати з України до Верховного совета ССРСР опрацювали й оприлюднили “Відкритий лист до депутатів Верховної Ради Української РСР”, в якому висунено такі вимоги:

“1. Одна людина — один голос, без представництва громадських організацій;

2. Прямі пропорційні вибори до Верховної Ради УРСР;

3. Прямі вбори президента республіки;
4. Вибори на альтернативній основі (більше число кандидатів, ніж місць);
5. Недопустимість впливу виборчих комісій на формування депутатського корпусу.

Таким чином, створюються умови для прийняття справді демократичного Закону про вибори. Цьому сприяють і розроблені альтернативні варіанти проєкту Закону й окремих статей.

Ваша робота з підготовки і прийняття Закону про вибори повинна бути основою саме на цих позиціях, які відповідають надіям і вимогам виборців республіки. Це, на наш погляд, визначає і необхідність орієнтації регламенту роботи наступної сесії Верховної Ради УРСР на постатійне обговорення проєкту Закону про вибори і поіменне голосування...

Пам'ятайте про величезну історичну відповідальність, яка лягає на вас, обранців республіканського парламенту!"

Вище подані вимоги підписало 38 депутатів. Національні рухи у Прибалтицьких і інших національних республіках створили Москві непередбачені труднощі. А в Україні не створено народнього фронту. Створено народній рух українських комуністів. Про це писано в статті "Конференція Народнього Руху" 1-го серпня 1989 року і зазначено, що Народній Рух України за перебудову та для допомоги комуністичній партії, а не проти партії. Народній рух в Україні за "ленінські принципи національної політики" і за рішення XXVII-го з'їзду КПСС та за рішення XIX-ї всесоюдної партійної конференції. Народній рух України змагає за "виправлення" комуністичної партії, а не за те, щоб комуністичну партію відсунути від влади.

Натомість литовські комуністи, а також естонські відмовилися від повної влади в своїх країнах і прагнуть владу ділити з іншими партіями, які тепер оформляються. Подібне до того що в Прибалтицьких республіках, відбувається тепер в Угорщині. В Польщі ж опозиція своєю перемогою відсунула комуністів від влади в державі.

Між комуністами Прибалтицьких республік і українськими комуністами в державницькому способі думання спостерігаємо поважну різницю. Все ж треба ствердити, що комуністи з Народнього руху України висунули життєві проблеми українського народу й у цьому змагу їх підтримують українці не-комуністи. Для українських комуністів саме тепер, у їхній боротьбі з апаратчиками Щербицького, підтримка народу конечно потрібною є.

Наведемо погляди Володимира Яворівського, які він висловив на сторінках “Культури і життя” за 13-го серпня 1989 року на стор. 3-4. Володимир Яворівський обраний головою Народнього руху України на Київській регіональній конференції. Він у статті говорить:

“Рух виник насамперед на основі гострих, дуже болючих соціальних проблем. Подруге, екологічних, перед якими всі ми рівні, незалежно від національності, віку, віросповідання, поглядів... Так, чого вартий лише один Чорнобіль... Вода Дніпра це вже тільки вода для теплоходів і моторових човнів... Серед ініціаторів Руху переважна більшість не лише комуністів, а й членів парткому Київської письменницької організації... Свідомість народу сьогодні набагато випереджає свідомість багатьох представників апарату. Та й перебудова в партії, як відверто сказав на недавній нараді в ЦК КПРС Михайло Сергійович Горбачов, істотно відстає від процесів, які відбуваються в суспільстві... Отже НРУ — не альтернатива партії, він від неї не відмежовується... Ми прагнемо допомог-

ти партії перебудуватися, самоочиститися, „змити” з неї всіх тих, хто присмоктався, хто тримає партквиток заради доступу до „корита”. Рух не бажає йти в напрямку, відмінному від того, яким ідуть кращі сили партії.”

Дуже корисне нашому народові, — зламати опір і відсунути від влади кліку Щербицького. Якщо українським комуністам, при підтримці народу в НРУ, вдасться провести в життя відсунення від влади кліки Щербицького, то буде величезна користь. Але це ще далеко до незалежності від Москви.

Російськомовна “Рабочая газета” за 5-го серпня 1989 року принесла: “Початок діалогу у Львові відбувся розмовою між першим секретарем міського комітету партії й представниками „Української Гельсінкської Спілки”. З цієї ж статті довідуємося, що Львівський партійний комітет розпочав широкий діалог “за круглим конструктивним столом” із усіма без винятку “неформальними” групами. Від Української Гельсінкської Спілки в діялозі взяли участь В. Чорновіл, М. Горинь і Б. Горинь. Від компартійного міського комітету був перший секретар В. Волков. У цій розмові було стверджено:

“Представники УГС цілком поділили думку В. Волкова, що першочергова серед них — регіональний госрозрахунок. Політика центральних відомств — це паразитування на природних багатствах, що межує з окупацією. Ця думка належить Валентині Распутіну. Учасники розмови цілком поділяють таку думку російського письменника. Не було розбіжностей і в трактуванні окремих елементів госрозрахунку — формування бюджету не згори вниз, а знизу вгору, впровадження справедливого еквівалентного обміну між регіонами...”

З твердження російськомовної “Рабочей газеты” виходить, що російський письменник Валентин Распутін ствер-

див визиск України. В дальших тягах тієї ж самої статті в “Рабочей газете” читаємо:

„... Віктор Олександрович Волков розповів про підготовку до виборів народніх депутатів Української ССР у місцеві ради і попросив співбесідників поділитися думками про цю важливішу кампанію, від якої буде залежати дальше поглиблення перебудовочних процесів. М. Горинь висловився за збереження існуючих політичних структур, але за виповнення їх по-справжньому державними людьми, які б повністю віддавали себе служінню людям і практикували б парляментську діяльність на професіональному рівні. Не без того, сказав він, що серед майбутніх кандидатів у депутати будуть і представники УГС. Було висловлено також пересторогу, що якщо недоліки Закону про вибори народніх депутатів СССР, про які багато говорилося на Першій сесії Верховного совета, залишаться і в законах УССР про вибори народніх депутатів Української ССР та місцевих Рад, вони знову можуть послужити імпульсом до ускладнень політичної атмосфери в республіці, постанню вогнищ конфронтації.

М. Горинь назвав безвідповідальними обвинувачення УГС в тому, що вона закликає виселювати представників інших національностей з України, до міжнаціональної ворожнечі.

— Гасло “Бей москалей”, яке нібито поширює УГС, — грубий наклеп, — сказав Б. Горинь. — Органи правопорядку повинні схопити за руку кожного негідника, який хоче спровокувати конфлікти на міжнаціональній основі. Це дуже небезпечна гра. Ми не сміємо і не маємо права допустити на Україні до такого, яке трапилося в Карабасі або Фергані.

До речі, того ж дня у телеінтерв'ю начальник обласного управління внутрішніх справ В. Попов офіційно заявив: організування сутичок місцевого населення із росій-

ськомовним — вигадка, яка не має ані одного підтвердження.

— А деякі представники правозахисних органів кидають провокаційні заяви, що УГС склала списки активістів, які підлягають розправі, — сказав В. Чорновіл.

В. Волков цілковито погодився, що в делікатній сфері міжнаціональних взаємин, зокрема коли не вистачає загальнолюдської культури, відповідальність усіх, кого слухають люди і хто має на них вплив, повинна бути максимальною.

Не сприяє пом'якшенню політичних обставин у Львові позиція деяких представників правозахисних органів, які допускають супроти представників УГС грубі дії, не подаючи їм у той же час ніяких претенсій з точки погляду закону. Намагання провадити діалог з позиції сили в наш час, коли демократичні начала проголошені нормою суспільного життя, компромітує органи місцевої влади і, навпаки, штучно піднімає авторитет угаєсівців серед певної частини населення.

В. Чорновіл повідомив, що декілька днів тому він був учасником врочистого засідання, приуроченого до 45-ї річниці звільнення Львова від німецько-фашистської окупації. Цю подію він дійсно вважає святом нашого міста.

— Але я не можу цього сказати про події осені 1939 року, — додав він свою точку погляду.

Представники УГС висловили своє негативне ставлення до пакту Ріббентроп-Молотов. Сам історичний акт возз'єднання всіх українських земель, безумовно, позитивний, але очікуваної волі, вважають вони, в 1939 році він не приніс. Наслідком масового сталінського терору першими жертвами стали власне комуністи. Західні українці слідом за своїми братами з Советської України, слідом за руськими їхали в Сибір.

Віктор Олександрович Волков цікавився статутом “Української гельсінкської спілки”, її складом, політичними цілями. На сьогодні УГС нараховує по всій республіці одну тисячу осіб і утримується вона жертвами населення. Субсидії зарубіжних спецслужб угеесівці назвали черговим наклепом, який нічим не підтверджується, хоча широких зв’язків із українцями закордоном вони не заперечують. УГС, підкреслювали вони, тепер не вважає себе політичною партією, і її треба розглядати в ряді інших неформальних організацій, які вбачають своє завдання у всебічній активізації народніх мас, у виробленні механізму участі народу в керуванні державою...”

Кореспондент “Рабочей газеты” В. Базів від себе робить такі висновки, що діалог дискутуючих сторін ніколи не приносить шкоди, що обидві сторони в діалозі висували такі проблеми, які їх зближували.

Ми навели довші уривки розмови представників Української Гельсінкської Спілки з першим секретарем міського комітету комуністичної партії В. Волковим. Знаємо крутість і неправдомовність комуністів, а не маючи інформації про цю розмову від Чорновола і Горинів, ми стримуємося коментарів на тему цього діалогу. Однак треба мати на увазі головне, що ЦК КПСС не думає ділити владу з іншими політичними поглядами. Відповідальний комуніст міста Львова, який викликає на розмови представників неформальних груп, робить це не для того щоб ці групи скріпити. Навпаки, він прагне з їхніх першоджерел вивчити їхні домагання. Потім все, що буде потрібним, проголосити як ініціативу комуністичної партії й цим самим підорвати ґрунт неформальним організаціям.

Немає сумніву, що “Народний рух України” вже висував ряд проблем, які перед тим висували неформальні групи та перебрав від них ініціативу. Це саме стосується

тепер Української Гельсінкської Спілки, члени якої не мають скристалізованої єдності в поглядах на ряд питань: одні за Самостійність, за Суверенність України, а інші за Федерацію України. Так саме спостерігаємо в інших життєвих сферах, як екологія, соціальна справедливість.

Після цього діалогу з фунціонерами бюрократії Щербицького постає питання, яке поставлене Л. Лук'яненком: “Що далі?”. Чи позиції, які висунені в брошурі Л. Лук'яненка “Що далі?” в майбутньому будуть прийняті Українською Гельсінкською Спілкою?

ТІЛЬКИ САМОСТІЙНА СУВЕРЕННА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА

Московські царі русифікували і національно гнобили український нарід (Валуївський циркуляр 1863 року, Емський указ 30-го травня 1876 року). Сторіччями виховували малоросів-хохлів. Московські царі керували церковною політикою, усували з України свідоме духовенство, а на його місце насилали руських, які, використовуючи православне віросповідання, вчили коритися цареві та прищеплювали народові малоросійство. Висліди національного гніту в Україні стали відчутними після зречення царя Миколи другого свого престолу при творенні Української Центральної Ради й Української від Москви незалежної Держави.

Національні почуття і розвиток українського культурного життя, що почав був розвиватися уже за часів червоно-московської влади під назвою “українізації” (О. Шумський, М. Скрипник), Сталін перервав. Почався національний гніт. Московські централісти в усьому українському вбачали націоналізм. На місце малороса-хохла почалося виховання “советского человека інтернаціоналі-

ста”. Інтернаціоналіст мав відректися свого національного Я і визнавати зверхництво руського “человека”. Під прикриттям інтернаціоналізму московські централісти послідовно провадили русифікацію.

В час “перестройки” і “гласності” в Україні широко зрушилися всі верстви нашого народу. Поруч порушування соціальних проблем, щораз видніші національні проблеми, а за ними і політичні.

За довгі роки червона імперська влада в Україні своїм вченням марксизму-ленінізму, ідеями соціалізму і комунізму в рядах комуністичної партії виховала поважне число активістів, що поширили ті утопійні ідеї серед народу. Сьогодні само життя показало, що ті ідеї, в які вони вірили, нежиттєздатні, бо довели країну до духової й економічної руїни. На жаль, затуманення в тих малоросів, в тих “советських людей” не дозволяє їм критично розглянути свій ленінізм, свій соціалізм. Вони знову клянуться, що не відступлять від соціалізму. Вони кинулися не знати котрий раз читати ленінські “вчення”, допасовувати їх до сьогодення цього дня і “належно” до своїх переконань інтерпретувати.

Косів М. у своїй статті “Національне питання”, що поміщена в журналі “Жовтень” №6 за червень 1989 року на стор. 105, пише: „...І все ж, усі чіпляються за Леніна. Ті, хто обстоює право націй на самовизначення аж до відокремлення, знаходять у Леніна підтвердження своїх вимог, і ті, хто вважає це право всього лиш гаслом моменту, засобом тактики, також знаходять. Ті, хто відстоює державність національних мов у республіках, цитують Леніна, і ті, хто заперечує це право, теж цитують. Виходить, Леніна можна цитувати по-різному?..”

До цього додамо ще таке наше ствердження, що не всі ленінські цитати висловлюються. Наприклад, чому не згадують про лист Леніна до вірменського большевика

С. Шаум'яна з 6-го грудня 1913 року? А в тому листі Ленін писав: "Відділення зовсім не наш плян". Чому на сторінках підсоветської преси в Україні немає згадок про брошурку українського соціал-демократа Юркевича-Рибалки та поставу Леніна до Юркевича-Рибалки?

То правда, що Ленін, як російський централіст, був добрим тактиком і свої вислови допасовував до вимог часу. З того часу як Ленін писав минули десятиліття. З неграмотних рабів на сьогодні виріс висококультурний громадянин. Нове мислення, проповідуване М. Горбачовим, вимагає залишити в архівах крутіські цитати Леніна.

Змагання за рідну мову і культуру, — це обов'язок кожного українця, не зважаючи на політичні погляди. Треба мати на увазу, що не кожний, хто змагається за рідну мову рівночасно є за державну незалежність і суверенність України. Серед тих, хто змагається за права української мови, є ряд діячів української культури, які ніяк не пасують бути між безбатченками типу Щербицького та його кліки, не зважаючи, що вони є членами комуністичної партії та запевняють свою "вірність" Ленінським ідеалам.

Окрему увагу московські централісти звертають на тих, хто поширює концепцію самостійної України. Поборювання самостійницької думки сьогодні в Україні відбувається так само, як і в минулому. Нівелювання самостійницької думки в московських неділимців-централістів належить до головної проблеми внутрішньої політики імперії й сьогодні. Тих діячів в Україні, хто з них висловлюється за розвиток самостійницьких поглядів, московські централісти-імперіялісти прозивають "екстремістами", "націоналістами".

В слово "націоналіст" московські централісти вкладають спотворений зміст. Вони поширюють, що націоналі-

сти змагають до винищення в Україні росіян, євреїв та інших національностей. Все вигадується в московській централістичній лабораторії й це поширюють навіть при допомозі компартійців з українського роду-племени. Приналежних до українського руху за самостійність московські імперіялісти ще прозивають “екстремістами”, “сепаратистами”.

Московські централісти-неділимці свої наклепницькі твердження поширюють ще і при допомозі Російської “православної церкви”. Цю інституцію вони використовують ще і за кордонами ССРСР. Неділимська мафія і далі буде висиджувати різні московські концепції з метою засмічувати погляди та поборювати самостійницькі рухи. На підтвердження цього нам треба лише докладно вивчити минуле й уважно стежити з сьогоднішніми прийомим, то відразу матимемо перед собою скріплюючі “неделімую Росію” — “словянські двіженія”, “федерації”, “союзи”, “конфедерації”.

Колесо ж історії повільно далі котиться і його не можна повернути назад. А історія нам вказує, що дала нам “Переяславська угода” Хмельницького, що залишили нам у “Виводі прав України” Мазепа-Орлик, потім що до диспозиції нам від ряду самостійницьких організацій. Бо за тим прийшло творення Української Держави і Четвертий Універсал УЦРади та довга боротьба за українську державність, Карпатська Україна, Відновлення Державности Актом 30-го червня 1941 року, збройна боротьба ОУН-УПА-УГВР. Поміркувавши над такою довгою боротьбою українського народу за Українську Соборну Суверенну Державу, якось дивно стає, коли слухаєш сьогодні про федерації чи конфедерації.

Московська концепція удержати “неделімую” імперію має своїх прихильників на Заході, в ряді держав, з американським стейт департаментом включно. Кожна з

тих держав, що має прихильних до “неделімої Росії” своїх політичних діячів, в першу чергу переслідує свої власні інтереси, які далекі від справедливості та від прийнятих різних ухвал міжнародними організаціями, включно з ООН. І все ж питання розвалу імперії на національні держави в час “перестройки” над усім світом постає в повному зрості на таких прикладах, як: Україна, Білорусь, Прибалтицькі республіки, Грузія, Вірменія, Казахстан, Таджикистан та інші.

Нам треба мати на увазі й діяльність російської еміграції. Її апологети серед західних діячів провадять каїнову діяльність, фальшуючи історичну правду і все представляють та насвітлюють із “неделімських” позицій. Свої погляди російські емігранти посилають також до СРСР.

Пресовий орган російського “Національно-Трудового Союзу — НТС” журнал “Посєв” (з Франкфурту на Майні) в №7 за 1989 рік на 15-й стор. подає статтю “Вселенські корні і прізваніє словянської культури”. Автор цієї статті якийсь Міхаїл Назоров головну увагу звернув на “українській сепаратизм” та “науково і політично” вичислює аж сім “неправд сепаратистов”. Читаючи статтю М. Назорова, переконуєшся, що це голос росіянина з перед першої світової війни.

Одначе до подібного М. Назорову подають свої голоси всі “неделімци”-централісти. Вони всі товчуть і мелять те саме, тобто що український нарід “не бажає відділятися” від російського, або що український нарід “не дозрів до самостійности”. Та дійсність і факти говорять, що в Україні відбуваються багатотисячні демонстрації з національними прапорами і чути гасла: “Хочемо Самостійної Української Держави!”.

Ми віримо, що український нарід змагає до свого незалежного життя та створення власної Самостійної Держави. Тепер час працює вже не на користь Московської імпе-

рії. Наші безбатченки і неофіти щораз більше будуть тра-
тити ґрунт під ногами. Наші праця і змаг за нашу суверен-
ну державу стануть змагом нашого цілого народу, наши-
ми власними силами. Український нарід змагає до само-
стійности та відділення від Москви, не зважаючи який
там буде режим.

Це треба довести до відома тих сил, що плянують
“федерації” з “добрими рускімі демократами” і “лібера-
лами”. Ми хочемо мирно і дружно жити з усіма нашими
сусідами, в тому числі й з руськими. Але ми проти того,
щоб росіяни господарювали на нашій Батьківщині. Бо
вже відомо, що балянс господарювання росіян в Україні
для нашого народу є дуже трагічним. Ми віримо в правду
і нам Бог допоможе!

ПОТРІБНА “ПЕРЕСТРОЙКА” ПСИХОЛОГІЇ

Членів комуністичної партії від первинної організації
й до найвищої партійної школи “навчали”, що вони, тоб-
то комуністи, є “вбранцями” народу, що вони є “найкра-
щі з кращих”. Усі члени комуністичної партії слухали з
партійних “вчень”, що комуністична партія “непомиль-
на”, що вона “найрозумніша”. Комуністична партія оз-
броєна “вченнями” Маркса, Енгельса і “геніяльного” Ле-
ніна, а потім Сталіна. Комуністична партія буде соція-
лізм, а потім комунізм “науковими” методами “науково-
го соціалізму”.

Партійні секретарі всіх комуністичних комітетів і пар-
тійних клітин, місккомів, райкомів, обкомів до ЦК були
“найкращими” синами народу і проводили в життя поста-
нови та рішення “мудрого” ЦК та генерального секрета-
ря. Вони цитували слова Леніна і Сталіна та потім всіх

генеральних секретарів; наказували, вимагали, цькували, переслідували і карали безпартійних рабів.

Секретарі комуністичної партії не звикли, щоб їм хтось суперечив, їх не слухав та зробив не так, як партія вимагає. З представником комуністичної партії невільно було дискутувати, бо партія все найкраще знає. В усіх партійців вироблялися: партійна гордість і вищість над непартійними. Члени партії всюди повинні бути передовими, їм, на їхню думку, всюди повинні вклонятися, їх вітати.

Зрештою, в членів комуністичної партії розвивалася нездорова психічна настанова, в них брали гору людські слабості, кумівство, корупція, надужиття своїх становищ, надужиття владою. Члени комуністичної партії не підлягали контролеві народу. Їх контролювали їхні зверхники, які самі були такими самими шахраями. Комуністичних апостолів було мало й їх не приймали до своїх клік.

Все це діялося на очах народу довгі роки. А це і витворювало все більше недовір'я до комуністичної партії в народі, який усіх партійців вважає за п'явок, які смокчуть кров із народу. Комуністична партія створила нову клясу визискувачів, які, крім влади, мали доступ до всіх матеріальних благ, в той час як широкі кола населення жили в злиднях. До того ще комуністичною партією створено атмосферу морального терору, і нарід дивився та мовчав. А не буде мовчати, то приліплять ярлик “ворога народу”, який “проти советської влади”.

Людей советська влада арештовувала сотнями тисяч. Одних із них розстрілювали, а решту засилали в концтраційні табори. Комуністична партія й уряд Советського Союзу мали десятки мільйонів в'язнів, які безплатно будували залізничні шляхи, рили канали, добували вугілля і залізну руду, пиляли ліси. І там же гинули від голоду

та холоду. Ввесь цей спосіб безоглядного визиску людини комуністи назвали “науковим соціалізмом”. Для ширшого закабалення народу комуністи почали самі творити “ворогів народу” там, де їх не було. А потім комуністи стали як шурі, — вони почали самі себе пожирати.

Комуністи створили в країні нездоровий, не творчий дух. Правду і свою партійну злочинність приховували. Але дійшло до того, що вже не можна було приховати дійсності. Все почало тріщати та рватися.

Генеральний секретар КПСС М. Горбачов почав “перестройкой”. Треба провести зміни в партійно-державному апараті. Треба було звільнити старих корупційних функціонерів. Але цього виявилось замало. Треба творити нову систему управління, для якої не було ані взору, ані рецепти. Почався хаос.

Звільнені комуністи, які звикли наказувати і керувати, поширили непевність і сумніви в доцільності “перестройки”. Кожна ділянка суспільної машини виявилася нездбною розв’язувати свої проблеми. Горбачов красномовно виголошує промови про “перестройку”. Але на протязі чотирьох років положення в країні все гіршає. Нестача харчів викликає незадоволення в народі.

“Перестройку” М. Горбачов назвав революцією. Але революція згори не приносить користі. В половині липня 1989 року стало відомо, що вуглекопи застрайкували в СССР. Страйк охопив копальні вугілля в: Кузнецьк, Караганді, на Воркуті, в Донецьку й інших. Сотні тисяч вуглекопів по точках висунули свої вимоги. А вуглекопи Червонограда з Львівсько-Волинського басейну, крім соціальних вимог, зажадали ще й провести перевибори місцевих органів та висунули обвинувачення партійній владі в шахрайстві, назвавши прізвиська першого секретаря міського комітету комуністичної партії та голови КГБ. Страй-

ком виявлено, що соціальне забезпечення вуглекопів жахливе.

Сімдесят років говорили, що СРСР — країна робітників і селян із “найкращим соціальним забезпеченням у світі”. І раптом все виявилось тухлою. Кілька разів змушений був Горбачов виступати по телевізії із закликом до вуглекопів, щоб вони припинили страйк. А на 24-го липня М. Горбачов скликав нараду Верховного союзу СРСР з питання положення вуглекопів. На нараді розглядали болючі проблеми та вимоги робітників, які конечно треба полагодити. Горбачов вказав на велику шкоду країні страйком, він співчував робітникам, потреби яких треба задовольнити. Всю вину за жахливий стан в соціальному забезпеченні вуглекопів М. Горбачов склав на місцеві партійні апарати.

Виринає просте питання: вже чотири роки М. Горбачов “проводить перестройку”; отже був час поцікавитися життям і потребами вуглекопів; то на що ж він ще чекав? За новою структурою, — найвищою державною владою є новообрана Верховная рада СРСР. Але в ній і далі домінують партійні функціонери. Можна сміливо твердити, що Верховний совет не має влади, бо й далі комуністична партія тримає всю владу в своїх руках.

Радіо-Київ 11-го липня 1989 року передало “Бесіду за круглим столом” про перший з’їзд народних депутатів. Ректор Київського політехнічного інституту Петро Таланчук сказав: “Сам статус Верховної ради не визначено. Це по суті не орган влади, а орган при владі.” Для прикладу, перший секретар Київського обкому комуністичної партії і член Верховної ради Григорій Ревенко не має сумніву, що він у першу чергу партієць, а потім уже член Верховної ради.

За 1989 рік в журналі “Україна” № 26 поміщено “Ділове інтерв’ю” з О. Андріяка, — першим секретарем Ірпінсь-

кого міського комітету компартії України (Київська область). В інтерв'ю читаємо: “Однак більше хотілося б сказати про те, що не вдалося зробити, що хвилює сьогодні кожного комуніста. Реформа політичної системи покликана зокрема чітко розмежувати функції партійних і державних органів згідно з ленінською концепцією, створити ефективний механізм, здатний регулювати своєчасне самооновлення політичної системи. Змушений сказати, що досі, на жаль, працівники партійного апарату займаються не тільки політичною діяльністю, а й переважно розв'язують суто господарські питання... Духовну спрагу ми, схоже, вгамували, а от із матеріальним дефіцитом ніяк не можемо впоратися... Дефіцит цукру, цукерок, а тепер — мила, прального порошку, лез до голення. А за цими ж явищами стоять конкретні особи, у більшості випадків члени партії”.

Ця довша цитата з жалів партійного секретаря полегшує нам самим уявити образ дійсності в Україні. Вироблена психологія членів компартії не терпить критичних зауваг сьогодні зі сторони народу. Кожну критичну думку компартійці вважають, що це роблять екстремісти, демагоги, вороги комуністичної партії. Комуністи поступають так, що про злочини комуністичної партії й економічну руїну країни не вільно говорити.

Дискусія між професором, деканом факультету журналістики Львівського університету Володимиром Здоровеґою і студентом Олександром Бусолом поміщена в газеті “Молодь України” за 5-го липня 1989 року на стор. 1-2. Пригадаймо, що в час арешту братів Горинів, М. Осадчого та Ірини й Ігоря Калинець КГБ проф. В. Здоровеґа був покликаний як експерт в літературі, щоб встановити, чи писання арештованих є антирадянськими. В дискусії ж В. Здоровеґа сказав: “Є вина історії, що поклала на партію значний негативний відбиток. З позиції сьогоднішньо-

го дня ми не завжди спроможні зрозуміти вчорашнє.” Як бачимо, що Здоровега має добре засвоєне ленінське крутіство. В нього, мовляв, не комуністична партія винна за її злочинну й антинародню діяльність чи господарство, а історія.

Наведемо ще уривки з газети (російськомовної) “Правда України” за 9-го липня 1989 року. В ній на третій сторінці поміщено статтю М. Деримова “Когда дорога вымощена „благими” намерениями...”. Дерімов уже роками відомий нам як провокативний писака, який розписує негативно-лайливі “роз’яснення” про самостійницькі концепції України та проти ОУН і УПА. Дерімов стилем донощика обширною іронією і злобою описує, як йому непрошеному (типовий російський прийом влізти туди, де він не бажаний) вдалося пролізти на Конференцію Народнього Руху України за перебудову, яка відбувалася в Києві в суботу першого липня 1989 року. В своїх “роздумах з приводу однієї конференції й одного мітинга” М. Дерімов випикує жовчю:

„... І ось у суботу першого липня відбулася установча конференція київського відділення НРУ, а наступного дня — мітинг, про який у заздалегідь розклеєних афішах повідомлялось, що його провадитиметься під гаслом “Вся влада Радам”. Я був на цих обох заходах. А потім все спочатку переглядав мої нотатки, щоб збагнути те, що довелося побачити і почути...

Зокрема вразила мене така фраза з цього матеріалу: “Основний пафос багатьох промовців зводився до того, що Рух прагне допомогти партії в життєво важливій справі...”

Навпаки — вони раз у раз вивергали злосливу ганьбу на партію і Ради. Чим далі я їх слухав, тим більше переконувався у тому, що чую голос власне тих екстремістських елементів, про яких говорилося...

Тут спритні дівчата торгують плястмасовими кругляшами з зображенням тризубця (два з полтинником за штуку) і самвидавними листками (полтинник — півкарбованця за екземпляр). У фойє снують молоді люди атлетичної будови з жовто-блакитними пов'язками на руках. У залі нагорі хлопці з такими ж пов'язками, сповнені функціонерними важливостями, пильно охороняють стіл президії...

Знову переглядаю цей разючий публіцистичний виступ, шукаю в ньому за конструктивними діловими настановами для руху за перебудову — і знаходжу лише такі конкретні пропозиції: легалізувати уніятську церкву і жовто-блакитну символіку. Лише й усього!

Та це якраз і було те, що хвилювало багатьох “борців за перебудову”, які зібралися в залі “Дома кіно”. Вони готові були без кінця слухати, нехтуючи регламентом, про уніятів, про тризубець, про тонкощі в розрізненні тлумачення слів “суверенність” і “самостійність”, про те, що великоруський шовінізм існує, а українського буржуазного націоналізму ніби і зовсім немає...

Виступав голова литовського фронту “Саюдіс”. Як істину в останній інстанції сприйняла певна частина аудиторії його запевнення, що в Прибалтиці нібито нема загострень у міжнаціональних взаєминах, що тамтешньому російськомовному населенню нібито нема на що скаржитися. Голова “Саюдісу” люто очорнював “сильний центр” ССРСР та обстоював багатопартійну систему. Перебуваючи в столиці нашої республіки, він зарозуміло повчав і підбурював наслідувати “прибалтицький приклад”...

Ніхто не перешкодив і просторому виступові на конференції прибулого зі Львова відомого есесівського кореспондента американського радіо “Свобода” і пресової служби закордонної ОУН В. Чорновола, ніхто не дав на-

лежної відсічі його злісним нападам на партію, на світлий празник, який має відбутися, 50-ліття возз'єднання західньоукраїнських земель з УССР...

Проте, з трибуни біля стадіону виступили з підбурюючими промовами Ю. Бадзьо, М. Горинь, В. Чорновіл і інші есесівці та співчуваючі їм особи, в дійсності які нікого не репрезентують, крім радіостанції “Свобода” і закордонного бандерівського інформаційного центру.

Чотири рази звертався головуючий В. Яворівський до натовпу: “Де тут представник УКЦ? Я хочу надати йому слово”. І чотири рази пошукуваний представник не відгукнувся. Нарешті після п'ятого заклику біля мікрофону появився якийсь “представник УКЦ” і прогаласував: “Хай живе українська католицька церква! Хай живе самостійна Україна!” Якщо це дійсно був хтось із уніятського духовенства, то він ще раз привселюдно оголив старий тяжкий гріх своєї церкви — гріх націоналістичного політиканства...

Мовчки слухали члени КПСС із групи ініціаторів НРУ, як зводили наклепи на їхню партію, на З'їзд народніх депутатів СССР в загальному й окремих народніх депутатів зокрема, на керівництво республіки й окремих народніх депутатів зокрема, на керівництво республіки і Голову Верховного Совета СССР. А перед їхніми очима в них маячив плякат, на якому було написано: “Хай живе самостійна, соборна, націократична українська держава!” Такому неологізмові — “націократична” — позаздрив би сам Геббельс!..

Чотири години продовжувалася ця націоналістична й антикомуністична вилазка. І дивно, і дико було чути рознесені посилювачами над майданом біля стадіону заключні слова В. Яворівського: “Ми свою місію виконали”.

Багато хто з киян, які були присутні на мітингу, бачили і такий плякат: “Тбілісі, Пекін. Що далі?” Злосливний натяк! Він викликав сполох у тих, хто звернув на нього увагу. Люди запитують: чи не штовхають нас підбурювачі до нового Сумгаїту, до нового Коканду, до нового Узеню? Чи ж не зрозуміло, до чого можуть довести розгули антикомуністичної діяльності? Чи ж не ясно, що хто сіє серед населення політичний розбрат ризикує пожати бурю! Чи ж не ясно, що це гра з вогнем? Загально відомо ж, що ні одна держава світу не може терпіти прямих посягань на її основи, прямої образи її основоположних структур та керівництва...”

Наведені уривки писань учня сталінсько- беріївської школи не потребують коментарів. Таких як М. Дерімов в Україні багато. Їх опановує політичний страх, що українці почали говорити правду.

ПОДІЇ ТРЕБА УВАЖНО ВИВЧАТИ

Михайло С. Горбачов у своїх промовах про “перестройку” постійно наголошує, що головним пріоритетом діяльності є розвиток демократії, завоювання ідеалів лєнінських принципів, про політично-ідеологічні цінності. “Перестройка”, мовляв, виводить на глибокі оновлення політичного та суспільного життя. Горбачов, а за ним усі середники пропаганди (сьогодні на Заході модерно називати це все просто — медією), говорить про те “нове мислення”, про потребу відродження авторитету комуністичної партії, про формування громадської свідомости й очищення її від засмічення догмами.

Та гарні слова, хоча й по-артистичному виголошувані М. Горбачовим, на четвертому році “перестройкі” вже не захоплюють громадян. Советський громадянин прига-

дує, що він уже не раз чув гарні слова, читав показники статистики на скільки “перевиконано” норми чи на скільки процентів зріс “добробут” в СРСР. Але як не було чобіт та штанів, так і до сьогодні їх нема. Сьогодні гарні слова про “перестройку” залишаються тільки словами, а харчові крамниці зяють пусткою, бо без продуктів. Бракує харчів. Поширюється переконання, якщо так далі буде, то країна стоїть перед голодовою катастрофою.

Наголошування Горбачова про “демократизацію” в СРСР, його позитивні кроки на відтинку роззброєння зробили йому на Заході популярність і довір’я. Надії й довір’я до Горбачова серед народів в СРСР починає охолоджуватися. Народи в Советському Союзі бачать, що гарні слова не збігаються з ділами. Стала видною зневіра серед членів комуністичної партії. В журналі “Україна” ч. 20 за 1989 рік на стор. 4-6 говориться, що в місті Київ минулого року залишило партію добровільно 108 членів. У першому кварталі цього року в Києві з комуністичної партії вже виступило 170 членів.

Завідуючий відділом організаційно-партійної та кадрової роботи Київського міськкому партії І. В. Перехода наводить цифри: “1987 року в м. Києві прийняли до партії 5372 особи, а торік усього 3944. Відверто признають: таких „перепадів” у нас ніколи не було”. Перехода у згаданому журналі вичислює причини, які подають у своїх заявах ті, що виходять із членства в комуністичній партії: “Не вірю в правильність політики КПРС”; “Не бажаю бути членом партії”; “Особисті переконання суперечать Статутові КПРС”; “Втратив віру в перебудову”.

В Московському районі, та й в інших районах кандидати в комуністичну партію повернули свої кандидатські картки, заявивши, що не бажають стати членами партії. Редакційна стаття вищезгаданого журналу пригадує, що

найвище покарання в партії, — виключення з її лав. Сьогодні дійсність така, що самі члени виходять з комуністичної партії.

Перший з'їзд народних депутатів докладно виявив, що влада в державі й далі перебуває в руках комуністичної партії й яка не має ніякого наміру цієї влади зрікатися. Відомий опозиціонер до комуністичного режиму в СРСР Андрій Д. Сахаров у своєму виступі коротко й ясно сказав: “Такий Верховний совет буде, як можна сподіватися, прямою ширмою для реальної влади Голови Верховного совета та партійно-державного апарату”. Всім стало зрозумілим, що М. Горбачов робить “перестройку” лише комуністичної партії, яка й надалі має бути над державним урядом. Слова про демократію і плюралізм не покриваються з дійсністю.

Повернімося ще до виступу А. Сахарова на з'їзді народних депутатів, а саме: “Згідно з Конституцією в руках Голови Верховного совета СРСР перебуває абсолютна, нічим необмежена влада. Зосередження такої влади в руках однієї людини, навіть якщо ця людина є ініціатором перебудови, дуже небезпечно... В країні, в умовах економічної катастрофи, яка насувається, і трагічного загострення міжнародних взаємин, відбуваються сильні й небезпечні процеси, одним з проявів яких є загальна криза довір'я народу до керівництва країною. Якщо ми пливтимемо за течією, заколисуючи себе надією на поступовіші переміни до кращого в далекому майбутньому, то напруження, яке наростає, може зірвати наше суспільство з найтрагічнішими наслідками.”

Сахаров сказав правду про необмежену владу М. Горбачова. На з'їзді народних депутатів А. Сахаров подав свій проєкт під назвою “Декрет про владу”. Але цього проєкту з'їзд народних депутатів не взяв під увагу.

Про необмежену владу М. Горбачова ми вже писали в таких статтях:

1) “Горбачов перебрав усю владу в імперії” (10-го жовтня 1988 р.).

2) “Новий апарат влади в ССРСР” (15-го грудня 1988 року).

3) “Горбачов і національне питання” (29-го грудня 1988 року).

У своєму виступі на першому з’їзді народних депутатів Афанасьєв такими словами окреслив народних депутатів: “Агресивно-послушноє більшинство і Ви, Міхаїл Сергеевіч”. А литовські делегати ясно і відкрито висунули вимогу, яку можна подати коротко так: Хочемо мати незалежну Литву. На жаль, такої ясної думки не висловив висунула комуністична партія. В противагу партійним висунула комуністична партія. В противагу партійним депутатам нарід в Україні вибрав Щербака, Федорова, яким на з’їзді народних депутатів навіть слова не дали.

Вибори народних депутатів і перший з’їзд у процесі кристалізації політичної думки і мають велике значення. Нарід зрозумів свій стан і відчув свою силу, провалюючи ряд партійних висуванців у депутати. З’їзд народних депутатів проти волі Горбачова та його апарату, що становив “агресивну послушну більшість”, дав змогу депутатам говорити з критичною думкою правду, висловити критичні думки, які дійшли до відома всіх громадян імперії. З’їзд народних депутатів показав також до якої “демократії” змагає Горбачов.

Советський Союз і далі ніякий союз республік, а й далі залишається імперією з одним центром у Москві. Горбачов у час “перестройки” говорить багато про демократію, але змагає центр у Москві зробити сильним, який би міг сильною рукою тримати всі республіки в одній державі. Горбачовська національна політика вже дала себе вияви-

ти. Він наголошує, що принципи ленінської національної політики зобов'язуючі. Ленін же про свою національну політику висловився так, як йому було потрібно. Подібно робить і Горбачов.

У своїх виступах закордоном, як останньо в Західно-європейському парламенті в Страсбурзі Горбачов говорив, що кожний народ має право на свою суверенність. Якою ж виглядає дійсність, прикладом є Прибалтійські республіки, Грузія, Вірменія, Україна й інші національні республіки. А найяскравіше видно горбачовську національну політику в Україні, яку виконує Щербицький у дусі ленінсько-горбачовських напрямних. Горбачов поміняв, усунув ряд високопоставлених партійних діячів, але Щербицького держить, не зважаючи на протести проти Щербицького в Україні.

Щербицький в Україні робить неприємності, здержує, б'ює національні процеси. В нього стоять поза законом Товариство плекання рідної мови, народній рух за перебудову, навіть ті товариства, які створили комуністи. Він і його поплентачі, комуністичнопартійні функціонери переслідують і цькують “неформальні” групи, товариства і спілки в Україні.

КГБ змінив свій персональний склад, але вишколює своїх “нурків” і дуже обережно підсуває їх в організації. Горбачов із своїм штабом подбали, щоб республіканських чекістів вибрали в народні депутати ССРСР. Серед народних депутатів бачимо 12 чекістів, а серед них голова КГБ в Україні генерал-майор Голушко.

Треба мати на увазі, що КГБ тепер змінив свій стиль праці, він провадить працю під іншим кутом, ніж було до “перестройки”. Ряд напрямків праці, що їх колись виконував КГБ, тепер перебрало МВД (міністерство внутрішніх справ). Сьогоднішнім начальником всесоюзного КГБ є генерал армії правник Владімір Александровіч Крюч-

рень про мирні цілі ССРСР. Так було в Англії. На Кубі роков, який довгі роки був керівником розвідки і в КГБ прийшов на місце маршала Чебрикова. Під керівництвом В. Крючкова агенти КГБ у всіх країнах провадили розвідчо-шпигунську діяльність. Крючков є типом розвідчика, а не поліція. Поліційні завдання виконує МВД, а розвідчі — КГБ під керівництвом В. А. Крючкова.

Інфільтрація агентів-провокаторів КГБ в ССРСР і Україні скерована на всі групи, а зокрема на “неформальні”. Окрема увага КГБ скерована на національні еміграції. До них тепер застосовано іншу тактику, яку проводиться через Товариство культурних зв'язків, що зараз загально відоме під назвою “Товариство Україна”. Політику “перестройки” та “гласності” КГБ хоче використати для неутралізації політичних сил на еміграції, для ослаблення еміграційних впливів в Україні.

Цей час для української еміграції вимагає послідовного вивчення процесів в Україні й уважної оцінки.

ЧОТИРИ РОКИ “ПЕРЕСТРОЙКИ”

Вже четвертий рік М. Горбачов впроваджує “перестройку”-перебудову, яку підпирає “гласністю і демократією”. Спостерігаючи з далекої чужини, — стверджуємо, що ця “перестройка і гласність” породила неоціненні процеси, за якими послідували великі зрушення серед усіх поневолених народів, а в нашому народі зокрема; вона розкрила приховану правду, яку до цього часу старанно приховував московський імперський центр.

Серед українського народу почалося національне пробудження і почуття бути самими собою, пізнавати заховану правду про наше минуле. На жаль, приспана національна свідомість і наша правда ще не охоплюють цілого українського народу. Довгі роки неволі та лженауки оку-

пантів виховали малороса-хохла советського человека і потрібно ще багато часу та праці, щоб духовний раб став сам собою.

У процесі національного пробудження великий вклад зробили потворені групи, яких є близько 25, а серед них найвидніша Українська Гельсінкська Спілка. Ці групи є поза законом советським і комуністичний режим називає їх “неформальними”. Листи В. Черновола до М. Горбачова та В. Щербицького, брошурка Л. Лук’яненка “Що далі?” є поважним політичним голосом у боротьбі за українську незалежність. На жаль, цей голос не має змоги до більшого доступу серед широких кіл нашого народу. Всю діяльність українських патріотів із “неформальних” груп переслідують і блокують комуністичний режим.

Живемо на чужині й слідкуємо за подіями в імперії й Україні; радіємо творчими процесами, що їх творять і поширюють видимі та невидимі імена українських патріотів. Це є доказ живучости нашого народу та його незнищеної національної душі. Рівночасно ми бачимо офіційну політику М. Горбачова, який, як режисер у театрі, висуває на показ окремі сцени, а тимчасом послідовно узаконює владу диктатора, видає суперечні демократії та національним суверенностям “укази”.

У 1988 році — указ про обмеження свободи демонстрацій; 8-го квітня 1989 року — указ Верховного союзу СРСР про внесення змін і доповнень у закон СРСР про кримінальну відповідальність. Згідно з цим указом міліція і КГБ законно мають право провадити широкі арешти всіх, хто не погоджується з комуністичнопартиійною діяльністю.

9-го квітня 1989 року в столиці Грузії Тифлісі війська МВД вбивали саперними лопатками грузинів за їхню мирну сидячу демонстрацію, якою вимагали відділення Грузії від Москви. Наведені факти заставляють нас і вка-

зують нам холодніше та критичніше оцінювати “перестройку”, яка подумана рятувати комуністичну владу і Московську імперію.

Після виборів уже відбувся перший з’їзд народних депутатів ССРСР. Вся режимова преса в Україні розписалася, що з’їзд “став воістину тріумфом ленінської концепції демократії”. Уважно ж перечитуючи сторінки газет, бачимо, що московські централісти вміло виключили невігідних для них українців, які зголошувалися до слова. В “Літературній Україні” за 15-го червня 1989 року на першій сторінці в статті “Підтримуватиму тісні зв’язки з виборцями” читаємо Юрія Щербака, — народного депутата ССРСР: “... Я був готовий до виступу і щодня чекав своєї черги... Двічі чи тричі перший заступник Голови Верховної Ради СРСР А. І. Лук’янов твердо обіцяв мені надати слово. В списках, переданих Секретаріатом до Президії З’їзду, моє прізвище стояло під номером 62. Всього ж на З’їзді 94 промовці, які взяли участь в обговоренні доповідей товаришів М. С. Горбачова і М. І. Рижкова. Мене зпоміж тих людей не було. В чому причина?..”

Виходить, що Ю. Щербак так і не дочекався своєї черги на виступ на з’їзді народних депутатів ССРСР. А далі читаємо в його статті: “... Дивно було, що на З’їзді з боку українських депутатів не пролунало слово про суверенітет республіки. Хіба можна забувати про це поняття, дивлячись, як наші рідні радянські, наднаціональні, трансконтинентальні відомства по-хижацькі нищать природне середовище України, як, зрештою, й середовище всіх без винятку братніх республік. Час уже відновити суверенітет республіки в його ленінському розумінні...”

У цьому ж самому числі “Літературної України” читаємо турботи іншого народного депутата Романа Федорова, — головного редактора журналу “Жовтень”. Роман Федоров говорить: “Мене турбує, що дехто з шанов-

них депутатів виступав проти державного статусу національних мов. На З'їзді з цього питання було розповсюджено спеціальний лист, в якому наголошувалося, що, мовляв, необхідний закон про єдину державну федеральну мову — тобто російську. Згаданий лист, хоч як це сумно, підписав також академік Д. С. Лихачов. За двомовність ратував у своєму виступі Б. М. Єльцин...”

Ще потрібний час, щоб народні депутати з України дійшли до переконання, що української правди в Москві вони не знайдуть. Українська правда перебуває в Україні, але і за неї треба боротися. Українські комуністи оминають діячів із Української Гельсінкської Спілки й інших незалежних (“неформальних”) груп. Вони стали в обороні української мови і культури; вони заснували Товариство рідної мови ім. Т. Г. Шевченка; потім вони заснували Український народний рух за перебудову. Завдання цього руху, — допомагати в перебудові (“перестройці”) комуністичній партії України.

Не зважаючи, що Товариство рідної мови ім. Т. Г. Шевченка отримало велику підтримку в народі, до сьогодні це Товариство і Народний рух за перебудову являються “незаконними”, бо це не пасує червоно-московській владі в Україні, яку очолює відомий русофіл В. Щербицький. На кожному відтинку національно-культурного життя видна печать русифікації й національного затиску.

Журнал “Україна” № 24 за 1989 рік на сторінці 6 помістив інтерв'ю з директором Видавництва “Дніпро” Тарасом Сергійчуком і головним редактором С. Жолобом про книговидання на Україні. В цьому інтерв'ю читаємо: “Нинішню ситуацію в книговиданні на Україні важко назвати задовільною. Наведу такі цифри. Коли в цілому по нашій країні на людину припадає дев'ять книг на рік, то на Україні на душу населення лише три книги. Це передостаннє місце в Радянському Союзі...”

Прикро читати таке твердження, висловлене відкрито компетентними особами, яке показує нам болючу правду і що відразу ж ставить питання Спільці письменників України, як: Б. Олійникові, О. Гончареві, І. Драчеві й іншим. Треба сподіватися, що тепер читачі відкрито ставитимуть вимоги до цього болючого питання.

В газеті “Сільські вісті” за 13-го червня 1989 року на 2-й сторінці читаємо: “Шевченко — національна гордість... У кожній нашій хаті має бути портрет Шевченка на видному місці... Проблема вся в тому — де його купити?”

У журналі “Вітчизна” № 5 за травень 1989 року на стор. 187-188 поміщено листа О. Криворучко, в якому говориться: “У найновішому підручнику історії нічого не згадується про Україну, чи про Запорозьку Січ або про козаків, наших славних отаманів та гетьманів, про їхні битви з татарами і турками нема й згадки. Не було України, не має вона своєї історії — і квіт. Лише при згадці про царя Олексія читаємо: ‘Воззєднали Україну з Росією’. От тоби й патріотичне та інтернаціональне виховання.”

У вищезгаданому числі “Вітчизни” на стор. 193 поміщений “Закритий лист Майклу Дукакісу”, в якому читаємо: “Я пишу тобі, Майкле, закритого листа не тому що у нас закривають відкриті листи і відкривають закриті...” В цих словах розуміємо практичну “перестройку”.

Під час масових демонстрацій у Львові, Києві, а також у Москві українці демонстрували з національними прапорами. Національний синьо-жовтий прапор і Тризуб занепокоїли комуністів із кіл мафії В. Щербицького. 23-го червня 1989 року комісія Верховної Ради УРСР відбула засідання, про яке того ж дня Радіо-Київ о 20.45 годині подало:

“Вів його голова Комісії, завідуючий ідеологічним відділом ЦК КПУ країни — Кравчук Леонід Макарович. На

засіданні було заслухано й обговорено повідомлення експертів, істориків, суспільствознавців з різних регіонів республіки. Вони проаналізували історичні та теоретично-методологічні аспекти проблеми, простежили процес створення і встановлення радянської державної символіки на Україні.

Відзначалося, що державний прапор УРСР складається із червоного та лазурового кольорів. Вони символізують перемогу великого жовтня, який докорінно змінив долю українського народу. Під багряними знаменами революції він з допомогою народів-братів повалив експлуаторський лад, розгромив буржуазно-націоналістичну контрреволюцію, створив державу, об'єднавши свої землі, захистивши свободу та незалежність Батьківщини в роки великої відчизняної війни.

ЖОВТО-БЛАКИТНІ кольори в новітній історії України означали протистояння соціалістичному суспільному ладові, уособлювали буржуазну державність, — підкреслювалося на засіданні. Під ними в роки великої вітчизняної чинились криваві злочини проти народу. Проте зараз певні групи та окремі особи, використовуючи процеси демократизації і гласності, хотіли б нав'язати символіку, скомпромітовану буржуазними націоналістами. Депутати говорили про неприпустимість використання під час громадсько-політичних заходів прапорів та символів, під якими антинародні сили вели боротьбу проти трудящих.

Треба аргументовано, ґрунтуючись на історичній правді, пропагувати радянську соціалістичну символіку, розкривати її гуманістичний зміст, прищеплювати глибоку повагу до прапора та герба УРСР. Необхідно формувати у молоді глибокі знання історії та змісту радянської атрибутики, виховувати любов до радянської багатонаціональної батьківщини, почуття гордості за неї.

Комісія прийняла за основу відповідне рішення і доручила групі депутатів ВР УРСР допрацювати його з урахуванням усього спектру думок, висловлених на засіданні.

В роботі засідання взяв участь заступник голови ВР УРСР — Бахтін.”

Щоб ми могли краще ознайомитися з настановою комуністів в часи “перестройки і гласності”, в часи говорення про “нове мислення” я і навів повністю передачу Київського радіо з 23-го червня 1989 року. Зміст цієї передачі щодо питання національної символіки нічим не відрізняється від часів сталінського, хрущовського і брежнєвського змістів. Сьогодні Щербицький із своїми пігмеями настільки обезличився, що має відвагу говорити про те, що українські націоналісти національний прапор скомпромітували, тобто український національний прапор скомпромітований. Усі учасники згаданої наради виступають так, ніби вони не жили в Україні й не бачили, що вся комуністична система з ідеологією та комуністичним прапором збанкрутували і себе скомпромітували. Голова комісії ідеологічним відділом ЦК КПУ країни Кравчук повторює старі вилинялі фрази про “радянську соціалістичну символіку та гуманістичний зміст” тоді, коли саме газети, редаговані ж комуністами, пишуть про розкриті могили невинно розстріляних в Биковні біля Києва та мільйонові злочини, які зробили комуністи ж під своїм прапором комунізму.

Все це нам показує, з якою “мораллю” маємо справу, на що спроможна мафія Щербицького. Люди типу Щербицького, Кравчука виховані на комуністичній ідеології, яка вчить ненависти і вчить як приховувати для них невідгудну правду. Вони звикли ненавидіти противників і інакшедумаючих людей та все те, що не-комуністичне, оббріхувати.

Ще один приклад з передачі Радіо-Київ 6-го червня 1989 року. Передано, що вчений історик Рем Симоненко досліджує діяльність “одного з буржуазних націоналістів лідера Євгена Коновальця”. Чого там той “вчений історик” тільки не понаписував. Коновалець — співробітник австро-угорської розвідки, співробітник Ю. Пілсудського, зв’язки з Гітлером. Чи можна цього “вченого” поважно трактувати? З яких джерел цей “дослідник” дійшов до таких висновків! Цей “історик” твердить, що на початку 1925 року створено ОУН.

Не помітно у вищезгаданих людей ніякої перебудови і можна з певністю ствердити, що ті люди духово не здібні перебудуватися. З тими людьми боротьба буде тривати так довго, поки природний закон їх не відкличе. Триватиме так довго, поки на їхнє місце не прийде до голосу і до влади молодше покоління, яке сьогодні довідується про їхні злочини, які вони робили протягом 70 років, і бачить молоде покоління банкрутство комуністичних утопічних ідей. Для того покоління потрібна правда і факти, а наші інфомації вказують, що це покоління таки шукає правди та вивчає минуле.

Українці повинні старанно застановлятися над всим тим, що діється в Україні, а не наївно захоплюватися. Всі українці повинні мати критичну оцінку й ясно бачити що треба нам робити.

ГОРБАЧОВ ПОКАЗАВ СВОЮ “ДЕМОКРАТІЮ”

Сьогодні тяжко сказати, чи Михайло С. Горбачов зуміє врятувати червону Московську імперію від розкладу та зайняти в Російській імперії місце поруч Івана Лютото, Петра “Великого” або також крвожерливого Сталіна? Історія Московської імперії має ряд прикладів, що ніякі

прогнози не передбачували таких подій, які ставали б доконаним фактом. Візьмімо події після смерти Сталіна: Хто міг передбачити тоді ліквідацію всесильного керівника НКВД Л. Берія? Хто міг припускати такий упадок Хрущова?

М. Горбачов за короткий час зумів перебрати владу в Советському Союзі до своїх рук і головні позиції в комуністичній імперії обсадити своїми довіреними людьми. Та на сьогодні маємо докази, що сам Горбачов не припускав такого розвитку подій, який принесла “перестройка”. Він також напевно не думав, що національні процеси серед поневолених народів наберуть такого загострення, що будуть сутички і жертви (Естонія, Латвія і Литва, Вірменія, Азербайджан, Грузія, Теркменія). Не передбачав М. Горбачов, що зустрінеться з такими труднощами в економіці. На четвертому році “перестройки” країна стоїть перед великою відсутністю харчових продуктів, а це викликає великі труднощі в житті громадян та їхнє незадоволення владою.

Обізнаний із психологією та проблемами західних держав, М. Горбачов добре опрацював свої виступи для зовнішнього світу. Вміло наголошуючи демократію і нове мислення, на Заході не зуміли поважніше зупинитися над тим, про яку “демократію” і про яке “нове мислення” говорить Михайло С. Горбачов. Зате Горбачовська “перестройка” і добре поставлена пропагандивна машина досягнули приховати поразку советських військ в Афганістані і відступ їх звідтіль. Потім прийшла кампанія “роззброювання” та “нищення” міжконтинентальних ракет.

Таким поступованням М. Горбачов здобув довір'я на Заході й попливли в Советський Союз капіталоклади та кредити в мільярдних розмірах. Одначе в питанні роззброєння та скорочення суходільних військ М. Горбачов далі крутить і намагається за старими рецептами розко-

лоти НАТО та відірвати європейські країни від союзу зі США. Це стало видно, коли уряди США й Англії поставили в НАТО на порядок денний справу модернізації короткосяжних ракет, бо виявилось, що уряд Західньої Німеччини та деяких інших країн Західноєвропейської співдружності твердо висловилися проти такої модернізації. Створилося напруження на політичному полігоні, яке США й Англія та Західня Німеччина стараються усунути дипломатичними шляхами.

Наполегливе наголошування М. Горбачовим про “роззброєння” і “демократію” західніх політиків захопили так, що вони наразі не звернули уваги на творену Горбачовим дійсність. Перебрання влади Горбачовим над КПСС і державою суперечить демократії, бо це диктатура.

У 1988 році в Москві схвалений указ про радикальне обмеження права на свободу, на демонстрації. Це є доказом, що демократія є лише на словах у Горбачова. Потім вийшов інший указ, — про “вільні вибори”, в якому нічого демократичного немає. 8-го квітня 1989 року М. Горбачов підписав “Указ Верховного совета СССР про внесення змін і доповнень у закон СССР про кримінальну відповідальність”. Останній указ явно є антидемократичним. Він близький до 58-ї статті Сталінського часу. На другий день після підписання указу, тобто 9-го квітня в столиці Грузії Тифлісі війська внутрішніх справ Советського Союзу брутально розгромили 8-тисячну сидячу демонстрацію грузинів, які вимагають відділення Грузії від Московщини. Солдати советських внутрішніх справ вбивали демонстрантів саперними лопатками.

День 8-го квітня 1989 року, — підписання вищезгаданого указу Горбачовим, і день жорстокої масакри грузинів 9-го квітня треба вважати наявністю Горбачовської диктатури, прихованої під гаслами про демократію. Це

вже зрозуміли поневолені народи росіянами. Але потрібно певного часу, щоб західні політики збагнули, з якою “демократією” мають до діла, і щоб роздивилися та побачили б правдиве обличчя М. Горбачова.

Ми не можемо забути, що ще до підписання Горбачовим указу в Україні задовго перед 8-м квітня 1989 року міністерство внутрішніх справ і КГБ безперервно переслідували, арештовували українських патріотів, називаючи їх “неформальними”. Під час голошених “перестройки та гласності” відомий малорос і русифікатор В. Щербицький в Україні намагався при допомозі міліції й КГБ переслідувати осіб, які вільніше висловили свої погляди та вказували на злочинства комуністичної партії. Одночасно В. Щербицький у своїх виступах старався демагогічно впровадити народ у блуд.

Газета “Радянська Україна” за 4-го березня 1989 року на 1-2-й сторінках помістила уривки з виступу В. Щербицького перед виборцями Дніпропетровщини під назвою “Енергійніше рухати перебудову...”. Наведу цитати того Щербицького говорення: “... Ми стоїмо на позиціях консолідації всіх суспільних сил, з урахуванням плюралізму думок. Ми за консолідацію і плюралізм, але тільки за одної умови — платформі перебудови...”

Тепер докладніше зупинимося над цими словами. Що ж означає “з урахуванням плюралізму”? Коли схвалюємо плюралізм, то що тоді означає “умова на платформі перебудови”? Знаємо, що “перестройка” є на платформі КПСС, яка не визнає існування інших партій, іншого думання.

Далі В. Щербицький говорив: “... Будь-які спроби створити політичні структури, опозиційні комуністичній партії, дістануть відсіч...” Сказано не двозначно, сказано ясно, тобто не можуть бути створені “інші політичні структури”, лише має право на існування комуністична

партія, яка ніби змінилася. Ніщо не змінилося. Для баламутства В. Щербицький вживає слів “консолідація, плюралізм”. У минулому для баламутства вживали слів “соціалістичний реалізм, соціалістичний гуманізм”, а для теперішнього комуністичного шахрайства вводять “соціалістичний плюралізм”.

Під кінець В. Щербицький сказав: “... Компартія України буде і далі на ділі зміцнювати дружбу й єдність народів нашої країни...” Ми є свідками, як ця мафія, вибачте, компартія протягом семидесяти літ зміцнювала цю “дружбу”. Сьогодні М. Горбачов і його співпрацівники вже показали, що і надалі залишається однопартійна диктатура і не може бути мови про відділення національних республік від Московського центру. Москва може дати тимчасові дрібні полегші для менших народів, але ніколи для України. Це вже відоме українським патріотам.

Для нашого народу шлях до національної й державної незалежності лежить через поширення національної й державної свідомості. Щоб кожний українець був собою і бажав би бути сам господарем своєї землі. В комуністів типу Горбачова-Щербицького немає на думці, що Україна може бути сама без Московського центру.

Доцьогочасне відкриття через советську пресу виявили молодому поколінню в Україні величезні злочини комуністичної влади нашому народові. Всі злочини скласти лише на Сталіна неможливо. Вже за часів Леніна Київ зайняли частини російського полковника Муравйова і російські червоногвардійці провели масові розстріли свідомих українців, і лише за те, що вони були українцями. Марувйов звітував Ленінові, що владу в Києві встановили вони при допомозі багнетів. Протягом Ленінової влади лютував терор червоний на Україні. На жаль, не всі комуністи української національності, які опинилися під впливом Ленінської демагогії, можуть це зрозуміти і пра-

вильно оцінити владу, яку занесено з Московщини на Україну.

У 1988 році біля Києва в сосновому лісі Биківні місцеве населення вказало на масові могили, де закопували чекісти розстріляних людей. Спочатку комуністична влада почала була поширювати “інформацію”, що то поховані люди розстріляні, мовляв, “гітлерівськими окупантами”. Та почали зголошуватися свідки, які запевнили, що злочини зроблені чекістами-енкаведистами. Російська комуністична влада змушена була створити окрему державну комісію, яка ствердила, що злочини були поповнені через НКВД, інакше сказавши, за совєтської влади. З приводу злочину, поповненого в Биківні, заговорив заступник голови КГБ в Україні генерал-майор Г. К. Ковтун, який є кандидатом юридичних наук. Він сказав: “Співробітники комітету державної безпеки (КГБ) провели велику роботу щодо подання допомоги урядовій комісії і слідчій групі у поновленні правди трагічних подій у довоєнні роки, роки репресій і сваволі”.

Легко чекістові сьогодні сказати, що то були “трагічні події”. Для нас це трагедія українського народу, в ім’я якого ті люди були розстріляні. А саме це промовчується. Розмову з ген.-майором Г.К. Ковтуном провів кореспондент “Робітничої газети” і вона була поміщена 9-го квітня 1989 року на 4-й сторінці.

У цьому ж самому числі “Робітничої газети” далі читаємо розмову з заступником слідчого відділу КГБ УСССР Владіміром Ілічем Пристайко. Треба навести Пристайкову оцінку органів, в яких він служить. Він сказав: “Будемо відвертими. Органи НКВС і ГПУ були у ті часи всього лише однією з частин безжалісного сталінського Молоха. Такою ж частиною, як засоби масової інформації.” Постає питання, чи ці органи, скажімо КГБ, які служать далі комуністичній диктатурі, можуть бути справед-

ливими? До цього мусимо мати на увазі тодішній рівень комуністів.

В журналі “Дніпро” ч. 2 за 1989 рік є стаття Володимира Базилевського “Що література може?”. В цій статті також сказано: “Далекосяжний і проникливий розум-академік В. Вернадський у листопаді 1941 року лишив у своєму щоденнику запис, в якому всі невдачі й провали влади обґрунтував знищенням культурного потенціалу країни: „Середній рівень комуністів, — морально й інтелектуально, — нижчий від середнього рівня безпартійних” ”.

Сьогоднішні докази промовляють, що високопоставлені члени комуністичної партії типу Брежнева, його дочка, зятя і міністра внутрішніх справ та інших морально може ще більше занепали, ніж ті комуністи, яких охарактеризував академік В. Вернадський у своєму записі 1941 року. В державі, в якій панує однопартійна диктатура, органи державної безпеки завжди будуть органами терору, щоб переслідувати інакшесдумаючих. Чекіст слідчого відділу КГБ УРСР В. Пристайко ствердив, що в 1933 році в Україні було заарештовано 50 чоловік за приналежність до Українського Націоналістичного Центру. Такого “центру” взагалі не було. Його видумали саме чекісти, щоб арештовувати українців. В 1934-1941 роках провадилися арешти в Україні під закидом “антирадянської діяльності і шпигунства”, і за це арештованих розстріляно, а інші померли в таборах примусової праці. Все це були невинні жертви, яких заарештовано на сфабриковані фальшиві доноси. І тих людей тепер “будуть реабілітовувати”.

Чекіст В. І. Пристайко стверджує, що ряд з тих арештованих самі себе огудили, не витримавши “виснажливих багатогодинних допитів”. Пристайко не каже, що то були тортури з ламанням кісток. Пристайко говорить, що КГБ провів окрему перевірку матеріалів щодо 45-х визначних представників української творчої інтелігенції,

засуджених у 1930 році за справою т. зв. “Спілки визволення України” на чолі з колишнім віцепрезидентом Всеукраїнської Академії Наук академіком С. О. Єфремовим. Обсяг тієї справи, — 237 томів. КГБ передав ті томи прокуратурі республіки. Останнє слово у вирішенні справи тих людей, — за прокуратурою і Верховним судом УРСР.

Доля загиблих українських творчих сил відома. Вони присвятили своє життя українській культурі й загинули за національну незалежність України, як вороги червономосковських окупантів. Можна сподіватися, що компартійна прокуратура і Верховний суд тих людей української культури будуть представляти так, як то буде потрібно насвітлювати з сьогодишнього положення в Україні, а в першу чергу щоб поширювати баламутство.

Керівництво КПСС в усіх республіках старається опанувати положення, перебрати ініціативу, яку проявили “неформальні”, й все зводити під той кут, який потрібний комуністам. Як нам відомо, на терені СРСР є тисячі “неформальних” (тобто “незаконних”) груп. На територіях Москви і Ленінграду є політично активні групи, які виставляють себе як опозицію до комуністичної партії. Серед тих груп є російсько-нацистівські, як ось “Пам’ять”.

Стало відомо, що проти указу з 8-го квітня 1989 року в Москві відбулася демонстрація, на якій повівав і український національний синьо-жовтий прапор. Це наводить на думку, що є російська група, яка співпрацює з українською національною групою. Про силу і впливи цієї групи наразі не має потрібних нам інформацій.

“Неформальні” групи в національних республіках, тобто серед поневолених народів (Прибалтики, Грузії, України) стоять за самостійність своїх народів. В Україні спостерігаємо національне пробудження і поширюється рух в обороні рідної мови та культури. В цьому русі

участь бере частина українських комуністів з числа творчої інтелігенції. Як до нас промовляють докази, то ті комуністи стоять за ленінську національну політику. Треба мати на увазі, що хто змагається за українську мову та культуру, то це ще не значить, що він і за незалежність України від Московщини. Українські малороси-комуністи затуманені ленінським “інтернаціоналізмом”.

Також цей процес національного пробудження вніс непорозуміння і двоподіл у комуністичній партії. Чи зуміють комуністи створити морально-ідейну силу, витворити процес об’єднання серед комуністів та здобути позитивний вплив на народ? Це головне питання, від вирішення якого буде залежати дальший розвиток в СРСР. Семидесятилітнє провадження господарства комуністичного режиму дало доказ нежиттєздатности комуністичної ідеї.

Указ з 8-го квітня 1989 року по-старому називає політичну діяльність поза комуністичною партією кримінальною. На підставі цього указу почнуться арешти. Не думаю, що арешти будуть масовими. Вони можуть обмежитися лише до головних активістів “неформальних” груп. У зв’язку з тим виринає важливе питання, чи “неформальні” групи в цілій імперії бачитимуть потребу перейти до підпільної діяльності? Підпільна діяльність несе з собою потребу поборювання поліційної агентури, а відтак і представників режиму.

Не зважаючи на внутрішні труднощі, М. Горбачов проявив активність у зовнішній політиці. Своїми відвідинами західних держав він намагається здобути прихильників на Заході своєї політиці, а особливо до його говорень про мирні цілі СРСР. Так було в Англії. На Кубі робив гострі закиди США, ставав в позу оборонця південно-американських держав. Уряд СРСР проявив ініціативу скликання конференції для розгляду конфлікту на Близькому Сході між Ізраїлем і палестинцями. Ясно видно, що

М. Горбачов і його міністер закордонних справ Шеварнадзе дбають про авторитет імперії.

В час “перестройкі” також закордонний відділ КГБ скріпив свою діяльність. Міністер внутрішніх справ ФРНімеччини Ціммерман у 1988 році ствердив: “Кількість східніх таємних служб не зменшилась, як не зменшили вони й активности шпигунства” (“Більдцайтунг” ч. 206 за 3-го вересня 1988 року).

Окрему увагу офіційні установи УССР звернули на зв’язки з українськими установами в західніх державах. Зокрема це видно на науковому і культурному відтинках. Раніше я вже писав про плян проти самостійницьких організацій на Заході, тобто щоб їх зближати до радянської платформи.

ПРОРОЧІ СЛОВА

В п’яту річницю боротьби УПА Провід ОУН і Головне Командування УПА на Рідних Землях з приводу понесених жертв висловилися:

“Ми усвідомлюємо собі втрати, що їх понесла УПА. Болючі нам ці жертви. Але жертви не можуть ані залякати нас, ані зневірити нас. Ми знаємо, що тільки боротьба веде до визволення України. Саме життя навчило нас бачити різницю між тими, що гинуть по-рабському стоптани ворогом, а тими, що гинуть у боротьбі за Україну. Тих що загинули за інтереси окупантів на фронтах, тих що вмерли від голоду — більше. Але їхня смерть без значення для справи визволення України. Зате смерть тих, що впали в боротьбі з окупантами — животворна смерть. Вона кличе до дальшої боротьби. Вона наближує день нашого визволення. Крім цього, ми всі добре знаємо, що

втрати ворога багато разів більші за втрати УПА”. (З “Літопису УПА”, “В п’яті роковини боротьби УПА”).

Десятки років червоно-московська пропаганда цю боротьбу і членів ОУН та УПА подавала в неправдивому світлі, очорнювала. Комуністична пропаганда, як це в неї й водиться, ідею і цілі боротьби ОУН і УПА промовчує, а лише постійно наголошує, що ця боротьба пов’язана з гітлерівською агентурою. Московські вислужники в Україні ніколи не мали відваги сказати, що ОУН і УПА боролися за незалежність України проти московських і гітлерівських окупантів.

Сьогодні в Україні можна говорити дещо свобідніше; стають видними ідеї, за які боролися члени ОУН і УПА. В народі поширюється процес протидії комуністичній пропаганді, а час боротьби ОУН і УПА представляється в позитивному світлі. В Україні можна вже чути голоси, що ОУН і УПА провадили боротьбу на фронтах і впадшим їхнім борцям треба ставити пам’ятники.

Твердження Проводу ОУН і Головного Командування УПА в п’яту річницю повстанської боротьби, що “Зате смерть тих, що впали в боротьбі з окупантами — животною смертю. Вона кличе до дальшої боротьби. Вона наближає день нашого визволення.” — є пророчими словами, бо сьогодні ведеться великий змаг за нашу незалежність і суверенність. Боротьба ОУН і УПА є в пам’яті народу. Сьогодні народ змагає і знає, за що провадилася та жорстока боротьба. А чужа комуністична влада в Україні провалилася з усіма своїми плямами в усіх царинах народнього життя.

Це заставляє Горбачова з його “перестройкой” шукати порозуміння в Заході, щоб дістати від нього допомогу, позику-кредити й найновішу технологію для Советського Союзу. Цим способом московські централісти хочуть заспокоїти населення, яке дуже невдоволене комуні-

стичною владою; в той спосіб москвини хочуть захопити населення до праці й поправити зруйноване дощенту господарство.

Час “гласності й перестройки” скріпив в Україні сили нашого народу, що відверто ставлять вимоги незалежності України. Потворилися різні групи з різними назвами, яких є понад двадцять.

Комуністи ті групи називають “неформальними” і ставляться до них вороже. Супроти осіб, що належать до тих “неформальних” груп, КГБ і міліція-МВД застосовують незаконні дії. Наприклад, під’їжджають автами без реєстраційних номерів, хапають людей і вивозять їх від місця проживання за 100-150 кілометрів, понабивають і викидають у безлюдних місцях. Інший метод супроти людей з “неформальних” груп: міліція придирається до них за будь-що безпідставно, карає їх 10-15-добовим арештом, або грошовим штрафом 15-25-50 карбованців.

Московська влада сьогодні перед світом твердить, що не має політичних в’язнів, ані судових процесів супроти інакшесудомачих. А в дійсності переслідують людей рафінованим адміністративним порядком. Це робиться в час підготовки до конференції про людські права в тих державах, які підписали Гельсінкські угоди.

Відносно московсько-комуністичного беззаконня замешкалі в усіх західних країнах українці повинні провадити роз’яснювальну роботу, подавати писані докази представникам цих народів чи держав, а особливо тим, що мають бути учасниками Гельсінкських домовленостей конференції в Москві 1991 року. Відомо, що митрополит Російської церкви Нікодим зробив донос на Ірину Калинець, тобто що вона організувала молебень на 22-го січня, — в свято нашої Державности. Про такий ганебний вчинок митрополита Нікодима треба інформувати на Заході всі Церкви. Світова Рада Церков і західні церковні діячі по-

винні знати дійсну правду, що Російська православна церква Пімена служить диктатурі.

Українські комуністи держать себе від “неформальних” здалека й поборюють їх. Серед українських комуністів останніми місяцями також помітні розбіжності й напруження. Частина комуністів, що стали в обороні рідної мови і створили Товариство Рідної Мови та Народний Рух в Україні, викликали невдоволення в комуністично-партійному апараті, який намагається здержувати національні процеси. Серед українських письменників, членів комуністичної партії, є люди, які стали в обороні рідної мови. Але вони не стають на позиції незалежності України від Москви. На зустрічі з М. Горбачовим відомий український письменник Олесь Гончар сказав: “Ми за братерство, в цьому немає сумніву. Я вірю, що ні одна душа на Україні не думає, що було б гарно залишатися на національному відлюдді”. О. Гончар говорить, що ні одна душа в Україні не хоче відокремлюватися. Письменник говорить неправду. Це свідчить, що він промовчує всі вимоги, які висувують “неформальні”, а Гельсінкська Спілка зокрема.

Ми мусимо звернути нашу увагу на те, що українські комуністи з Товариства “Україна” постійно змагають до зв’язків з українцями, які живуть у західних країнах. Ряд українців у західних країнах стараються нав’язувати зв’язки з представниками Товариства “Україна” і тут виявляється політична глупота. Замість піддержувати “неформальних”, нав’язується дружні взаємини з тими, що поборюють “неформальних”.

Варто застановитися над тим, яка думка панує в “неформальних” в Україні, тобто що стоять на самостійницьких позиціях. І варто застановитися про емігрантів, які спілкують із згаданим Товариством “Україна”. Ми повинні допомагати скріплювати самостійницькі сили і по-

борювати тих, що під маркою українства стараються вносити нездорову настанову серед українців на чужині. Саме в цьому випадкові бачимо політичну невиробленість українців на Заході, які чуттєво сприймають усе, що виступає від України, не застановляючись глибше над тим: ХТО Є ХТО?

Одним із головних завдань членів політичних формацій на чужині є докладно мати на увазі процеси, які проходять в Україні й Московській імперії в цілому. Інформації, які приходять з України, члени нашої Організації мають зі здібністю своєю все оцінити та коментувати з нашої національно-самостійницької позиції. Не зважаючи на те, що українська еміграція називає себе політичною (за винятком одиниць) не старається виробляти правильного образу про положення в Україні. Це стосується не лише членів інших політичних партій, а також членів нашої Організації.

Останніми роками ми постійно звертаємо увагу на потребу політичного вишколу членства; звертаємо увагу на працю поглиблювання свого політичного знання над розвитком своєї політичної думки. На еміграції набирає на силах байдужість і легковаження світоглядом боротьбою, яка провадиться в усіх країнах.

Не зважаючи на провал комуністичної ідеології й усієї системи в ССРСР, московський центр, із своїх централістичних позицій, непослабно провадить для закордону свою широку дезінформаційну політику з користю для себе. Є незаперечні докази, що на Заході захоплення “перестройкой” таке велике, що навіть не звертають уваги на діяльність агентури КГБ.

Західнонімецька газета “Більд” за 7-го березня 1989 року в ч. 56 помістила повідомлення “3000 советських шпигунів у ФРНімеччині”. В цьому повідомленні говориться, що КГБ тепер розвинув свою шпигунську діяль-

ність і на терені Західньої Німеччини діє тепер 3000 советських шпигунів.

Советський публіцист Ігор Клямкін у журналі “Новий мір” на 34-х сторінках говорить, що потрібна ідеологічна “перестройка”. А Горбачов у площині ідеології не робить “перестройки”. Ігор Клямкін говорить у своїй статті, що “перестройка” далі провадиться з брехнею.

У цій світоглядній, ідеологічній боротьбі, яку провадиться за здобуття душі людини, ми повинні взяти активну участь на всіх відтинках життя й у всіх країнах, де лише живуть організовано українці. Інформації про політичні процеси в Україні, де виступають українські національні сили за незалежність власної держави від Москви, ми повинні в найширших розмірах поширювати на Заході. Всі західні політичні кола повинні мати наші інформації, але не те, щоб вони опиралися виключно на інформації, які їм підсуне наш ворог.

Не дописує в нас на чужині наш науковий відтинок. Наші науковці, зокрема історики, не черпають з наших історичних джерел, а часто опираються на чужинецькі джерела, які Україну представляють тенденційно з московських великодержавницьких позицій.

Обом нашим Церквам бракує в сьогоднішній час інтелектуальних сил. А вони так потрібні в цей час, бо Москва свою режимову патріярхію включила в політичну діяльність на Заході. Московська режимова церква і вся кагебівська дезінформація представляють наші Церкви не як релігійні, а як націоналістичні. На Заході є скрайні праві групи, расисти, яких називають націоналістами. Такий ярлик причіплюють і нам, націоналістам.

Наклепи на наш націоналізм вже мають свою стару історію і часто цими наклепами користуються наші політичні противники. Наші члени знають, що наш націоналізм творений нашим народом протягом століть, що в’яже ду-

ховою ниткою мертвих, живих і ненароджених. Вороги злосливо насвітлюють, що наш націоналізм антидемократичний. У нашому націоналізмі є ідеї рівноправності і вироблені століттями в українському народі демократичні форми, які наш нарід плекає далі, не зважаючи на перешкоди московського комунізму-большевизму. Націоналістичний світогляд вказує на відродження людської свідомості й національної окремішності.

Сьогодні ми є свідками, що московський комунізм-большевизм пропагував інтернаціоналізм та злиття націй. Та за тим пропагандивним параваном серед поневолених народів провадилася комуністами посилена русифікація. Це зрозуміли комуністи на Заході й відірвалися від Москви та створили свій євро-комунізм. Тепер таким шляхом пішла Угорщина. Але як виходить, наш український комуніст, відомий письменник Олесь Гончар далі держитья “братнього” народу.

Московська пропаганда також неправдиво насвітлює нашу програму, тобто ніби ми за створення капіталістичного устрою, називає нас “буржуазними” націоналістами. Московська пропаганда промовчує нашу програму, де ми ставимо національне визволення поруч із соціальним. Ми проти московського соціалізму, але ми за соціальну справедливість. Нашу ідеологію і нашу програму московська пропаганда промовчує, а нашу боротьбу представляє як агентурну: Українську Центральну Раду прозиває “капіталістичною радою”, ідеологію ОУН — “фашистівською”, УПА — “гітлерівською агентурою”. Все це насвітлено так, що все це не українське, а вороже українському народові. Все що накинене Україні Московвою, це висвітлюється російською пропагандою як єдино правильне.

В думках московських імперіялістів немає на увазі потреби, щоб дати поневоленим народам державні суве-

ренності. Коли говорити про Україну, то імперські централісти вважають Україну за невід'ємну частину своєї “великої” Росії. Так представляють вони Україну й перед світом. З нашого боку потрібна велика і напружена праця, щоб розвіяти цю кричущу неправду. Не всі українці це питання належно представляють західньому світові, як науковому, так і політичному. На чужині це є головним завданням усіх українських політичних емігрантів, наших всіх політичних самостійних груп чи партій.

Ворожий диверсійний центр робить усе можливе, щоб ми неспроможними були працювати активно в цьому напрямку, а наші середники і сили щоб ми витрачали на другорядні справи і внутрішні суперечки.

МОСКОВСЬКА “ДЕМОКРАТІЯ”

Сесія Верховного совета ССРСР першого грудня 1988 року схвалила закон про зміни і доповнення до конституції Советського Союзу та про вибори народних депутатів до Верховного совета. В законі говориться, що для вибору до Верховного совета ССРСР визначені три групи і кожна з них має мати 750 депутатів.

Перша група, — це населення країни, виборча округа може вибрати 750 депутатів до Верховного совета ССРСР. Друга група вибирає від національних і автономних республік, країв і областей також у кількості 750 депутатів. Третя група вибирає від всесоюзних громадських організацій, із відомими назвами організацій при визначеному числі депутатів від кожної, тобто як КПСС (сто депутатів), професійних спілок, кооператив, наукових, об'єднань жінок, ветеранів війни й інших організацій, які визнані законом по 75 депутатів. Цей ключ депутатів уложе-

ний “по-демократичному” так, що на 70% мають бути члени комуністичної партії.

Верховний совет ССРСР до виборів 26-го березня 1989 року в своєму складі мав 72% членів КПСС. До виборів 26-го березня 1989 року йшла одинока політична партія, — це КПСС. Інших політичних партій творити недозволено було. Законом визнані громадські організації, — це фасади КПСС. Так на практиці виглядає голошена Горбачовим демократія і нове мислення, яким наразі ще захоплюються на Заході.

У советській пресі перед виборами писали: “Московській літератор” за третього лютого 1989 року — “Учимся демократии”; “Радуга” ч. 2/1989 — “Введение в демократию”; “Правда Украины” за 12-го березня 1989 року — “Курсом демократии”. Всі советські газети закликали “вчитися демократії”. Але ні одна з них не подала, з яких же підручників треба було б вчитися демократії, на які демократичні традиції треба спиратися, покликатися? Пригадуємо, що до приходу влади Горбачова советська преса твердила, що “Советський Союз найдемократичніша країна в світі”.

ССРСР був поділений на 750 територіяльних і 750 національно територіяльних виборчих округи. В 384-х виборчих округах було поставлено лише по одному кандидатуві в депутати. В 953-х округах було по два, а в 163-х було висунуто по три і більше кандидатів. Перед виборами советська преса подавала докази махінацій місцевих властей у перевиборчій кампанії.

На першій сторінці газети “Молодь України” за 22-го березня 1989 року поміщено статтю “Сумнівними методами”. В цій статті описується, як партійні секретарі Кам’янця-Подільського (на Хмельниччині), приналежного до 533-го територіяльного виборчого округу, робили перешкоди й ображали кандидати в депутата І. Павлевича.

Молода доярка, член бюро Віньковецького райкому партії Т. Амосьок висловила: “Чому одному кандидатові й уваги районного начальства, і почесні, а іншому навіть зустріч з людьми не хочуть організувати”. Прихильники кандидата в депутати Івана Павлевича зверталися до газети телеграмою такого змісту: “... Партійні та радянські органи п’яти районів та міста Кам’янця-Подільського, тобто, округу, перешкоджають передвиборній агітації за кандидата в народні депутати І. Павлевича, водночас всіляко сприяючи її веденню за іншого кандидата — І. Василенка.”

Та ж уже згадана газета “Молодь України” за 25-го березня 1989 року принесла статтю “Як ретушували кандидата”. В статті наведені докази махінацій місцевих властей.

З наведених статтей у “Молоді України” можна виробити собі погляд, якими хамськими способами партійна мафія діяла проти кандидатів, яких висували не вони. І це не зважаючи, що ті кандидати в депутати до Верховного совета є членами комуністичної партії. Партійці в своїх намаганнях затримати за собою владу і корито гризуть своїх партійних “товаришів”.

На підставі передач Радіо-Київ з 29-го і 30-го березня 1989 року в Україні вибори, за словами представника Верховної ради УРСР Василя Садника, виглядали так: “Приблизно в шостій частині виборчих округів, утворених в Республіці, депутати не були обрані. В чотирьох виборчих округах, де балотувалося більше двох кандидатів, і жоден не набрав більшості голосів виборців, буде проведено повторне голосування. Закон передбачає, що це має відбутися не пізніше як через два тижні після завершення загальних виборів.

У 27-х виборчих округах, де було не більше двох кандидатів і жоден з них не обраний, будуть проведені пов-

торні вибори. Вони мають відбутися не пізніше як через два місяці після загальних виборів". У виборах узяло участь понад 90% виборців.

Вищеподана інформація вказує, що вибори пройшли не так, як мафія Щербицького собі того бажала бачити. В ряді округ ще раз треба проводити вибори і знову вживати різних махінацій. Радіо й не вся преса подають правильний перебіг виборів і висліди їх. Уже відомо, що мафією висунені кандидати в депутати Верховного совета СССР у таких містах, як Київ, Львів, Чернігів та інших ганебно провалилися. З інформації довідуємося, що В. Щербицький перед виборами два рази їздив до Дніпропетровського, де його виставили кандидатом, щоб впливати, щоб його кандидатура пройшла.

Письменник Юрій Щербак у Шевченківському районі міста Київ не мав за собою такої агітації, як мали її інші кандидати в депутати, але він отримав найбільше голосів. Припускають, що Ю. Щербак став популярним опублікованою його повістю "Чорнобиль".

Подані тут інформації зібрані мною з офіційних джерел, які промовчують невігдну їм правду, а тому ці інформації невичерпні. Можливо, що зі збігом часу отримаємо інформації про вибори в СССР від "неформальних" організацій, які висвітлюють усе, і те, що приховує кліка Щербицького.

Пресовий орган ЦК КПСС "Правда" за 19-го березня 1989 року на першій і другій сторінках подав списки кандидатів, яких висувала комуністична партія, тобто ЦК КПСС. Серед числа тих партійців є прізвище секретаря Спілки письменників України Бориса Олійника. М. С. Горбачов як кандидат у депутати Верховного совета СССР отримав 629 голосів, а проти було 12. Ці вибори Горбачова відбулися 15-го березня 1989 року на пленумі ЦК КПСС.

Окремо заслуговує на увагу особа Бориса Єльцина і вибори в Москві. Відомо, що Б. Єльцин був поставлений М. Горбачовим на першого секретаря компартії міста Москва. Потім з цього посту його знято, а правдивої причини не подано, не зважаючи на “гласність”. Б. Єльцин потрапив у конфлікт з ЦК КПСС. Партиїний суд проти нього почав робити слідство, щоб потім поставити його перед судом за порушення партійного статуту. Прихильні до Єльцина комуністи з декількох районів Москви проти волі ЦК КПСС висунули його кандидатуру в депутати Верховного совета ССРСР. Почалася партійна боротьба і поділ у міській компартії Москви. Навколо Б. Єльцина комуністи Москви місяцями між собою сварилися.

Російськомовна газета “Молодь Естонії” за 25-го березня 1989 року на третій сторінці в статті “Феномен Єльцина” подає: “... З виступу Б. Н. Єльцина 12-го листопада 1988 року на зустрічі з комсомольським активом ВКШ при ЦК ВЛКСМ:

Питання: Ваша популярність у народі не менша ніж у М. С. Горбачова. Чи могли б ви очолити партію і державу?

Відповідь: Якщо б були альтернативні вибори, я міг би брати участь у цих заходах, як і інші...

Те що проходило в цей час поряд з плякатами “Голосуйте за Єльцина” було багато цікавішим. Портрет Б. Єльцина тримала в руках Ольга Володимирівна Улітова, яка прийшла на мітинг разом із дорослою дочкою. Я знаю як називається ця жінка тому, що вона тримала в руках розкритий партійний квиток. І уявіть, вона не боялася фотографуватися також і з ним. Я запитала її: для чого вона це робить?

Відповідь була така: “Поперше, щоб люди знали, що ми не будь-які анархісти й антисоветчики, а свої ж, партійці. А подруге, як доказ того, що ми не будемо боятися ви-

класти на стіл партійні квитки, якщо Єльцина не виберуть народним депутатом”...

Мітинг вимагав, щоб М. С. Горбачов виступив по центральному телебаченню і пояснив, що це все означає. Навіть було визначено дату — до 22-го березня. Горбачов не виступив, тому в середу 22-го березня москвичі і гості столиці, які підтримують Єльцина, зустрілися знову на Советському майдані...”

Газета “Вечерняя Москва” за 27-го березня 1989 року, тобто на другий день після виборів, подала оголошення окружної виборчої комісії Московського міського національно-територіяльного виборчого округу № 1 РСФСР по виборах народного депутата ССРСР. Висунений по лінії комуністичної партії кандидатом був Євгеній Бровков, за якого голосувало 392 633 виборця, що становило 6,86%. “За кандидати в депутати Єльцина Бориса Ніколайовіча голосувало 5 118 745 виборців, або 89,44%. На підставі вислідів голосування народним депутатом ССРСР по Московському міському національно-територіяльному виборчому округу № 1 РСФСР вибраний товариш Єльцин Борис Ніколайовіч”.

Кореспондент ТАСС 29-го березня 1989 року подав, що в другому після Москви місті Ленінграді з 21 депутата вибрано лише 9. 12-х треба вдруге вибирати. Не отримав потрібної кількості голосів перший секретар Ленінградського обласного комітету комуністичної партії Юрій Соловйов; також провалився заступник голови міста Алексей Большаков. Обрані в Ленінграді 9 депутатів всі є членами комуністичної партії.

Вибори в ССРСР ясно показали, що, починаючи від Москви і Ленінграду, в усій імперії в комуністичній партії існує поділ. Щораз сильніше розвивається завзята боротьба в комуністичній партії ССРСР, — старі номенклятурники, яких ще називають і мафією, всіма засобами,

способами і силами боронять свої привілейні становища, вигідні посади. Не зважаючи на різні махінації, старим номенклатурникам, цим комуністичним керівникам не вдалося дістати мандати від виборців.

Центральна виборча комісія 29-го березня 1989 року подала до відома, що 14-го травня 1989 року в 199-х виборчих округах відбудуться поновні, повторні вибори і до 16-го квітня 1989 року у виборчих округах мають бути зголошені кандидати в депутати Верховного совета ССРСР. Від зголошення 16-го квітня до 13-го травня кандидати мають відбувати зустрічі з виборцями. Наново має відбутися передвиборча кампанія, — пропаганда, інтриги, сварки, шахрайства. Знову будуть поглиблюватися сварки і ворожнеча серед членів КПСС.

Чи знайдуть комуністи в собі таку моральну силу, щоб знайти ідейну базу й оздоровити комуністичну партію Советського Союзу? Чи дійдуть комуністи до переконання, що однопартійна система, яку боронить М. Горбачов, мусить бути замінена плюралізмом, як тепер говорять про систему більше партій Б. Єльцин?

Після закінчення другої світової війни, а після смерті Й. Сталіна зокрема, в світовому комуністичному русі виник процес, що протиставився московському комуністичному центрові. По роках ферментації оформився єврокомунізм, який пішов власним шляхом. Москві довелося погодитися з тим. Тепер починається поділ комуністів у Московській імперії, що не оздоровить КПСС, а будуть творитися фракції та змагатимуться за те, хто з них “правовірніший” комуніст.

Комуністичний рух із своєю ідеологією і системою виявився нежиттєздатним. Цього ще не хочуть бачити комуністичні вожді й вірять, що вони “перебудують” комунізм і зміцнять Московську імперію.

В Україні на силах набирає напруження між самими ж комуністами. Комуністи з апарату влади, склепаного В. Щербицьким, вважають, що непотрібно мати Товариство Рідної Мови, Народнього Руху за перебудову. Що все це, вважають комуністи зі свити Щербицького, належить до прерогатив комуністичної партії, яка сама все це, мовляв, полагодить. Зокрема щербицяням не дає спокою Народний Рух за перебудову.

На підставі листів до советської преси, можна зробити висновок, що апарат Щербицького почав організовувати наступ на Народний Рух. Про це пишуть у листах не поодинокі комуністи з довкілля Щербицького, а проти Народного Руху за перебудову вже виступають “організовані колективи”.

Пресовий орган комуністичної партії України “Радянська Україна” за 19-го березня 1989 року на третій сторінці приносить ряд листів проти створення Народного Руху за перебудову. Учителі Чернігівської середньої школи № 22 зібрали аж 48 підписів і пишуть: “Партія виступила ініціатором перебудови, розгорнула її програму, стала організатором її практичного втілення. Наш колектив проти запропонованого проекту”.

Збори водіїв автопарку колгоспу “Зоря” з Млинівського району Ровенської області пишуть, що треба “спрямувати свої сили на виконання тих завдань, які визначила партія”. Ветерани війни і праці Харківського кабельного заводу запевняють, що вони “ознайомилися з проектом програми Народного Руху України за перебудову і висловлюються проти забалакування перебудови і недооцінки ролі компартії”.

Секретарі партійних первинних і комсомольських організацій, голови виконкомів сільських рад народних депутатів і ідеологічний актив Березільського району Одеської області пишуть: “Партія почала перебудову і

робить сьогодні все для її здійснення. Тому інших платформ ми не потребуємо і вважаємо недоцільним створення НРУ”.

Наведені листи вказують, що комуністичнопартиійний апарат Щербицького розпочав рішучі заходи проти Народного Руху України за перебудову.

В “Літературній Україні” ч. 12 за 23-го березня 1989 року на 7-й стор. поміщена стаття “Доповнення, пропозиції”. В цій статті читаємо такі думки: “... Світовий демократичний досвід свідчить — розвиток демократії неможливий без розвитку і множення її політичних форм. Народний Рух України повинен стати школою правової культури і плюралізму, засобом залучення широких верств народу до організованих форм політичної діяльності, альтернативою політичній монополії бюрократії (а не КПРС), гарантією справді демократичних виборів, що несумісні з ситуаціями, коли на один мандат претендує лише один кандидат...”

У тому ж самому числі “Літературної України” поміщений лист такого змісту: “Ознайомилася з проєктом Програми Народного Руху України за перебудову і вважаю, що Рух неодмінно мусить діяти в тісних зв'язках з компартією України. У такій співпраці вони можуть багато зробити для народу Радянської України, для поліпшення його життя.

Оксана ЛОСКУТОВА
м. Дніпродзержинськ.”

Ініціатори створення Народного Руху України й автори проєкту програми його є члени комуністичної партії України. Вони при кожній нагоді заявляють, що хочуть допомогти компартії. Але тому, що вони не відрікаються від українства, стають в обороні рідної мови і культури, то малороси Щербицького переживають страх перед націоналізмом. Чи дозволять ініціатори скликати установ-

чі збори для правного оформлення Народного Руху України? Це ще залишається відкритим питанням.

В Україні боротьба за рідну мову і культуру між комуністами породжує політичне думання серед нашого народу, пробуджує приспану і викривлену національну свідомість. Це дуже корисний процес в Україні. На чужині треба ці процеси докладно знати і мати на увазі, що оборона рідної мови є дуже великою і потрібною справою. Але це не є ознакою, що оборонці мови є оборонцями ідеї Самостійної України.

КПСС ЗАТРИМУЄ ЗА СОБОЮ ПОВНУ ВЛАДУ

Сотні партійних шкіл та інститутів протягом понад півстоліття з тисячами лекторів і теоретиків списали тонни паперу про марксизм-ленінізм. Втовкмачували в голови студентам, компартійцям та всім громадянам Советського Союзу про “перемогу ідей соціалізму і комунізму”. Твердили, що лише комуністична система “єдино правильна”. Проводили “ідейно-виховну” роботу на базі “наукового” атеїзму. Руйнували церкви, переслідували й арештовували священиків і віруючих людей. Всі друковані брошури атеїстичної пропаганди писані примітивно з постійним повторюванням: “релігія є опіумом народу”.

У висліді такої “науково-виховної” роботи накопичилося сила-силенна корупційних членів комуністичної партії, хабарників, бездушних морально розложених людей. І прийшов нарешті час, що широкі кола думаючих людей, а серед них також діячі культури, зрозуміли значення релігії в народі, й починають Церкву та віруючий люд включати в суспільне життя. Комуністичні теоретики починають шукати форм, як допасувати релігію і Церкву до соціалізму.

Комуністичнопартійні активісти, на чолі з М. Горбачовим, засуджують минуле і твердять, що Сталін створив “соціалізм”, але промовчують, що не сам лише Сталін був у тому безчинстві винен. Вину за духову руїну в СРСР поносять також партійні “науковці”, діячі культури, які свідомо поширювали і оспівували неправду.

Михайло С. Горбачов, для рятування імперії, проголосив “перестройку”, але й далі проповідує ленінізм та соціалізм. Партійні науковці шукають новий модель соціалізму й по-новому почали інтерпретувати ленінізм.

Тяжко сказати, чи сам М. Горбачов вірить у марксизм-ленінізм, якими спричинено банкрутство советській соціалістичній системі. Та по всьому видно, що М. Горбачов вбачає в ленінізмі й соціалізмі одинокою можливістю вдержати національні республіки в складі СРСР і таким чином зберегти неподільною Московську імперію. “Перестройкой” же М. Горбачов мав на меті поправити катастрофальне економічне положення в Советському Союзі. Горбачов не передбачив, чи просто не хотів дивитися на те здоровим зором, — такого сьогоднішнього національного розмаху серед поневолених народів, а може і не припускав, що всі народи, включно з російським, втратили віру в комуністичну партію та прагнуть собі свободи.

Національні республіки прагнуть бути незалежними від імперського центру, від Москви. На початках “перестройкі” М. Горбачов оминув національне питання. Він наголошував лише економічні, соціальні й політичні проблеми в Советському Союзі, які треба б реалізувати при демократичному способі життя. Ряд людей різних національностей спочатку вірили, що при наголошеній демократії національні республіки будуть мати змогу усамотійнитися. Із збігом часу щораз ставало ясніше, що в горбачовському пляні немає місця для змін національної політики на користь поневолених народів у складі СРСР.

З ослаблення московського центру й наголошеної М. Горбачовим демократизації скористали мадяри, поляки, — які позбулися комуністичної влади; а дещо пізніше за їхнім прикладом пішли східні німці та чехи і словаки. В Україні створилося десятки організацій, яких комуністичний режим назвав “неформальними”. Українські комуністи письменники створили Товариство оборони української мови й культури та створили також народній рух.

В Україні почала відроджуватися національна свідомість. Це викликало ворожість комуністичнопартиїного апарату, який складається з неділимців русотяпів. Боротьба за українську мову не принесла такого законного визнання, яке їй потрібне й якого прагнули мати творці Товариства в обороні української мови. Народній рух за перебудову в Україні зустрів вороже ставлення і цькування. В Україні стало ясним яснішого, що московський центр в національному питанні прагне зберегти старий русифікаційний курс. Все це в Україні створило напруження, викликало протести й демонстрації.

Для поборювання національних рухів московський центр сформував окремі відділи військ МВД для спеціального призначення. КГБ зміцнив розвідувально-інфільтраційну діяльність, а комуністичнопартиїні керівники дали таємні доручення для МВД і міліції як переслідувати, карати фізично та грошовими карами-штрафуваннями активних діячів українських “неформальних” організацій. Починається затяжна боротьба за українські національні права.

Боротьба буде затяжною, бо стали наявнішими пляни московського центру, який у пропаганді про “перестройку” робив надії на покращання національних свобод. Але в Україні є сили патріотичні, які сміло і віддано працюють та знають, з яким ворогом мають справу, також знають як змагатися за свою українську правду.

Поневолені народи в час “перестройки” були учасниками дискусій над проектами законів, над проектами змін та доповнень конституції Советського Союзу, над виборчим законом дискутували, брали участь у виборах депутатів до Верховного совета ССРСР. Все це народів дало досвід і показало, як комуністичнопартиійний апарат робив і робить перешкоди в демократизації, шахрував у виборах, щоб у депутати провести комуністичнопартиійних ставлеників.

Однією головною справою, ради якої проголосив М. Горбачов увести “перестройку”, є економіка. Навколо економічного стану країни дуже багато говориться. При тому наголошується економічну незалежність національних республік та нові зміни в керуванні підприємствами. Широко розгорнено дискусію над республіканським господарством. Республіки почали опрацьовувати свої економічні моделі.

Балтицькі республіки, — естонці, лотиші й литовці опрацьовали свій економічний модель, який у першу чергу заступає інтереси їхніх республік. Цей модель балтійців викликав у Москві довготривалі дискусії. Балтійські науковці й економісти переконливо боронили свій модель. На тему економічного моделю Української Республіки Радіо-Київ передало 31-го жовтня 1989 року розмову з економістами Борисом Івчуком та Ігорем Миколенком.

Розмова відбувалася на тему “Нова модель господарювання. Загальні принципи економічної самостійності України”. Ігор Миколенко висловився, що нова модель нового господарювання не враховує багатьох проблем. Економіст Миколенко каже, що “... в цій моделі господарського механізму економічної самостійності Республіки не передбачено механізму антиінфляційного впливу... Я не бачу за рахунок чого в умовах економічної самостійно-

сти республіки можна б було боротися з інфляцією... Недолік полягає в тому, що не передбачено соціальних гарантій населенню”. Як бачимо, що економіст І. Миколенко вказав, що в новому моделю господарювання не враховано проблем, які мають велике значення в житті країни — Республіки.

З розмови журналіста В. Мороза з економістом І. Миколенком довідуємося, що “машинобудівництво, домінуюча галузь у промисловості на Україні, база для створення ефективних галузей легкої промисловости, сільського господарства, будівництва й інших секторів економіки, залишається в союзному підпорядкуванні”. Отже найважливішу галузь промисловости Москва далі держить у своїх руках. Економічна самостійність існує на папері, а нова економічна модель Української Республіки далі перебуває під командою Москви.

Редакція газети “Неделя” в № 44 за 1989 року помістила таке: “Підготований проєкт радикальної економічної реформи. В історії советської економії незвичайна подія. Вперше на Всесоюзній науково-практичній конференції по проблемах економічної реформи, що скоро відбудеться в Москві, збереться тисяча двісті керівних советських учених, спеціалістів, міністрів, керівників підприємств, де схвалить ясну наукову програму виведення господарства з зтяжної кризи”. Телевізійна передача Федеральної Республіки Німеччини ввечером 13-го листопада 1989 року подала, що згадана конференція в Москві розпочала свою роботу.

Припускаємо, що згадана всесоюзна наукова конференція схвалить такі напрямні, якими національні республіки будуть зв’язані з московським центром, щоб республікам не дати змоги діяти самостійно. В економічній політиці М. Горбачова згадана конференція в Москві є останнім порятунком у його тяжких ситуаціях під кож-

ним поглядом. Якщо ця конференція не знайде виходу з економічної кризи, то М. Горбачов не вдержиться при владі.

В часі “перестройки-гласності” й наголошування демократії сьогодні вже можемо бачити як слова М. Горбачова не можуть покриватися з ділами, особливо коли він говорить про демократію та національну свободу. Така розбіжність у М. Горбачова тому, що в нього одна мета, — зберегти цілість імперії.

Постанови комуністичної партії, Верховного совета СССР і конференцій важливі, але віра народу в правильність тих постанов є найголовнішим чинником. Маємо сумнів, чи М. Горбачов за п'ять років “перестройки” здобув у народі собі повне довір'я.

15-го листопада 1989 року

“ПЕРЕСТРОЙКА” Й ПОЛІТИКА ГОРБАЧОВА

Положення в СССР у часі “перестройки” потребує вивчення кожного відтинку суспільно-державного життя. Не маючи потрібної інформації, дуже тяжко робити аналізи різних царин життя. До цього часу на підставі советської преси я у своїх статтях зупинявся головню на національній політиці горбачовського політбюро, а також на національних процесах в імперії, зокрема в Україні. Також вказував я у своїх статтях на провал цілого советського господарства на базі “наукового соціалізму” й ідеології комунізму. Про це останнього часу багато писала советська преса.

Провал советського господарства, без жодної моралі комуністи, які створили корупцію-хабарництво та брехливу пропаганду, щоб приховати правду, не є одинокими причинами, які заставили 27-й з'їзд КПСС і 19-ту всесоюз-

ну конференцію КПСС схвалити пляни М. Горбачова проводити “перестройку”. Про головну причину, яка не давала спокою політбюрові КПСС та генеральному штабові советської армії й науковим експертам, — в Советському Союзі не говорили і не писали.

Зібравши факти, советські керівники збагнули, що безплідною пропагандою відсталим советським науці й техніці не зрівнятися із західними, а американськими зокрема, державами. Розбудована величезна військова індустрія та накопичення різних родів зброї за часів “мудрости” Л. Брежнєва, просто стали невартими і нездібними а то й загрозливими невитримати перед американською технікою. Советські експерти побачили, що опрацьовані пляни оборони проти ракетної зброї за влади президента Регена і стратегія США висунули перед советським генеральним штабом шукати швидкого виходу з тяжкого становища.

В політбюрі ЦК КПСС зрозуміли, що господарство країни нестримно валиться, життєвий рівень власних громадян став нужденнішим нужденнішого, в державному бюджеті постала загроза заломлення, а отже немає ніяких виглядів при такому стані хоча би частково усунути науково-технічну відсталість у Советському Союзі. СССР став неспроможним використати навіть тих проєктів, які агентура КГБ зуміла викрасти на Заході.

Політбюро на чолі з М. Горбачовим вирішило шукати політичного виходу з тяжкої ситуації в СССР. Вже за часів Леніна на підготовку “світової революції” московський центр витрачав мільярдів суми грошей. За всі часи Сталіна політика Москви була експансивна. Після другої світової війни під владою Москви опинилися: три Прибалтицькі країни, Польща, Мадярщина, Чехія і Словаччина, Східня Німеччина. Москва почала активно поширювати свої впливи і завогнювати домашні війни в: Ко-

реї, В'єтнамі, Ляосі, Камбоджі, Анголі, Мозамбіці, Етіопії, Південному Ємені, Південній Америці, на Кубі, а Нікарагуї, Сальвадорі, Гватемалі, на Гранаді й інших.

Агресивна советська політика мала за собою агресивну советську армію, яку весь час готовили для поширення "соціалізму". Але військова сила і технічне вивінування советської армії захиталися і в московських можновладців почав наростати страх, що у випадку розв'язання ними війни російсько-советська імперія завалиться. Агресія Москви в Афганістані стала дуже не вигідною для СРСР в його міжнародніх взаєминах, при тому ж дуже швидко виявилася дуже кепська вартість, нездатність боевоє техніки советської армії.

Політбюро, як і взагалі весь склад ЦК КПСС дуже добре, докладно були поінформовані, що США та західній оборонний пакт НАТО повністю не плекають агресивних плянів щодо СРСР. Так що Горбачову й усьому політбюрові ЦК КПСС не тяжко було шукати зовнішнього відпруження і показати американцям та західноєвропейським державам, що Москва зрікається, мовляв, своїх агресивних плянів. Політбюрові та всьому ЦК КПСС тяжче було й є виплутатися із тенет своєї власної брехні на адресу Заходу та впровадити корегування у законодавчий стан. Горбачов погодився на знищення міжконтинентальних ракет; відтягнув советські війська з Афганістану; почав обмежувати видатки на агресивні пляни, які снували комуністи та різні лівого напрямку групи в різних країнах Заходу; він почав наголошувати про введення в СРСР демократії та право кожного народу по-своєму будувати соціалізм.

З викликаних "перестройкой" процесів і ослаблювань московського центру зуміли скористати і вже в дечому здобули свої користі мадяри, поляки, східні німці. Одначе по питанню об'єднання Німеччини в розмові з прези-

дентом бундестагу (парляменту) пані Р. Зюсмут М. Горбачов сказав, що об'єднання Німеччини в нього не стоїть у пляні порядку нарад.

Зроблені Горбачовим деякі політичні позитивні кроки викликали в США задоволення з такої політики й адміністрація президента Буша почала недобачати і недооцінювати національних процесів в ССРСР, почала недобачати змагу поневолених народів за свої державні незалежності. Президент Буш почав запевняти, що не в інтересах США послаблювати ССРСР, що, мовляв, треба зберегти в світі доцьогочасний стан. Пороблені кроки Горбачовим у зовнішній політиці дають тепер можливість Москві твердіше, надалі закріплювати політику ССРСР тримати народи в складі імперії.

На Заході, а зокрема в США не стараються порівнювати, чи слова М. Горбачова в ССРСР покриваються з ділами. Виглядає так, що Горбачов тепер має вільну руку далі робити тиск на всі поневолені народи, не побоюючись критичної думки зі сторони Заходу. Поневолені народи почали були виявляти стремління до своїх державних незалежностей, але погляди, які тепер висуває адміністрація президента Буша, дуже важливі лише для роблячи на те всі доступні заходи серед москвофілів.

Добре проаналізувавши горбачовську політику, не маємо підстав твердити, що він широко прямує до проведення роззброєння. Наразі на це немає доказів. Натомість є докази, що, не зважаючи на тяжкий економічний стан країни, провадиться модернізація советської армії й інтенсивні випробування нових гатунків зброї. Також советська розвідка не припинила своєї активності, — шпигуючи та підкуповуючи жаднібних гроша людей капіталістичних країн.

Про цей стан, до якого стремлять на Заході офіційні політики, тобто щоб зберегти Московську імперію, повинні знати всі поневолені народи, в яких є стремління до незалежності. Тільки власними силами вони зможуть заставити всіх визнати їхнє право на незалежність. Добре організовані поневолені народи спроможні показати світові подвійну політику М. Горбачова.

На Заході є сотні гуманітарних, релігійних організацій, до яких наша еміграція повинна зміцнити зв'язки; передавати їм переконливі докази як у дійсності виглядає горбачовська “демократія”; вказати їм, як органи МВД, спец-відділи на доручення політбюра ЦК КПСС знущуються над людьми, які висловлюють інші погляди, ніж комуністи. Тільки таким способом ми зможемо поширити правду, заставити офіційних, відповідальних за долю народів політичних діячів змінити їхню політику.

Неможна мовчати, коли державні діячі й органи МВД та КГБ застосовують незаконні методи, які недопустимі в світі. А це робиться в державі, яка старається, щоб у її столиці Москві відбулася конференція прав Людини.

Ми повинні мати на увазі діяльність російської еміграції, яка в цей саме час дуже активно посилила свою інформаційну діяльність у кожній західній країні. Головна мета російської еміграції й її прихильників-москвофілів: переконати політиків Заходу, що експансивна політика советської влади нічого не має спільного з русским народом, який “не був і не є експансивним”. Росіяни білі стараються довести, що руська експансивна політика не була окремим винятком “русского народа”. То був час, в якому всі великі держави, як Англія, Франція, Німеччина, — були експансивними. Російська імперія, мовляв, поширювала свої границі, але “не захоплювала далеких чужих земель”. “Русский народ вважав усі народи рівними”. Про те ж, що той же “русский народ” нищив націо-

нальні думки всіх завойованих народів та їх русифікував, московські неділимці білі й червоні промовчують.

Еміграційні російські діячі, так як і советські росіяни, живають “советські народи”, або терміну “народи Росції”. Еміграційні росіяни з-під стягу НТС пишуть у своєму журналі “Посев” № 10 про національні й “отделенческіе настроєнія”, згадує про Прибалтійські республіки, але промовчують Україну, ніби там усе гаразд, все в порядку.

Москвофіли і всі неділимці на Заході поширюють серед людей бізнесу, серед торгашів і купецького люду та банкірів версію, що торгівля і співпраця Сходу та Заходу може успішно розвиватися тільки тоді, як у Москві буде один центральний уряд для всіх республік.

Національна ворожнеча вірменів і азербайджанців нічого спільного не має з національно-визвольною боротьбою. Це дике ворогування лише шкодить національно-визвольним рухам. А московські неділимці це використовують, мовляв, — якщо б національні республіки відділилися від московського центру, то між ними буде провадитися постійна боротьба та дестабілізація міжнародного положення. Це скріплює також становище М. Горбачова і він тепер уже відкрито висловлюється проти творення більше партій, проти приватної власності.

На тему свободи, наголошування про введення демократії в ССРСР наговорено багато слів. Поза межами ССРСР це взято за дійсність. Але в імперії, коли добре приглянутися, немає ніяких підстав, які б підтвердили все наговорене. Створені організації, які комуністи називають “неформальними”, домагаються правди і покликаються на заяви та обіцянки М. Горбачова. Але за це МВД накладає на них грошові кари, а спец-відділи дослівно збивають фізично їхніх членів.

29-го листопада 1989 року

ЗА ПРАВИЛЬНУ ОЦІНКУ ПОДІЙ

Михайло С. Горбачов свою “перестройку” назвав “революційною”. А це треба розуміти як відкинення існуючого стану. Щоб відкинути існуючий стан, для того мусіла б відбутися психологічна підготовка. А названа “революційною” горбачовська “перестройка” провадиться згори. Ця “революція” має за мету перебудувати комуністичну партію і психологічно створити тип такого нового комуніста, що наново почне будувати соціалізм.

Психологічна підготовка для “перестройки-революції” в ССРСР підготовлялася давно злочинними діями керівників комуністичної партії. Революція для перебудови комуністичної партії на Україні з низів народу видвигнула українське національне, релігійне і державне питання. Це поширилося і почало охоплювати ширші кола українського народу.

В Україні й раніше була деяка частина культурних діячів і прихованих політичних, які психологічно були готові протиставитись московській політиці. В 1917 році в Росії вибухла соціальна революція, яка в наслідку поширення своїх дій спричинилася до викликання в Україні національної революції. Українська національна революція у згаданий час не мала потрібної психологічної національної і політичної підготовки.

Довголітня національна неволя і червоно-московське вилучення залишили на психіці українців свій негативний слід. Нова політична формація ОУН, що постала після першої світової війни, поставила ясно питання боротьби за українську державу, що через національне визволення прийде й соціальне визволення. Саме в теперішній час є велика потреба поширення національної ідеї.

Живучи в Німеччині, бачимо як старанно поставлене тут питання соціальної справедливості, яке зреалізоване в наслідок національного оформлення.

В поширення національної ідеї й соціальної справедливості свій вклад повинні вложити українські творчі сили на еміграції. Велике значення мають добре опрацьовані політичні гасла, які поглиблюють думання, спричинюють поширення ідей, мобілізують народні маси до змагу за свою національну та соціальну правду. Не зважаючи на величезний вклад українських патріотів в Україні, добре розроблені гасла на еміграції можуть бути потрібними і в Україні.

Українські науковці та спеціалісти різних галузей життя у вільному світі мають змогу користати з різних джерел, до яких доступу не завше мають чи можуть мати українці з України. Опрацьовані матеріали на чужині можуть мати велике допоміжне значення в Україні.

Коли ми заглянемо в діяльність російських революціонерів, які готувалися до зміни соціального стану в царській Росії, то побачимо, що всі вони, як: Герцен, Бакунін, Кропоткін, Плеханов, Ленін, Троцький та інші сиділи по бібліотеках у Лондоні, Берліні, Парижі, Женеві,... — вишукуючи потрібні їм джерела й опрацьовуючи їхні соціальні проблеми. Ряд лєнінових праць, які є “біблією” для російських комуністів, написані на еміграції.

Зрештою, нам відомо, що Пилип Орлик написав на еміграції “Вивід прав України — конституцію”, яка для нас має величезне значення і сьогодні. Українські патріоти національної ідеї в Україні, безумовно, більше знають про потреби народу, ніж емігрантські діячі. Але для них теоретичні праці, опрацьовані на чужині, також потрібні. Голоси, які часом можна чути на еміграції, що еміграція, мовляв, у діяльність в Україні щоб не втручалася, походить від політичних півголоваків.

ОУН в останньому півстолітті була головним рушієм визвольного руху, базою політичних кадрів і оформлювала політично й ідейно концепцію державної незалежності та суверенності. Досвід боротьби ОУН дає змогу плянувати працю всіх відтінків нашого дальшого змагу в нових умовах, новими кадрами.

Червоно-московська окупація українських земель знищила головну твердиню української духовости, — українське селянство. Сьогодні село і сільсько-господарський робітник належать до найупослідженішої верстви українського народу. Український сільсько-господарський робітник духово вихолощений, позбавлений ґрунту плекати і розвивати національну ідею. Молоді люди українського села різними способами ради кращого життя втекли до міста. В місті вони змінили свій соціальний стан і скріпили робітничу клясу. Тим самим вони можуть швидше підпасти під русофільські впливи, що режим постійно проводить його під гаслами “інтернаціоналізму”. Саме за цю верству треба вести боротьбу, щоб вона не загубила свого національного змісту. Ця верства народу тепер найдинамічніша способом провадити змаг за національне й соціальне визволення. За всяку ціну вони повинні мати український національний зміст.

Підпільно-визвольна праця ОУН на західніх українських землях до вибуху другої світової війни внесла закріплення національної свідомости, чіткіше оформила національний світогляд. У повітах, де були москвофільські та комуністичні й пропольські впливи, під впливом праці ОУН вповні закріпився український національний світогляд. Українець, який визнає національну ідею, розуміє, що за неї треба змагатися з москалізацією і протиставитися чужому способові життя, який нам насаджує советсько-московська влада.

Питання русифікації тепер широко, достатньо висвітлили українські культурні діячі “неформальних” організацій. Наш нарід, який тепер має високий освітній рівень, це докладно бачить і почав боротьбу за рідну мову та культуру. Впоряд з цим оформляється і політична думка. Це і спричинює тривогу в колах режимових неділимців в Україні й у самій Москві.

Апарат КГБ робить заходи, щоб не допустити до об'єднання всіх національних здорових сил. Московський штаб, що опрацьовує різні концепції для задержання національних республік у складі імперії, окрему увагу звертає на Україну, яка в московській внутрішній політиці є головною проблемою. Положення в ССРСР, а зокрема в Україні, вимагає від нас розумного підходу. Потрібно слідкувати за розвитком подій і все аналізувати. Було б корисним, щоб розважно, без антагонізмів усе це робили політичні діячі, не зважаючи на їхні розбіжності в політичних поглядах.

У Москві створений всесоюзний центр вивчення суспільної думки. В західних країнах віддавна створено ряд інститутів, які збирають думки своїх громадян на різні політичні проблеми. Західні державні діячі, керівники політичних партій уважно прислухаються до думок своїх співгромадян та формують на тих думках і поглядах свою політику.

Журнал “Огонек”, що появляється в Москві, в числі 45 за листопад 1989 року помістив ряд питань і відповідей під заголовком “За і проти”. Для нас буде цікаво ознайомитися з питаннями і відповіддями, які стосуються зовнішньої політики ССРСР:

„Що ви вважаєте найпозитивнішим у зовнішній політиці ССРСР за останні 2-3 роки?”

Укладення договору про знищення ракет середньої й меншої дії 25,8%.

Рішення про вивід советських військ із Афганістану	29,0%
Рішення про одностороннє скорочення армії та озброєння	08,5%
Рішення про вивід частини советських військ з Угорщини, НДР, Чехо-Словаччини й Монголії	6,4%
Покращання політичних, економічних і культурних взаємин ССРСР із країнами Заходу	15,9%
Підвищення авторитету М. С. Горбачова на міжнародній арені	12,5%
Не знаю, не стежу за цим	1,1%
Не вважаю наші дії на міжнародній арені за останні роки позитивними	0,8%
<i>Питання: Як ви оцінюєте взаємини між Сходом і Заходом?</i>	
Добрі	12,9%
Середні	72,7%
Погані	3,0%
Тяжко відповісти	11,4%
<i>Питання: Як ви особисто оцінюєте політику США?</i>	
Радніше позитивно	30,0%
Радніше негативно	19,5%
Тяжко відповісти	50,5%
<i>Питання: Які перспективи збереження миру в Європі?</i>	
Сприятливі	70,0%
Несприятливі	5,5%
Тяжко відповісти	24,5%
<i>Питання: Яка країна, на ваш погляд, втручається у внутрішні справи інших держав?</i>	
Лише США	43,6%
Лише ССРСР	1,3%
І США, і ССРСР	37,6%

Ні США, ні ССРСР	1,8%
Тяжко відповісти	15,7%

Питання: Яка країна, на ваш погляд, збільшує гонку озброєння?

Лише США	54,8%
Лише ССРСР	0,9%
Обидві країни	8,5%
Ні США, ні ССРСР	9,7%
Тяжко відповісти	26,1%

Питання: Яка сторона — ССРСР і країни Варшавського договору чи США з країнами НАТО — могутніші у військовому відношенні?

Могутніші ССРСР та країни Варшавського договору	11,1%
Могутніші США і країни НАТО	7,3%
Обидві сторони приблизно однаково сильні, між ними існує військовий паритет	58,4%
Тяжко відповісти	23,2%

Питання: Чи можна в достатній мірі забезпечити оборону країни без ядерної зброї?

Так	52,9%
Ні	21,3%
Тяжко відповісти	25,8%

Питання: Як би ви поставилися до виводу США і ССРСР своїх військ із територій країн-союзників в Європі?

Підтримав би	90,3%
Не підтримав би	2,0%
Тяжко відповісти	7,7%

Не має сумніву, що подібні опитування проводяться в ССРСР по питанню і національної політики та інших справ, які приналежні до внутрішньої політики. Але того не подають до загального відома. Було б дуже корисним

мати на еміграції студію для збирання докладніших даних про положення в імперії, щоб давало точніший образ про осіб і процеси в ній.

10-го грудня 1989 року

ГОРБАЧОВ ВІРНИЙ МАРКСИЗМОВІ-ЛЕНІНІЗМОВІ

Пресовий орган ЦК КПСС “Правда” за 26-го листопада 1989 року помістив повних дві сторінки “Соціалістичної ідеї і революційної перестройки”. Автором цього документу є генеральний секретар ЦК КПСС і голова Верховного совета Михайло С. Горбачов. Як довідуємося, цей матеріал М. Горбачова передрукували й інші советські пресові органи. Тому що це було написано перед виїздом М. Горбачова до Риму, на розмову з Папою Іваном Павлом ІІ, а потім на Мальту для переговорів із президентом США Бушом, то це треба вважати за політичну декларацію.

Цим писанням М. Горбачов комуністам ясно висвітлив свої світоглядіві позиції. Для західніх же політиків він нічого нового не сказав. Це ясне становище М. Горбачова тепер підтверджує наше твердження ще перед роками тому, що Горбачов не відступає від ленінізму і робить усе можливе, щоб зберегти Московську імперію в сьогоднішніх границях. Надії тих, хто вірив, що Горбачов може дати свободу національним республікам, не мали ніяких підстав, що тепер підтвердив сам Горбачов.

Горбачов людина розумна і добрий гравець, умів своїми виступами творити надії. Одначе його слова вимагали діла. Його “перестройка” триває вже п'ятий рік і він не перебудував навіть партійних низів.

Ряд політиків й “советознавців” на Заході були такої думки, що М. Горбачов свідомий, що все лихо не лише в

сталінізмі, а саме в марксизмі-ленінізмі. Ми ж твердили на підставі зібраних фактів, що для М. Горбачова ленінізм і надалі є зобов'язуючою ідеологією.

У своєму житті М. Горбачов більше ні в що не вірив, лише в марксизм-ленінізм. На марксизмі-ленінізмі він оформив свій світогляд і вірить, що його попередники “викривили” марксизм-ленінізм і це завело їх на фальшивий шлях. Як виходить, Горбачов вірить, що він правильно розуміє Маркса і Леніна та тепер поведе комуністичну партію і советську державу “правильним” шляхом.

Немає сумніву, що всі комуністичні “вожді” й раніше так само думали, що лише вони “правильно” розуміють Маркса і Леніна. Марксизм і ленінізм у них немов гума, яку розтягуй в яку хочеш сторону.

Загально відомо, що альтернативного пляну горбачовській “перестройці” не було. Також сьогодні бачимо, що М. Горбачов не мав детально опрацьованого пляну “перестройки” й не сподівався такого розвитку подій, зокрема в національному питанні, які зараз відбуваються. Наведемо цитати з горбачовського писання про марксизм-ленінізм:

“Сьогодні перед нами стоїть складна задача відродження авторитету марксистської мислі, марксистського підходу до дійсности. В дальшій розробці концепції й політики перебудови, в розумінні проблем соціалізму, який розвивається, нам необхідні все багатство марксистської методології, світогляд і цінні настанови цієї однієї найвпливовішої із світових ідеологій...

У змаганні різних економічних, соціальних форм і інститутів, ідеологічних тенденцій викристалізовується нова якість суспільного буття, новий обрис соціалізму. Оновлення соціалізму, який оце розвивається, — це процес, який впливає за грані десятиліть, у ХХІ-му столітті.

Ми повинні відважно й відкрито дивитися в майбутнє. Перебудовуючи наше суспільство, ми опираємося на гігантський інтелектуальний і моральний потенціал соціалістичної ідеї побудови гуманного, вільного і розумного суспільства, яка для нас пов'язується з теорією марксизму-ленінізму.

Основоположники марксизму ніколи не займалися винаходом конкретних форм і механізмів розвитку нового суспільства. Вони розробляли соціалістичну ідею, спираючись на реальне суспільне життя, практику революційного робітничого руху свого часу. Доказували історично минулий характер капіталізму й історичну необхідність переходу до нового ступеня суспільного розвитку, прагнучи дати революційним соціальним силам теоретично обґрунтоване „гасло боротьби” за соціалізм...

Нам ще доведеться дослідити, чому оцінка В. І. Леніна, який вважав за помилку перші намагання періоду воєнного комунізму установлювати соціалізм шляхом переходу до прямого продуктообміну, залишилася без уваги (див. В. І. Ленін. Полное собрание сочинений, т. 44, стор. 157-158; 194; 204-205)...

Нарешті, існує світовий досвід соціалізму, на який ми можемо опиратися в визначенні цілей нашого розвитку. Сьогодні соціалізм ми розуміємо ширше, глибше, реалістичніше, ніж у недалекому минулому. Розуміємо його як світовий процес, у якому поряд із соціалістичними країнами, що стоять на різних ступенях соціально-економічного й політичного розвитку, своє місце займають і різні течії соціалістичної думки в іншій частині світу, а інші по складові та мотивації суспільні рухи.

Соціалізм настільки ж різновидний у своїх проявах, як і само життя. Бо це живий твір мільйонових мас людей. Томуто неминуча багатоваріантність соціалістичного розвитку навіть у кожному окремому суспільстві...”

Ми навели більше з писання М. Горбачова. Ясно, що він змагає відновити “віру” в марксизм. У певних місцях М. Горбачов намагається доповнити Маркса і Леніна.

Якщо М. Горбачов на п'ятому році своєї “перестройки” так сильно вірить у марксизм-ленінізм, що йому ніби допоможе збудувати “справжній” соціалізм, то можна ствердити, що М. Горбачов не збагнув коріння лиха, яке довело країну до руїни, а всі народи до нечуваного зубожіння, і не прислухався до думок широких кіл народів усіх верств, які вже давно засудили марксизм. Привернути віру в марксизм серед усіх поневолених народів сьогодні вже не має надій. В марксизм-ленінізм, а також у сталінізм, вірять ще ті комуністи, які ще хльобають із “тайно-распределительних” корит і таким чином ще вдержують владу над закабаленим народом від республіканського до районного щабля. Про економіку в Советському Союзі М. Горбачов пише:

“Перебудова переможе, якщо вона переможе економічно, тобто будуть забезпечені економічна стабільність, відповідний ріст продуктивності праці та пришвидшення темпів науково-технічного прогресу. Цими особливостями і повинен характеризуватися новий економічний вигляд соціалізму...”

“Таким чином, соціалізм, до якого ми рухаємося у перебігу перебудови, — це суспільство, яке опирається на ефективну економіку, на вищі осяги науки і техніки, культури, на гуманізовані суспільні структури, яке здійснило демократизацію всіх сторін громадського життя і яке створило умови для активного творчого життя і діяльності людей”.

Щоб М. Горбачову поправити економіку країни, йому треба вселити в народи віру правильності постановки всього господарства країни. Тяжко народам під московською кормигою вірити, що “оновлені” марксизм із лені-

нізмом покращають їхнє життя і врятовують економіку країни. Напевно народи в СРСР уже не повірять у зненавиджені марксизм-ленінізм.

Перебудувати економіку Советського Союзу, то треба б було звільнити з їхніх посад усіх партійних бюрократів, комуністичних хабарників. Горбачов же замінив лише своїх партійних супротивників на найвищих щаблях політбюро ЦК КПСС та в советському уряді. Він не розрахував, що середнього і нижчого щабля комуністично-партійні бюрократи, рятуючи свої корита, свої вигідні посади, будуть саботувати розпорядження Горбачова, що провадить до завалення “перестройкі”.

По питанню національної політики, то М. Горбачов написав так:

“На сьогоднішньому складному етапі інтереси консолідації суспільства, концентрації всіх його здорових сил на вирішенні тяжких задач перебудови диктують доцільність збереження однопартійної системи. Але при цьому партія буде сприяти розвитку плюралізму, змаганням поглядів у суспільстві, розширенню гласності в інтересах демократії й народу. В боротьбі за оновлення соціалізму партія не може віддавати ініціативу ні популістській демагогії, ні націоналістичним або шовіністичним течіям, ні стихії групових інтересів.”

Сказано ясно, — однопартійна система і ніяких поступок. Все має підлягати одному московському центрові. Хто з тим не буде погоджуватися, на того ляже тверда рука советських законів, які не дадуть вивернутися. Всі заяви про демократію, про плюралізм, — це лише демагогія, це лише гра слів для наївних західнього світу. Саме в тому випадку перед українцями на чужині постає важливе завдання спільно з поневоленими народами, об'єднаними в АБН, західнім політикам і гуманітарним організаціям дати докази, як у дійсності виглядає горбачовська

демократія і просити всіх, щоб не давалися ловитися на советську пропаганду.

Про сільське господарство М. Горбачов висловився: “У своїх уявах про соціалістичне суспільство теперішнього й майбутнього нам треба, здається, розважливіше врахувати специфіку селянської праці, як праці на землі, яка має діло з живою природою і ніколи не буде повною мірою різновидністю праці індустріальної. Тому процес переборення старого суспільного поділу праці між містом і селом, стирання різниці між робітничою клясою і селянством виявляється не таким простим, не таким звичайним, прямолінійним і недалеким, як це здавалося раніше.

Тепер практично мова йде не про ліквідацію, а про відродження села, про зближення його з містом з точки погляду культурно-побутових умов, про широку будову шляхів і розвиток транспортних середників, які роблять мешканців села мобільними і спроможними підтримати сталий зв'язок з містом. Ми повинні вивчати ті процеси взаємовідносин міста і села, які постають під впливом прогресивно діючих економічних та культурних факторів.”

Сьогодні село в Советському Союзі зруйноване й упосліджене, зокрема в Україні. Советська влада руйнувала українське сільське господарство шістдесят років. Вона знищила найпрацьовитішу і найдосвідченішу верству селян. Советська влада вбила любов, замилювання до землі та праці. Комуністична партія, яка зруйнувала селянина і село різними своїми “декляраціями” так швидко не позбудеться лиха й не усунить руїни.

Ми ще раз стверджуємо, що М. Горбачов із своїм політбюром і ЦК КПСС загальними фразами хоче позбутися пекучих проблем національного питання. Він вважає, що головним питанням катастрофи в СРСР є економіка.

Саме національне питання є одним із найголовніших питань у Советському Союзі. Не буде справедливо розв'язане національне питання в Советському Союзі, не задовольять вимог поневолених народів московським імперіалізмом, — СРСР і надалі залишається тюрмою народів, Москва залишається тоді й надалі централею соціального визиску працюючих народніх мас.

Свою “гласность” М. Горбачов намагається тепер обмежити партійно-урядовим напрямком. Коли комуністична партія Советського Союзу говорить, то є “гласность”, а іншим обмежують висловитися.

30-го грудня 1989 року

СПРАВИ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Кореспондент ТАСС-у Роман Фабрика 21-го грудня 1989 року поширив таку інформацію:

„Велика група греко-католиків (уніятів) разом із представниками так званого комітету “на захист української католицької церкви” при підтримці членів ряду місцевих неформальних організацій вжили спробу в середу захопити в Івано-Франківському (Україна) Свято-Воскресний собор, який належить православній громаді. Цей храм недавно капітально відреставрований за гроші віруючих, єпархії й особистих ошаджень архієпископа Івана-Франківського та Коломийського Макарія.

Юрми підбурених людей, переважно жінки, яких раніше тут ніхто не бачив, ображали й погрожували розпорою Макарію, який у цей час закінчував обряд Богослуження. Оточивши храм, вони фактично взяли архієпископа в закладники. На знак протесту православний церковний діяч оголосив голодівку.

“Я за законність, а не за насилля, — сказав кореспондентові ТАСС архієпископ. — Самовільні ж захоплювання храмів, які почастишали останнього часу на Заході України, сіють ворожнечу серед віруючих. У кінцевому підсумку такі події, якщо їх не зупинити, можуть довести до братовбивства. Православне духовенство в Західній Україні вимагає негайного втручання і захисту”. Ворожі, насильницькі акти, — зазначив архієпископ Макарій, — не лише не личать християнам. Вони ганьблять Католицьку Церкву, підривають авторитет Папи Івана-Павла II, якого високо цінять і поважають православні віруючі й на Україні, і у Росії. Православна Церква не хоче, щоб на Західній Україні народився другий Ольстер, щоб тут було те, що відбувається в Північній Ірландії.

“Всі питання і суперечки мусять вирішуватися конституційно, на законних основах, — підкреслив архієпископ. — Неможна допускати порушень прав віруючих тих чи інших конфесій, розпалювати ворожнечу між ними й крайність (екстремізм). Своєю голодівкою я закликаю до молитов, до взаєморозуміння між католиками і православними, закликаю до любови вирішувати всі проблеми”. (Цей текст перекладений із російської).

Кореспондент ТАССу, так як і Архієпископ Макарій, промовчують, що українські католики в Івано-Франківському вимагають їхнього Собору, який сталінський режим передав російській патріархії після насильної ліквідації Української Католицької Церкви. Покликуватися на законність і говорити про ворожнечу, — це лицемірство Архієпископа Макарія та кореспондента ТАССу. Християнська чесність вимагає, щоб сам Архієпископ Макарій повернув український католицький Собор, до якого російська Патріархія з осідком у Москві не мала ніякого відношення.

Вимоги українських католиків советська пропаганда подає світові в перекрученому вигляді, з метою очорнити віруючих Української Католицької Церкви. Радіо-Київ о 21-й 21-го грудня 1989 року подало:

“Глава Руської православної церкви патріарх Пимон закликав М. Горбачова, Генерального Секретаря Організації ОН Переса де Куельяра, Папу Римського Івана Павла II-го негайно зробити все можливе для припинення беззаконних дій католиків східнього обряду, уніятів на Західній Україні.

У своїх програмах патріарх повідомив про захоплення ними у середу катедрального собору у Івано-Франківську, а раніше деяких інших православних храмів у регіоні.

Собор сьогодні звільнений від тих, що напали зусиллями віруючих. Але безчестя в інших місцях тривають при підтримці комітету “захисту української католицької церкви” і народного руху за перебування.

Архієпископ Івано-Франківський Макарій на знак протесту оголосив голодівку.

Аналогічні телеграми надіслані з їздіві народних депутатів СРСР, що відбувається в Москві.”

З вищенаведеної радіопередачі бачимо, яким широким розміром Московська патріархія поширює в світі неправду і справу Собору в Івано-Франківському представляє так, ніби цей Собор належить Московській патріархії, промовчуючи правду, що Собор українських католиків був конфіскований сталінською владою і переданий Московській патріархії.

Радіо-Київ 27-го грудня 1989 року знову поширило пропагандивну неправдиву інформацію, намагаючись з Архієпископа Макарія зробити мученика. Ця передача була такого змісту:

„Глибоку стурбованість у православних віруючих України викликає стан здоров'я намісника Свято-Воскресенського кафедрального собору в Івано-Франківську архієпископа Макарія.

Сьогодні вже восьма доба, як він проводить голодування на знак протесту проти спроби групи греко-католиків захопити цей православний храм.

На зв'язку з нами зараз Івано-Франківськ. І маємо змогу переговорити з архієпископом Макарієм.

— Владико Макарію, як Ви себе зараз почуваєте?

— Слабість відчуваю.

— Ваш храм все ще так і залишається в облозі греко-католиків?

— Нас пікети знову сьогодні збираються біля собору. Вони кожний день збираються тут і проходить перед собором... (фон) кожний день. Викрики образливі, грязь ллють, неправду. І потребують, щоб їм повернули собор.

— Невже не можна ніяк розв'язати конфлікт?

— На переговори з ними нема смислу йти. Вони зараз плянують захопити Свято-Преображенський монастир у нас тут, в Гошеві... (фон) там збили. У них така задача, розумієте, це — тактика, як кажуть, захватити центр. Тоді легко їм буде взяти в руки і остальні церкви.”

Постає питання: навіщо ширити неправду про якісь незаконні поступовання українських католиків? Віддайте все те, що вам чуже і не ваше і справа розв'язана. Незаконно пограбоване майно Української Католицької Церкви московська патріархія держить в себе при допомозі влади, а міліція обороняє не покривджених, тільки Московську патріархію, яка привласнила собі чуже майно.

Стало відомо, що в середині січня 1990 року в Москві відбудеться співрозмова представників Московської патріархії з представниками Римо-Католицької Церкви щодо проблеми Української Католицької Церкви.

Советська пропаганда поширює про жертви серед православних священиків та віруючих, ніби dokonаних українськими католиками, але не подають до цього твердження доказів. Ми знаємо на що є здібна комуністична влада зі своїм апаратом КГБ і МВД. Ми не можемо виключати провокації, щоб перед світом дискредитувати Українську Католицьку Церкву.

8-го січня 1990 року

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ ЦК КПСС І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ

25-го грудня 1989 року в Москві відбулося пленарне засідання Центрального комітету комуністичної партії Советського Союзу (ЦК КПСС). Головною точкою порядку денного згаданого пленарного засідання була — литовська проблема.

Литовська комуністична партія відбула свій XX-й з'їзд, на якому прийнято “Деклярацію самостійности комуністичної партії Литви”. Литовські комуністи на своєму Двадцятому партійному з'їзді постановили зірвати будь-яку підлеглість центральному комітетові комуністичної партії Советського Союзу.

На згаданому пленарному засіданні ЦК КПСС в Москві М. Горбачов виголосив доповідь, яку названо “В єдінстві партії — судьба перестройкі” (“В єдності партії — доля перебудови”). Рішення литовських комуністів відділитися від московського центру в Москві викликало переполох, що і заставило М. Горбачова ясно зайняти становище ЦК КПСС. Для ясности в цій справі литовських комуністів ми дослівно наведемо довші уривки з промови М. Горбачова, які говорять самі за себе. Горбачов сказав:

„Принципова оцінка документів ХХ з'їзду Компартії Литви загалом очевидна: це розрив з КПРС, розкол прогресивних перебудовчих сил в самій республіці. В Програмі і Статуті КПЛ знехтувані ідейні основи, відкинута ідея соціалістичного інтернаціоналізму. Для Комуністичної партії є недопустимим і зведення насущних соціально-економічних та національно-культурних проблем до питання про державну незалежність...

Відособленські настрої охопили багато громадських організацій. Так, з'їзди вісімнадцяти професійних і творчих спілок, інших громадських об'єднань республіки прийняли рішення про відокремлення від загальносоюзних структур. Вийшла з ВЛКСМ як самостійна організація із своєю програмою і статутом...

Посилився вихід з рядів КПРС. З початку цього року понад шість з половиною тисяч чоловік здали партійні квитки. У партію вступили лише 824 чоловіка, що менше порівняно з минулим роком у 5 з лишком разів. У ході недавніх звітів і виборів відбулося скорочення низових партійних ланок. Значно ослаблений партійний вплив у ряді міст республіки. Серед новообраних партійних ватажків різко зменшилась кількість робітників і колгоспників...

Серйозні викривлення національної політики призвели до різкого загострення міжнаціональних відносин всередині республіки, зростання автономістських настроїв серед польського населення, переселенських тенденцій у російськомовному середовищі. Існує реальна загроза громадських конфліктів. Про це треба говорити прямо...

Націоналізм у наш час особливо паразитує на природних національних почуттях, на національному відродженні, пов'язаних з перебудовою, старається вести свою політичну гру на деформаціях минулого. І це часом уда-

ється. Бо ці деформації були, а національні почуття зачіпають не тільки розум, а й емоції людини.

Збудити емоції, довести їх до кипіння пристрастей, придушити у свідомості все раціональне, знайти ворога в образі центру або людях іншої національності — ось що найбільш типове для націоналістичних маніпуляцій, і в теорії, і в політиці, і в практиці завжди є чітка межа, яка відділяє національне від націоналістичного...

Такий підхід, я думаю, ми повинні виявити і в розгляді ситуації, що склалась у Литві. З одного боку, ми повинні уникати будь-яких двозначностей і недомовок. Нинішнє партійне, державне керівництво не допустить розпаду союзної держави. Це я хочу заявити на Пленумі Центрального Комітету партії. Про це я говорю прямо. (Оплески)...

Є у всієї цієї проблеми і дуже важливий міжнародний аспект. Існування цілісного, міцного і могутнього Радянського Союзу — це настійна потреба епохи, всієї нині існуючої складної системи міжнародної безпеки. В її руйнуванні, що таїть дестабілізацію політичної обстановки в Європі і в світі, не може бути зацікавлений ніхто, товариші. Це розуміють і в зарубіжних країнах — і політики, і народи. Це ж дивно, що люди пишуть листи, і в яких просять зберегти Союз, і дати можливість нинішньому керівництву вийти на цілі перебудови. І це ж справді недвозначно підтверджують у контактах з нами керівники всіх найбільших держав світу, включаючи і тих, на чію підтримку хотіли б, очевидно, розраховувати наші внутрішні сепаратисти...

Які ж уроки треба винести з рішень з'їзду Компартії Литви? Безумовно, це сигнал, який свідчить про те, що треба прискорити процеси перебудови і в галузі внутріпартійного життя. Головний смисл цього уроку в тому,

що ми більше не можемо дозволити собі відставати від темлу подій і змін, ініціатором яких стала сама партія...”

Повних чотири роки М. Горбачов гарними, переконливими словами говорив про демократію і гласність. Ми уважно слідкували за всіма висловами і ділами М. Горбачова й ствердили, що він є централіст і імперіяліст. Рівночасно ми ствердили, що “перестройка” М. Горбачова породила дуже потрібні й корисні процеси в СРСР, яких він сам не передбачував і не бажав.

Своїми виступами М. Горбачов здобув довір'я на Заході. Але рішення XX-го з'їзду литовської компартії заставили тепер М. Горбачова пустити свою дійсну фарбу, сказати все що він у дійсності думає і таким чином уже нема як приховати. Про яку ще демократію може далі говорити М. Горбачов, який не поважає волі литовського народу і також литовської комуністичної партії?

Слідкуючи за діяльністю М. Горбачова, ми звернули увагу на те, що саме в час говорення про демократію, Горбачов схвалив організування і вишколювання “спецвідділів”, які тепер вбивають і калічать людей в СРСР, а в Україні зокрема. Горбачов наголошує, що для комуністів зобов'язуючою є концепція ленінської “національної політики”. В своїй доповіді М. Горбачов сказав: “Відомо, що ідеї національної незалежності завше мали притягаючу силу... В зв'язку з тим передо мною, як Головою Верховного совета СРСР стоїть питання, щоби поставити перед вищим законодавчим органом про правне існування тих організацій і політичних рухів, які проводять сепаратистичну діяльність і розпалюють національний терор”.

До “сепаратистичної діяльності та розпалювання націоналістичного терору” М. Горбачов зачислив: Нагорний Карабах, Ферган, Ноцій Узене, бльокаду Вірменії, сутички в Кишиневі, вибрики деяких правих у Москві.

Горбачов підтвердив, що в ряді вищезгаданих випадків доводилося вживати незвичайних заходів, щоб стримати “протизаконні дії”. Про “незвичайні заходи” нам відомо, як мирних людей — учасників демонстрації у Грузії росіяни вбивали лопатами; як побили першого жовтня 1989 року демонстрантів у Львові.

Горбачов покликається на “недвозначність” найбільших держав світу, які плянують зберегти ССРСР. Річ ясна, — це заохочує імперський центр у Москві суворіше розправлятися з народами, які прагнуть бути вільними від Москви.

Про Україну М. Горбачов не згадав ані словом. Він знає, що українські комуністи, які очолюють партію й “уряд” Української Республіки не здатні на такий крок, як литовські комуністи. Горбачов також знає, що українські комуністи, які створили Народній Рух для перебудови в Україні, в особистій розмові з ним у Києві запевнили, що вони не хочуть відділитися від Москви, що вони не змагають до влади, лише хочуть виправити помилки і допомогти комуністичній партії в Україні.

Секретар ЦК комуністичної партії України Л. Кравчук в інтерв'ю газеті “Радянська Україна” сказав, що компартія України має три з половиною мільйона комуністів. З них мільйон не володіють українською мовою (“РУ” за 16-го грудня 1989 року). В час “перестройки й гласності” положення в Україні завжди було й є бурхливим та напруженим.

Перші кроки діяльності Української Гельсінкської Спілки подавали надію, що вона може стати провідною силою, що вона може об'єднати всі антирежимні групи та створити опозицію до комуністичної партії України. Однак так не сталося.

Діячі Української Гельсінкської Спілки в національних колах своєю позицією щодо конфедерації витворили хо-

лодне відношення. Почали творитися партії та групи, яких режимові комуністи почали називати “неформальними”. Від Української Гельсінкської Спілки відійшли ряд видних діячів.

Створений українськими комуністами Народний Рух за перебудову в Україні висунув життєві проблеми нашого народу, перехопив у свої руки ініціативу змагу за українську мову та культуру, одержав підтримку від “неформальних” організацій і став поважною силою. Пройшли вибори народних депутатів до Верховного совета СССР і почалася підготовка до виборів депутатів до Верховної Ради УССР. Це почало скріплювати спільний фронт Народнього Руху за перебудову в Україні й усіх “неформальних” організацій проти урядової бюрократії.

Комуністи з Народнього Руху за перебудову в Україні, типу І. Драча, Павличка й інших розуміють, що ті хто з синьо-жовтими та червоно-чорними прапорами появляються на їхніх зборах чи протестних акціях у дальшому майбутньому їм не пасують. Національним силам з синьо-жовтими і червоно-чорними прапорами також зрозуміло чого хочуть українські комуністи з Народнього Руху за перебудову в Україні. Але в сьогоднішній ситуації до певного часу треба йти спільним фронтом проти старої комуністичнопартійної бюрократії й це є корисним як для одних, так і для інших.

Не виключено, що в Народньому Русі за перебудову в Україні відпоручники КГБ-Крючкова працюють над тим, як енергію народних мас спрямувати у вигідному для комуністичного руху напрямку; як підсунути різні лжеконцепції для ослаблення українських національно-самостійницьких сил.

Треба ствердити, що серед українських національних сил видними діячами стали такі, як В. Барладяну, Григорій Приходько та ряд інших, які мають ясно оформле-

ну політичну думку й не дадуть звести себе на манівці. Однак існує велика небезпека, що до цього напрямку самостійницьких діячів горбачовська влада застосує переслідування та репресії.

В березні 1990 року відбудуться вибори депутатів до Верховної Ради УРСР. Виборчий апарат, середники інформацій і засоби та досвід шахрайств спочивають у руках централістичної бюрократії. Великих надій на успіх у виборах неможна сподіватися. Вибори принесуть дальшу кристалізацію поглядів і чіткіше виявлять погляди народу.

Національне пробудження у всіх республіках загострило увагу московського центру. Горбачов уже ясно підкреслив потребу відродження віри в марксизм-ленінізм. Там де є віра в Бога і відродження віри і релігії, там не буде місця для відродження марксизму-ленінізму.

В четвер 11-го січня 1990 року М. Горбачов із своєю дружиною Раїсою виїхав до Литви з метою, щоб і надалі підпорядкувати литовських комуністів московському центру. Наростає напруження і в Молдавській республіці. Але московський імперський центр не хоче допустити щоб поневолені народи мали вільне життя. Треба бути приготовленими, що боротьба нашого народу буде ще довгою.

11-го січня 1990 року

ГОРБАЧОВ ЗА НЕПОДІЛЬНІСТЬ ІМПЕРІЇ

Комуністичні партії й виключно їхні уряди в Угорщині, Польщі, Східній Німеччині, Чехо-Словаччині розпалися під тиском незадоволених народів. У Румунії дійшло до кривавої революції й комуністи спричинили десятки тисяч жертв. Покладати надії, що комуністична диктатура в ССРСР доведе народи до суверенної і національної та соціальної свободи мирним шляхом, — марні сподівання наївних. На п'ятому році “перестройки” в ССРСР, бачимо, що комуністична партія, рускі большевики дбайливо змагають до дальшого збереження своєї влади й імперії в цілому.

Офіційна пропаганда настирливо наголошує марксизм-ленінізм, соціалізм-комунізм. На практиці не бачимо де починається і кінчається комуністичне зазіхання і великоросійський імперіялізм. 5.-6-го грудня 1989 року в Києві була скликана республіканська нарада, на якій обговорювано справу виховування молодого літературного поповнення. На цій же нараді було підсунуто проєкт “реорганізації в структурі” партійної преси. ЦК комуністичної партії України запланував злиття цілого ряду газет. Отже ЦК компартії України таким шляхом хоче прикінчити видання тих газет, у яких не дотримуються українці “генеральної лінії” комуністичної партії Советського Союзу. Поряд з цим “злиттям” московсько-комуністичні централісти хочуть позбутися небажаних їм журналістів, які в час “гласності” почали інформувати населення так, як їм підказували їхні сумління і серце, а не як наказує партійнокомуністична інструкція.

Видання злитих газет чи журналів мають появлятися двома мовами — українською та російською. Централісти підкреслюють, що видавані газети двома мовами “сприятимуть справі інтернаціонального і патріотичного

виховання” читачів, “поліпшенню міжнаціональних відносин” у республіці, “відродженню української національної культури”.

Московський комуністичний центр під назвою “інтернаціональне й патріотичне” виховання провадив у минулому і тепер ще звичайнісіньку русифікацію. “Двомовність”, яку має пильно впроваджувати ЦК комуністичної партії України, буде стримувати дальший розвиток української мови.

Яке буде мати значення на практиці закон “Про мови в Українській РСР”? Від русифікації України не хочуть відступити і придумують різні крутіства. Всі твердження М. Горбачова про демократизацію в Советському Союзі лише для “заспокоювання” поневолених народів. Коли литовський нарід і литовська комуністична партія заявили своє відокремлення від комуністичної партії Советського Союзу, то М. Горбачов такий крок литовців різко засудив на засіданні ЦК КПСС. Так на практиці виглядає “демократія” М. Горбачова, який повторює стару російську байку про “рівність народів”.

Неможна вважати М. Горбачова за утопіста та наївного, який вірить у комунізм та “рівність народів”. Йому добре відомий дійсний стан. Але розмальовуване “братерство і комунізм-соціалізм” є одинокою формою щоб зберегти імперію.

ЦК комуністичної партії України дбайливо обсаджений центральністами-малоросами, яких очолює В. А. Івашко, що прийшов на місце В. Щербицького. Литовське пресове видання “Атмоде” за 18-го грудня 1989 року пише про В. Івашка так:

„... Товариш Івашко пройшов добру партійну школу, будши на посту першого секретаря Дніпропетровського обкому, того самого, який подарував людству таких світил, як товариші Брежнєв, Щербицький і багато інших.

Горбачов персонально приїхав до Києва затверджувати свого протеже на новій посаді. І найгірші побоювання тверезодумаючих тут же почали здійснюватися. Прихід до влади нового намісника в перший же день відзначився масовим побиттям людей у Львові, Києві, інших містах України. 18-го жовтня новопризначений начальник України на пленумі ЦК КПУ оголосив: "... і далі будемо рішуче розкривати тих, хто не приймає соціалістичний вибір, намагається дискредитувати партію, пропагує сепаратизм і національну відокремленість"..."

Характеристика в литовському виданні першого секретаря комуністичної партії України правильна. На другому з'їзді народних депутатів ССРСР В. А. Івашко в своєму виступі сказав: "... Поряд з цим підкреслю, що розвиток суверенної України ми не уявляємо поза Союзом ССР. Ми були і будемо вірними ідеям нашого сильного союзного господарства."

Такого процесу, що змагав би до послаблення московської централістичної влади, як це спостерігаємо в Прибалтицьких республіках, серед українських комуністів ми не спостерігаємо. Серед комуністів України наступив внутрішній поділ. Але цей поділ між ними не має концепційного значення, бо всі вони не хочуть відділитися від Москви. Партійний апарат, КГБ і МВД знаходяться в руках централістів-неділимців. У 1989 році ЦК комуністичної партії України посилив внутрішньо партійну діяльність, щоб зміцнити морально партію та віру в марксизм-ленінізм.

У пресі загострено напади на "неформальні" організації. Напади ці провадяться старим сталінським способом: поширюють неправду на діячів, які проводять українську національну діяльність. Перед виборами до Верховної ради УРСР загострили курс проти Народнього Руху перебудови на Україні, не зважаючи, що керівництво

Народнього Руху за перебудову в Україні перебуває в руках українських комуністів.

Народній Рух за перебудову в Україні, при підтримці “неформальних” груп і широких кіл народу, хочуть обрати до Верховної ради УРСР таких депутатів, які мали б авторитет серед народу. Партійна бюрократія прагне просунути в депутати своїх апаратчиків. Комуністична партія в народі України не має авторитету.

У другій половині 1989 року комуністи розпочали заходи, щоб в ідеологічній площині активізувати атеїстичну пропаганду. Треба сподіватися гострішого напруження між властью імущих і віруючими в Советському Союзі. Як відомо, в час “перестройки” в ССРСР почалися широкі релігійні відродження. Для комуністичних ідеологів у Москві зрозуміле, що з поширенням християнської релігії поширюється ідеалістичний християнський світогляд. Буде ширитися світоглядова боротьба і з марксистським матеріалістичним світоглядом.

Московські централісти комуністи намагаються дискредитувати в Україні національні ідеї, — націоналізм і концепцію самостійности України. Все що змогли ми прочитати в “Радянській Україні” чи “Правді України” російською мовою виходило дуже слабе; побудоване на письмі так, як і в минулому, — на вигадках і неправді проти націоналістів. В газеті “Радянська Україна” за 26-го грудня 1989 року поміщено вірш Дмитра Павличка “До молодих українців Нью-Йорка”. Цей вірш, — це провокація, якою показується черговий раз зміст колишнього сексота МГБ Д. Павличка. Треба щоб зі змістом цього вірша Д. Павличка ознайомилися всі українські діячі в США та цілій діаспорі.

В світоглядову площину, якою паралізувати комуністичні видумки й їхній світогляд, українська еміграція також повинна вложити свій творчий внесок. В Україні по-

ширюється релігійне і церковне життя. Комуністична партія Советського Союзу й її уряд дають підтримку Російській православній церкві, яку очолює патріарх Пімен. Сотні церков, які були власністю українських католиків, а роками були закриті, російська влада скоро в час “перестройки” передала Російській церкві. Тепер українські католики вимагають звороту своїх церков і при тому доходить до поважного напруження.

Комуністична партія й її уряд переслідують в Україні й заповдіюють неприємностей українським католикам і православним українцям, які почали організовувати парафії Української Автокефальної Православної Церкви. А московська патріархія, послужна комуністичній партії й її урядові, взяла на себе обов’язки допомагати комуністичному пануванню в СРСР. На цю тему митрополит Філарет 21-го грудня 1989 року так висловився: “Ми, священнослужителі, готові допомагати державі в багатьох життєвих питаннях, можемо позитивно впливати на негативні процеси, які постали в суспільстві”.

Єпископи і священники московської патріархії активні в створеному “Фонді милосердя та здоров’я в Україні”. Завдання цього фонду полягає в матеріальній і моральній допомозі інвалідам, хворим, самотнім старим людям та багатодітним родинам. Все це категорії соціальної опіки в СРСР занедбані й українці у цей фонд щедро вносять свої пожертви, а розпоряджається тим фондом ієрархія Російської православної церкви. Тобто грошима українців московська патріархія збиває собі всебічний капітал. Таким чином дійшло, що з рамени того “Фонду милосердя...” єпископа Кіровоградського й Миколаївського Васілія висунуто в депутати Верховної Ради УРСР.

Комуністична пропаганда такі дії, як оце у випадку з єпископом Васілієм, уміло використовує для себе, мовляв, єпископ є депутатом. Але та ж саме пропаганда про-

мовчує, що єпископ є депутатом не від Церкви, а заступає потрібні державі заходи для експлуатації довірливих українських людей.

Не зважаючи на різні перешкоди, українські католики мужньо боряться за свою УКЦ. Радіо-Київ 27-го листопада 1989 року о 19-й годині передало:

“Розповідає учасник Богослужіння греко-католик Роман Крип’якевич:

Це було Богослужіння і похід. Це такий захід, що був націлений на те, щоби продемонструвати прагнення львів’ян до легалізації УКЦ.

Зібралися з хоругвами, релігійною і національною символікою, не зважаючи на мороз, з’явилися тисячі й тисячі греко-католиків — і стариків, і молодець.

Священиків було біля сорока. До початку Богослуження взяв слово Іван Гель, голова Комітету захисту Української Греко-Католицької Церкви. Він зачитав Звернення до М. С. Горбачова. Далі було Звернення до президента США Дж. Буша, а також звернення до Ватикану. У зверненнях домінувала ідея, що відновлення легального статусу Української Греко-Католицької Церкви було б християнською справедливістю, зняло б напруження в місті, задовольнило б справедливі конституційні вимоги громадян сповідувати свої релігійні обряди відкрито, в нормальних умовах”.

Комуністична ідеологія і господарська система в СССР збанкрутували як нежиттєздатні. Комунізм-большевизм приніс народам Московської імперії величезні жертви і духову руїну. Тепер прийшло відродження віри в Бога і національної правди. Імперський комуністичний центр зробив із Російської православної церкви інструмент для своєї антинародної влади, для рабовласницької держави. Неправда ніколи не видержить на довшу мету змагу з правдою.

В національній політиці московські централісти висувають різні крутіства, застосовують силу, щоб Україну вдержати в невідимській імперії. Імперія розкладається, але має ще подостатком сил, щоб поборювати національні рухи. Наш нарід вступив у фазу довгозатяжної боротьби, яка буде тяжкою і складною. В Україні треба змагатися за українську духовість, поширювати національну свідомість, розвивати політичну думку. Потрібно творити почуття українця, щоб він був собою і повним, суверенним господарем, який справедливо розв'яже всі питання та створить добрі взаємини зі своїми сусідами.

14-го січня 1990 року

ПОДІЇ ПЕРЕВЕРШИЛИ НАШІ СПОДІВАННЯ

Від вересня по грудень 1989 року почали валитися комуністичні уряди в: Польщі, Мадярщині, Східній Німеччині, Чехо-Словаччині, Болгарії. В усіх цих згаданих республіках зміни урядів пройшли без кровопролиття. Лише в Румунії диктатор Чаушеску наказав стріляти по демонстрантах, які вимагали реформ. Проти диктатури Чаушеску повстав народ, за народом пішла армія, яка Чаушеску заарештувала разом із його дружиною і поставила спішно перед судом та розстріляла обох.

У Балтицьких державах під кінець 1989 року оформилося ясне прагнення відділитися від московського центру. Першою Литва проголосила свою незалежність. Витворилося напружене положення. У квітні 1990 року М. Горбачов загрозив Литві бльокадою. Ультиматум М. Горбачова не застрашив литовських уряду і народу.

Процеси національного відродження поширилися і набрали поважного значення. На Україні створилися організації, яких режимники назвали "неформальними". А

власне оці “неформальні” організації, як: Українська Народна Демократична Ліга (УНДЛ), Український Демократичний Фронт (УДФ) виступають за самостійність і суверенність українського народу. Не зовсім ясну позицію до самостійности України займає Українська Гельсінкська Спілка (УГС). Вона в своїй програмі діяльності згадує про конфедерацію. Але голова УГС Левко Лук'яненко стоїть на позиціях самостійности України. Українська Національна Партія (УНП) також стоїть на національних позиціях, виступаючи за самостійність і суверенність Української Держави.

Українські комуністи, що не загубили свого українського походження, створили Товариство Рідної Мови, яке має підтримку серед народу, й повело боротьбу за права української мови, за розвиток україномовних шкіл, проти русифікації. Потім українські комуністи проти волі ЦК комуністичної партії в Україні заклали Народний Рух за перебудову України. Спочатку провідні діячі цього Руху, письменники, заявляли, що вони не змагаються за владу, не хочуть відділятися від московського центру; вони, мовляв, лише хочуть допомогти провести “перестройку”.

Комуністи в Україні вороже поставилися до національної символіки — синьо-жовтого прапора і Тризуба. Зближалися часи виборів депутатів у склад Верховної Ради Української РСР. Виборчі комісії були в руках партійної бюрократії і стали наявними факти несправедливого поводження тих комісій. Тому Українська Гельсінкська Спілка, Український Народний Рух, інші “неформальні” організації створили Демократичний Блок і почали висувати своїх кандидатів у депутати до Верховної Ради.

Україну було поділено на 450 виборчих округ. Вибори відбулися 4-го березня 1990 року. Але депутатів, які зібрали більше від 50% голосів, обрано лише в 112-х округу-

гах. Серед обраних народних депутатів є: Вячеслав Чорновіл, Богдан і Михайло Горині, Степан Хмара, Ірина Калинець, Левко Лук'яненко та інші. Ці люди вже були відомі як довголітні політичні в'язні, борці за самостійну Українську Державу. Перші висліди виборів показали силу Демократичного Бльоку. В усіх інших виборчих округах кандидати в депутати, які не зібрали 50% голосів, мусіли йти до виборів вдруге 18-го березня 1990 року.

Кандидати Демократичного Бльоку в столиці України Києві перемогли кандидатів, виставлених комуністичною партією. Перший секретар комуністичної партії України В. Івашко й інші кандидати компартії мусіли ставати до виборів у другому турі 18-го березня 1990 і застосовувати ошуканство. Бо перед тим на 16-го березня заплановано військові маневри в тій виборчій окрузі Києва і було привезено туди 12 тисяч війська, яке в день виборів проголосувало за комуністичних кандидатів. Невідомо лише, чи то були частини советської армії, а чи то війська КГБ.

Шахрайство комуністів під час виборів викликало велике обурення серед народу, а навіть і серед членів комуністичної партії в Україні. Але Українська Центральна Інформаційна Служба подала висліди виборів, які здобув Демократичний Блок. Отже здобуті місця Демократичним Бльоком до Верховної Ради УРСР виглядають так:

Виборча округа	Кандидатів	Обраних із ДБ
Київ	22	15
Вінницька область	17	2
Волинь	9	6
Дніпропетровськ	34	3
Донецьк	45	7
Житомир	14	—
Закарпатська	11	3

Івано-Франківська	12	11
Київська область	17	2
Кіровоградська	11	3
Місто Севастополь	4	—
Кримська область	8	1
Луганська	25	1
Львівська область	24	24
Миколаївська обл.	11	—
Одеська область	23	2
Полтавська область	16	2
Рівненська область	10	3
Сумська область	13	2
Тернопільська	10	7
Харківська	28	11
Херсонська область	10	—
Хмельницька	13	—
Черкаська область	14	2
Чернівецька	8	—
Чернігівська обл.	13	2

У Верховній Раді УРСР Демократичний Блок посідає 24% голосів. Демократичний Блок не має виробленого спільного світогляду. В Народньому Русі за перебування в Україні є багато комуністів, які не мають ще свого сформованого світогляду. Серед комуністів панує напруження та масовий вихід із членства в комуністичній партії.

Газета “Літературна Україна” з 5-го квітня 1990 року помістила заяву відомих письменників і поетів про їхній вихід із членства в комуністичній партії. Ще рік тому вони говорили про допомогу комуністичній партії в перебудові. Тепер у своїй “Заяві совісті” вони сказали:

„Ми, громадяни України, колишні члени КПРС, заявляємо, що наш розрив з партією як з механізмом тоталі-

тарної влади, винної у створенні антигуманного суспільства, де реставровано з певною модифікацією державні засади російської імперії, зумовлений усвідомлення, що процес перебудови залишив цей механізм незайманим. Історія КПРС насичена фактами політичного терору, демагогії і лицемірства. Республіканські органи партії були організаторами і виконавцями запланованого геноциду української нації 1932-33 рр. Під керівництвом партійних ідеологів проводилася жорстока політика русифікації, позбавлення народу основ духовності, руйнування історичної спадщини, знищення інтелекту України.

В результаті діяльності КПРС ідея соціалізму дискредитована і спотворена. Теорія, яка освячувала унітаризм в усіх сферах людського буття, монополію державної власності на основні засоби виробництва, однієї партії в політичному житті, однієї ідеології в суспільстві, виявилась нежиттєздатною в контексті прогресивного розвитку суспільних систем сучасності. Пророцтва Івана Франка про те, що держава, побудована за рецептами Енгельса, стане тюрмою, страшнішою за будь-які поліційні режими, справдилося.

Наш крок не означає зневаги до членів партії. Ми зробили його за велінням совісті, бо не віримо в можливість оновлення суспільства, основою політичної системи якого залишається КПРС.

Декого з нас виключено з партії за інакомисліє без додержання статутних вимог, що зайвий раз підтверджує вірність апарату давнім методам, хоч, зрештою, цей акт тільки упевнив нас у своїй правоті.

Вийшовши з рядів КПРС, ми не зрадили загальнолюдських ідеалів, навпаки — вони стали для нас чистішими і яснішими.

Дмитро ПАВЛИЧКО, Іван ДРАЧ, Олександр ЛАВРИНОВИЧ, Волеслав ГЕЙЧЕНКО, Павло ГАНОВСЬ-

КИЙ, Михайло ЗЕМЛЯНИЙ, Віталій ВОЛОХОНОВИЧ, Михайло СЛАБОШНИЦЬКИЙ, Сергій ГРЕЧАНЮК, Юрій ЦЕКОВ, Володимир ЯВОРІВСЬКИЙ, Галина АНТОНЮК, Василь ЯРЕМЕНКО, Володимир МУЛЯВА, Марія ВЛАД, Катерина ЗЕЛЕНСЬКА, Павло КИСЛИЙ, Юрій ІЛЛЕНКО, Роман ЛУБКІВСЬКИЙ, Віктор ТЕРЕН, Роман ІВАНИЧУК.”

Вихід вищезгаданих письменників із членства комуністичної партії України вказує на те, що комуністична партія в Україні не має підтримки в народі.

Пресовий орган Революційної ОУН “Шлях Перемоги” за 22-го квітня 1990 року за інформацією УЦІС помістив таке повідомлення:

„ Державна Самостійність України” — нове всеукраїнське політичне об’єднання. В суботу і неділю 7-8-го квітня у Львові проходив установчий збір всеукраїнського політичного об’єднання “Державна Самостійність України”. Сцена залі, в якій відбулися наради, була удекорована портретами видатних борців за українську державність від князів Володимира Великого, Данила Галицького й гетьмана І. Мазепи до М. Міхновського, С. Петлюри, Є. Коновальця, С. Бандери і Р. Шухевича-Чупринки. На сцені був великий тризуб, синьо-жовтий і червоно-чорний прапори.

У присутності 147 учасників, в тому числі 67 зареєстрованих делегатів з усіх кутів України, збори відкрив Петро Дужий — сеньйор національно-визвольного руху на Західній Україні, політичний в’язень польських, німецьких і советських тюрем, редактор підпільного журналу “Ідея і чин”.

Після відспівання гімну “Зродились ми великої години”, священник УКЦ відправив молебень і поблагословив

зібраних і національну символіку. Керівником зборів обрано Олесь Царука, голову Українського Молодечого Клубу в Ризі, Латвія. Присутніми на зборі були представники майже всіх формальних і неформальних організацій та партій (Рух, ТУМ, УГС, УНП, УХДФ, Т-во Меморіал, Товариства Лева, СНУМ, УКЦ тощо), а також закордонні гості з Білорусії, Литви, Латвії й Канади — представники ОУВФронту.

Плян установчого збору передбачав такі пункти: Заява ініціативної групи для створення ДСУ на чолі з юристом Іваном Кандибою, Програма дії ДСУ і статут, обговорення програми й статуту, збір заяв вступу до нового об'єднання, вибір керівництва, схвалення резолюцій.

Установчий збір ухвалив низку документів і резолюцій, в тому числі звернення до українського народу у справі утворення національно-територіальних військових з'єднань, звернення до Литви, звернення до української діаспори, Звернення до народу України, а також резолюцію з приводу Закону про мови.

Об'єднання “ДСУ” плянує видавати періодичний журнал під назвою “Самостійність”, чи “Незалежність” і газету “Поклик волі”. Покищо Анатолій Лупиніс запропонував, на перехідний час, користатися його виданням — “Черкаські вісті”, до редакції якого від УДС увійшли Анатолій Ільченко й Олесь Царук.

Установчий збір обрав Тимчасову Раду, яка має керувати діяльністю об'єднання до часу скликання — через кілька місяців — засновчого членського з'їзду. До складу Тимчасової Ради УДС ввійшли: Іван Кандиба — голова, Петро Дужий — почесний член, Ярослав Дурда, Анатолій Доценко, Михайло Котик, Зеновій Красівський, Анатолій Лупиніс, Ірина Сенік, Олесь Царук, Дарія Гусяк, Анатолій Ільченко, Ігор Бондар, Тарас Семенюк, Тарас

Більчук, Мирослав Дзюбан, Людмила Жильцова (вона — голова Українського Земляцтва у Литві) — члени.

В резолюції установчого збору визначено мету ново-посталої політичної організації такими словами: політичне об'єднання ДСУ поставило собі за мету разом з іншими українськими організаціями й партіями пропагувати необхідність і боротися всіма мирними засобами за незалежну українську державу, як єдиноможливу форму буття української нації.

Нове керівництво УНП

В той час, як у Львові проходив установчий збір об'єднання УДС, в тому самому приміщенні відбулося надзвичайне зібрання ідейно спорідненої організації — “Української Національної Партії” (УНП). Було заслухано програмну доповідь про стратегію УНП в умовах теперішньої дійсності й обрано нове керівництво УНП: головою став Григорій Приходько, новим секретарем — Софія Калиновська (вони замінили попереднього голову Богдана Когута і секретаря Вадима Смогителя).”

У вищезгаданому політичному об'єднанні бачимо таких осіб, як Петро Дужий, Іван Кандиба та ряд інших, які своєю працею здобули серед народу авторитет і довіря. Матеріяли, прийняті на з'їзді об'єднання “Державна Самостійність України” вказують, що з'їзд подержавницькому охопив своїми постановами всі ділянки суспільно-політичного життя і твердо стоїть на позиціях Самостійної Української Держави. Такої чіткості до цього часу не має Український Народний Рух за перебудову на Україні й Українська Гельсінкська Спілка.

Події, які набрали гостроти та розголосу в зв'язку з рішенням Литовської Республіки відділитися від московського центру, мають широку підтримку серед українських “неформальних” організацій. Це вже насторожило М.

Горбачова та його політбюро ЦК КПСС. У Москві добре розуміють, що Україна стає силою, яка прагне бути незалежною від Москви, змагається бути господарем своєї землі.

Московська імперія котиться до упадку. Але КПСС на чолі з М. Горбачовим мають ще владу і силу в своїх руках. Треба бути приготованим до важкої і зтяжної боротьби. Але як самостійницькі організації в цілому народі нашому розбудять національну свідомість та почнуть боротьбу за свою державну незалежність, то московський імперський центр не матиме успіхів у тій боротьбі.

Застановляє нас ще творення багатьох політичних партій і груп. Чи їх так багато потрібно? Чи лідери тих партій і груп зуміють спільно, корисно координувати працю й іти єдиним фронтом до спільної цілі?

ПРОВІДНИК-ПІДПІЛЬНИК СПОМИН ПРО ДМИТРА МИРОНА-ОРЛИКА

Кожна річниця, що пов'язана з нашою найновішою боротьбою, викликає в мене зворушення. Особливо ж хвилююся тоді, як згадуються люди, з якими доводилося працювати в умовах тяжкої підпільної дійсності.

Серед усіх поляглих друзів є постаті, пам'ять про яких буде вічною, імена їхні житимуть у серцях живих безсмертно.

Дмитро Мирон, відомий під псевдами: "Роберт, Піп, Орлик" і "Андрій", — належить саме до тих постатей, до тих імен. Виринає він передо мною таким, яким він був тоді, давно, в бурхливі часи нашої підпільної національно-визвольної боротьби.

... В січні 1940 року я прибув до Кракова. Через кілька днів мене покликано до одного приміщення-помешкання.

Крім знайомого мені давніше приятеля, я побачив у тому помешканні високу на зріст людину, виглядом на якихось 30 років. Він увічливо привітався до мене й попросив сісти.

— Ви з краю? — запитав він мене.

— Так.

— Як там положення?

Я почав оповідати. Мій молодий і новий для мене співрозмовець цікавився дуже багатьма питаннями, розпитував зокрема про Крайового Провідника ОУН Івана Климів, відомого мені на той час під псевдом “Гриць”.

— Чому про Климів питаєте? — поцікавився я.

— Бо відразу по переході кордону ви можете з ним зустрітись, абож із Степовим.

Я знав, що це останнє псевдо належить заступникові Климів.

Я відповів, що знаю добре і Климів, і Степового. Відчув, що мені мають дати якісь важливі доручення. Тим більше, що мій новий співрозмовник нагадав про мій перехід кордону. Я мав деякий страх, бо була зима, великі сніговії й морози, — тож за такої погоди переходити кордон нелегко.

Мій новий друг, мабуть, помітив, як у мене скривилося обличчя і він сказав:

— Правда, перехід тепер через кордон у край важкий. Але коли треба...

Він устав і видався мені ніби ще вищим. Був високий — 185 см. Блідий, чуприна старанно зачесана набік. Розмову вів зі мною півголосом, повільно. Коли я відходив, він сказав, що, може, буде потреба зв'язатися з Грицем, тоді... Не докінчив був думки. Ми тепло з ним попрощалися, з ним — Дмитром Мироном-Орликом...

Миналі дні. Ніхто мені про перехід кордону не згадував. Я став відвідувати курси ОУН. Другого дня мого нав-

чання на лекцію з ідеології прийшов до нас викладати знайомий уже мені Орлик. Склалося так, що ті, котрі його вже ближче знали, звали його між собою на ім'я "Піп". Тут я шойно довідався, що він був у Краю. Зрештою, про Орлика мені все довірочно оповів друг Роман. Він сказав, що Мирон називається теж "Робертом", і що до Климів він займав пост Крайового Провідника ОУН. За словами Романа, Роберт-Орлик у своїй підпільній націоналістичній діяльності користувався комсомольським квитком. З тим квитком він їздив поїздами.

Я цілком змінив свою думку про Орлика. Я вважав, що він, як приналежний до провідних людей, сидить у затишній кімнаті, порнається у паперах та займається "теоретичною розробкою питань", що зв'язані з націоналістично-визвольним рухом. Першого разу, коли він говорив зі мною про кордон, я думав, що цей незграбний високий чоловік з довгими ногами ніколи, мабуть, не бачив кордону.

При згадці про ті думки мені ставало соромно. Але пізніше, взнавши докладніше про Дмитра Орлика, я ставився до нього з найбільшою пошаною.

Три місяці слухали ми його лекцій. Він говорив з глибокою вірою в справу, за яку Україна бореться; говорив з великим переконанням і знанням матеріалу, який викладав курсантам. Ми з непослабленою увагою слухали його лекції про українську духовість, соціальну й національну неволю нашого народу, ілюструючи все те прикладами. Великий наголос робив він на злидні нашого робітництва й селянства, накреслюючи перспективи світлого майбутнього.

Я довідався, що Орлик походить з дуже бідної родини, сам залишився без рідних, за винятком однієї сестри, яка заробляла на прожиток і оплату за його навчання. Ще за деякий час ми, курсанти, довідалися, що "Роберта" су-

див польський суд і засудив його на сім років в'язниці. Після відбуття кари його викликано за кордон, де його захопила війна.

Мене і моїх друзів цікавило тоді, хто був у Проводі революційної ОУН? Що собою являють ті люди, яким ми віримо? Які їхні здібності, уміння, знання, жертвенність? Чи провідники готові кожночасно стати поруч із рядовиком-бойовиком?

Я пізнав, що саме Орлик належав до таких провідників. Це нас тішило і кріпило.

Протягом майже трьох місяців ми були свідками, який спартанський триб життя перейшов Орлик!

Він не куриє, не вживав алкоголю, не вештався по ресторанах чи каварнях.

Організаційна праця, студіювання всіх ділянок суспільного життя було змістом духового життя Орлика. Між нами, тобто кількома курсантами й Орликом, створилися близькі, дружні взаємини. Він для нас завжди знаходив час і нагоду, щоб з нами порозмовляти.

Курси закінчилися. Ми здали іспити, і кожний пішов у вир праці й боротьби. За кілька місяців вибухла війна.

... Пізньої осені 1941 року я ночував в одній кімнаті разом із Легендою-Климовим. Розмовились про знайомих друзів; про тих, які живі й про тих, які полягли або сидять у в'язницях та концентраційних таборах. У тій розмові я довідався, що Мирон-Орлик перебуває в Києві, є організаційним Провідником на кілька областей, має поважні успіхи у праці.

А вже в квітні 1942 року я зустрівся, в товаристві Легенди, з Орликом у Львові. Зав'язалася довша розмова. Орлик поставив мені ряд запитань чисто технічно-організаційного характеру, як от про побудову підпільної мережі, зв'язку, творення технічних ланок і т. п. Потім перейшов він на світоглядні теми, говорив про марксизм-

ленінізм і пильно дивився на мене, ніби хотів знати, як я на те все реаую?

Щойно кілька тижнів пізніше я зрозумів, що то Орлик “бадав” мене, як я наставлений психологічно, чи та моя настанова відповідала б підпільній роботі на Наддніпрянщині?

Після цього, десь за місяць, я їхав на підпільну працю з організаційним призначенням до Дніпропетровського. В Києві я мусів передати пошту Орликові, який тут виступав під псевдонімом “Андрій”. Вечором на одній з конспіративних квартир я зустрівся з Орликом-“Андрієм”. Коли він довідався, що я їду до Дніпропетровського, то коротко сказав мені:

— Ви залишитесь тут, коло мене. Решту справ я поладжу з Проводом сам.

Відтоді я став близьким співробітником “Андрія”. Ми зустрічалися майже кожного дня. Читали звіти, обговорювали їх. Я часто виїжджав на місця для поладжування чи вияснювання певних справ. На підставі звітів “Андрій” давав мені нові напрямні. Я почав розуміти духову силу і значення “Андрія”. Він завжди спокійно вислуховував чужу думку, ставив питання. Коли ви з ним говорили і висували якусь думку, він завжди жадав аргументів для підтвердження тієї думки. Як не мав якогось конкретного організаційного зайняття, завжди щось читав або писав. Пильно вивчав усі явища й події, які відбувалися на Україні.

Очевидно, кожна людина має теж свої слабкі сторінки. Мав їх і “Андрій” — Провідник-підпільник. Одна з головних його негативних рис характеру — це велика довірливість і часте нехтування елементарними засадами конспірації. На тім пункті між нами часто доходило до напруження. Коли я в тій справі, — потреба глибшої конспірації, — настирливо наполягав на своєму, “Андрій”-Орлик у наказовій формі говорив мені:

— Прошу більше цього мені не повторювати.

У тім я його не слухав, а виконував свій діловий організаційний обов'язок.

У київському гестапо були агенти, які знали “Андрія”, за ним шалено розшукували. Пригадую, як я одного разу попав під спостереження агентів, які почали мене переслідувати. Коли я зауважив, що за мною слідкують агенти гестапо, я приспів хід. І раптом я побачив перед собою... “Андрія”. Він стояв і розмовляв з одним чоловіком. Я старався поводити себе так, щоб усю увагу гестапівців зосередити на мені й тим відвернути їх від “Андрія”.

Той випадок мене сердив і я знову вечором мав гостру розмову з “Андрієм”-Орликом. Я наполягав на тому, що він не сміє білого дня отак легковажно вести себе на вулицях Києва...

Несподівано в Києві появився “втікач” із гестапо на ім'я Марко. Після розмови з ним я переконався, що це гестапівський провокатор. При зустрічі з “Андрієм” я висловив своє підозріння щодо Марка. “Андрій” же вважав, що то неможливе. Однак він сказав мені, щоб я перевірив моє підозріння.

Та після тієї нашої розмови я мусів виїхати в Рокитинський район. Там, цілком несподівано, я потрапив у руки гестапівців. З Божою допомогою та з великим власним ризиком мені вдалося втекти. Коли я прибув до Києва, то довідався про страшну новину: “Андрія” гестапівці застрелили на вулиці. Вони намагалися його заарештувати, але “Андрій” протестував.

Це сталося 24-го або 25-го липня. Так загинула Людина, в якої, крім працювати й боротись для добра українського народу, — не було більше жадної цілі.

МОЄ ПОКОЛІННЯ

Воно родилося, як горіла земля. Як очі вигризав спалений порох гранат, а український гармаш, не маючи набоїв, виривав гарматний замок і кидав його в криницю, щоб не дати ворогові; як стрілець ховав у стріху рушницю і натискав руками на своє зранене серце.

Тоді ми побачили світ. Спочатку ми не могли зрозуміти, за що чужинці женуть наших батьків і братів за колючі дроти та саджають у тюрми; навіщо руйнують багнетами наше майно... Чому сум встеляє наші села і поля від Тиси, Дністра до Дніпра і Дінця?

Ми питали заплаканих матерів, за що мучать батьків і братів? А матері шепотом відповідали, що за Перший листопад, за 22-ге січня, за те, що цих дат вони не в силі були оборонити...

Ми росли, думали, вчилися, де могли й як могли, та виробляли в собі почуття обов'язку боронити все наше рідне. Ми готувалися прогнати з нашої землі чужинців, тих, які потоптали нашу свободу, наші святині й дороги нам дати. Нашою метою — було світло свободи! Ми не лякалися нікого і нічого, горіли вогнем сильнішим від пекельного. Ми плакали в собі твердість, твердішу за неволю і тому її не боялися.

Змучені батьки з гордістю говорили, що найкраще покоління нашого народу — це те, котре родилося і росло під звуки гармат визвольних змагань.

А ворог лютував і скаженів. Він заповняв нами тюрми і концентраційні табори. Лякаючись сонця й українського дня, він розстрілював і вішав на шибеницях наших хлопців ночами. Борці за правду вмирали і творили легенди, які квітчали наше давнє і ближче минуле. Дух борця своїм огнем пік раба, заставляв його бути собою, а не лакеєм Варшави і Москви. Живуча наша правда почала

голосніше промовляти до тих земляків, що їм намул неволі й чужий дух всяк у їхню душу: будьте собою, шануйте і бороніть усе що українське, бо Україна має право жити своїм власним життям!

Вибух бомби в Роттердамі потряс Україною. “Огонь і залізо розсудить нас!” — сказав С. Бандера на Варшавському суді, а по країні пройшов шепіт: “Україно, ти житимеш, якщо родитимеш таких синів...”

З того часу С. Бандера став прапором нашого покоління. Цей прапор у боротьбі з окупантом дав нам зміст існування: вчися, працюй, борися і перемагай. Віддай усе. Щоб твій нарід був свободний і незалежний від Москви, Варшави і Берліну.

Наш прапор все вище і вище підносився над безкраїми просторами України і своїм трепотом збуджував порив до боротьби. Україна перетворювалася в бурхливий океан, хвилі якого наносили удари ворогам і казали їм: не ти тут господар! Брунатний і червоний хижакі поділили Європу і проковтнули пихатих варшавських панів. Потім розпалили пожежу війни між собою за нашу землю, за наше багатство...

Але, не зважаючи на сили брунатного хижака, дня 30-го червня з міста Льва на хвилях етеру пролунав голос нашої свободи. Світ почув, що Україна має свій шлях, незалежний від Москви і Берліну.

Акт 30-го червня вимагав, щоб покоління з повним розмахом пішло до бою проти брунатного і червоного наїзників. Червоний хижак, утікаючи з України, залишав за собою руїну і гори трупів. А брунатний, наступаючи на українські землі, з такою ж самою ненавистю нищив усе, що українське і що не хотіло йому коритися. Невідомий підпільний борець падав від кулі брунатного гітлерівця на землю, яка ще не висохла від крові брата, котрий загинув від червоного москвина.

Приховані жертви московського злочину у Вінниці збільшилися жертвами гітлеризму у Києві в Бабиному Яру. Серед тих тисячів гітлерівських жертв Бабиного Яру є сотні підпільників ОУН, а серед них Обласний Провідник Лімницький. А ніхто не знає, де лежать кості провідних синів України: Лемика, Орлика, Легенди, Равлика і сотень тисяч інших.

Але на полі бою і вороги залишають свої жертви: гітлерівці — шефа СА Люце, і сотні комісарів із “Зондеркоманд”; червоні платять головами маршала Ватутіна, генерала Сверчевського та десятків тисяч своїх вибраних вислужників.

Моє покоління чесно складає на вівтар Батьківщини свою жертву не тільки в кожній закутині України, але в каменоломнях кацетів: Грос-Розен, Дора й інших міст “культурного” Заходу, та на Соловках, Воркуті, Колимі й інших місць “дикого” Сходу. На полі бою кладуть голови вояки УПА, їхні командири, провідники і Головний Командир Тарас Чупринка. На чужині від злочинної руки ворога гине Провідник С. Бандера. До своєї смерті Степан Бандера вів нас, як прапор, до боротьби. Після смерти він є для нас символом і легендою.

Піднятий прапор об’єднує і мобілізує нові сили та творить нову дійсність, кажучи, що мертвих у нас немає, бо разом із поляглими борцями не вмирає боротьба. Вона продовжується, а її дороговказом є наша свята мета, оперта на наше минуле, створене легендами, моїми вчителями, провідниками і моїм поколінням.

ДЕНЬ СВЯТОГО МИХАЙЛА — 1943 (Спомин)

В житті людини бувають пережиття, яких не можна забути. Таких переживань у мене є багато, бо наша підпільна праця і боротьба не були простими. День 21-го листопада 1943 року увів радикальні зміни мого життя та перекреслив усі мої пляни. Той день св. Михайла пам'ятають не лише мешканці великого села Оглядів Львівської області, але і мешканці сусідніх сіл Радеківського району.

Того року осінь була дощова, непривітна. В Україні панував гітлерівський окупант, який за багатства України вів жорстоку війну з другим окупантом — червоною Москвою. Ранок 21-го листопада був дуже мряковинний і темний. Над досвітком похмурі постаті гітлерівських фашистів-окупантів з чорними петлицями і труп'ячими черепами кільцем оточили село. Час від часу тріскали постріли, які обривали життя тих, хто хотів вийти поза межі села.

Мені було гірше, ніж боляче. Бо я потрапив у таку ситуацію, що треба було без бою віддатися в руки ворогові. Я не хотів, щоб у прийнятому мною бою загинула моя наречена Леся і кожної хвилини до мене мала прийти моя рідна Мама, яка вже до цього часу натерпілася за мене і пролила море сліз. Також не хотів я через страх перед смертю сам себе застрелити.

Вільним і рішучим кроком, з вірою в себе я вийшов із приміщення, яке було оточене, і став перед гестапівцями. Мене привели перед срібнопогонних гестапівців-комісарів. Блідий, непевний себе гауптштурмфюрер Ногова мовчки оглядав мене. Хрипливий голос від горілки і тютюну якогось посіпаки наказував зняти облогу, бо

— “Дер Бандіт іст шон гієр!”

Мене півколом обступили гестапівці. Один із них, — Отто Рюкріх почав вичислювати мої “гріхи” супроти “фюрера” і цілого націонал-соціалізму: приналежність до “Бандера-Беверунг”, допомога полоненим, які втекли з табору, пропаганда проти виїзду на працю до Німеччини, пропаганда проти мобілізації українців до гітлерівської армії. Рюкріх говорив поволі, протягаючи кожне слово. Голос його був твердий, ніби вже виголошував вимір кари.

Я був опанований, спокійний. Слухав і думав: якими доказами будуть оперувати гестапівці проти мене? В голові снувала допитлива думка: чи не буде хтось із земляків виступати свідком проти мене? Часами виринало питання: чи не має зради? Потім почав впевнено вірити, що зради не має. Зі звітів нашої розвідки мені були відомі прізвища гестапівських комісарів. З обличчя я їх не знав. Почувши прізвище котрогось із них, я вже знав його характеристику, знав до чого він здібний.

До мене підійшов гестапівець бльондин із прищавим обличчям і почав говорити польською мовою, вживаючи неправильно українські слова. Коли я почув, як його названо по прізвищу, я знав, що це садист Адам Ібель, який керував розстрілом членів ОУН у Чорткові.

У довгій вузькій кімнаті громадського уряду при стіні стояли мої близькі друзі по праці: Осип Рубаха, Павло Олійник, Лобачивський, які пильно дивилися на мене і гестапівських катів. Ібель сильно вдарив мене в обличчя. Я похитнувся, але не впав. У голові зашуміло. Другим сильним ударом мене “нагородив” Віктор, вихованець комсомолу і комуністичної партії, з роду “старшого брата”, який перейшов на службу до гітлерівців. Він повнив ролю провокатора.

До них долучилося ще двос: зловили мене за руки, положили на лавку, на голову всадили поруччя крісла,

один сів на плечі й почали бити палицями. Болі корчили тіло. Зібравши всі сили, я рвонувся. Крісло, лавка і гестапівець разом зі мною повалилися на долівку. Мене били чоботами, підкуті залізом. Мені вже неможна було глибоко дихати. Мене залишали сили. Але я був при повній свідомості. Мене питали:

— Який маєш пост в ОУН? Де магазини зброї? Хто помагає партизанам?

Я мовчав. Я хотів, щоб мої друзі, які стояли при стіні, взяли з мене приклад. Потім моя голова стала дуже гарячою, мені стало тепло і рівночасно темно й я цілком знепритомнів. Коли чорна полуда сходила з очей, я немов пробуджувався. В мене боліло все тіло. Я бачив руді фашистівські сорочки і перекривлені гестапівські обличчя.

Холод і вологість листопадового ранку мене освіжили. Я прийшов до свідомості і побачив двох есесманнів, що держали мене під руки, а Ногова й Ібель щось до мене говорили. Спочатку я нічого не розумів. Але потім швидко їхні слова почали доходити до моєї свідомості. Ібель говорив, що мене зараз прилюдно розстріляють та для мене є ще одно спасіння — виявити людей і магазини зброї.

Я мовчав і дивився на вигін, на який зігнали багато людей. Всі вони були арештовані й оточені есесівцями. А далі стояла старенька дерев'яна церковця. Потім до Ібля говорив комісар, що мій розстріл не реуз'яже питання. Я розумів їхню мову і знав про що їм ідеться.

Мене заволокли до читальні “Просвіти”, де на долівці сиділо багато мужчин. Між ними ходив сухий високий гестапівець і бив їх палицею куди попало. Я підняв голову і побачив перед собою сцену, над якою висів портрет нашого пророка — Шевченка. В моїй пам'яті виринули стрічки з Кобзаря: “Караюсь, мучусь, але не каюсь...”

Знову від Ібеля і провокатора Віктора, невідомо в котрий уже раз, болючі удари і пиньки кутих залізом чоботів. Знову непритомність.

Коли я прийшов до свідомости, то побачив, що лежу на підводі. Біля мене сидить старенький селянин Чикайло та держить у руках віжки. Я вище підняв голову, почав розглядатися і побачив, як з натовпу людей вийшла моя Мама. Вона тримала за руку мою наречену й обидві підходили ближче до мене. В мене було велике бажання щоб вони до мене підійшли. Але гестапівець на Маму і наречену нацькував велику собаку вівчарку, а інший гестапівець почав їх бити. То для мене була страшна картина, яка глибоко врзалася в мою душу й ніяк не можу її забути. Ту картину і сьогодні бачу так само, як і тоді. Не має більшого болю душі й гіркого почуття, коли людина бачить кривду, яку чинять над близькими і дорогими особами, а сам ти безсилий їх захистити.

Підвода рушила вперед. Поруч із підводою ішов гурт арештованих чоловіків, яких оточували есесівці-вахмани гестапо. Було чути лемент жінок і дітей та постріли з гітлерівських автоматів. Коли я підняв голову, то побачив, як у листопадовій мряці бованіла стіна лісу і село Оглядів. Я дивився і в думці прощався з лісом, селом і з усіма, що там ще залишилися. Тоді я відчув внутрішнє задоволення і на мить не відчував болі, що нічого ворогові не зрадив, що в нас не було зради, ніхто з людей проти мене не говорив того, про що хотіли довідатися гестапівці. В мене була сильна віра, що я все далі витримаю і нічого ворогам не скажу та чесно загину.

В Оглядіві був початок моїм побоям. Потім прийшли тортури й електричний струм. Дякую Всевишньому, що дав мені силу те все витримати.

ЧЕРВЕНЬ 1941

1941-й рік. Українські землі, — східні повністю, а західні у своїй більшості, — під московським пануванням. Не припиняються арешти, розстріли, вивози. Довгі валки поїздів везуть на схід ув'язнених і підступно схоплених вночі українців. Червоно-московські імперіялісти на західноукраїнських землях почали винищувати все, що українського, так, як це вони робили протягом 20-ти років на східних землях України. Сталінське безправ'я і терор набирають найширших форм, бо кривавий кремлівський кат вислав в Україну двох своїх найвірніших учнів і виконавців — Н. Хрущова й А. Серова.

А все таки московські висланці в Україні чуються непевними, бо вони знають, що український нарід їх не любить і організовує проти них свої сили. В той час Галичина й Волинь починають жити подвійним життям. Удень вони з ненавистю сприймають владу червоних москалів, а вночі організовують і розбудовують свою підпільну силу — ОУН.

Українські націоналістичні ідеї знаходять дорогу до здорової душі української людини з Придніпрянщини. Українці в лавах червоної армії, на примусових роботах чи навіть у комсомолі, які побували на західних землях, повертаючись у свої рідні сторони, везуть зі собою ідеї ОУН. Сотні з них стає членами самостійницьких сил революційної ОУН. Серед цих членів бачимо представників молодих, таких як Йосип Позичанюк та його ровесники, що їм червона Москва не могла зламати душі. Ненависть до окупанта зростає не днями, а годинами. Кожний чекає вечора, щоб на підпільних зборах чи організаційних зустрічах набратися сил та скріплення до боротьби.

Майже кожний день і кожна ніч приносять сутички підпільників з чекістами. Вістки про ці зудари, навіть без ра-

діовисильні і без газет, облітають всі закути України, а тому родяться легенди про підпільників ОУН. Ці вістки стають надією для цілого змученого, але непокірливого народу. Всі переконані, що часи непевні, що в повітрі чути подмухи грози. Сталінсько-гітлерівський союз був в очах усіх тільки хвилевим замиренням двох злочинців, які намагаються один одного ошукати і перехитрити.

22-го червня війська Гітлера посунули на Схід. Україну охопило полум'я війни, насильства і грабунку. Все що було насажене силою московських багнетів почало валитися, залишаючи по собі трупи розстріляних та помордованих невинних людей. Для своєї оборони український нарід поставив свою організовану силу — революційну ОУН. Утікаючи з України, червоний окупант, свідомий своїх злочинів супроти нашого народу, лякався кожного куща, кожного гайка чи ліска, кожної української людини. Інший наїзник — гітлерівський, вступаючи на нашу землю, знав, що не він тут господар, бо до своїх прав зголосився справжній господар землі — український нарід.

За тиждень часу, мов з-під землі, у селах і містечках та містах створилася українська адміністрація, українська міліція, яка починала бути зародком української національної армії. Державне життя розгорталося без широкого розголосу, без дискусій, бо воно вже давно було підготовлене і створене революційними силами народу. На завершення того чину, після 9-х днів, пізньої вечірньої години 30-го червня 1981 року весь світ почув голос першої української радіостанції імени полковника Євгена Коновальця. Цей голос ніс на хвилях етеру по всій Україні у широкий світ національний гімн “Ще не вмерла...”, а за тими словами Акт відновлення української державности. Слова цього історичного акту читав перший раз член Проводу революційної ОУН і герой національної визвольної революції Ярослав Старух. Другий раз прочитав

акт відновлення покійний уже Зенон Тарнавський, а третій — молодий студент Юліан Савицький, який чотири роки пізніше загинув у гітлерівському концентраційному таборі Ебензее.

Наступного дня ранкова передача ще раз повторила акт відновлення української державности та подала Архипастирські листи Митрополита Андрея і Митрополита Полікарпа та їхні благословення для українського народу. І нарід з невичерпною силою та енергією почав будувати своє державне життя.

Серед важких умов за кілька тижнів були урухомлені майже всі галузі державного апарату. Але вчорашній союзник Сталіна-Хрущова Гітлер був таким самим ворогом української державности, як і Москва. Місце чекістів зайняло гестапо, яке почало ліквідувати Державне Правління та переслідувати організаторів акту відновлення державности, членів революційної ОУН під проводом Степана Бандери. Українських патріотів гестапо засилало до гітлерівських млинів смерти у концтабори Авшвіцу, Саксенгавзену, Бухенвальду, Дори, Єлеріха, Мавнтгавзену, Ебензее й інших.

Наших братів московський ворог стріляв по-зłodійському, потайки; засилав їх на північ і схід; гітлерівський ворог розстрілював наших братів публічно з гуком пропаганди, або засилав на захід. Але обидвом цим ворогам протиставилася революційна ОУН, яка створила збройну силу — УПА, що стала до боротьби на два фронти.

Сьогодні окупант України, імперіялістична Москва, знову почуває себе в Україні так само непевно, як за гетьмана Мазепи, як у 1918 і 1941 роках, бо відновлення Акту державности України 30-го червня 1941 року показало не лише їй, але й усьому світові, що український нарід ніколи не зрезигнував з права своєї незалежности і суверенности.

ГРОМАДСЬКА ПРАЦЯ

У 1986 році діячі Українського Визвольного Фронту в США запросили мене з доповідями на тему подій в Україні, а Московській імперії зокрема. Від 19-го вересня по 27-го жовтня 1986 року я виголосив доповіді в таких українських громадах, як: Нью-Йорк, Гартфорт, Нью-Джерси, Клівленд, Детройт, Чикаго та в Філядельфії.

Тема доповіді притягала слухачів і викликала зацікавлення. У кожній громаді після доповіді, яка тривала годину часу, треба було ще присвятити годин дві відповідям на питання.

В час мого перебування в США Організація Оборони Чотирьох Свобід України відбувала свої загальні збори, на яких я був гостем та передав з їздові привіт від Координаційного Осередку Громадських Організацій Європи. На цьому з'їзді я ствердив також, що ряд моїх добрих друзів мого покоління вже не були присутніми, — одні через стан здоров'я, а інші вже відійшли у Вічність.

У 1987 році мене запрошено з доповідями до Канади. Тут я відвідав такі українські громади: Ошава, Лондон, Віндзор, Торонто, Садбури, Тендер-Бей, Вінніпег, Ванкувер, Калгарі, Едмонтон, Саскатун, Монтреал, Гемілтон, Сант-Кетрен і Віланд. Відвідати з доповідями 15 громад мені забрало цілий травень часу. Поїздки, щодругий день доповідь і дискусії та відповіді на питання мене втомили. Але це була приємна втома. Доповіді проходили успішно, з чого були задоволені слухачі. Одначе я ствердив, що таке темпо вже не для мого здоров'я.

У Канаді, як і в США, я зустрів багато моїх добрих друзів, а в Едмонтоні ряд моїх земляків із Радехівщини, які мене знали з рідних сторін. Деякі з них у роках 1940-1943 дуже допомагали мені в підпільній праці. Їхні прізви-

ща я вже згадував у другій книзі моїх спогадів “Початок невідомого”.

Від 23-го по 27-ме листопада 1988 року в Торонто (Канада) відбувся П'ятий Світовий Конгрес Вільних Українців (СКВУ). Декілька днів перед конгресом відбулося ряд засідань Президії СКВУ, де мені, як заступникові Президента СКВУ на Європу, треба було брати активну участь. Підготовка конгресу мала ряд недотягнень, що в делегатів викликало невдоволення. Багато напруженого часу коштувала підготовка номінування членів у Президію та Секретаріат СКВУ. На пост Президента СКВУ було висунено двох кандидатів: Василь Кирилук — чоловік старшого покоління і Юрій Шимко — молодшого. Президентом вибрано Юрія Шимка з Канади, який у минулому був діячем СУМу в Канаді та послом до парламенту провінції Онтаріо. Я і надалі залишився у складі Президії СКВУ як заступник Президента СКВУ на Європу.

В суботу 25-го лютого 1989 року в Лондоні (Англія) відбувся Сьомий конгрес Координаційного Осередку Українських Громадських Центральних Установ (КОУГЦУ). На протязі десяти років я був головою КОУГЦУ і більше не бажав кандидувати на цей пост. Причина проста: поганий стан здоров'я і сімдесятий рік твердого життя. На голову КОУГЦУ обрано редактора Іллю Дмитріва, який до цього часу був генеральним секретарем КОУГЦУ.

6-го травня 1989 року в Мюнхені відбувся Делегатський з'їзд Центрального Представництва Української Еміграції в Німеччині (ЦПУЕН). Від червня 1961 року до травня 1971 року в ЦПУЕН я був членом Головної Ради. Від першого травня 1971 року я був першим заступником і організаційним референтом Головної Управи ЦПУЕН. Після 28-літньої праці в ЦПУЕН мій стан здоров'я підка-

зував, що також тут треба відійти. Відійшов від праці також мгр Антін Мельник — довголітній Голова ЦПУЕН. На Голову ЦПУЕН обрали Степана Костюка, дещо молодшого віку людина. Зі старих членів у складі Головної Управи ЦПУЕН залишився лише мгр Володимир Леник — давній громадський діяч.

30-го вересня 1989 року в США в оселі СУМ (Елленвіл, Н.Й.) відбувся ХХІІ-й з'їзд Організації Оборони Чотирьох Свобід України: Свобода Слова, Свобода Свісти, Свобода від страху, Свобода від злиднів. Головна Управа ООЧСУ запросила мене на доповідача з'їзду. З'їзд був діловий і багатий програмою. Вечером був бенкет, на якому мав доповідь редактор Ігнат Білинський, — один із основоположників ООЧСУ, а тепер Президент УККА.

На Голову Головної Управи ООЧСУ обрано мгра Євгена Гановського — довголітнього Голову ЦУ СУМ. Є. Гановський належить до ідейних і жертвенних українських патріотів. Генеральним Секретарем ООЧСУ обрали Андрія Соколика — старого діяча організацій Українського Визвольного Фронту.

Багато уваги на з'їзді було присвячено подіям в Україні. А це вказує на те, що українці-члени ООЧСУ вважають себе невід'ємною частиною українського народу. З'їзд був добре організований, за що було висловлено подяку Дмитрові Богаєві. В Нью-Йорку є ряд видних діячів молодого покоління: Роман Зварич, Ігор Дябога, Володимир Зарицький, Аскольд Лозинський, Микола Грицьков'ян, Марта Костик, Стефа Грицьков'ян та ряд інших. Згадані діячі молодшого покоління мають поважне знання з історії України, добре розбираються в українському політичному житті. Сподіюся, що вони переберуть у свої руки керівництво Українським Визвольним Фронтом від старших і будуть продовжувати працю для добра україн-

ського народу. Українське організоване громадське і політичне життя в США та Канаді має свої кадри для дальшої української діяльності, що дає надію на майбутнє.

Організованою українською громадою, що має сили й є багатою, на Європейському континенті являється Союз Українців Британії (СУБ). Українці ж у Франції, Бельгії та Скандинавії, не зважаючи що мають відданих людей, для нашого організованого життя є малочисельними і небагаті.

Українська громада в Західній Німеччині дуже змаліла і стала неспроможною до таких активних дій, як то було перед двадцятьма роками. Перед українськими дітьми старшого покоління постала велика проблема: як зберегти наші надбання на майбутнє й як знайти нові форми діяльності?

В Мюнхені є осідок Екзарха Української Католицької Церкви, Катедра і гарна домівка, Український Вільний Університет (УВУ), великий будинок Українського Інтернату, Видавництво "Шляху Перемоги" зі своїм майном. Але українська громада тут не має потрібного числа працівників з молодшого покоління, зокрема академіків для забезпечення праці УВУ.

ЗАСЛУГОВУЮТЬ НА ЗГАДКУ

За час понад п'ятидесятилітньої праці в організованому українському політичному і громадському житті мені випало мати справи і пізнати сотні людей. Серед тих людей були кришталево чесні, жертвенні й працьовиті патріоти. В своїх спогадах я уже згадував ряд людей, які заслуговують, щоб їхні імена, як зразкових патріотів, не були забуті.

На початку 1946 року мені припало полагоджувати деякі справи з Головою Державного Правління (30-го червня 1941 року) і Головою АБН Ярославом Стецьком. Я бачив, що ряд справ його виконувала член ОУН, під псевдом “Муха”, а пізніше “Хвиля”. Зі збігом часу вона стала дружиною Ярослава Стецька та його найближчою співробітницею в АБН та в зовнішній політиці революційної ОУН.

Подруга “Хвиля” — Слава Стецько відзначалася здібностями і великою працьовитістю. В п’ятдесяті роки всі ми, що залишилися для політичної праці в Німеччині, перебували в тяжких матеріальних умовах. Слава Стецько, крім навали праці, зуміла ще вивчити німецьку, англійську та частково французьку мови, а потім стати редактором англomовного журналу “АБН-Кореспонденц”.

Слава Стецько була учасником усіх конференцій АБН, а пізніше Світової Антикомуністичної Ліги, Європейської Ради Свободи, на яких на тему української визвольної політики виголошувала доповіді. На цю ж тему вона писала до української преси статті.

Після смерті Я. Стецька, Славу Стецько обрано Президентом АБН.

В п’ятдесятих роках у Мюнхені в діяльності революційної ОУН став видним член її Володимир Мазур, — родом із Полтавщини. В час масової еміграції з Німеччини, він виїхав до США.

На новому місці поселення В. Мазура спіткало велике нещастя: захворала його дружина і після важкої недуги померла, осиротивши двоє маленьких дітей. Мазур працював, виховував дітей, став президентом Народної Помочі, яка була на шляху занепаду. Він цю українську страхову установу розбудував і здобув для неї належне признание. Мазур у громадській і політичній діяльності став широковідомим діячем (в Українському Конгресовому

Комітеті, в СКВУ), в революційній ОУН і організаціях Визвольного Фронту. В організаційній і політичній праці виринали здібні молоді люди, які ставали видними діячами й керівниками української громадської та політичної діяльності.

Григорій Борсук народжений 19-го квітня 1911 року в Озернянах району Варва Чернігівської області. Батьки Григорія Борсука були селянами, які посідали 12 десятин землі. Закріпивши советську владу, большевики і родину Григорія Борсука вважали за ворога і переслідували її. Чекісти припускали, що батько Григорія має заховані золоті гроші й на підставі цього підозріння заарештували батька і Григорія. Після кількох місяців ув'язнення Григорія звільнили. Григорій належав до кіл молоді, яка відкрито виступала проти советської влади. Та склалися такі обставини, що Григорієві треба було тікати зі свого рідного села.

Після довгих пошуків, де б себе легалізувати і дістати працю, йому вдалося осісти в Кримській області. По декількох роках НКВД Григорія таки заарештував і його перевезли в тюрму до Москви, там і суджено його по статті 58-10-11 на п'ять років у таборах примусової праці.

Як в'язень Григорій був на Далекому Сході в декількох концтаборах, працюючи при будові доріг. Після звільнення з ув'язнення не одержав дозволу жити в рідному селі. Григорій Борсук працював у різних бригадах на лісових розробках. У 1940 році воєнкомат і Григорія мобілізував у робочі батальйони, які будували військові споруди.

З вибухом німецько-советської війни Григорія Борсука, після різних пригод, мобілізували в червону армію і після затишних боїв в околицях Білгороду попав у німецький полон. Воєннополонених німці привезли під місто Лубні, де з великими труднощами 8-го квітня 1942 року Григо-

рія звільнили з табору. В кінці 1942 року загострилася боротьба німців з червоними партизанами. Але Григорієві вдалося оминати мобілізацій до червоних партизанів і на виїзд на працю в Німеччину.

Коли німці почали відступати, Григорій не захотів залишатися під червоною владою і 15-го вересня 1943 року залишив рідні сторони. З групою втікачів Григорій Борсук ішов на Захід через Волинь і Галичину й тут зазнався з діяльністю ОУН і УПА та їхньою боротьбою за незалежність України. В грудні 1943 року Григорій був уже в Німеччині, спочатку в місті Зольтау, а пізніше в Гамбурзі-Нойграбен.

Після розвалу гітлерівського “Райху” Григорій Борсук залишився на Заході і включився в організоване українське життя. Він працював на різних роботах, провадив зразкове життя, читав українські видання і фінансово їх підтримував. Дещо пізніше став членом революційної ОУН. Скромний і жертвенний український патріот Григорій Борсук після довгої недуги помер в Гамбурзі 22-го вересня 1989 року.

Григорія Борсука я познайомив у Гамбурзі з Головою Української Громади Семеном Левчуком, який і включив Григорія до праці. Семен Левчук народжений 15-го травня 1921 року в селянській родині села Костільники району Заліщики Тернопільської області. Дома він належав до різних самоосвітніх і аматорських гуртків. Родину Левчуків у 1940-1941 роках переслідувала советська влада. За німецької окупації С. Левчук став членом ОУН. У 1942 році при облаві німецька поліція затримала С. Левчука і вивезли насильно на примусову працю в Німеччині. Протягом декількох десятиліть Семен Левчук виконував обов'язки Голови Української Громади.

Від Гамбургу до Ганноверу віддаль близько 180 кілометрів. Треба згадати, що діяльність Української Грома-

ди в Ганновері на протязі декількох десятиліть була активною завдяки Зенона Терешкуна і його дружини Валі, Михайла Кльовака, родини Ю. і В. Ковальчуків та інших.

Микола Колішко народжений 20-го грудня 1912 року в Шпиколосах Золочівського повіту. В молодих літах став він членом ОУН. Його було ув'язнила польська окупаційна влада. Але він завжди був активним в українському організованому житті. В Німеччині він проживав у Дельменгорсті, Гайденау, Гамбурзі. Безперервною й активною працею М. Колішко був прикладом для Української Громади. 31-го грудня 1988 року помер Микола Колішко.

Марія Ковалевська народжена 1906 року в Ніжені. Вона вчилася в Ніженській клясичній гімназії. Батько Марії Іван Ковалевський деякий час працював у театрі Кропивницького. Коли театр Кропивницького припинив свою діяльність, то І. Ковалевський створив з молоді театральний гурток, який без дозволу влади ставив вистави. Микола Карпович Садовський організовував театр і відвідав одну виставу гуртка Івана Ковалевського. Цей гурток молодих так подобався М. Садовському, що він включив його в свій театр. Відтоді родина Ковалевських свою долю зв'язала з театром М. Садовського й переїхала жити до Києва. Іван Ковалевський в театрі М. Садовського був не лише актором, а й адміністратором.

Пам'ятною хвилиною для Марії Ковалевської був похід з нагоди проголошення Четвертого Універсалу, коли артисти дали їй нести портрет Тараса Шевченка. Марія Ковалевська запам'ятала працівників театру М. Садовського і про них часто оповідала, а це були: Марко Кропивницький, Марія Заньковецька, Михайло Старицький, Анна Борисоглібська, Іван Карпенко-Карий (Тобилевич), Іван Маріяненко, Вільшанський, Марія Малиш-Федорець.

Большевицька влада переслідувала родину Ковалевських. Марія вчилася в інституті ім. Лисенка. Але через переслідування, Іван Ковалевський з родиною переїхав до Одеси і працював у державному театрі, в якому і Марія почала випробовувати свої мистецькі сили. Приятелі Ковалевських повідомили Івана, що НКВД вважає його за націоналіста і треба чекати арешту. Ковалевські залишили Одесу й уже до самої війни мандрували-ховалися по різних селах, переважно в Донбасі.

В час німецько-советської війни Марія Ковалевська познайомилася з членами революційної ОУН, і всім, чим лише можна було й що було потрібне, допомагала в патріотичній праці. Після війни вона залишилася в Баварії, перебуваючи зі своїми рідними по різних таборах утікачів. Пізніше Марія Ковалевська напостійно замешкала в Інгольштадті. Вона активно включилася у працю ОУН, самовіддано і жертвенно виконуючи свої обов'язки, не зважаючи на свій уже немолодий вік.

У нашому організованому житті були сотні людей походженням із селянства і робітництва, що своєю працею готові були помагати там, де було потрібно. Працьовитість, скромність, — це риса тих чесних патріотів, завдяки яким наше організоване життя творило активність, власну фінансову базу. До таких людей належить і Олекса Андрушко, народжений 1922 року в Старих Богородчанах, сьогодні Івано-Франківської області. Син селянства, від наймолодших літ держався свого, українського організованого життя: читальня “Просвіта”, потім прихильник, а відтак член ОУН.

Довгі тяжкі роки війни, а потім чужина забрали здоров'я Олекси Андрушко. Але він завжди допомагав у всьому потрібному українському організованому життю.

Олекса Андрушко не емігрував із Німеччини, замешкав у Вайсенбурзі (Баварія).

Мгр Володимир Леник родом із села Підлісне Підгаєцького району Львівської області. За фахом він учитель народної школи і працював у Підгаєччині. В юнацьких літах В. Леник працював у підпільних гуртках юнацтва ОУН, за це його польська влада арештувала і судила. Він також політичний в'язень гітлерівського концентраційного табору в Бухенвальді.

Після закінчення війни мгр В. Леник жив у таборах утікачів у Корнберзі, потім у Ляйпгаймі, звідциль настало переїхав до Мюнхену, де живе і до цього часу. В 50-х роках В. Леник був головою Крайової Управи СУМ і членом Центральної Управи СУМ, головою Союзу Екзильних Журналістів. Він також довголітній Генеральний Секретар Центрального Представництва Української Еміграції в Німеччині (ЦПУЕН), був Генеральним Секретарем КОУГЦУ, членом Секретаріату СВУ. Володимир Леник був ініціатором створення Українського Інтернату в Мюнхені й купівлі власного будинку для Інтернату, довгі роки якого він був директором.

Останнього часу він став Головним Секретарем Українського Вільного Університету (УВУ). Мгр Володимир Леник — довголітній провідний діяч українського організованого життя, відзначається увесь час скромністю та працьовитістю.

Андрій Соколик родом із Стрийщини. В юнацьких роках він став членом ОУН. У 1940 році А. Соколика заарештував НКВД і двох чекістів конвоювали його до станиці районного НКВД у місті Стрий. В дорозі до Стрия відвага і сприт А. Соколюка дали йому змогу щасливо втекти, вирватися з рук чекістів. Працюючи в підпіллі, далі А. Соколюк живе вже нелегально. З приходом гітлерівських окупантів на українські землі, Андрій Соколик

займає в революційній ОУН провідні пости в повітовому, а потім округовому проводах.

Познайомився я із А. Соколикком у праці 1946 року. Він належав до здібних людей із знаменитою орієнтацією. На еміграції в Німеччині, а зокрема в США він на першому місці ставив загальні справи українського організованого життя. Не звертав уваги на матеріяльні справи. У США на протязі довгих років А. Соколик займав ряд провідних становищ в організаціях Визвольного Фронту. Саме Андрій Соколик був ініціатором та реалізатором купівлі дому в Нью-Йорку при Другій Евеню ч. 136 для Організації Визвольного Фронту.

СЕВІЛЬЯ

Це столиця еспанської провінції Андалюзія. Здалека видніються димарі хемічних та машинобудівельних заводів. Місто має свою красу і десятки романтичних легенд, що притягає цікавих туристів.

Міст Ізабелли II поєднує Севілью із старинним передмістям Тріяна. На мурах старого монастиря, що на вулиці Бетис, вмурована таблиця, що, мовляв, з того місця португалець Магеллан вибрався в подорож довкола світу. Сьогодні вже не має того порту, що звався Де Ляс Муяс.

Тепер у цьому районі безліч керамічних майстерень. Лихо ж у тому, що не маю багато часу. Міські парки захоплюють різними родами дерев, яких я не бачив в Україні, а також у Німеччині.

Ресторани, каварні переповнені туристами. Надворі стоять столики, а навколо них гомінка публіка. Треба говорити голосніше, щоб чули моя Дружина і Настунька та Влодко — наші приятелі.

Ідемо вузькою вулицею, яка проводить нас на маленьку площу, переповненої голосною юрбою. Миттю все затихає, бо появилася група “Кабалеро” при звуках гітари та голосних вигуків “Оле! Оле!”. Один із них заводить пісню, інші творять півколо і в такт вибивають закаблуками та плескають і долоні. В півколі з’являється “Кармен” і починається танець “Флямінго”. Навколо лунала пісня, в якій бренили щось циганське.

Мені пригадалося, що я, мабуть десятилітнім, хлопцем був біля нашого села в лісі, куди зїхалося багато циганів. Вони вибирали тоді свого старосту; також танцювали і співали. Тепер цю подібність співу я почув у Севільї. Цікавлюся і довідаюся, що в XV-му столітті в провінції Андалюзія поселилося багато циганів і тут їхні пісні змішалися з місцевими народними піснями та арабською музикою.

Севілью завжди відвідує багато туристів, а молодь та шукачі пригод зокрема. Недалеко від університету (факультет права) серед пальмових дерев стоїть старинна будівля, — з 1674 року. Довкола кущі й квіти, а серед них фігура в ширококрилому капелюсі й плащі. Це — кабалеро дон Мігель де Маньяра, прозваний народом Дон Жуан. (Еспанці вимовляють — Дон Хуан). Свого часу він належав до найбагатших людей Еспанії. Про нього як заможного говорили менше. Але навколо його романтичних пригод з дівчатами та жінками оповідали різні легенди. Дон Мігель мав дружину красуню, яка тяжко переживала пригоди свого чоловіка.

Через свої “великі успіхи” в любовних пригодах, Дон Мігель мав чимало ворогів і заздрісних конкурентів. Одна з легенд говорить, що однієї ночі Дон Мігель повертався додому і біля його хати на нього хтось напав. Слуги Дона Мігеля знайшли його непритомним і занесли в дім. Містом поповзла вістка, що Дон Мігель — “Дон Жуан”

вбитий. Через декілька днів Дон Мігель вийшов на вулицю і наткнувся на похоронну процесію. Прохожого він запитав: “Кого хоронять?”. У відповідь почув: “Дон Мігеля де Маняру”. Це на нього так подіяло, що він пішов у монастир і там дожив віку, а весь маєток передав монастиреві.

Інша легенда говорить, що коли померла його дружина, яку він дуже любив, Дон Мігель свій маєток передав монастиреві, а сам постригся в ченці. Монастир за гроші Дон Мігеля збудував притулок для бідних і старих людей. Дон Мігель де Маняра помер 1679 року. Але легенди про нього, ім'я його в романтичних колах Севільї живуть до сьогодні.

В північно-східній частині Севільї є район міста, який відомий під назвою Санта-Круз. Цей район цікавий своїми гарними хатками-будиночками. А в центрі його чудесний водограй із водоспадами. Про район Санта-Круз є багато фантастичних легенд. Одна з них про Фігаро.

Молодий граф Альмавіва перебрався за бідного студента і виступив під іменем Ліндора, шукаючи в Севільї пригод. В районі Санта-Круз він зустрів циркульника Фігаро, — свого колишнього слугу. При допомозі циркульника Фігаро граф Альмавіва закрутив великий любовний романс із молодю Розіною.

Також ця легенда має десятки різних своїх навітлень. І щоб з усіма легендами ознайомитися та докладніше вивчити Севілью, то одного дня, який я мав до диспозиції, було рішуче замало.

СВІТАНОК

Хочу бачити і пережити світанок на португальському острові Мадейра, який оточений рухливими і бурхливими хвилями Атлантийського океану.

Минула четверта година ранку. Не чути досвітнього співу пташок, ані співу півнів. Там де має сходити сонце, помаранчово починає рожевіти небо. Сіренькі клаптики ріденьких хмар поволі пливуть вниз і ховаються за обрієм, ніби потопають у водах безмежного океану. Спокійний, без вітру ранок. Безграничний простір темної води легенько дрижить. На воді ще не зникла стежка рибальських човнів, які щойно зникли з моїх очей.

Рибальські човни плили поволі, ваговито один за одним. Їх було понад десяток. Вони везли свій нічний нелегкий труд, яким рибалки запевнили денний прожиток своїм родинам. Острів Мадейра не може дати їм того всього, що потрібне для життя і треба ночами шукати щастя у водах океану.

Щораз дужче, щораз більше починає небо червоніти. На обрії океану виростає обвід червоного колеса, що секундами виростає повною величиною. З червоного колеса постає ясна срібна куля. Промені сходячого сонця покривають воду, яка починає виблискувати.

Під проміннями сонця зелень гористого острова починає приємно для ока прояснюватися. Острів тихий. Ще спить. Лише час від часу тишу порушує крикливий мотоциклет.

В порту Функталь рядочком дримають човни. Подалі від них видніє пасажирський пароплав з червоним димарем, із серпом та молотом “Міхаїл Лермонтов”. Він не привіз на острів громадян своєї країни, щоб показати їм острів і як на ньому живуть люди. “Міхаїл Лермонтов” у

наймах, — возить західніх туристів, щоб таким чином заробити чужинецької валюти для “родіни”.

Соняшні проміння освітлюють східню частину острова. Серед зелені — квіти, банани.

Острів Мадейра має свою нескладну історію. Португальські мореплавці Гонсальвес Зарко і Трістао Ваз Тексієро прямували до берегів Західньої Африки 1419 року. Але буря пригнала їх до острова, який з того часу став португальським. З невеликим населенням острів у 1497 році сплюндрували, пограбували пірати. В 1810 році окупував острів англійський полковник Генрі Клітон, щоб не допустити туди Наполеона Бонапарта. Острів Мадейра не був зачеплений обома світовими війнами.

Здавалося, що чим вище піднімалося сонце тим дужче з океану дув вітер, а морські хвилі котилися валами з білою гривою.

На голубому небі високо летів із північного сходу пасажирський літак, залишаючи за собою свій біленький слід, освічуваний соняшним промінням. Літак летів з Європейського континенту лінією Касаблянка-Дакар до Ріо-де-Жанейро. Дивився я на літак і не підозрівав, що через кілька років декілька разів буду летіти цим повітряним шляхом.

ПОКАЖЧИК ІМЕН

- Авторханов Абдурахман
60
Аганбегян А.Г., академік
71, 112
Аденауер Конрад 114
Айдок А. 113
Албанкін Л. І., академік
112
Александр другий, цар
197
Алексей, цар 197
Алієв 75, 77, 79
Альмавіва, граф 301
Амосьок Т. 218
Ананєв 113
Андрієвський Панас 25
Андріяка О. 183
Андропов Юрій 50, 54,
55, 69, 71, 75, 111, 163
Андрушко Олекса 5, 297,
298
Анна Івановна, цариця 44
Антонов-Овсієнко 24
Антонюк Галина 270
Арбатов, академік 112
Арманд Інєс 162
Артузов А.І. 86
Афанасьєв 191
Ахромєєв 77
Бадзьо Ю. 187
Базилевський Володи-
мир 206
Базів В. 174
Бакатін 78
Бакунін 237
Бандера Степан 31, 32, 33
36, 41, 42, 155, 270, 280,
281, 283, 288
Баран Михайло 12, 13
Барладян В. 257
Батіг Михайло 19
Бауєр, д-р 94
Бахтін 199
Безсмертний Іван 118
Берія Л. 103, 201
Бетутєв-Лада І., д-р 110
Белєнкий Мар'ян 89
Бєляєв В. 122
Бєрдяєв Ніколай 9
Бєрезін Я. 86
Биков Василь 92
Битченко Анатолій 89
Битченко Тетяна 89
Білінський Ігнат 291
Більчук Тарас 271, 272
Бірюкова Александра
Павловна 78, 109
Бобинський Василь 14

- Богай Дмитро 291
Богомолов О. Т. 113
Большаков Алексей 221
Бонапарт Наполеон 303
Бондар Ігор 271
Борисоглібська Анна 296
Борсук Григорій 5, 294, 295
Брежнев Л., 9, 54, 55, 69, 71, 75, 77, 81, 106, 111, 113, 116, 118, 122, 132, 152, 155, 160, 163, 206, 231, 260
Броков Євгеній 221
Брюховецький В. С., д-р 120
Бурячок Андрій 126
Бусол Олександр 184
Буш Дж., президент 233, 242, 264
Валуєв П. 8, 145, 146
Василенко І. 218
Васильков 14
Васілев І. 113
Васілій, єпископ 263
Ватутін, маршал 281
Вернадський В. І., академік, 136, 206
Винниченко Володимир 22, 25, 27, 133
Віктор 283, 285
Вільшанський 296
Влад Марія 270
Власов 78
Влох, проф. 19
Волков Віктор Олександрович 171, 172, 173, 174
Володимир Великий, князь 270
Волохонович Віталій 270
Вольський А. І. 160
Воротко В. 125
Воротніков Віталій 75, 79
Ворошилов К. Є. 101
Вуїв Михайло 156
Галицький Данило 279
Гановський Євген 291
Гановський Павло 269, 270
Гезерінгтон Томас, сер 94
Гейченко Волеслав 269
Гель Іван 19, 264
Герцен 237
Гілевич Ніл 69
Гітлер Адольф 32, 36, 37, 103, 119, 120, 122, 143, 200, 287, 288
Глушко А. 167
Головінський Юліян 31
Голубович Всеволод 24
Голушко Микола М., ген.-майор 83, 95, 98, 100, 101, 103, 104, 105, 119, 120, 122, 192
Гончар Олесь 127, 133, 167, 197, 212, 215
Гончарук 19

- Горен Алєн 95
Горинь Богдан 15, 17, 18,
19, 20, 63, 171, 172, 174,
184, 267
Горинь М. 153, 154, 171,
172, 184, 187, 267
Грєчанюк Сергій 270
Гринів Є. 18, 19
Грицьков'ян Микола 291
Грицьков'ян Стефа 291
Грушевський Михайло С.,
академік, проф. 21
Гусяк Дарія 271
Гєббельс 187
де Голль Шарл, ген. 144
Гондка Лєшко 46
Горбачов Мїхаїл Сергєє-
віч 11, 15, 48, 49, 50, 51,
52, 53, 54, 55, 56, 57, 58,
59, 60, 61, 62, 63, 69, 71,
72, 73, 74, 75, 76, 77, 78,
79, 80, 81, 82, 97, 98, 99,
106, 108, 109, 111, 112,
113, 115, 116, 117, 122,
124, 128, 133, 135, 137,
141, 142, 145, 146, 147,
149, 150, 151, 152, 153,
155, 158, 159, 160, 161,
162, 163, 164, 165, 166,
167, 170, 177, 182, 183,
188, 189, 190, 191, 192,
193, 194, 195, 200, 201,
202, 203, 204, 208, 209,
210, 212, 214, 217, 219,
220, 221, 222, 226, 227,
228, 229, 230, 231, 232,
233, 234, 235, 236, 242,
243, 245, 246, 247, 248,
250, 252, 255, 256, 258,
259, 260, 261, 264, 265,
273
Горбачова Раїса Макси-
мівна 52, 53, 258
Грабовській Станислав
28
Грішін 77, 79
Громико Андрій 57, 78,
79
Давиденко В. 122
Дєнікін, ген. 23, 25
Дємічєв 78
Дєрімов М. 185, 188
Дєржинський Ф. Е. 83,
86, 101, 102, 103
Дзюба Іван 56, 127, 136
Дзюбан Мирослав 272
Длябога Ігор 291
Дмитрів Ілля 290
Добринін 78
Довженко О. 66
Долгїх 78
Достоевський 69
Доценко Анатолій 271
Драч Іван 127, 133, 167,
197, 257, 269
Дружина Килина Іванівна
67
Дужий Петро 270, 271, 272

- Дукакіс Майкл 197
Дурда Ярослав 271
Дурдинець В.В., ген.-лейт.
75
Енгельс Ф. 180, 269
Ежов Н. 103
Ельцин Борис Ніколайо-
віч 77, 196, 220, 221, 222
Ельченко Н. 133
Ермоленко 127
Ерський 11
Єфремов С.О., академік
207
Жао Яо 112
Жильцова Людмила 272
Жолоб С. 196
Жуковський 69
Загребельний П. 127
Задворна Світлана 126
Зайков Лев 79
Заньковецька Марія 296
Зарицький Володимир 291
Зарко Гонсальвес 303
Заславська, академік 112
Затонський В. 13
Захорошко Ігор 134
Заячківський-Косар М. 14
Зварич Роман 291
Здоровега Володимир,
проф. 184, 185
Зеленська Катерина 270
Земляний Михайло 270
Зюсмут Р. 233
Ібель Адам 283, 284, 285
Іван Лютий, цар 200
Іван-Павло другий, Папа
242, 249, 250
Іваненко-Бараба Г. 14
Іваничук Роман 270
Іванова Наталія 134
Івашко Володимир Анто-
нович 80, 81, 260, 261,
267
Івчук Борис 228
Ізабелля друга, королева
299
Ізотінов 19, 20
Ілленко Юрій 270
Ільген 94
Ільченко Анатолій 156,
271
Кавун В. 163
Кагановіч Лазар М. 15,
101
Калинець Ігор 184
Калинець Ірина 156, 184,
211, 267
Калиновська Софія 272
Калінін М. І. 101
Кандиба Іван 271, 272
Капітонов 78
Карабівська Олексан-
дра 89
Карамзін Н. М. 7
Карпенко-Карий Іван (То-
билевич) 296
Карпов В.В. 132, 133
Катерина друга, цариця 8

- Качура Борис 55
 Керей 19
 Керенський А. 21, 100
 Кирилюк Василь 290
 Кислий Павло 270
 Климів-Легенда Іван 34,
 36, 274, 275, 276, 281
 Климук-Гальський Д. 122
 Клітон Генрі, полк. 303
 Кльовак Михайло 296
 Клямкін Ігор 214
 Ковалевський Іван 296,
 297
 Ковалевська Марія І. 5,
 296, 297
 Ковалев В., ген.-майор 92
 Коваль Віталій 66
 Ковальчук Ю. 296
 Ковтун Г.К., ген. майор
 205
 Когут Богдан 272
 Колас Ян 69
 Колішко Микола 296
 Коновалець Євген, полк.
 24, 28, 29, 31, 32, 103,
 119, 120, 122, 155, 200,
 270, 287
 Конон-Палащук Хведір
 13
 Косів Михайло 65, 66, 176
 Костенко Ліна 127, 133
 Костик Марта 291
 Костюк Степан 291
 Котик Богдан 18
 Котик Михайло 271
 Коханенко 13
 Коцюбинський М. 69
 Кошан О. 14
 Кравчук Леонід-Макаро-
 вич 158, 163, 197, 199,
 256
 Красильна Марія 64
 Красівський Зеновій 271
 Криворотченко 11
 Крип'якевич Роман 264
 Кропивницький Марко
 296
 Кропоткін 237
 Крушельницький Антін
 14
 Крушельницький Тарас 14
 Крючков Владімір Алек-
 сандрович, ген. 78, 79,
 80, 89, 97, 98, 107, 108,
 192, 193, 257
 Крючков Г. 163
 Кудря Д. ("Михайлов",
 "Коваленко") 104, 105
 Кудрявцев В. 159
 де Куельяр Перес 250
 Кузнецов Ніколай 94
 Кун Микола 65
 Кунаєв 79
 Купранець Й. 14
 Лаврик Ганна 125
 Лавринович Олександр
 269
 Ландер Я. 11

- Лапчинський Г. 11
Лаціс Мартин Яковлевич
(Судрабас Я. Ф.) 101,
102, 103
Левицький Микола 23
Левицький Михайло 13
Левчук Д. 7
Левчук Семен 295
“Лемик” 281
Леник Володимир, мгр
291, 298
Ленін Владімір (Ульянов)
8, 9, 10, 11, 12, 23, 51, 54,
62, 83, 100, 101, 102, 103,
111, 116, 117, 124, 130,
141, 147, 151, 152, 154,
160, 161, 162, 163, 176,
177, 180, 192, 204, 231,
237, 243, 244, 245
Леся 282
Лещенко Микола 64
Лермонтов Міхаїл 302
Лисенко М. 297
Лихачов Д. С., академік
196
Лихвицька Лариса 89
Лихолат А. В. 101
Лівицький Андрій М. 25,
26, 28, 39, 41
Лівицький Микола 42
Лігачов Єгор К. 57, 60,
77, 78, 79, 107
Лімницький 281
Лобачивський 283
Лозинський Аскольд 291
Лоскутова Оксана 224
Лох В. 18
Лубківський Роман 270
Луколь Е. 159
Лук’яненко Левко 175,
194, 266, 267
Лук’янов Анатолій Івано-
вич 78, 109, 195
Лупиніс Анатолій 271
Любинський Микола 23,
24
Люце 281
Ляпіс М. І. 86
Магеллан 299
Мазепа І., гетьман 178,
270
Мазур Володимир 293
Мазур М. 14
Маїлов 30
Макаренко Андрій 25
Макарій, архієпископ 248,
249, 250, 251
Маленков Г. 54, 106
Малик, ген. 19
Малиш-Федорець Марія
296
де Маняра до Мігель (Дон
Жуан) 300, 301
Мао 112
Маріяненко Іван 296
“Марко” 278
Маркс К. 111, 147, 180,
243, 245

- Марченко В. 9
Маслюков Юрій 79
Мельник Андрій, полк. 32,
33, 42
Мельник Антін, мгр 291
Мечник С. 104, 105
Медведев Вадим Андрее-
вич 78, 79, 107, 158
Медведев Демітрій Ніко-
лаєвич, полк. 94, 95
Мєдведев Рой 93
Менжинський В. Р. 83, 86
Миколаєнко Ігор 228, 229
Мирон Дмитро (“Орлик”)
273, 274, 275, 276, 277,
278, 281
Миронченко Н. 126
Миснеченко В. 163
Михайлик 13
Мілявський Леонід 89
Міхайлов Н. 52
Міхновський М. 270
Міщенко Д. 167
Мовчан Елена 134
Можаєв Б. 113
Молотов В. М. 101, 103,
173
Мороз В. 229
Мостовий П. 163
Моторний Д. 113
Мулява Володимир 270
Муравйов, полк. 24, 100,
204
Мусієнко О. Г. 135, 136,
167
Муссоліні Б. 143
Муха С. Н., ген. 82, 83
Мушкетик Ю. 127, 133,
167
М’яткота А. 163
Набока Сергій 89
Назаренко В. І. 75
Назоров Міхаїл 179
Назоров Н. І. 89
Неметш 152
Немиловський Іван 13
Нікодим, митрополит 156,
211
Ніколаєв 78, 107
Ніколай другий, цар 21,
175
Ніконов Віктор 79
Ніязов С.А. 96
Новиченко Леонід 134
Ногова 282, 284
Олексієнко Іван Ісайович
67
Олексієнко М. 67
Олексюк М. 14
Олійник Борис 56, 69, 127,
133, 167, 191, 196, 219
Олійник Павло 283
Омінський Вячеслав 89
Орлик П., гетьман 178,
237
Осадчий М. 184
Павлевич Іван 217, 218

- Павличко Дмитро 127,
167, 257, 262, 269
Паломченко Л. 163
Панченко Володимир 66
Панчишин Маріян, д-р 35
Перехода І. В. 189
Петерс Я. Х. 86
Петлюра Симон, Голов-
ний Отаман 25, 26, 155,
270
Петро “великий”, цар 200
Перацкий Б., ген. 30
Пілсудський Ю. 26, 200
Пімен, патріарх 212, 250,
263
Плачинда С. 127
Плеханов 237
Погребняк 18, 19
Позичанюк Йосип 286
Полікарп, Митрополит
УПЦ 36, 288
Полоз Микола 24
Поляков Н. 101
Попов П. 11
Попов В. 172
Попов, ген. 19
Порайко Василь 13
Постників В. 113
Пристайко Володимир
Ільович 205, 206
Приходько Григорій 257,
272
Прицман, ген. 94
Прімаков Євгеній 79
Пуго Борис К. 78, 79, 80,
107
Пушкін А. 69
“Равлик” 281
Радогаст О. 70
Распутін Валентин 171
Ревенко Григорій 183
Реген, президент 231
Рижков Ніколай Іванович
79, 109, 195
Римаренко Юрій 122
Ріббентроп Й. 103, 173
Рожков Георгій 93
Розумовський І. П. 78,
106
Роман 275
Романов 77, 79
Рубаха Осип 283
Русанівський, академік
127
Руст Матіяс 82
Рюкріх Отто 283
Савицький Юліян 288
Садник Василь 218
Садовський Микола Кар-
пович 296
Сахаров Андрій Д. 190
Сверстюк Євген 9
Свердлов Я.М. 101
Сверчевський 281
Світличний Іван 9
Севрюк Олександр 24
Семенюк Тарас 271
Сеник Ірина 271

- Сергійчук Тарас 196
Сердюк Ю. 167
Серов А. 286
Симоненко Василь 10
Симоненко Рем 200
Січко Василь 15, 20
Скоропадський Данило,
гетьманич 41
Скочко Павло 89
Скрипник М. 175
Слабошницький Михай-
ло 270
Слюнков Ніколай Н. 79,
107
Смогитель Вадим 272
Соколик Андрій 291, 298,
299
Сокульська Оріся 89
Соловійов Юрій 79, 221
Соломенцев 78, 79
Софінов П. Г. 102
Сталін Йосип (Джугашві-
лі 9, 32, 37, 40, 51, 54,
55, 67, 70, 77, 101, 103,
106, 113, 116, 118, 119,
122, 132, 141, 146, 148,
152, 155, 160, 163, 175,
180, 200, 201, 204, 222,
226, 231, 288
Старицький Михайло 296
Стародубців В. 113
Старух Ярослав 287
Степанюк (“Лола”) 162,
163
“Степовий” 274
Стецько Слава (“Муха”,
“Хвиля”) 293
Стецько Ярослав 35, 36,
41, 42, 43, 293
Стрелковая Л. 95
Стус Василь 9
Суслов 9
Таланчук Петро 183
Тализін Ніколай 79
Тарасенко О. 65
Тарнавський Г. 92
Тарнавський Зенон 288
Тарнавський М., ген. 25
Тексієро Трістао Ваз 303
Терен Віктор 270
Терешкун Зенон 296
Тихий Олекса 9
Толіга Емілія 89
Толстой Л. 69
Трійняк Іван 67
Троцький Лев 23, 237
Турянський 14
Улітова Ольга Володи-
мирівна 220
Ульріх 9
Фабрика Роман 248
Федорак Богдан, інж. 43
Федоров Роман 191, 196
Фігаро 301
Філарет, митрополит 263
Фішер О. 96
Франко Іван 18, 19, 69,
269

- Фрунзе М.В. 101
Хвильовий М. 133
Хмара Степан 19, 155,
156, 267
Хмельницький Б., геть-
ман 178
Хрущов Н. 9, 54, 55, 69,
70, 71, 101, 122, 146, 155,
160, 163, 201, 286, 288
Царан Анатолій 96
Царук Олесь 271
Цеков Юрій 270
Ціммерман 88, 209
Чабрух Л. 154
Чарнецький О. 154
Чаушеску Н. 265
Чебриков Віктор М. 75,
78, 79, 82, 85, 86, 87, 88,
91, 97, 107, 108, 137, 193
Чепа Л. 154
Чередниченко 122
Черненко К. 55, 69, 71,
106
Черниченко Ю. 113
Чикайло 285
Чорний П.І. 75
Чорновіл Вячеслав 9, 19,
63, 135, 153, 154, 171,
173, 174, 186, 187, 194,
267
Чурбанов Юрій 75
Шабасєв 19
Шаум'ян С. 161, 177
Шахназоров Георгій 51, 52
Шварцбардт 26
Швець Федір 25
Шеварнадзе Едуард 75,
77, 79, 106, 209
Шевченко Олесь 89
Шевченко Тарас Г. 16, 17,
69, 70, 101, 159, 196, 197,
284, 296
Шевчук Валерій 120, 121,
133
Шелухин Сергій 22
Шептицький Андрей, Ми-
трополит УГКЦ 36,
288
Шимко Юрій 290
Шліхтер О. П. 10
Шмельов, академік 112
Шумський О. 175
Шухевич Роман (Тарас
Чупринка), ген. 38, 270,
281
Щербак Юрій 133, 191,
195, 219
Щербицький Володимир
В. 62, 63, 79, 80, 81, 109,
110, 131, 133, 135, 138,
146, 163, 164, 170, 171,
175, 177, 192, 196, 199,
203, 204, 219, 223, 224,
260
Юркевич-Рибалка Лев
154, 161, 162, 177
Яворівський Володимир
170, 187, 270

Яворський Марек 46
Ягода 103
Язов 77
Яковлев Александр Н. 57,
79, 107
Яковлев-Епшнайт 100
Яковлев Єгор 118
Яременко Василь 64, 270

ЗМІСТ

Від автора	5
Історія нам пригадує	7
Сумний святковий день міста Львова	16
Наше новіше минуле	21
Вислужники	44
Міхаїл С. Горбачов (Перший секретар ЦК КПСС і голова Верховного совета ССРСР)	48
Дев'ятнадцята Всесоюзна Конференція КПСС	54
Імперія після XIX компартійної конференції	59
Ситуація в Україні	63
Советська економіка	70
Горбачов перебрав усю владу в імперії	75
“Перестройка” і КГБ	81
Голова КГБ в Україні М.М. Голушко	98
Новий апарат влади	106
“Наукове” господарство	111
М. С. Горбачов і національне питання	115
Ленінська політика нам відома	124
Тільки ленінська національна політика	132
Горбачовська “демократія”	141
“Перестройка і гласність”, що далі?	147
Тільки факти, — не компартійна пропаганда	155
Міхаїл С. Горбачов у Києві	163
Затяжна боротьба з московськими централістами	167
Тільки Самостійна Суверенна Українська Держава	175
Потрібна “перестройка” психології	180
Події треба уважно вивчати	188
Чотири роки “перестройки”	193
Горбачов показав свою “демократію”	200
Пророчі слова	209
Московська “демократія”	216

КПСС затримує за собою повну владу	225
“Перестройка” й політика Горбачова	230
За правильну оцінку події	236
Горбачов вірний марксизмов-ленінізму	242
Справи Української Католицької Церкви	248
Пленарне засідання ЦК КПСС і національне питання ...	252
Горбачов за неподільність імперії	259
Події перевершили наші сподівання	265
Нове керівництво УНП	272
Провідник-підпільник. Спомин про	
Дмитра Мирона-Орлика	273
Моє покоління	279
День св. Михайла — 1943 (Спомин)	282
Червень 1941	286
Громадська праця	289
Заслугують на згадку	292
Севілья	299
Світанок	302

